

CASTRUM PRAGENSE

SOLUTIO HEBDOMADARIA PRO STRUCTURA TEMPLI PRAGENSIS

STAVBA SVATOVÍTSKÉ KATEDRÁLY V LETECH 1372-1378 DÍL I.

Marek Suchý

CASTRUM PRAGENSE

SOLUTIO HEBDOMADARIA PRO STRUCTURA TEMPLI PRAGENSIS
STAVBA SVATOVÍTSKÉ KATEDRÁLY V LETECH 1372-1378 DÍL I.

Marek Suchý

VYCHÁZÍ JAKO 5. SVAZEK ŘADY CASTRUM PRAGENSE
S PŘÍSPĚNÍM GA ČR, Č. PROJEKTU 408/03/0942

redakční rada:

M. Bartlová, J. Frolík, M. Halata, P. Chotěbor, J. Klápště, J. Maříková-Kubková, K. Tomková

odborní recenzenti: M. Bartlová, P. Macek

editor: J. Maříková-Kubková

překlad: H. Sidenberg

grafická úprava: K. Vytejčková

tisk: PBtisk Příbram

na přední straně obálky: Týdenní účty svatovítské katedrály, APH, fond AMK, cod. XI/1,2

© 2003 M. Suchý, Archeologický ústav AV ČR Praha
ISBN: 80-80624-39-8

OBSAH

ÚVOD	5-6
1. PRAMENY	7-9
2. LITERATURA	10-12
3. ŘÍZENÍ A FINANCOVÁNÍ STAVBY, KAMENICKÁ HUŤ	13-14
4. STAVEBNÍ KÁMEN	15-20
4.1. LOMY	15-16
4.2. TĚŽBA	16-17
4.3. DOVOZ	17-20
5. STAVEBNÍ DŘEVO	21-28
5.1. NÁKUP A TĚŽBA	21
5.2. DOVOZ	21-23
5.3. KLASIFIKACE DŘEVĚNÝCH PRVKŮ	23-24
5.4. DŘEVĚNÉ KONSTRUKCE	24
5.5. KOLOMAZ	25
5.6. PROVAZNÍK	25
5.7. MISTR TESAŘ	26
5.8. TESAŘSTÍ TOVARYŠI	26-27
5.9. STŘEŠNÍ KRYTINA	27
5.10. PILAŘI	28
6. ZDĚNÍ	29-34
6.1. LOKÁTOŘI A ZEDNÍCI	29
6.2. NÁDENÍCI	30-31
6.3. OLOVO	31
6.4. UHLÍ	31-32
6.5. VÁPNO	32-33
6.6. PÍSEK A MALTA	33
6.7. ZEDNICKÉ PRÁCE ZACHYCENÉ V ÚČTECH	33-34
7. ŽELEZO, ŽELEZNÉ A DŘEVĚNÉ NÁŘADÍ	35-42
7.1. KOVÁŘI	35
7.2. ŽELEZO	35-36
7.3. VÝZTUŽE A HŘEBY	36-37
7.4. ŽELEZNÉ NÁŘADÍ	37-38
7.5. OKENNÍ VÝZTUŽE	38-39
7.6. UMĚLECKÉ PRÁCE	39-40
7.7. BEDNÁŘ A DŘEVĚNÉ NÁŘADÍ	40-41
7.8. INŽENÝRSKÉ POMŮCKY	41-42
8. JEDEN ROK NA STAVBĚ KATEDRÁLY (1373)	43-44
9. SOCIÁLNÍ STRATIFIKACE VE SVĚTLE TÝDENNÍCH ÚČTŮ	45-46
ZÁVĚR	47-48
POZNÁMKY	49-76
TABULKY	77-125
GRAFY	126-146
OBRAZOVÉ PŘÍLOHY	147-151
MAPY	152-164
RÉSUMÉ	165-171
PRAMENY, LITERATURA	172-176

ÚVOD

Svatovítské týdenní účty jsou jedním z nejvýznamnějších pramenů svého druhu¹ a zřejmě i proto byly již koncem 19. stol. zpřístupněny edicí J. Neuwirtha. Nicméně interpretace tohoto účetního materiálu z let 1372-1378 není zcela bez problému. Účty totiž obsahují obrovské množství kusých, nesourodých a často zdánlivě spolu nesouvisejících informací rozptýlených v čase (účetních týdnech). Jde o jakýsi neúplný „stenografický záznam“ průběhu stavby, který však nelze jednoduše číst a interpretovat tak jako např. moderní stavební deník. Z metodologického hlediska bylo proto nutné nejprve zjistit celistvost pramene. Nejde však jen o otázku fyzického dochování, ale i o problémy spjaté s dobou vzniku účtů, tedy co všechno bylo či nebylo do účtů zaznamenáváno a jakým způsobem. S tím pak úzce souvisí i otázka ověření spolehlivosti Neuwirthovy edice (KAP. 1.).

Právě souběžná práce s rukopisem a edicí si vyžádala zvláštní způsob citace v poznámkovém aparátu. Ve většině případů je odkazováno na týden, ve kterém byl daný údaj zaznamenán, např. *SÚ (14. 08. 1373)*. Tak je možné citovat kodex i edici zároveň. Na příslušné strany a folia je odkazováno pouze tam, kde je srovnáván rukopis s jeho tištěnou podobou.

Svatovítské stavební účty stály vždy v centru badatelského zájmu. Tento zájem se však zaměřoval především na využití pramene pro dějiny umění (KAP. 2). Tato práce naopak primárně řeší problémy spjaté s vlastním stavebním provozem, tzn. stavební materiály a řemesla. Pro středověk takto striktní dělení ovšem není možné, a tak samozřejmě nelze témata, která souvisí s „uměleckou“ prací na katedrále zcela opominout. To platí zejména pro otázky, ve kterých jsou účty schopné přinést nové informace, či tam, kde „řemeslo“ v podstatě splývá s „uměním“ v osobě jeho nositele. Typickým příkladem je zde stavební kovář.

Týdenní účty svým charakterem vyžadují časově velmi náročnou metodiku zpracování. Je totiž nezbytné nejdříve vytrdit veškeré záznamy vztahující se k jednotlivým daným tématům, např. kováři. Poté musí být údaje srovnány nejen v synchronní rovině (v rámci jednoho roku), ale i v rovině diachronní. Tak dostáváme určitý izolovaný příběh jednoho tématu (např. kováře), který se ovšem začíná dále rozvíjet, když jej konfrontujeme s ostatními podobnými vnitřně souvisejícími množinami záznamů.

Nutno si však uvědomit, že stavební písař nepsal deník, ale zaznamenával pouze strohé zápisy. Ty byly jistě jasně srozumitelné zasvěceným současníkům, kteří znali jejich souvislosti, pro moderního badatele však zůstávají mnohdy neinterpretovatelnou záhadou. Pokud tedy selhává konfrontace záznamů v rámci pramene, pak je často řešením zapojení jiných, a to nejen soudobých písemných pramenů.

V otázce stavebních řemesel jistě do značné míry platí teorie francouzských strukturalistů kolem časopisu „Annales“ o pozvolném vývoji. Tak je možno použít mladší prameny, které můžou, např. díky svému jazykově českému charakteru, objasnit jinak záhadný termín. Podobně etnografické prameny mají kapacitu osvětlit mnohé stránky práce středověkých řemesel, např. středověkých šindelářů.

Nutno též zdůraznit přínos interdisciplinárního přístupu k tématu. Pokud totiž konfrontujeme písemné prameny s prameny ikonografickými a archeologickými (nejen nutně provenienčně domácími), pak vzniká mozaika s neobyčejně bohatou vypovídací schopností. Zvláště když jde o týdenní účty, které jsou samy o sobě pouze zlomkem příběhu stavby katedrály v letech 1372-78 (KAP. 4-7).

Takto definovaná metoda zpracování pramene v sobě samozřejmě nese i značné nevýhody. Jedná se především o časovou náročnost. Proto bylo nutno téma poněkud omezit. Zúžení se týká především otázky *magistra operis* Petra Parlěře a vedení a financování stavby obecně. Tyto otázky lze totiž pokládat za doposud nejvíce zpracované, a tak podávám pouze stručný úvod do problematiky, nezbytný pro pochopení výkladu stavebního procesu. Podobné platí též o kamenících a kamenické huti (KAP. 3).

Těmto tematickým okruhům se tedy nevěnuji komplexně, ale relevantní údaje jsou používány jako doplněk jiných systematicky řešených problémů. Podobné omezení se vztahuje i na horizontální zpracování daných let. Zcela kompletně bylo provedeno jen k roku 1373. Záznamy z období 1372, 1374, 1378 nejsou kompletní, a jejich vypovídací schopnost je tedy do značné míry omezená. Ostatní úplné roky pak byly synchronně zpracovány, nicméně ne ze všech hledisek. Jedná se zejména o problematiku povozníků, která byla řešena pouze pro rok 1373. Tak bylo možno např. spočítat i celkové náklady na jednotlivá řemesla pro dané období a detailně popsat průběh stavebních prací v roce (KAP. 8).

V současné době probíhá právě zpracování údajů vztahujících se ke stavebním povozníkům tak, aby bylo možno doplnit synchronní zpracování let 1375-77. Totéž se týká kamenických záznamů, které jsem považoval za zcela specifický problém, který je možno řešit až po komplexním zvládnutí vlastních stavebních řemesel. S dokončením těchto prací budou do „mozaiky“ příběhu svatovítské stavby předkládané v této práci osazeny i tyto chybějící části. Svědectví písemných pramenů navíc doplní některé přírodovědné metody. Následně bude možno vykreslit průběh stavby let 1372-78 téměř týden po týdnu.

Stavební účty jsou produktem své doby a nesou o ní nepochybně jisté informace. Pokud se však pokouším o určité zobecnění, nejde mi o generalizaci na poli sociálně ekonomické situace Prahy 14. stol., ale spíše jen o pokus naznačit, čím stavební účty přispívají (nebo čím by mohly přispět) do dané diskuse (KAP. 9).

Zároveň jsem si plně vědom, že jakákoliv studie vzniká v určitém politickém a ideologickém prostředí, stejně tak jako v prostředí více či méně postulovaného paradigmatu. Proto by se i na tuto práci mělo hledět jako na historický dokument, tzn. že může být chápána pouze s přihlédnutím k historické situaci, ve které byla napsána.

K vlastnímu textu je nutno uvést ještě několik technických poznámek. Zásadně se snažím citovat téměř veškeré údaje-záznamy v úplnosti a v originálním znění. Pokud uvádím pouze určitý výraz, pak téměř vždy v původním pádu. Interpretace zápisů je totiž často sporná, a proto je můj výklad pouhým vodítkem čtenáři, který tak má možnost vlastního úsudku. Navíc lze takto text konfrontovat s jinými prameny či podobně napsanou literaturou.² Na problematiku měr a vah uváděných v historické literatuře často pouze v původní podobě upozornil již G. HOFMANN, který apeloval na (byť problematické) převádění na metrickou soustavu.³ Domnívám se, že moderní údaje jsou důležité především pro rámcovou orientaci, proto je uvádím v závorce za původním zněním. V poznámce je pak vždy možno nalézt podle jakého klíče k převodu došlo. Závěrem bych rád poděkoval především vedoucí práce prof. L. Hrabové za cenné připomínky. Za konzultace děkuji též vedoucímu APH M. Halatovi, J. Maříkové-Kubkové (ArÚ AVČR) a vedoucímu restaurátorského oddělení NK J. Vnoučkovi. Za veškeré nedostatky a chyby tohoto textu však nese odpovědnost autor sám.

1. PRAMENY

Základním písemným pramenem pro poznání chodu stavby katedrály svatého Víta v 70. letech 14. stol. jsou týdenní účty svatovítské katedrály z let 1372-1378. Vlastní zápisy jsou zaznamenány ve dvou kodexech (F1, F2) uložených v rámci fondu *Archiv Metropolitní kapituly u sv. Víta*, Archiv Pražského hradu (cod. XI/1,2).

Na pergamenové vazbě kodexu F1 stojí nápis *SOLUTIO Hebdomadaria Pro Structura Templi Pragensis Anno domini 1372 at sequentibus usque ad Annum 1374* provedený pozdější rukou. Původní tři první folia jsou ztracena. Kodex tak začíná uprostřed týdne po neděli 22. února 1372 a končí týdnem 21.-27. května 1374. Neúplně dochovaný rok 1372 navíc obsahuje mezeru v záznamech od 9. do 22. května 1372. Celý rukopis se pak skládá ze tří složek 55 papírových folií 40,8x16,6 cm.⁴ Zachovaný hřbet kodexu F2 svědčí též o původní pergamenové vazbě. Pět papírových složek rukopisu tvoří celkem 77 folií o rozměru 44,1x15 cm, přičemž folia 74v-77v zůstala nepopsaná. Týdenní záznamy vedené v kodexu F1 a F2 na sebe nenavazují. Rukopis F2 začíná až týdnem po neděli 24. září 1374 (f. 1^v). Folium 1^f pak nese titul: *Hic est liber distributorum Nove fabrice Ecclesie Pragensis, incipiens post rationem, que facta est feria tertia post dominicam XVI^{ma}, qua canitur Miserere, sub Anno domini Millesimo Trecentesimo septuagesimo quarto. Et incipit dominica XVII^{ma} Justus es Domine et sic per ordinem ut apparet in subnotatis.*

Diskontinuitou obou rukopisů tak vzniká mezera v účtech od 28. května do 23. září 1374. Postrádáme tedy údaje pro letní období roku, kdy byla práce na stavbě nejintenzivnější. Nicméně vlastní rukopis F2 pak pokračuje bez jakéhokoliv výraznějšího narušení od 24. září 1374 až do 21. listopadu 1378.

Oba rukopisy se skládají ze silných složek (i 9 dvoulistů),⁵ avšak *lacuna* mezi oběma rukopisy je poměrně malá. Je tedy nepravděpodobné, že by někdy existoval kodex obsahující chybějící záznamy. Ty zřejmě zmizely společně se složkou, která se před svázáním ztratila. Tomu nasvědčuje i skutečnost, že jedna složka rukopisu F1 (ff. 24^f-39^v) se záznamy roku 1373 obsahuje právě zápisy v časovém rozsahu (únor-říjen) odpovídajícím *lacuně* mezi kodexy F1 a F2. Jakým způsobem a kdy došlo ke ztrátě složky nesoucí zápisy z letní stavební periody roku 1374 však zůstává otázkou.

Z uvedeného vyplývá, že ze sedmi let dochovaných účtů jsou tři neúplné. Ty sice poskytují množství cenných údajů, ale pro souhrnné závěry týkající se stavebních aktivit v daném roce nejsou ideální. Slouží tedy především jako doplněk let kompletních.⁶

Týdenní účty jsou psány gotickou kurzívou s četnými latinizovanými českými výrazy (např. *pro lopatonibus, dlatonibus*). Podobně se do písářovy latiny vloudila i němčina (např. *hamrones*). Je otázkou, do jaké míry byl autorem těchto specifických jazykových forem vedoucí účtů (*notarius*) Ondřej Kotlík, který se roku 1375 stal zároveň ředitelem stavby (*director fabrice*).⁷

Týdenní záznamy měly svůj do jisté míry konstantní charakter.⁸ Na prvním místě jsou uváděny výplaty stálým zaměstnancům fabriky. Nejdříve to byla technicko-administrativní složka stavby, tedy stavitel (*Magistro*), parlér (*Parlerio*), správce huti (*Custodi rerum*) a jeho pomocník (*Hutnemu*). Po nich následují hlavní řemesla stavebního provozu: tesaři (*Carpentario cum sociis*), kovář (*Fabro*) a na konec lokátoři a zedníci (*locatoribus, muratoribus*). Samostatný oddíl tvoří výplaty kameníkům, uvedené většinou nadpisem *In hutta lapicide*. Následují záznamy o dovozech kamene označené např. *Vectoribus lapidum* či *Pro lapidibus*, ale i jinými variantami. Pod obojími odděleními evidujícími nák-

lady na práci s kamenem následuje souhrnná částka (*Summa in hutta, Summa pro lapidibus*). Nakonec písař zaznamenával nákupy stavebních materiálů, náradí a jiné neperiodické výdaje, jako výplaty řemeslníkům pracujícím pro fabriku nepravidelně, tedy např. pilařům, provazníkovi či bednáři. Podobně zde najdeme i smluvní roční platy mistru tesaři, kováři, ale i řediteli stavby či vedoucímu účtů, vyplácené na sv. Havla a na sv. Jiří. Záznamy pak uzavírá souhrnná suma výdajů za celý týden.

Uvedená struktura však nebyla zcela rigidní a setkáváme se zde s mnoha variantami a obměnami, vždy však v rámci uvedené stavby záznamu. Jestliže byla například kupována pila přímo pro mistra tesaře, pak se objeví v prvním oddělení. Pilaři jsou zas někdy zaznamenáni v oddělení stálých zaměstnanců. Pokud některá trvale zaměstnaná složka stavby daný týden nepracovala, tehdy samozřejmě z účtů vypadává a pod.

Týdenní účty kriticky vydal v roce 1890 historik umění na pražské německé univerzitě J. NEUWIRTH pod názvem „Die Wochenrechnungen und der Betrieb des Prager Dombaues“.⁹ Neuwirth odvedl na svou dobu jistě obdivuhodnou práci, nicméně se při práci s tak obrovským množstvím dat nevyvaroval chyb a překlepů. Tato pochybení činí edici nespolehlivou a proto je nezbytné tištěné údaje verifikovat srovnáním s originálním rukopisem.

Někde lze chybu odhalit velmi lehce. Pokud byl týdenní plat tesaře 16 gr, pak je jasné, že údaj 41gr pro týden po neděli 27. listopadu 1373 je omylem vzniklým při přepisu.¹⁰ Podobně Neuwirth v týdnu po neděli 4. září zaznamenal namísto obvyklých lokátorů a zedníků dvakrát zedníky.¹¹ Jinde vyžaduje identifikace překlepu větší orientaci v problematice. Například v zápise týdnu po neděli 27. září 1377 uvádí Neuwirth platbu 14,5gr za čtyři velká a několik menších lan. To je však částka příliš malá. Autoru edice totiž vypadlo slůvko *sexag.*, neboť skutečná platba činila 14,5k.¹²

Ne všechny nesrovnalosti se však dají vysvětlit chybou editora. Tak například v týdnu po neděli 8. února 1377 najdeme zápis *Carpentario XVI gr. Sociis suis tribus cuiilibet XVI II gr. sol. Facit LXXII*.¹³ Zápis by se dal převést jako $16+3(18)=72$. Výsledná suma však nečiní 72, ale pouze 70gr. Podobně v dubnu 1376 zaznamenal stavební písař souhrnnou částku pro bednáře jako 27gr,¹⁴ avšak uvedené položky dávají dohromady 28gr. O rok dříve pak součet nákladů na nákup železné výztuže do oken nečiní 27k 40gr, jak stojí v účtech, ale o jeden groš méně.¹⁵ Další nesrovnalosti v rozmezí 1-2gr lze sledovat u dovozů písků.¹⁶ Tuto skutečnost lze vysvětlit pouze chybou písaře. Ta mohla být ovšem neúmyslná, ale i záměrná.

Již V. CHALOUPECKÝ při studiu a editaci *Účtu pokladníka arcibiskupství Pražského*¹⁷ upozornil, že pokladník Záviš se nevyvaroval chyb v počtech a navíc své výsledky pro lepší počítání zaokrouhloval, nehledě na občasnou ztrátu groše. Pokud však vedoucí účtů Ondřej Kotlík někde dva groše ubral, pak je jinde zas přidal. Tak jako to otevřeně činí po neděli 13. května 1375 kdy čteme při záznamu nákupu hřebíků *Item pro XXX sexagenis dictis podlazni per IX p. Facit XXIIj gr. et Igr. addidimus*.¹⁸ Nicméně zápis z týdne po neděli 1. května 1375 uvádějící platbu 43gr za dovoz 5 korb vápna po 2gr svědčí spíše o záměrné defraudaci, než o slabosti účetního v počtech.¹⁹ Faktem však je, že rok 1374 není v dochován v úplnosti, a tak mohlo jít o vyrovnání nedoplatku 33gr z předchozí sezóny.

Jiným vysvětlením by mohla být původní neúplnost pramene. Zdá se totiž, že ne všechny výdaje byly zapisovány do složek kodexů F1 a F2. Tak například zde nenajdeme drahé kameny pro obklad kaple sv. Václava.²⁰ Je tedy možné, že takovéto „luxusní výdaje“ byly vedeny v jiné knize. Podobně se totiž v účtech neobjevuje zlacení uměleckých děl

zhotovených mistrem kovářem. V této souvislosti se nabízí například účetní kniha kapitulního sakristana, který byl správcem hrobu a kaple sv. Václava. Skutečně též v kodexu *Registrum rationum sacristiae* (1365-1419) čteme mj. záznam *Item pro fabrica pragen. II sexag.*²¹

Podobně musel být i účetní písař (*scriptor*) veden jinde.²² Též zápisy o dovozech vody se objevují až od roku 1376,²³ přičemž není pravděpodobné, že by se s dovozem vody na Hrad začalo až v tomto roce. Navíc se v účtech svatovítské katedrály sporadicky objevují položky ke stavbě kostela Všech svatých budovaného v areálu Hradu.²⁴ Tato stavba však musela mít své separátní účty, přestože ji řídil stejný stavitel Petr Parlář. Podobně ve svatovítských účtech najdeme výplatu pro zedníka, který pravděpodobně pracoval při úpravě čeledníku v areálu hradu.²⁵

Závěrem lze tedy konstatovat, že svatovítské týdenní účty z let 1372-1378 jsou neúplné nejen díky nekompletnímu fyzickému dochování, ale že i v době svého vzniku do nich zřejmě nebyly zaznamenány absolutně všechny položky vztahující se ke stavbě katedrály.²⁶ Naopak zde najdeme nákup kamene ke stavbě jiné, byť vedené stejným stavitel. Neuwirthova edice pak trpí chybami, které jí činí nespolehlivou.

Stupeň neúplnosti týdenních účtů však nebrání pokusu vykreslit stavební provoz při budování katedrály v daných letech. Zejména pokud je pramen srovnáván a konfrontován s jinými písemnostmi hospodářského charakteru, a to nejen soudobými jako je účet kapitulního sakristana (*Registrum rationum sacristae*)²⁷ a fragment kapitulního kodexu XIII/21,²⁸ ale i pozdějšími. Z mladších písemností jde především o zlomek mostních účtů z roku 1436,²⁹ stavební účty hradu Zvíkova³⁰ a předhusitské urbáře.³¹ Z vyprávěcích pramenů pak nelze opomenout kroniku ředitele stavby BENEŠE Z WEITMILE.³² Pro uměleckou práci v katedrále jsou nedocenitelný pramenem chrámové inventáře.³³

Nové perspektivy přináší nezbytný interdisciplinární přístup k problematice. Proto je třeba srovnávat písemné dokumenty s archeologickým a ikonografickým materiálem.³⁴ Jako pramen k dějinám stavby svatovítské katedrály je v neposlední řadě nutno zmínit fragmenty kopií stavebních plánů nacházející se mj. v knihovnách ve Vídni, Stuttgartu a Ulmu.³⁵

2. LITERATURA

Historiografie zabývající se dějinami středověku zná celou řadu obecných prací o středověkém stavebnictví. Dosavadní literatura je však bohatá především na studie teoreticky řešící konstrukční stránku katedrál³⁶ a problematiku kamenických hutí.³⁷ Nicméně středověká stavba byla, tak jako dnes, konglomerátem mnoha profesí, a to nejen kamenických, které spolu úzce souvisely. Z prací zabývajících se stavebním provozem v celé jeho šíři, včetně různých stavebních materiálů, je nutno zmínit L. F. SALZMANA a jeho „Building in England down to 1540“.³⁸ Výjimečnost tohoto díla tkví zejména v šíři záběru, komplexnosti a podání látky.

Salzman zpracoval veškerý jemu dostupný pramenný materiál ke stavebním dějinám Anglie ve středověku. Navíc ve své práci, na rozdíl od mnohých obecně pojatých pojednání,³⁹ důsledně cituje termíny stavebních materiálů, nástrojů atd. v původní verzi. Jeho syntetická práce je tak vlastně složena z množství drobných analytických studií a bývá někdy citována jako primární pramen, neboť současně edituje množství dokumentů.⁴⁰ Charakter této práce tak poskytuje nejen obecnou teoretickou výbavu k dějinám středověkého stavebnictví, ale i množství materiálů a informací tak nezbytných ke komparativnímu studiu.

Většina pojednání věnovaných katedrále sv. Víta pracuje s tématem z pohledu dějin umění. Jedná se tedy především o architektonické rozbory, popř. studie věnované sochařské a malířské výzdobě.⁴¹ Současně se tyto práce více či méně věnují osobě Petra Parléře a jeho rodině, jakožto tvůrcům katedrály.⁴² Pokud však jde o chod vlastní stavby, tedy otázku financování, řízení a průběhu stavebních prací, pak česká historiografie téměř nepokročila od dob vydání týdenních účtů J. Neuwirthem. Naprostá většina autorů logicky vychází z jeho statí, které vyšly jako součást edice účtů.⁴³ Sám NEUWIRTH pak použil výsledky svého bádání v příslušných kapitolách syntetické práce „Geschichte der bildenden Kunst in Böhmen I.“⁴⁴

Editor účtů se ale v otázkách stavebního provozu omezil jen na poměrně krátké souhrnné informace k jednotlivým problémům. Širší zpracování tématu si však za cíl nekladl. Ani on se však při práci s obrovským množstvím informací nevyvaroval omylů. Tak např. v tabulce dovozů kamene k r. 1373 není v týdnu po 9. květnu týdenní suma vynaložená na kámen 1k 14gr ale 3k 36gr. To se samozřejmě odrazí i v souhrnné částce za celý rok. Podobně jsou jeho tabulky vápna a písku neúplné.⁴⁵

Na Neuwirtha odkazuje v krátké zmínce o svatovítské huti již Z. WINTER v „Dějínách řemesel a obchodu v Čechách v IV. a XV. století.“⁴⁶ Krátká popularizační stať I. HLOBILA „Parléřovská huť a stavba katedrály sv. Víta za Karla IV. (1344/1346-1378)“⁴⁷ si překročit Neuwirthovo bádání za cíl patrně ani nekladla. Autor má navíc tendenci zaměřovat se především na stavitele Petra Parléře, kamenickou huť a jejich podíl na sochařských pracích v katedrále.

Veškeré dílčí studie založené na týdenních účtech pak trpí jedním zásadním nedostatkem. Autoři nepracují s účty jako s homogenním celkem, kde jednotlivé zápisy spolu nedílně souvisí. Nutně pak vytrhávají z kontextu záznamy vztahující se k jednotlivým daným tématům. Tím se enormně snižuje vypovídací schopnost pramene.

Pro dějiny umění jsou účty obvykle „pouze“ důkazem (často sporným) zhotovení artefaktů, které jsou podrobovány uměnovědné analýze. Typickým příkladem je zde otázka výzdoby svatováclavské kaple, tedy především problémy kolem opukové sochy

sv. Václava,⁴⁸ svatovítského pastoforia⁴⁹ a malířského mistra Osvalda.⁵⁰ Světlou výjimkou je práce V. BIRNBAUMA, který ve své studii založené na týdenních účtech identifikoval části stavby ke kterým se záznamy vztahují.⁵¹ Na Birnbauma navázal J. OPITZ, jenž v záznamech vysledoval stavební aktivity na katedrále dle výdajů na kamenné prvky z hutí.⁵² Především z těchto statí pak vychází veškeré další architektonické rozbory.⁵³ Nověji pak P. ZAHRADNÍK v práci „Stavba gotické katedrály za Karla IV. a Václava IV.“ mechanicky opsál a chronologicky seřadil údaje uvedené v účtech, které se dají identifikovat s nějakou stavební činností na katedrále.⁵⁴

Musel to být opět uměnovědný zájem, který inicioval další bádání v souvislosti se snahou určit původ opuky užitě k zhotovení přemyslovských náhrobků. Diskuse započaté geologem V. RYBAŘÍKEM⁵⁵ se zúčastnil historik umění I. HLOBIL.⁵⁶ Plodným výsledkem této debaty byla iniciace mineralogické a chemicko-fyzikální analýzy pražských opuk.⁵⁷

Významu stavebních účtů pro dějiny techniky si byl vědom již K. HILBERT, který ve zprávě vydané po ukončení restaurace kaple sv. Václava provedené v letech 1912-13 srovnává své nálezy se zmínkami v účtech vztahujících se k obkladu kaple drahým kamenem.⁵⁸ Nicméně P. CHOTĚBOR ve své práci o způsobu opracování kamene při stavbě katedrály a s tím související užití různých typů kamenických nástrojů, založené na stavebně historickém průzkumu katedrály a jejích kamenných prvků, již týdenní účty nekonzultoval.⁵⁹

Terminologií gotického stavebnictví se zabýval V. KOTRBA, který při objasňování termínu *pokštal* sice vzal v úvahu i svatovítské týdenní účty, ale otázkou užití této dřevěné konstrukce pro sestavování klenby při stavbě pražské katedrály se dále nezabýval.⁶⁰

Stavební účty jsou prvořadým pramenem též pro sociální a ekonomické dějiny. Již F. GRAUS se o ně opřel ve studii věnované předhusitské „chudině“. ⁶¹ Autor zde uvádí práce vykonávané pomocnými dělníky na stavbě,⁶² ale účty mu zejména slouží jako zdroj informací o platech jednotlivých řemesel.⁶³ Správně opravuje starší Mendlův omyl, podle kterého jsou v záznamech uvedeny týdenní platy nádeníkům.⁶⁴ V účtech zaznamenaná denní mzda 8h-1gr pak Grausovi slouží jako ilustrace středověké exploatace námezdní práce v Praze.⁶⁵

Ani Graus se však nevyvaroval omylu plynoucího z nekomplexního přístupu k prameni. Vztahuje totiž jeden zápis *Famulis per ebdomadam duas sexag. et XXIII gr. per XIII haller computando sol.*⁶⁶ na celé účty a tvrdí, že 1gr byl počítán po 14 haléřích. Jedná se však o zcela ojedinělý zápis explicitně vyjadřující, po kolika haléřích byl groš počítán. Těžko říci proč stavební účetní počítal mzdu nádeníků v daném týdnu (14. 05. 1374) po 14 haléřích, ale výdaje jsou běžně vedeny v poměru groš-*parvus* 1:12.⁶⁷ Každopádně však považoval za nutné tuto výjimku zaznamenat do účetní knihy.

J. ČECHURA⁶⁸ se pak zabýval počtem pracovních dnů a mzdami kvalifikovaných a nekvalifikovaných sil v Čechách v pozdním středověku právě na podkladě stavebních účtů svatovítské katedrály. Autor se však mnohdy dopouští generalizací, které mají úzký pramenný základ, především v otázkách různých druhů nádenických tarifních platů. Faktem je, že potřebné údaje jsou důsledně vedeny jen pro rok 1373, se kterým Čechura pracoval. Nicméně ojedinělá relevantní data, dostupná v ostatních letech účtů, nabourávají zobecňující závěry postavené pouze na jednom roce týdenních záznamů.⁶⁹

Studie F. HOLCE⁷⁰ podávající přehledně dějiny obchodu s dřevem v Praze od 14. do 17. stol. pak nebere stavební účty v úvahu, a to přesto, že poskytují solidní množství

relevantních údajů. V neposlední řadě pravděpodobně dokládají existenci trhu u sv. Valentina v 70. letech 14. stol., který dle Holce zanikl v již polovině téhož století. Žádný z autorů po-neuwirtovského bádání se tedy nevěnoval stavebním účtům v celé jejich komplexnosti. Chybí ale i začlenění celého pramene do širších historických souvislostí.

3. ŘÍZENÍ A FINANCOVÁNÍ STAVBY, KAMENICKÁ HUŤ

Organizaci stavební činnosti zajišťoval kapitulní stavební úřad (*fabrica ecclesiae*), který řídil ředitel stavby (*rector fabricae*) za součinnosti vedoucího účtů (*notarius*). Ředitelem stavby byl do roku 1375 Beneš z Weitmile, známý především svou kronikářskou činností. Poté však úřad ředitele s funkcí účetního ve svých rukou spojil dosavadní *notarius* Ondřej Kotlík.⁷¹ Zde se naskytá otázka, do jaké míry kronikář Beneš svou funkci opravdu vykonával a do jaké šlo pouze o prestižní úřad. Vzhledem k tomu, že Kotlík po smrti Beneše zastával oba úřady sám, nabízí se hypotéza, že *de facto* stavbu řídil již za více či méně formálního působení svého předchůdce.⁷²

Vlastní záznamy však zřejmě zapisoval písař (*scriptor*), který není veden v týdenních účtech. Jeho mzdy tedy musela kapitula vést v jiné účetní knize. Ve stavebních účtech se objevuje náhodou, když dostal finanční náhradu za koně, o kterého nějakým způsobem přišel, pravděpodobně při plnění svých povinností.⁷³

Stavební úřad zajišťoval především administrativně-ekonomickou stránku podniku. To znamená, že spravoval finanční fond. Základ fondu položil roku 1341 Jan Lucemburský, když věnoval na stavbu katedrály královský desátek ze stříbrných dolů království, zejména pak z Kutné Hory. Královská rodina pokračovala ve financování budování katedrály i za Karla IV. Do stavební pokladny však plynuly též peníze z poplatků při přejímání některých církevních beneficií, papežského desátku, ale i odpustků.⁷⁴

Technicko-organizační řízení stavby měl na starosti *magister operis*, který v jedné osobě snoubil osobu dnešního architekta, projektanta a hlavního stavbyvedoucího (řídil více staveb současně). Touto osobou byl v letech dochovaných účtů (1372-78) Petr Parlěř, kterého do Prahy přivedl ze švábského Gmündu v roce 1356 Karel IV. Činnost výkonného stavbyvedoucího-mistra pak vykonával parlěř (*parlerio*), jímž byl zřejmě nejpozději od roku 1375 kameník Jindřich.⁷⁵

Magister operis stál v čele huti, která prováděla stavbu. Stavební huť označovala řemeslníky a dělníky budující katedrálu. V užším slova smyslu pak šlo o prostor či přístřešek, kde pracovali kameníci sdružení v necechovní organizaci zvanou též kamenická huť. Správcem kamenické huti (*Custodi rerum*) v nejužším slova smyslu byl Vícemilus (*Wieczemilo*) a nejpozději od května 1378 Tomáš (*Thome*). Součástí huti byla též dílna (*stuba*) a správce se tak staral o praktický chod huti, včetně zajišťování oprav náradí a zásobování materiálem. Asistentem správce huti pak byl hutný (*Hutnemu*), neboli *famulus hutae*.⁷⁶

Huť se zřejmě nacházela v severozápadním sousedství katedrály a pracovalo v ní variabilní množství kameníků opracovávajících kamenné prvky pro vlastní stavbu. Práce byly prováděny dle pokynů *magistra operis* na základě profilových šablon, které k tomuto účelu vyráběl.⁷⁷ Pracovalo zde běžně kolem dvaceti kameníků,⁷⁸ ale jejich počet mohl klesnout i na nulu či se vyšplhat vysoko nad třicítku. Soudě dle jmen, přicházeli jednotliví kameníci či celé skupiny do Prahy především z Polska a Německa, ale i z Uherl.⁷⁹ Ani čeští kameníci však nebyli výjimkou.

Kamenická huť nebyla homogenní společností profesionálů. Najdeme zde *magistra operis* a kameníky-sochaře, tvůrce běžných stavebních prvků katedrály, ale i jejich osazovače (*locatores*). Nedá se však říci, že by šlo o striktně oddělené činnosti. Tak například v červnu 1373 kameník Velík, který normálně pracoval v huti, tři dny osazoval na katedrále *krakstein*.⁸⁰ Kvalitě a druhu práce rovněž odpovídalo její oceňování. Mzda byla většinou úkolová, výjimečně též termínová.

Kameníci putující Evropou byli nositeli středověkého stavitelského umění dědícího se z generace na generaci. Z podstaty své existence se ani nemohli sdružovat do teritoriálně vázaných cechů. Jistý organizační řád však zřejmě musel existovat. Většina dochovaných kamenických řádů však většinou pochází až z 15. stol. Tento pramenný materiál ale nelze časově a prostorově bez problémů zobecňovat, a proto bohužel o vnitřním chodu svatovítské kamenické huti víme jen velmi málo.⁸¹

4. STAVEBNÍ KÁMEN

4. 1. LOMY

Středověké stavebnictví zažilo ve 14. stol. postupný přechod od opukových stavebních prvků k pískovci, ze kterého byla budována i katedrála sv. Víta. Pískovec se dal vylamovat ve větších blocích a byl též odolnější proti povětrnostním vlivům. Jeho nevýhodou však byla horší opracovatelnost a pískovec se též nacházel dále od stavby, na rozdíl od opukových lomů v areálu Prahy a okolí.⁸² Právě kapacita a vzdálenost lomů od staveniště měla zásadní význam pro ekonomickou stránku stavebního procesu. Doprava těžkého kamene byla totiž velmi drahá a to zvláště tam, kde nebylo možné využít vodní přepravy.⁸³

Na stavbě svatovítské katedrály se používaly především křídové (cenoman) jemnozrnné křemenné pískovce. Na severovýchod od Prahy to byly tzv. korycanské (mořský cenoman) a východněji se pak daly lámat pískovce starší, tzv. perucké (sladkovodní cenoman). Západně od Prahy se těžily karbonské hrubozrnné pískovce (arkózy) používané pro svou pevnost pravděpodobně hlavně na namáhanější části stavebních konstrukcí.⁸⁴ Ojediněle se v účtech vyskytuje též dovoz nekvalitního petřínského pískovce z podloží opuk.⁸⁵

Korycanský pískovec se těžil v okolí Kostelce nad Labem (*Costelec*), Brandýsa nad Labem (*Brandiss*), Záp (*Zapp, Zap*), Sluh a Třískovic (*Tryskovice*).⁸⁶ Dovoz z Třískovic je ve stavebních účtech zaznamenán pouze jednou, a to na samém začátku jejich dochované části.⁸⁷ Tento lom byl zřejmě nejefektivnější, neboť ležel nejbližší ku Praze (cca 15km), proto byl asi již roku 1372 předchozí těžbou vyčerpán. Není totiž pravděpodobné, že by se Strahovský klášter držící ves Třískovice rozhodl z nějakého důvodu roku 1372 těžbě pro metropolitní chrám bránit, zvláště když komerčně využíval i opukové doly na svých petřínských pozemcích.⁸⁸ Navíc právě v týdnu posledního dovozu byl do Třískovic vyslán vedoucí účtů, aby lom prohlédl.⁸⁹ Jeho úkolem bylo zřejmě zjistit stav vytěžení.

Perucký pískovec byl vylamován u Horoušan (*Horussan, Horusano*), které patřily Zderazskému klášteru v Praze. Jedině o tomto lomu informují stavební účty poněkud podrobněji. Pískovce se lámaly severovýchodně od vsi na místě, které daroval (před polovinou července 1372) na stavbu kostela probošt kláštera.⁹⁰ Dar lomu lze vidět v souvislosti se současným vytěžením třískovické lokality. Karbonský hrubozrnný pískovec se pak vozil od Kamenných Žehrovic (*Zehrovicz, Zerovicz*).

Zeměchy, poslední lom figurující ve stavebních účtech, není možné zcela spolehlivě identifikovat. V úvahu přichází Zeměchy u Velvar, které patřily Strahovskému klášteru. Pak by šlo o karbonský pískovec jako v případě Žehrovic. Může se však jednat rovněž o ves u Loun, kde se nacházely opukové doly.⁹¹ Zeměchy u Velvar leží cca 25-30km od Prahy, tedy ve vzdálenosti, která je typická i pro ostatní pískovcové lomy. Povožníci podílející se na dovozu z této lokality pocházeli po jednom ze Zeměch, Zlonic a Hradčan, v dalších dvou případech šlo o pražské dovozce. Všichni tedy vyjžděli z relativně výhodných výchozích bodů.⁹² Cena za přepravu kamene je rovněž analogická dovozům z ostatních lomů nacházejících se v přibližně stejné vzdálenosti od staveniště.⁹³

Naproti tomu lom u Loun leží poměrně daleko od Prahy (cca 50km vzdušnou čarou). Nicméně Zeměchy jsou uvedeny v účtech pouze jednou a to v týdnu po neděli 26. března 1374, proto by mohlo jít o ojedinělý dovoz opuky, např. k sochařským účelům.⁹⁴ Údaje pro rok 1374 však silně zkresluje rozsáhlá *lacuna* v účtech, a tak argument, podle kterého se jedná o výjimečný dovoz, není zcela bez problému.

Ze sedmi uvedených lokalit se jeden lom nacházel v blízkosti královského města (Kostelec), tři pravděpodobně náležely klášterům (Třiskovice a Zeměchy - Strahovský kl., Žehrovice - Ostrovský kl., Horoušany - Zderazský kl.) a ve dvou případech šlo lomy v okolí světské držby (Brandýs, Zápý, Sluhy).⁹⁵ Tato situace však není zcela jednoznačná. S výjimkou Horoušan a Kostelce jsou totiž naše informace o majetkových poměrech v okolí Prahy velmi torzovité, a tak např. zmínka v pramenech o profánní vesnické držbě ještě neznamená, že jinou část nemohla vlastnit církve.

Obecně však lze předpokládat, že kláštery či jiné církevní instituce dávaly své lomy k dispozici, tak jak to máme doloženo v případě Horoušan.⁹⁶ Středověké kláštery, samy dlouhodobě budované z obrovského množství kamene, totiž nutně využívaly vlastní kamenolomy.⁹⁷ Bylo totiž velmi důležité, aby se náklady na lámání a dovoz ještě dále nezvedaly o cenu vlastního kamene. Svatovítské účty tuto platbu ani neznají. Sám Václav IV. roku 1392 nařídil, aby držitelé pozemků v okruhu tří mil (cca 27-33km) od Prahy nebránili lámání kamene pro stavbu chrámu.⁹⁸ Podobnou situaci lze předpokládat již v době Karla IV. K. HILBERT se dokonce domníval, že ke stavbě byly užívány též pískovcové kvádry z románské baziliky, která byla postupně rozebírána, tak jak ustupovala nové katedrále.⁹⁹ Nicméně většina zdiva basiliky byla až na výjimky opuková.¹⁰⁰

4. 2. TĚŽBA

Dříve než došlo k vlastní těžbě, bylo nutno odstranit zeminu a povrchovou část ložiska. Kámen byl totiž v těchto úrovních většinou popraskaný a tedy nevhodný k otesání do bloků. Mohl však být použit k výplni zdí, neboť nosné konstrukce středověkých katedrál se obvykle skládaly z obvodového zdiva a vnitřní výplně hrubých kamenů a malty. Také platilo, že nižší vrstvy kamene v lomu byly kvalitnější a kámen měl být ve zdi ukládán tak, aby ležel v pozici, ve které se původně ve skále nacházel.¹⁰¹

Tímto způsobem se postupovalo i při otevírání nového lomu v Horoušanech roku 1372. Nádeníci nejdříve vykopali jámu (*famulis de fossato*) a poté jeden z nich odjel do Kostelce pro lamače kamene (*lapifactor*) Duchka (*Duchconi*), aby práci zkontroloval. Celou operaci sledoval i stavební účetní Ondřej a nově otvíraný lom prohlédl též sám *magister operis*.¹⁰²

Vlastní vylamování kamene prováděli nádeníci pomocí těžkých palic a železných klínů s ocelovými hranami. Práci řídil *lapifactor*, v pozdějších pramenech nazývaný česky *skalník*. Takto pravděpodobně pracoval skalník Velík se svými pomocníky v lomu u Zeměch.¹⁰³ Jediný další *lapifactor*, kterého známe jménem, byl výše zmíněný horoušanský Duchek. Ten působil v kosteleckém lomu ještě v roce 1375, kdy jej stavební účty odhalují podruhé a naposledy.¹⁰⁴ Právě pouze u Kostelce je totiž téměř vždy v účtech uváděna položka za nalámání kamene, ale jen v letech 1375-1376.

Většina vytěženého kamene byla odvážena na stavbu ve formě bloků, které byly pouze hrubě ztesané do vhodných velikostí. V záznamech se počítají na „fůry“ (*pro curr. [ibus]*). Kámen účtovaný po blocích se vozil pouze ze Žehrovic a Kostelce (*pro lapidibus*). Jednotlivé bloky byly jen výjimečně blíže specifikovány jako mlýnské kameny (*pro lapidibus molaribus*,¹⁰⁵ *pro... cur. (ribus) molar. (ibus)*),¹⁰⁶ popř. jednou dokonce jako *VI lapidibus krakstein*.¹⁰⁷ Výjimkou je též záznam kamene dle jeho ceny či velikosti.¹⁰⁸ S vědomím, že u plné jedné třetiny záznamů není uveden zdroj kamene, pocházely takto specifikované kamenné kusy ve všech případech ze Žehrovic.¹⁰⁹

Nejekonomičtější bylo ovšem upravit kámen co nejvíce před vlastním nákladným převozem. V takovém případě však musely být do lomu předem zaslány míry vyžadovaných kusů. Opracované kvádry se pak objevují v záznamech jako *pro formis*.¹¹⁰ Takto opracovaný kámen byl dovážěn výhradně z Kostelce roku 1375, což má zřejmě spojitost s tamním hlavním kameníkem-skalníkem Duchkem. Pro veškerý kámen z lomů však platí, že byl finálně opracován až přímo na stavbě v kamenické huti.¹¹¹

4. 3. Dovož

Jestliže se za kámen jako surovinu neplatilo, pak náklady na dovoz surového, neopracovaného kamene tvořily celých 80% souhrnné ceny, kterou je rozuměn součet nákladů na lámání a dovoz. U záznamů *pro formis* a kusového kamene to pak bylo 76%.¹¹²

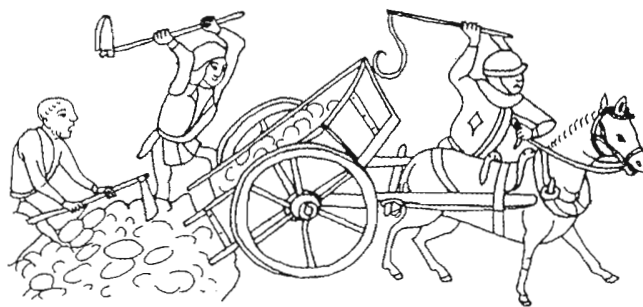
Nalámaný kámen dopravovali z lomu na stavbu povozníci (*vectori*), kteří (vedle pražských měst a Hradčan) většinou pocházeli z vesnic ležících v blízkosti lomů. Tak bylo dosaženo maximální efektivity přepravy. Stavební účty uvádí 35 lokalit původu povozníků. Ve většině případů je možné uvedené vsi uspokojivě identifikovat téměř vždy v blízkosti lomů, do kterých daný povozník dojížděl.¹¹³

Zvláštní případ představují Zlonice. Ves tohoto názvu se nacházela jak v blízkosti opukového lomu u lounských Zeměch, tak nedaleko pískovcového lomu u Velvar. Není třeba zdůrazňovat, že tento fakt zároveň ztěžuje identifikaci jedné z lokalit s lomem vedeným v účtech.¹¹⁴

Těžko pak lze vysvětlit účast povozníků ze vsí Blažim a Všeradice, které leží jižně od Prahy a to v poměrně velké vzdálenosti od kteréhokoliv zaznamenaného lomu. Bohužel nevíme, jak byli povozníci vybíráni, ale je možné, že dovozci z uvedených vsí měli speciální doporučení. Zvláště, když Blažim spolehlivě patřila Ostrovskému klášteru.¹¹⁵ Na druhou stranu ale stavební účty znají i případ (byť výjimečný), kdy povozník ze Svěmyslic jel pro kámen až do Žehrovic, které ležely ve zcela opačném směru od Prahy než Svěmyslice. Nicméně toto ložisko mělo mezi stavebními lomy svou specifickou pozici.¹¹⁶

V případě Počernic nelze určit, zda šlo o Počernice Horní či Dolní. Obě vesnice však ležely poměrně blízko u sebe a nedaleko stavebních lomů, a tak se nejedná o závažnější problém, jako v případě Blažimi a Všeradic.¹¹⁷

Jednou uvedenou lokalitu *Trzchus* interpretoval J. Neuwirth jako Třebošnici,¹¹⁸ nicméně by šlo o jediný případ povozníka z této vesnice za celé sledované období. Proto je pravděpodobnější, že se jedná o v účtech mnohokrát zmiňované Třeboradice. Obě vesnice se však nacházely v tolerované blízkosti lomů. To však není případ povozníka *de Trzebrine*, Neuwirthem ztotožněné s Třebsínem.¹¹⁹ Vzhledem k tomu, že Třebsín leží jižně od Prahy a zcela mimo oblasti lomů, byla by přijatelnější interpretace *de Syebrzine*. Tomu by odpovídala i skutečnost, že povozník Valeš či Vala (*Walssoni de Trzebrine*)¹²⁰ je pravděpodobně totožný s *Waloni de Syebrzin*.¹²¹

Obr. 1: Povožníci - transport kamene (knižní malba - 1472), BINDING - NUSSBAUM 1978: č. 82.

Fig. 1: Carters - transport of stone (manuscript illumination - 1472)

V roce 1373¹²² se dovážel kámen z lomů v Brandýse, Horoušanech a Zápech. Na dovozech se nejvíce podíleli dovozci ze Zelenče (22 osob dovezlo 579 fůr a 26 kamenů). Zelenč ležel 5 km od Horoušan a Brandýsa, Zápy se nacházely ještě blíže cestou do brandýského lomu. Z lomu na stavbu pak musel povozník ujet dalších 25km. Tedy jedna kompletní cesta měřila cca 55-60km, což byla asi při tehdejšímu stavu cest maximální vzdálenost, která se dala za jeden den zvládnout. Kvalitní kámen (většinou kusový) ze Žehrovic dováželi v naprosté většině místní povozníci, popř. dovozci z Prahy (v roce 1373 to byl pouze Velík z Žehrovic). Vzdálenost tak zůstávala na únosné hranici padesáti kilometrů.

Počet fůr za týden se pohyboval v rozsahu 1-12 povozů. V naprosté většině však šlo v průměru o 5 dovozů týdně na osobu, což odpovídá průměrné délce pracovního týdne.¹²³ Některé týdny byly samozřejmě kratší a to se pak také odrazilo v nižším počtu realizovaných cest. Tam, kde u jedné osoby nacházíme 7 a více fůr (max. 12), musíme předpokládat, že jeden povozník dovážel přinejmenším dvěma povozy. Ve stavebních účtech se objevují záznamy, které toto přímo dosvědčují, neboť forman někdy inkasoval peníze nejen pro sebe, ale i např. pro svého bratra¹²⁴ či pomocníka.¹²⁵ Není bez zajímavosti, že 5. července 1377 obdržel Michal ze Zelenče peníze pro svou sestru!¹²⁶ Výjimečně je též uvedeno s kolika povozy daný dovozce jezdil.¹²⁷

Navázka se roku 1373 uskutečnila v období od počátku ledna do poloviny dubna a pak znovu až na podzim od října. Během léta se kámen prakticky nevozil. Výjimku tvoří kusové kameny (především z Žehrovic), které si vyžádal průběh stavby. Vhodný kus zřejmě nebyl k dispozici přímo na staveništi, a tak musel být zvlášť objednan.¹²⁸ Dovozy v zimním období si pravděpodobně vyžádala nutnost. Kamenická huť totiž potřebovala surovinu, neboť pracovala i v zimě a povozníci z řad sedláků zas museli v létě pracovat na poli. K vlastní přepravě po sněhu se pak používaly sáně.¹²⁹

Středověké čtyřkolové vozy (*currus*) tažené volskou silou se na nekvalitních cestách těžko ovládaly. Přestože odpovědnost za stav cest nesl stavební úřad,¹³⁰ nelze předpokládat, že by se dařilo udržovat vozovku v ideálním stavu. Kola vozů vyjžděla hluboké úvozy, ve kterých se nemohly dva povozy vzájemně vyhnout, proto se tvořily paralelní cesty. Na vůz se dalo naložit pouze tolik, kolik zvíře utáhlo a ubrzdilo, přičemž maximální zatížení se zřejmě pohybovalo od půl do jedné tuny. Zmrzlá půda, popř. saně klouzající po sněhu tak asi byly vítanou alternativou rozbahněným jarním a podzimním cestám. Nicméně sněhová kalamita mohla dovoz zastavit zcela.¹³¹ Po staveništi pak byl stavební kámen přemísťován pomocí zřejmě menší dvoukolové káry (*biga*).¹³²

Mimopražští povozníci, kterých byla drtivá převaha, se primárně živili zemědělstvím a dovozům se věnovali převážně mimo sezónu. Výdělky jednotlivých formanů se velmi liší. V roce 1373 se pohybovaly v rozmezí 7gr-12k 4lgr 7p ročně, obě krajní hodnoty jsou ale spíše výjimkou. Cena za jednu fůru byla variabilní a ovlivňovala ji řada faktorů, jako velikost nákladu, kvalita kamene či vzdálenost lomu od stavby.¹³³ Nejproduktivnějším formanem v roce 1373 byl Michal ze Zelenče, který dopravil celkem 128 fůr, z toho jedenkrát byl dovoz specifikován jako *pro I lapide*. Michalův roční zisk činil celých 12 kop 41 grošů a 7 haléřů,¹³⁴ ostatní výdělky však jen výjimečně výrazně přesáhly pět kop grošů.

Výsledky studia pramenů hospodářské povahy, a to především předhusitských urbářů, ale i výběrčích rejstříků a purkrabských účtů, naznačují několik základních faktů ohledně charakteru venkovského osídlení okolí Prahy ve 2. polovině 14. stol. Především je jasné prosazování peněžní renty, relativní rozdrobenost pozemkové držby a značná sta-

bilita majetkové diferenciacie pražského zemědělského regionu.¹³⁵ Zemědělské usedlosti v rámci jednotlivých vsí vykazovaly poměrně pravidelně standardní rozsah kolem jednoho lánu, případně jedné dědiny. Rolnická malovýroba tvořila základní jednotku soudobé ekonomiky.¹³⁶ Zachované prameny jsou sice převážně církevní provenience, ale s výjimkou drobení světské državy oproti stabilitě církevní lze uvedené výsledky bádání vztáhnout i na profánní statky.

Výše censu se ve středních Čechách na přelomu 14. a 15. stol. pohybovala v rozmezí cca 28-140gr ročně z dědiny či lánu. K tomu je možné připočítat eventuální relucii naturálií a robot činící cca 26,5-84gr¹³⁷ a další platy, které urbáře neregistrovaly, jako berně, dýmné, farní desátek či odúmrtí, o jejichž výši víme jen velmi málo. Tak například biskupský desátek (dýmné) se pohyboval v rozmezí 1,5-1gr z domu, ale tuto daň neodváděly všechny grunty.¹³⁸ Jeden sedlák pak mohl držet jen část lánu (dědiny) nebo také více než jen jeden. Roční zisk povozníka (sedláka) tedy ve většině případů pokrýval právě peněžní census z jeho lánu či dědiny. Výjimkou zůstává Praha a Hradčany, kde lze na rozdíl od venkovských sedláků předpokládat profesionální povozníky.

R. NOVÝ hovoří o Praze 2. poloviny 14. stol. jako o regionu s dokonale rozvinutou dělbou práce mezi venkovem a městem, přičemž okruh místního trhu tvořil tudíž hospodářské předpolí města *contado*, které určil jako okruh o poloměru 20-25km vzdušnou čarou. Základní hospodářskou jednotkou pak bylo individuální rolnické rodinné hospodářství „grunt“.¹³⁹

Ruský předválečný agrární historik A. ČAJANOV, objevený západní historiografií v šedesátých letech tvrdí, že předkapitalisticky smýšlející zemědělec neprodukoval více, než bylo nezbytně nutné k uživení dané hospodářské jednotky, tedy např. rodiny. Jinými slovy nevynakládal více úsilí či dřiny, než bylo nezbytně nutné.¹⁴⁰ J. ČECHURA však dodává, že i když rolnická hospodářství nebyla většinou motivována k produkovaní co největšího zisku, apriorně nerezignovala na trh a dosahovala nejednou velmi solidních příjmů. Ty se pak zpětně promítaly do sociální úrovně rodin. Autor pak odkazuje na zmínky o selském „přepychu“,¹⁴¹ jež se však většinou vztahují k předbělohorskému období, tedy k 16. stol.¹⁴² Sám F. GRAUS, kterého Čechura cituje, přiznává, že mnoho výtek proti selskému přepychu měla na svědomí ustálená schémata středověké literatury, která venkovánům přičítala jako dědičný hřích lakomství a chamtivost.¹⁴³

Nicméně stejně jako nelze vyloučit existenci „bohatých“ sedláků v předhusitském okolí Prahy, tak není možné dogmatizovat Čajanovovu teorii. Ta totiž předpokládá téměř ryze zemědělskou ekonomiku, jakou můžeme najít např. ve středověkém Norsku,¹⁴⁴ nikoliv však v oblasti pražského *contada*. Jestliže ale dochované prameny naznačují poměrně vyrovnanou sociální stratifikaci obyvatelstva v okolí Prahy, pak lze motivaci dovozců podílejících se na dopravě kamene pro stavební úřad vysvětlit i jinak než touhou po co největším zisku, jež byla vlastní mentalitě evropského novověku.¹⁴⁵

Pro 14. stol. lze už důvodně konstatovat, že se dědičné právo přímých potomků poddaného hospodáře uplatňovalo bez ohledu na právní formu pozemkové držby. Povaha příbuzenského dílu podle rodinného majetkového práva stejně jako princip dědění vycházely sice ze zásady dělení majetku rovným dílem mezi syny i dcery zůstavitele, ale současně se projevovala tendence uchovat i za těchto okolností grunt nedělený, a to jak z reprodukčních důvodů, tak i jako *základní zdroj plynulého placení renty* (kurziva-autor). R. Nový zdůrazňuje, že ačkoliv konkrétní podrobnosti majetkových a dědicko-právních usancí poddanského obyvatelstva zatím unikají pozornosti, je téměř jisté,

že oddělení neosedlí poddaní z příměstské oblasti většinou hledali a nalézali existenci mimo rodný grunt, nejspíše v Praze.¹⁴⁶

Je pravdou, že se v mnoha případech ve stavebních účtech setkáváme u venkovských formanů jen s příležitostným dovozem, ale nelze ignorovat ani takový fenomén jako byl Michal ze Zelenče. Tedy cílenou a dlouhodobou povoznickou činnost, která mohla být motivována snahou uživit více členů usedlosti, kteří tak nemuseli odejít z gruntu za prací do města. Navíc případný ojedinělý dovoz nelze ještě chápat jako snahu po zbohatnutí, ale spíše jako nárazové vylepšení ekonomické situace.¹⁴⁷

Stavba katedrály, která byla i současníky jistě vnímána jako proces přesahující život jedné generace, tak krom toho, že zaměstnávala do Prahy odcházející bezzemky, zároveň pravděpodobně umožňovala existenci více lidí žijících z polností jednoho gruntu. Tomu by nasvědčovala i skutečnost, že stavební účty uvádějí platbu povozníkovi *cum socio* či *cum fratre*.¹⁴⁸ Ostrovský urbář (1388) pak zná dva držitele jednoho lánu (*Procopp cum Wenceslao*),¹⁴⁹ navíc v povoznické vsi Blažim odkud jistý Václav prokazatelně v r. 1378 kámen na stavbu dovážel.¹⁵⁰ O tom, že na usedlosti žilo tolik osob, kolika to výnos polností umožnil, svědčí i zpráva z r. 1338 o počtu rodin ve výšebrodské farnosti, kde jich údajně v některých obydlích přebývalo 3-5.¹⁵¹ Vedle rodiny hospodáře zde musíme předpokládat rodiče a sourozence spolu s čeledí.

5. STAVEBNÍ DŘEVO

5. 1. NÁKUP A TĚŽBA

Pro středověké tesařské konstrukce se běžně používalo „zeleného“ dřeva. I když musíme počítat s jistým intervalem mezi pokácením stromu a vlastní stavební operací, z moderního hlediska byla zřejmě většina dřevěných stavebních prvků osazována za syrova. Nicméně čerstvé a nevyzrálé dřevo mělo tendenci se při vysychání kroutit, následkem bylo užívání značně předdimenzovaných konstrukcí.¹⁵²

Důvodem užití čerstvého dřeva byla zřejmě jeho snadná opracovatelnost, zvláště když dub, ceněný pro svou pevnost a trvanlivost, byl pravděpodobně nejžádanější surovinou k budování nosných konstrukcí.¹⁵³ Pokud účty svatovítské katedrály uvádí druh kupovaného dřeva, pak jde vždy o *quercus* či *robur*. To sice neznamená, že muselo být užíváno výlučně dubového dříví, neboť druh dřeva je uveden jen u minima nákupů, nicméně tvrdé dřevo bylo zřejmě preferováno. Je příznačné, že Karel IV. daroval roku 1372 svatovítské fabrice právě dubové kmeny ze svých křivoklátských lesů.¹⁵⁴

Tradice opracování čerstvého tvrdého dřeva měla v Evropě hluboké kořeny.¹⁵⁵ Avšak přednosti vyzrálého dříví byly přinejmenším ve 14. stol. dobře známy a jeho užití pravděpodobně pomalu převládalo. V každém případě pramenný materiál z 16. stol. již běžně rozlišuje mezi „zeleným“ a suchým dřevem, přičemž zraní dřevo zřejmě prodražovalo.¹⁵⁶

Významným faktorem vedle snadné opracovatelnosti čerstvého dřeva byla též značná spotřeba stavebního dříví na velkých stavbách a *ad hoc* charakter jeho pořizování. Běžně byl pro stavbu zakoupen, popř. získán jako královský dar celý les. Stavební tesař pak sám dohlédl na těžbu a hrubé opracování pokácených kmenů přímo na místě.¹⁵⁷ Podobně někdy před začátkem září 1372 daroval císař Karel svatovítské fabrice část svých křivoklátských lesů. Mistr tesař prohlédl daný úsek již v září, ale vlastní dovoz na stavbu začal pod jeho dohledem až v lednu 1373.¹⁵⁸ Tato prodleva může být jen stěží interpretována jako snaha nechat pokácené dřevo v lese vyzrát. Mnohem pravděpodobnější je, že tesař Václav počkal s těžbou do zimy, kdy je dřevo kvalitnější a na stavbě není plný provoz. Takto bylo možno dovézt a připravit materiál na nadcházející stavební sezónu. Nevýhodu zimního plavení vorů pak mohl vyvážit lepší stav vozovky při transportu k vodě a od řeky na stavbu.

5. 2. DVOZ

Jestliže na těžbu dohlížel stavební tesař, pak dovoz byl čistě smluvní záležitostí. V případě Karlova daru obstarával přepravu místní, tedy křivoklátský povozník Klement ze Zbečna¹⁵⁹ spolu se svým synem Matrassem *primo de silva ad litus aque et per aquam usque in Pragam*.¹⁶⁰ Klement a lidé jím najatí plavili do konce května vory po Berounce a Vltavě pravděpodobně až na Písky. Za dopravu delších kmenů o délce 24 loktů (cca 14-15m) jim bylo placeno po osmi a za menší šestnáctiloktové (cca 9,5m) po pěti groších. Klementův celkový výtěžek činil 26,5 kopy grošů, tj. zisk zhruba odpovídající v relaci k dvěma stům darovaným stromům.¹⁶¹ Z překladiště na Pískách dovážel kmeny na Hrad regulérní stálý stavební povozník Duchek z Hradčan.¹⁶²

Navážka z křivoklátských lesů však byla ojedinělou záležitostí. V běžné praxi se dřevo nakupovalo na pražských trzích, které byly zásobovány z venkova. Vory plavené po Vltavě do hlavního souměstí v království pak musely zastavit pod Vyšehradem, aby

z nich plavci zaplatili Vyšehradské kapitule mýtné. Několik zápisů ve stavebních účtech však naznačuje, že kmeny darované císařem byly pravděpodobně od poplatku osvobozeny. Většina dřeva pak končila na podskalském trhu, který zásoboval pražská města dřívím všeho druhu. V rukou novoměstských plavců pak byla plavba vorů od podskalského trhu k dolejšímu vorovým přístavištím na Starém a Novém Městě a na Malé Straně.¹⁶³

Dokonce i v době dovozu z Křivoklátku nakupoval stavební úřad v Praze a to pravděpodobně většinou na hlavním trhu s dřevem v Podskalí. Nicméně pouze v několika případech stavební písař uvedl výslovně výplatu za naplavení dřeva po Vltavě z Podskalí na Písky.¹⁶⁴ Nejkonkrétnější je zápis z května 1373, dle kterého byly zaplacené za naplavení dvou vorů 4 groše.¹⁶⁵ Tuto skutečnost lze vysvětlit tím, že ve 14. a 15. stol. byl každý pražský plavec (*nauta*) současně i obchodníkem s dřívím (*mercator, subemptor, praeemptor lignorum*).¹⁶⁶ Ve většině případů nákupu dřeva jde tedy o dohodnutou cenu, která zahrnovala i naplavení materiálu. Nicméně jen na Písky, kde se zřejmě nacházelo velké překladiště se stavebním materiálem. Odtud zajišťoval dopravu přímo stavební úřad prostřednictvím svých vlastních formanů. To se též odrazilo ve vedení účtů, kde je tato přeprava vedena zvlášť.¹⁶⁷ Tímto způsobem bylo zřejmě možno zabránit nekontrolovatelnému zahlcení staveniště a zároveň zásobit stavbu dřívím dle okamžité potřeby z meziskladu pod Hradem.

Dřevo dodávala stavebnímu úřadu zřejmě i Vyšehradská kapitula,¹⁶⁸ která mohla těžit ze skutečnosti, že všechny vory z venkova musely pod Vyšehradem zastavit. Tím bylo zároveň umožněno obchodníkům z Podskalí jednat s venkovskými plavci o koupi naplaveného dřeva pro pražský trh. V účtech jmenovitě figurují jen Noha, Markold a Vítek. Posledně jmenovaný je pak spojován se svatovalentinským trhem.¹⁶⁹

F. HOLEC ve své studii o dějinách obchodu se dřevem v Praze hovoří o trhu u sv. Valentina jako o podružném tržišti a uvádí, že Karel IV. v druhé polovině 14. stol. přeložil veškerý obchod s touto surovinou na Nové Město. Svatovalentinský trh pak autor ztotožňuje s trhem na palivové dříví, který byl r. 1356 přemístěn společným rozhodnutím Staroměstských a Novoměstských k vápenicím na Novém Městě. Vymizení zpráv o svatovalentinském tržišti ve druhé pol. 14. stol. je podle Holce důsledkem tohoto rozhodnutí. Trh, který zmiňuje B. Mendl pak pokládá za pouhé vorové přístaviště.¹⁷⁰

Nicméně stavební účty uvádí dvakrát explicitně nákup dřeva u sv. Valentina (*emimus...apud Vitkonem de sancto Valentino*).¹⁷¹ Je sice možné, že kontrakt byl uzavřen např. na podskalském tržišti a do účtů se promítlo jen naplavení dřeva ze svatovalentinského překladiště, avšak zcela vyloučit existenci tohoto či jiných trhů s dřevem na Starém Městě ve 2. pol. 14. stol. lze jen těžko. Nehledě na spornost výpovědi pramene normativního charakteru, jakým je rozhodnutí městských rad, a problematičnost závěrů *ex silentio*. Ve dvou případech zmiňují stavební účty též dovoz dřeva z Hradčan, avšak s největší pravděpodobností jde pouze o dopravu (v obou případech *magnorum lignorum*) ze stavebního překladiště, které se zde zřejmě nacházelo podobně jako na Pískách.¹⁷²

Pokud stavební úřad platil za naplavení dřeva z pražských trhů na Písky zvlášť, šlo zřejmě o úkolovou mzdu. Cena se pohybovala dle množství dřeva od 4 do 14gr Vzhledem k tomu, že chybí další okolnosti vykonané práce, jako počet lidí zúčastněných při plavbě, počet plaveb a délka pracovní doby, nelze si učinit obraz o skutečném výdělku plavce a jeho pomocníků, najímaných zřejmě z řad pražské chudiny.¹⁷³

Dovoz běžné fůry dřeva z Písků (popř. Hradčan) na Hrad se pohyboval v průměrné cenové relaci cca 1-1,5gr Nicméně ve výjimečných a zvláště náročných případech jako v r. 1377 (*pro ligno magno dicto scezer ad machinam*) se mohlo dovozně vyšplhat až na 8gr.¹⁷⁴ Bohužel jména stavebních formanů uváděl stavební písař jen zřídka a tak sice známe několik, zřejmě nejvýznamnějších povozníků jménem, avšak podobně jako v případě plavců si nelze udělat bližší představu o podmínkách jejich práce, množství zaměstnaných lidí či dokonce jejich výdělcích. Koncem roku 1372 se v záznamech objevuje Jindřich z Hradčan, ale následující jaro byly dovozy z křivoklátských lesů zřejmě v režii jiného hradčanského povozníka Duchka. Později se ještě objevují Hašek, Velislav a Kuklík, kteří pravděpodobně též pocházeli z Hradčan, avšak stavební písař o jejich původu mlčí.¹⁷⁵

5. 3. KLASIFIKACE DŘEVĚNÝCH PRVKŮ

Základními konstrukčními prvky byly trám, lať a prkno různých rozměrů a velikostí. Latě a prkna stavební úřad buď kupoval přímo na trhu, nebo byly pořízeny pouze hrubě otesané kmeny, které rozřezali pilaři (*sarratoribus*) až na stavbě.¹⁷⁶

Ve většině případů týdenní účty uvádějí termín *ligna*,¹⁷⁷ který zřejmě označoval jen hrubě opracovaný kmen stromu. Ten byl dále zpracován až přímo na stavbě. Je nepravděpodobné, že by sporadický výskyt názvů *tignum*¹⁷⁸ a *trabs*¹⁷⁹ označoval např. již nařezané čtyřhranné trámy.

Vedle blíže nespécifikovaných klád (*pro lignis*) různých velikostí rozlišoval stavební písař slabší neotesané kmeny tzv. lemezi či lemiezi (*pro lignis dictis lemezi (lemiezki)*),¹⁸⁰ drobnější latě (*pro lattonibus*)¹⁸¹ a prkna (*pro asseribus*).¹⁸² Kromě této základní klasifikace zmiňují účty ještě krokve (*lignis dictis krokvicze; pro lignis krokviczonibus, krokvonibus, crokvonibus*).¹⁸³

Rekonstruovat ceny dřevěných prvků je velmi obtížné, neboť je jen výjimečně uvedena cena dřeva (a druh), naplavení na Písky a dovoz na Hrad zvlášť a zároveň jako jedna ucelená položka. Dovozy na Hrad jsou poměrně četné, nicméně plavení dřeva se objevuje jen zřídka. Z toho vyplývá, že výplata za dřevo zahrnovala i plat za naplavení na Písky. Navíc není výjimkou záznam za různé typy dřevěných prvků uvedených pod jednou souhrnnou cenou.¹⁸⁴ Podobně jako u produktů zemědělské výroby nebyly ve 14. a 15. stol. ani u dříví stanoveny pro určité množství pevné ceny.¹⁸⁵ Cena byla tedy domluvena s obchodníkem a plavcem v jedné osobě přímo na trhu.

S jistotou lze pouze konstatovat, že jeden vor pravděpodobně tvrdého dřeva svázaný z kmenů neznámé velikosti (*ad asseres*) byl kupován stavebním úřadem v roce 1377 po 28 groších.¹⁸⁶ Přesnější cenu za jednu kládu nelze vyvodit, neboť nevíme kolik dřev a jaké velikosti bylo svázáno do voru. Nicméně následujícího roku bylo zakoupeno 22 kmenů tvrdého dřeva (*robora pro asseribus*) po (v průměru) 8 groších.¹⁸⁷

V několika případech je cena za dovoz dřeva uvedena přímo u dané koupě dřeva (*de vectura eorundem*).¹⁸⁸ Nicméně lze předpokládat, že šlo o dovoz od přístaviště na stavbu a cena dřeva zahrnovala i naplavení. Stavební účty tak umožňují zjistit přibližnou cenu jednotlivých typů dřeva zahrnující dopravu z trhu po Vltavě na Písky. Údaje jsou však bez uvedení druhu (měkké, tvrdé) a velikosti klád. Nicméně, soudě dle ceny, menší *ligna* se pohybovala v cenové relaci cca 1gr-1gr 3h,¹⁸⁹ střední cca 3-5,5gr¹⁹⁰ a klády větších rozměrů pak až cca 6,5-14,5 gr¹⁹¹ za kus. Deset latí kupoval stavební úřad cca od 3 do 4,5gr.¹⁹² Cena za pořízovaná prkna se opět lišila dle rozměrů od cca 1 do 5gr.¹⁹³ Jedna fůra prken pak stála 34gr.¹⁹⁴

Dodávky dřeva byly nejintenzivnější od časného jara a během léta, což odpovídá požadavkům letního stavebního provozu.¹⁹⁵ Na podzim naopak stavební úřad již dopředu nakupoval dřevo pro nadcházející rok (*pro lignis...ad pokstelum pro futuro anno*).¹⁹⁶ Objemem dovezeného dřeva vyniká rok 1373, kdy byl kácen a dovážen les darovaný Karlem IV. Suma vynaložená na dovoz a nákup dřeva byla ve srovnání s ostatními lety neobyčejně vysoká. Zvláště když vezmeme v úvahu, že vlastní křivoklátský les nestál stavbu jediný *parvus*. Zdá se, že v následujících letech (1374-1376) byly tyto zásoby dřeva pouze doplňovány a k novému růstu výdajů za dřevo dochází opět až v roce 1377.

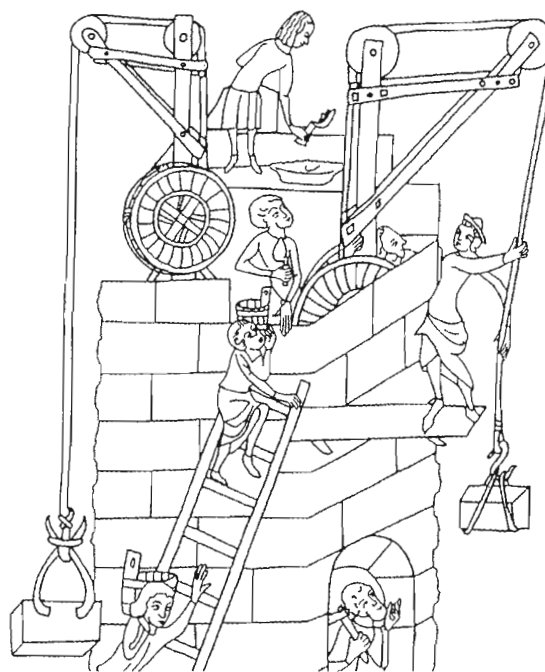
5. 4. DŘEVĚNÉ KONSTRUKCE

Masivní zásobení dřevem v roce 1373 je třeba vidět v souvislosti se započítím stavby vysokého chóru a opěrného systému, což vyžadovalo pevné lešení (*ligna ad grustones, pro grustonibus*).¹⁹⁷ Současně se stavbou vysokého chóru probíhaly též práce na výzdobě kaple sv. Václava, přičemž osazování drahých kamenů do zdiva se rovněž neobešlo bez zvláštní dřevěné konstrukce.¹⁹⁸

Zvláštní prvek pak tvořilo speciální bednění zvané *pokštal*,¹⁹⁹ které bylo používáno při osazování kamenných konstrukčních oblouků, zejména klenebních. V praxi bylo nejdříve postaveno pevné lešení, jež sahalo až pod náběhy plánované klenby. To mohlo být vztyčeno buď přímo od země nebo vybudováno jako dřevěná podlaha na konstrukci rozepřené mezi stěnami v úrovni patek klenby.²⁰⁰

Dřevěné konstrukce byly většinou vázány provazy, ale užívalo se též spojů za pomoci dřevěných, popř. též kovových hřebů. Užití hřebů je pak možno předpokládat zejména při konstruování stavebních strojů náročnějších na detailní a přesné provedení spoje.²⁰¹ Nezbytnou součástí lešení byl jeřáb pro dopravu, resp. zdvihání stavebního materiálu. Principem takového stroje bylo nosné lano běžící přes kladku a poháněné velkým dřevěným kolem. Nádeníci šlapali uvnitř dřevěného bubnu kola na které navíjeli konopné lano a tak zvedali náklad. Nádoby s maltou či jiným materiálem byly zavěšeny na hák, kamenné prvky pak byly sevřeny do speciálních nůžek (tzv. krepny).²⁰²

Bohužel není možné přesně určit kolik stavebních strojů bylo v jednotlivých letech v provozu, nicméně v roce 1377 stavební úřad nakoupil nejen dřevo pro konstrukci nové *tertie machine*, ale i dvouspřeží (dvoukolovou káru) k dopravě těžkých kamenných prvků z hutě pod jeřáb.²⁰³ Jeřáby tohoto typu byly jistě velmi namáhané a to zejména kolové převody přenášející největší zatížení. Nová kola (*pro rotulis*) a obruče (*pro circulis ad rotas machine*) byly pořizovány v roce 1373, 1374 a to zřejmě pro stávající stroje. V roce 1377 pak šlo pravděpodobně o kola pro nový třetí stroj.²⁰⁴

Obr. 2: Zdění - stavební stroje (kresba - kolem 1350), BINDING - NUSSBAUM 1978: č. 226.

Fig. 2: Masonwork - building machines (drawing - Ca 1350)

5. 5. KOLOMAZ

Převody bylo nutno mazat kolomazí (*pro smigma, colomast*) a podobně musela být lojem (*pro sepo*) impregnována konopná lana, aby netlela. Opotřebovaná lana byla opravována dříve než došlo k jejich definitivnímu nahrazení.²⁰⁵ Ne náhodou jsou všechny tyto položky často uváděny dohromady, neboť byly zřejmě pořizovány současně. Jednotlivé nákupy maziva se pohybovaly cca v relaci 1-4gr, ročně se pak vydaje vyšplhaly na 10-20 grošů.²⁰⁶

Dehet se destiloval v dehtařských pecích podobných dřevouhelným milířům. Zatímco při výrobě dřevěného uhlí je třeba vést proces zuhelnování dřeva zvolna, v milířích i týdny, vyžaduje destilace dehtu prudší spád rozkladu za vyšší teploty. Venkovská dehtařská pracoviště s předpokládanou produkcí pro pražský trh byla archeologicky odkryta na Příbramsku.²⁰⁷ Dehtem upraveným na kolomaz se nejen mazly stroje, ale používal se též k impregnaci dřeva, např. sudů. Tzv. bednářská smola se prokazatelně pořizovala i pro svatovítskou stavbu, neboť týdenní účty jednou explicitně zmiňují nákup dehtu (*pro bittumine ad pulpitum*).²⁰⁸

5. 6. PROVAZNÍK

Lana pletl pro stavební úřad jistě od r. 1372 a nejpozději do konce září 1377 provazník Martin.²⁰⁹ V červenci následujícího roku se objevuje v účtech nový provazník Mikuláš z Pirny[?] (*Nicolao de Perna*). Martin se však ještě v roce 1379 prokazatelně zdržoval v Praze.²¹⁰ Není bez zajímavosti, že v roce 1372 byl Martin placen roční gází 4 kop, přičemž téhož roku obdržel polovinu svatohavelského platu (1 kopy gr) v předstihu.²¹¹ Od roku 1373 však dostával placeno pouze od provedené práce či od kusu. Rovněž 8gr na novou obuv (*pro ocreis*) a 20gr zimního oděvného (*pro tunica hiemali*) obdržel dle účtů jen v letech 1372-73.²¹²

Zřejmě nejlukrativnější zakázkou byla výroba masivních lan ke stavebním strojům (*pro fune magno in machina*), která se pohybovala v cenové relaci 1,5-2,5 kopy grošů za kus.²¹³ Nicméně provazník Mikuláš získal dokonce objednávku na tři lana v ceně 14 kop a 15 grošů.²¹⁴ Vedle lan ke strojům dodávala provaznická dílna též provazy k běžnému použití na stavbě či přímo v huti v ceně 4-6gr, ale i 11 a 12gr za kus.²¹⁵ Kupovány byly i provazy speciálně určené pro tesařského mistra či provázky (*pro funiculis*) přímo pro *magistra operis*.²¹⁶

O tom, že provazník pracoval ve své dílně mimo stavbu svědčí náklady na dopravu nových lan a provazů na staveniště a naopak opotřebovaných kusů zpět do dílny k opravě. Kdyby provazník pracoval na stavbě, jistě by náklad přemístili stavební nádeníci placení denní mzdou. Navíc výše dopravného (2,5-6gr) odpovídá cenovým relacím v dopravě z Prahy na Hrad.²¹⁷

Roční výše nákladů na provaznický materiál se pohybovala v letech 1372-76 cca od 1 do 4,5 kopy grošů. V roce 1377 to bylo 14,5 kopy a v účetně neúplném roce 1378 (účty dochovány pouze k týdnu po neděli 21. 11.) činila částka opět vysokých 14 kop a 56 grošů.²¹⁸ Značně nadprůměrné výdaje z let 1377-78 pak mají zřejmě spojitost s již zmíněným třetím strojem.

5. 7. MISTR TESAŘ

Vlastním stavitelem dřevěných konstrukcí byl v letech 1372-1378 tesařský mistr Václav placený týdně k fixní roční taxě 4 kopy grošů. Roční plat byl pravidelně vyplácen po dvou kopách na sv. Jiří a na sv. Havla.²¹⁹ Letní týdenní plat (cca od poloviny února do poloviny října) činil 20 a zimní pak 16 grošů. Pokud tesař nepracoval plný pracovní týden, byla mu částka krácena (*carpentario non pro plena ebdomada*).²²⁰

Analogicky mu nebyl týdenní plat vyplácen, pokud pro něho nebyla v dané době na stavbě práce. To se však stávalo jen zřídka. V roce 1373 dostal Václav zapláceno všech 52 pracovních týdnů, v r. 1375 nepracoval 3 zimní a 5 letních týdnů. Následujícího roku zůstal bez práce pouze dva zimní týdny a v r. 1377 vynechal jen jeden týden zimní pracovní periody. Koncem ledna roku 1374 pak naopak získal prémii (*in propina*) pěti grošů.²²¹ Zvláštní příjem tvořilo ošatné, jmenovitě na zimní oděv (1373,78) a obuv (1374) po cca třiceti groších ročně za kus. Letní ošatné z roku 1377 pak činilo 45gr.²²² Kromě těchto odměn a regulérního platu získával mistr tesař jen ojediněle speciálně určené sumy na nákup materiálu (hřebíky) či pracovního nářadí a jiných pomůcek (pila, skřípec).²²³

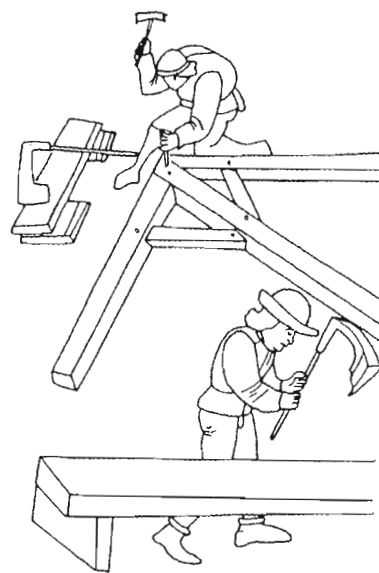
J. NEUWIRTH uvádí příklad, podle kterého mistr tesař dostával výjimečně peníze i na koupel (*pro balneo carpentario*).²²⁴ Pravděpodobně však šlo o částku, kterou obdržel pro své tesaře. Podobně byla roku 1372 zcela totožná suma (3gr) poukázána explicitně pro tesařovy pomocníky.²²⁵ Václav totiž inkasoval peníze nejen pro sebe, ale i pro své tovaryše, které sám týdně vyplácel dle odpracovaných dní a pravděpodobně sám též *ad hoc* najímal.

Čistý roční výdělek mistra tesaře se bez částek na tovaryše, nářadí a speciálních neperiodických poplatků (např. za dohled na těžbu křivoklátského lesa) pohyboval okolo 20,5 kopy grošů.²²⁶ Evidentně si tedy mohl pořídit dům v Loretánské ulici na Hradčanech, který držel v letech 1371-1377.²²⁷

5. 8. TESAŘSTÍ TOVARYŠI

Přesný počet pomocných tesařů pracujících na stavbě v jednotlivých týdnech prakticky nelze zjistit. Precizní záznam uvádějící počet tesařů, odpracované dny a denní sazbu je totiž v účtech spíše výjimkou.²²⁸ Pracovní dny v týdnu kolísaly (3-6 dnů)²²⁹ a tesaři mohli být navíc najmuti jen na část týdne. Ne všichni pak museli být zaměstnáni stejnou dobu. Obecně však lze konstatovat, že mistr najímal obvykle 1-3 tesaře, přičemž 4-6 tesařů v jednom týdnu bylo více méně výjimkou. Větší množství tesařů pracovalo na stavbě zejména v roce 1377, kdy se mj. konstruoval nový stavební stroj.²³⁰

Je sice pravda, že tesaři běžně dostávali vyšší mzdu v létě, ale nelze přijmout Neuwirthovo konstatování o letní (3gr) a zimní (2gr) mzdě pomocných tesařů.²³¹ Denní mzda totiž činila kromě dvou a tří grošů též 2,5gr a v taxách pak ani nelze sledovat přesně vymezená letní a zimní období analogická k mistru tesaři, tak jak se zřejmě Neuwirth domníval. Například v květnu letní peri-

Obr. 3: Tesaři (knižní malba - 15. stol.), BINDING - NUSSBAUM 1978: č. 184.
Fig. 3: Carpenters (manuscript illumination - 15th century)

ody 1372 mistr dostával letní sazbu (20gr), ale jeho tesaři byli placeni po 1 a 2,5 groších na den.²³² Tato skutečnost jen potvrzuje teorii, podle které si mistr tesař sám dle potřeby najímal své pomocníky a sám též určoval jejich plat dle vykonávaných prací. Lze však připustit, že nejběžnější denní odměnou byly zřejmě 2-3 groše. Nicméně striktně stanovená platební pravidla asi neexistovala.

Pokud přijmeme tezi, že množství peněz vyplacené tesařům v jednom týdnu odráží jejich aktivitu na stavbě, pak je možno sledovat týdenní intenzitu tesařských prací během roku.²³³ Zjevný nárůst je evidentní s nástupem letní a pokles s příchodem zimní periody. Lze tedy detailně mapovat nástup lešenářských prací a zakonzervování stavby v jednotlivých letech. Výjimečný je rok 1377, kdy silně nadprůměrná tesařská aktivita odpovídá konstrukci *tertie machine* uprostřed stavební periody. Činnost vrcholila v týdnu po neděli 5. července, kdy na stavbě pracoval plných 6 dní mistr Václav spolu se šesti tesaři, kteří byli placeni denní sazbou tří grošů.²³⁴

5. 9. STŘEŠNÍ KRYTINA

Vedle konstruování stavebních strojů, zednických lešení a bednění byli tesaři zaměstnáni též při údržbě střech. Podlažní a latní hřebíky bylo jistě možno použít ke sbíjení i jiných než střešních konstrukcí, nákupy šindelů a šindelních hřebů však nasvědčují skutečnosti, že střechy byly přinejmenším často opravovány.²³⁵ Jedna kopa šindelů (*pro cilindris ad tecta*) byla dle dvou záznamů kupována po 14, jedenkrát pak po 15 haléřích.²³⁶

Pokud byly i ostatní nákupy pořizovány za stejnou cenu, což není zdaleka jisté, neboť jednou jsou šindele blíže specifikovány jako *pro cilindris longis*,²³⁷ pak je možné rámcově zjistit celkový počet nakoupené krytiny. V roce 1373 to bylo cca 7 900 kusů, roku 1375 cca 5 300 a v následujícím roce opět kolem 8 000 šindelů. Devatenáct a půl tisíce šindelů nakoupených k roku 1377 pak naznačuje vyšší intenzitu prací na střechách.

Protože není uvedena cena za dopravu, je pravděpodobné, že byla zahrnuta v ceně a provedena obchodníkem. Tomu nasvědčuje i záznam z týdne po neděli 29. května 1373,²³⁸ kdy bylo zakoupeno 44 kop šindelů po 15 haléřích. Jako souhrnná suma je uvedena 1 kopa grošů. Skutečná cena však činí pouze 55gr. Chybějících pět grošů by však odpovídalo nákladům na cca 2-3 dovozy v rámci Prahy.

Šindele byly nakupovány zřejmě na opravy provizorního zastřešení rozestavěné katedrály, které muselo být během prací na vysokém chóru poškozeno, popř. předem rozebráno. Vybudování prozatímního zastřešení klade W. W. TOMEK k roku 1368 v souvislosti s vysvěcením oltářů v blízkosti královského hrobu²³⁹ a opravy jsou ostatně v účtech explicitně zmiňovány. Masivnější nákup střešní krytiny roku 1377 zřejmě koresponduje s nebyvalou aktivitou tesařů v témž roce a stavbou třetího stroje.²⁴⁰ Údržba střech obnášela rovněž péči o okapy, které byly vyměňovány (jeden přišel na 5gr),²⁴¹ čištěny²⁴² a udržovány s pomocí železných trnů zhotovených stavebním kovářem.²⁴³

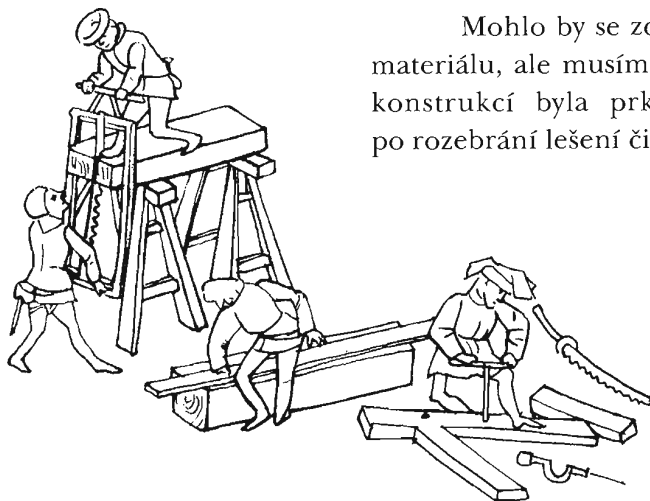
5. 10. PILAŘI

Většinu stavebního dříví nakoupeného na pražských trzích bylo možno pravděpodobně okamžitě použít, nicméně kmeny dovezené z křivoklátského lesa bylo nutno nejdříve rozřezat na potřebné prvky (trámy, prkna atd.). Středověcí pilaři pracovali obvykle v tzv. jámové pile, kde vlastní nástroj tahali dva muži, přičemž jeden stál ve vyhloubeném příkopu. Podobně byla používána dřevěná konstrukce, kde jeden pilař naopak stál na lešení. Svatovítské účty však krom skutečnosti, že pilaři byli placeni osmi haléři od řezu blíže nenaznačují, jaký druh pily byl na stavbě v provozu.²⁴⁴ Vzhledem k charakteru skalního ostrohu hradního areálu je však více pravděpodobná druhá varianta.

O tom, že většina dřeva byla kupována podle potřeby na pražských trzích svědčí i aktivita svatovítských pilařů. Zatímco v roce dovozů od Křivokláta (1373) jim bylo vyplaceno přes 3,5 kopy grošů, v dalších letech se částka nevyšplhala ani na jednu kopu. Nicméně podle NEUWIRTHA bylo vynaloženo poměrně málo peněz na nákup již nařezaných prken. Z toho dochází k závěru, že bylo úspornější prkna nařezat až na stavbě.²⁴⁵ Avšak záznamy stavebních účtů při bližším pohledu neopravňují k tak jednoznačným závěrům.

Je pravda, že v roce 1373, kdy byly dováženy klády z Křivokláta, koreluje vysoká aktivita pilařů s téměř úplnou absencí nákupů hotových prken.²⁴⁶ *Lacuna* v účtech následujícího roku sice nedovoluje bližší závěr, nicméně v roce 1375, kdy nepracoval jediný pilař, nakoupil stavební úřad ve dvou po sobě jdoucích týdnech více než 60 prken (možná 90-100).²⁴⁷ Rok 1376 je opět ve znamení útlumu pilařů, který však nebyl kompenzován nákupem nařezaných prken.

Náklady na mzdy pilařů opět vzrostly až v r. 1377 a to zřejmě v souvislosti se stavbou nového stavebního stroje.²⁴⁸ Nárůstu mzdových nákladů je relevantní i nákup kmenů určených k rozřezání.²⁴⁹ Výjimku přímého nákupu tvoří jen prkna zvláště pořízená pro márnici ležící nedaleko huti (*ad ossarium*).²⁵⁰ Poslední neúplně dochovaný rok stavebních účtů vykazuje znovu zvýšenou aktivitu na pile a jí odpovídající předchozí dodávku surového dřeva.²⁵¹ Výjimkou je i v tomto případě nákup speciálních prken (*currum de asseribus levioem*).²⁵²

Mohlo by se zdát, že nešlo o nijak závratné množství materiálu, ale musíme si uvědomit, že s výjimkou střešních konstrukcí byla prkna či trámy používány opakovaně po rozebrání lešení či bednění. Karel IV. zřejmě svým darem

křivoklátského lesa uspokojil potřeby dřeva v dlouhodobějším horizontu, zejména pak v souvislosti se započatím stavby vysokého chóru a opěrného systému. Nicméně pro speciální potřeby bylo *ad hoc* nakupováno po celé sledované období.

Obr. 4: Pilaři (knižní malba - 15. stol.), SALZMAN 1952: obr. č. 19.
Fig. 4: Sawyers (manuscript illumination - 15th century)

6. ZDĚNÍ

6.1. LOKÁTOŘI A ZEDNÍCI

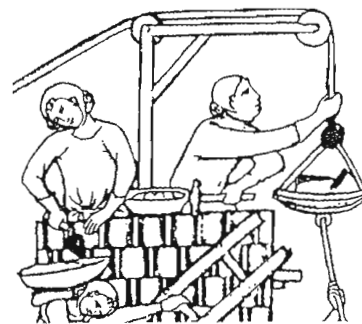
Vlastní zdění z lešení, popř. na připravené bedněni prováděli osazovači kamenných prvků (*locatores*) a zedníci (*muratores*). Ze stavebních účtů není zcela možné identifikovat jejich případně odlišné úkoly při pokládání zdiva, nicméně je zřejmé, že postupovali v těsné spolupráci.²⁵³ Obecně však byli osazovači lépe placeni a většinou početněji zastoupeni na staveništi.

V. KOTRBA předpokládá, že při budování kaple sv. Václava lokátoři nejdříve osadili pískovcové články, ke kterým byly zedníky posléze provedeny opukové vyzdívky. Tam, kde se počítalo s nástěnnými malbami pak byla na zdivo ještě provedena omítka. Tuto teorii a ani domněnku, podle které byli zedníci místní řemeslníci zvyklí pracovat s domácí pražskou opukou však není možné v účtech prokázat.²⁵⁴

Zedníci a lokátoři nedostávali striktně sezónně diferencovanou mzdu jako tesaři. Zdění, podobně jako dnes, bylo v roce omezeno teplotou nezbytnou k procesu hydratace vápna. Zedníci samozřejmě pracovali výjimečně i mimo sezónu na speciálních úkolech, avšak tehdy byli též zvláště odměňováni.²⁵⁵ O závislosti stavební sezóny na počasí svědčí i velmi nepravidelný začátek a konec letní pracovní periody. Například v roce 1375 se začalo zdít již koncem března, avšak o tři roky dříve až koncem května.²⁵⁶ Počasí však nelze pokládat za jediný faktor ovlivňující začátek a konec stavebního období v roce. Rovněž nutnost sladění různých typů prací (příprava lešení pro zdění a pod.) mohla mít do značné míry vliv na načasování stavebních aktivit.

Přesný počet zedníků či lokátorů na stavbě a jejich platy nelze s jistotou určit. Stavební účty totiž většinou uvádí pouze maximální celková čísla pro daný týden, přičemž ne vždy všichni řemeslníci odpracovali plný počet pracovních dnů, který rovněž kolísal. Nicméně J. ČECHURA dospěl na základě studia týdenních účtů svatovítské katedrály k závěru, že v pětidenním pracovním týdnu bylo zedníkovi vypláceno 13 a v šestidenním pak 15 grošů. Denní sazba by pak činila cca 2,5 groše.²⁵⁷ Tyto hodnoty ale zřejmě neplatily všeobecně a zdění bylo pravděpodobně placeno dle různých tarifů za různé obtížnou práci. Lze však konstatovat, že osazovači byli placeni zhruba o jeden groš lépe než zedníci.²⁵⁸ Například poslední pracovní týden stavební sezóny roku 1375 se však denní mzda lokátora vyšplhala až na celé 4 groše.²⁵⁹

Kromě pravidelné mzdy získávali lokátoři prémie ke konci každé sezóny.²⁶⁰ Podobně též zedníci, avšak jen v letech 1372-3 a pak až roku 1378, pro *lacunu* v záznamech však nejsou známy údaje k letní stavební periodě roku 1374.²⁶¹ Zvláštní spropitné bylo též vypláceno nepravidelně během sezóny u výjimečných příležitostí jako bylo např. dokončení okenních oblouků (*de clausura duorum arcuum*).²⁶² Zcela nepravidelné byly příspěvky na veřejné lázně.²⁶³ Ojedinelý byl i příplatek na pití a rukavice pro lokátory.²⁶⁴ Částky na koupel se pohybovaly od dvou do sedmi grošů v příslušném týdnu, avšak z charakteru záznamu v účtech nelze dospět k přesnějšímu závěru ohledně rozdělování peněz mezi řemeslníky.

Obr. 5: Zdění (knižní malba - 14. stol.), BINDING - NUSSBAUM 1978: č. 166.

Fig. 5: Masonwork (manuscript illumination - 14th century)

6. 2. NÁDENÍCI

Stavební proces se neobešel bez pomocných dělníků (*famules*), kteří byli na stavbu najímáni dle okamžité potřeby zřejmě z řad pražské chudiny. Ani zde však účty vždy neuvádí přesný počet osob na stavbě a množství odpracovaných dnů. Proto lze jejich aktivitu měřit pouze celkovou týdenní částkou vynaloženou na nádenické mzdy. Výjimkou je rok 1373, kdy byla téměř všechna data (tj. počet osob, denní paušál na osobu a celková suma) precizně uvedena pro dané týdny. Tehdy v prvním lednovém týdnu roku na stavbě pracovalo jen osm pomocných sil, avšak počátkem května se jejich počet vyšplhal až ke dvěma stovkám.²⁶⁵

J. ČECHURA, který pracoval právě s rokem 1373, správně rozlišuje rozdílné denní mzdové tarify 9p, 10p a 1gr,²⁶⁶ které sice převažují, nicméně účty znají též tarif 8, 11 a 14 haléřů na den.²⁶⁷ Rovněž je poněkud zavádějící operovat s termíny „zimní“ (9p), „malá letní“ (10p) a „velká letní denní sazba“ (1gr).²⁶⁸ Tyto termíny by byly platné pouze za předpokladu, že by se letní mzdy vyplácely též v zimě.²⁶⁹ Vzhledem k tomu, že potřebné údaje jsou k dispozici pouze pro rok 1373, nelze posoudit, zda šlo pouze o výjimky či o běžnou praxi.²⁷⁰

Podobně jako lokátoři a zedníci mohli i nádeníci získat prémii ke konci letní stavební periody,²⁷¹ popř. spropitné během roku.²⁷² Nicméně šlo o zcela nepravidelné odměny. Jedenkrát se ve stavebních účtech objevuje i příspěvek na pití.²⁷³ Na rozdíl od lokátorů a zedníků, kteří inkasovali *pro bibalibus* je však přímo uvedeno, že se jedná o příplatek na pivo (*pro cerevisia*). Vzhledem k tomu, že platba je uvedena v prosinci, šlo zřejmě o mimořádnou odměnu k platu na konci roku.

Pomocní dělníci vykonávali veškerou těžkou a nekvalifikovanou práci na staveništi. Především se starali o transport stavebního materiálu. Účty je explicitně uvádějí též přímo v kamenické hutí, odkud přepravovali kamenné prvky za pomoci hutního dvouspřeží na stavbu.²⁷⁴ Jiní pracovali na lešení, popř. poháněli šlapáním v bubnu jeřáb, či podle potřeby přemísťovali stavební stroje.²⁷⁵

Lze předpokládat, že nádeníci pracovali rovněž jako skuteční zedničtí přidavači,²⁷⁶ avšak někteří zedníci si pravděpodobně drželi i vlastní stálé spolupracovníky. Tito „kvalifikovaní“ přidavači pak ovšem získávali odpovídající vyšší mzdu. *Famules*, kteří roku 1372 pracovali při obkládání kaple sv. Václava drahými kameny si přišli až na 3 a někteří i na 4 groše denně. To byla vysoká mzda i pro kvalifikovaného tesaře, kováře či lokátora.²⁷⁷ Pomocní dělníci však byli najímáni i k mnohem prozaičtějším úkolům jako bylo odklizení sněhu či jinovatky ze střech a příštířešků.²⁷⁸ O tom, že staveniště, popř. kamenická huť plná kamenných odštěpků byly udržovány v čistotě, svědčí i nákupy košťat ročně za cca 2-3 groše.²⁷⁹

Obr. 6: Nádeníci - transport materiálu (knižní malba - 1411), BINDING - NUSSBAUM 1978: č. 75.

Fig. 6: Day laborers - transport of building materials (manuscript illumination - 1411)

Nádeníci jistě pracovali i při nakládce a vykládce stavebního materiálu dováženého na staveniště. Explicitně jsou však doloženi pouze u transportu olova používaného jako pojiva u zvláště namáhaných spojů, popř. jako zálivky u kovové výztuže v kamenných konstrukcích.²⁸⁰ Dělníci nejen nakládali a vykládali vozy,²⁸¹ ale asistovali i při vážení kupovaného olova.²⁸² Na stavbě pak surovinu porcovali a tavili.²⁸³

6. 3. OLOVO

Olovo bylo nakupováno na váhu (počítáno v centnících a librách) dle potřeby v průběhu roku. Průměrná roční spotřeba činila cca 3 tuny. Cena se pohybovala od 31 do 42 grošů za jeden centněř olova (cca 61,728kg). Za tuto částku prodával surovinu překupník v Praze, musela tedy zahrnovat náklady na dolování a dopravu včetně rabatu obchodníka.²⁸⁴

Za vážení olova při nákupu, nakládání, vykládání a dovoz od obchodníka na Hrad se platilo zvlášť. Cena za navážení byla odvislá od množství váženého materiálu, např. v srpnu roku 1373 zaplatil stavební úřad *de pondere* šesti centněřů olova (cca 370,368kg) 2 groše. Nakládku a vykládku obstarali pravděpodobně dva nádeníci, neboť výplata dvou grošů odpovídá denní mzdě pro dva pomocníky.²⁸⁵ Jeden středověký vůz pak mohl uvést cca 0,5 až 1 tunu zatížení, což je v souladu s náklady na dopravu, které činily cca 2gr za jeden povoz v rámci Prahy.²⁸⁶

Olovo mohlo pocházet z míšeňských dolů. Navědčovala by tomu skutečnost, že stavební úřad nakupoval *apud Fridlinum de Fraiberg* (Freiburg?), *Henczlinum de Fraiberg*, jinde *Henslinum dictum Cramer de Friberg* či *Henslinum de Misa* (Míšeň?).²⁸⁷ Nicméně stavební písař rovněž explicitně uvádí, že olovo bylo v únoru 1375 získáno *de Polonia per dominum Franam commendatorem Glacen(sem)*.²⁸⁸ V účtech se ovšem jako obchodník s olovem jednou objevuje též *Nicolaus Codawer de Cubito*.²⁸⁹

Obchodník s olovem Hans z Freibergu musel být velmi bohatý člověk. V pramenech se objevuje roku 1357, kdy vlastní dům nedaleko kostela sv. Mikuláše.²⁹⁰ Jeho sklady a obchod se však zřejmě nacházely v dnešní ulici U Obecního dvora nedaleko kláštera sv. Františka.²⁹¹ Není nepravděpodobné, že Hansova rodina obchodovala ve Freibergu s míšeňským olovem a Hans pouze vybudoval pražskou pobočku. Spotřeba olova při stavbě katedrál totiž představovala jistý odbyt a tím i výnosný obchod. O tom svědčí i fakt, že Hans časem zakoupil *domus magna* na Staroměstském náměstí, který byl tak velký, že ještě r. 1398 byla Hansova pozůstalá Klára zvána Magna.²⁹²

Obchod s olovem přes velké vzdálenosti nebyl ničím neuskutečnitelným. Zvláště pokud bylo alespoň částečně možné využít vodních cest. V roce 1363 bylo např. dováženo olovo z Yorkshire na stavbu Windsorského hradu v Londýně. Dva povozy převážely olovo z Caldstances výslovně přes vrchovinu a bahnitými cestami do Boroughbridge celých 24 dní. Odtud pak bylo možné částečně využít vodní cesty do Yorku a dále pak až do Londýna.²⁹³ Podobně bylo zřejmě dováženo olovo z míšeňského Freibergu tzv. Srbskou cestou do Mostu a mosteckou magistrálou pak do Prahy, kde byl náklad uskladněn a dále distribuován, např. na katedrální stavbu. Otázkou zůstává, do jaké míry bylo možno využít vodní cesty po Labi.²⁹⁴

6. 4. UHLÍ

Olovo bylo taveno ve zvláštních nádobách,²⁹⁵ pod kterými bylo topeno dřevěným uhlím. Podle dvou záznamů z roku 1378 se 1 pytel kupoval po 10 haléřích,²⁹⁶ jeden vůz pak byl počítán po 20 a 32 groších.²⁹⁷ Ostatní údaje v účtech však nejsou blíže specifikovány a většinou uvádí pouze záznam *pro carbonibus*. Zmínka *pro uno curru carbonum* v sobě pravděpodobně obsahovala též dopravu. Teoreticky se tedy dá konstatovat, že na jeden vůz se vešlo cca 24-38 pytlů uhlí. Pokud by byly výdaje na uhlí přepočítány dle ideální cifry 10 haléřů za pytel (ta však ne vždy přesně odpovídá celkové sumě), pak by rámcová spotřeba pro rok 1373 činila cca 121 pytlů v ceně 1k 41gr, v ostatních letech by se nákupy pohybovaly v rozmezí 30-50 pytlů.²⁹⁸

6. 5. VÁPNO

Olověné spoje byly nezbytným prvkem stavební konstrukce, avšak převážná část stavby byla zděna na vápennou maltu. Vápno jako produkt pálení vápence či křídly bylo ve středověku možné zakoupit již hotové nebo mohl být vápenec tepelně zpracován až v pecích postavených v těsném sousedství staveniště.²⁹⁹ Ve svatovítských týdenních účtech figurují čtyři vápeníci. Jedním z nich byl Adam (*Ade cementariò*),³⁰⁰ dále bylo placeno Mixovi Hražákovi (*Mixonì dicto Hrazak*)³⁰¹ a Fraňkovi Terklěrovi (*Franam Terclerum*),³⁰² na stavbu dodával též *Raychstein*.³⁰³

Franěk Terklář, zabývající se též sladovnictvím, vlastnil dům s vápenkou a cihelnou na břehu Vltavy u kostela sv. Petra.³⁰⁴ Spolupráce se svatovítskou fabrikou jistě napomohla rozvoji řemesla, neboť když Fraňkův syn roku 1407 předával živnost svému zeti, jednalo se o dům s vápenkou, cihelnou, s břehy a jinými městišti.³⁰⁵ Podobně i Mixa Hražák držel pece v oblasti okolo svatopeterského kostela. Jeho dcera Ossana se však vzdala r. 1411 svých práv ve prospěch kláštera Zderazského.³⁰⁶

Je tedy jasné, že v případě svatovítské katedrály bylo vápno kupováno již vypálené u pražských vápeníků a odtud dováženo stavebními povozníky na Hrad.³⁰⁷ Vápenky se nacházely na Novém Městě a jistě není náhodou, že při Vltavě, neboť technologie pálení vápna vyžadovala značnou spotřebu dřeva. Palivo tak mohlo být pohodlně plaveno po řece a uskladněno na břehu u vápenky, kde se zároveň nacházel trh s palivovým dřívím. Typické je též sepětí vápenky s cihelnou.³⁰⁸

Cena vápna se pohybovala v rozmezí 14-16 haléřů za sud (*per tina*), přičemž jedna *tina* se rovnala cca 58 litrům.³⁰⁹ Osm se jich vešlo na jednu korbu povozu,³¹⁰ jehož cena pak činila cca 9gr 4p-10gr 5p. Doprava jedné korby od pece na Hrad byla účtována po dvou groších, v jednom případě pak po 20 haléřích (tj. 1gr 8p.). Povozníci navázeli vápno na stavbu dle potřeby, avšak účet u vápčníka byl vyrovnáván pouze jednou do roka. Tak například v červnu 1372 doplácel stavební úřad Adamovi za 24 korb z předchozí sezóny.³¹¹ Bez zajímavosti není záznam z následujícího roku, kdy byl Hražákovi uhrazen čtyři měsíce starý dluh z vápna. Jednalo se o pouhých 6gr, které by nezaplatily ani jednu korbu.³¹² Vápeník Franěk Terklář pak naopak roku 1375 daroval na stavbu katedrály 100 sudů vápna, tedy cca 12,5 korby.³¹³

Rámcová roční průměrná spotřeba činila cca 35,5 korby. Jestliže se na korbu vešlo 8tin, tedy cca 465 litrů, pak opravdu odpovídá, že jeden středověký vůz uvezl mezi půl až jednou tunou nákladu. Průměrná roční spotřeba vápna tak mohla být zhruba v rozmezí 17t 750kg-35,5t.

Dovoz od pražských vápeníků na Hrad obstarávalo 6 povozníků: Welislav (*Welislao, Welconi*), Duchek (*Duchconi*), Hašek z Hradčan (*Hasconi de Hradczano*), Mikuláš z Prahy (*Nicolao vectori de Praga*), Tomča z Hradčan (*Tomczoni de Hradczano*) a Kuklík (*Kucliconi, Cucliconi*).³¹⁴ Lze předpokládat, že ve všech případech šlo o profesionální pražské, popř. hradčanské povozníky. Titíž lidé figurují v účtech též při dovozech písku.³¹⁵ Tomča, Kuklík, Duchek a Welislav se podíleli i na dopravě „křemence“.³¹⁶ Duchek z Hradčan figuruje v roce 1372 rovněž u dovozů z pískovcového lomu v Horoušanech. Z Kostelce pak dovážel kámen (1375) Mikuláš z Prahy.³¹⁷ Mikuláš, Tomča a Kuklík pak ještě dováželi na stavbu vodů.³¹⁸

6. 6. PÍSEK A MALTA

V účtech nefigurují nákupy písku, ale pouze náklady na jeho dovoz. Cena počítaná z korby vozu činila v naprosté většině případů 20 haléřů, dvakrát pak o 2 haléře méně, tj. 1,5 groše. Z výdajů na dovoz lze soudit, že písek musel být dopravován z bezprostředního okolí Prahy, popř. z přívozu na Pískách.³¹⁹

Rámcová průměrná roční spotřeba činila cca 68 fůr. Jestliže průměrná spotřeba vápna byla cca 35,5 korby, pak obě čísla odpovídají přípravě kvalitní vápenné malty míchané v poměru 1:2. Stejnému poměru odpovídají roční hodnoty z let 1372-1373. V letech 1376-78 se pak možná míchala „hubenější“ malta 1:3. Jde však pouze o ideální čísla a pojivo se mohlo připravovat v obojím poměru dle potřeby.³²⁰

Pro přípravu malty bylo nutné nejdříve vodou vyhasit dovezené pálené vápno ve vápenném karbu, který se nacházel v jižním sousedství rozestavěné katedrály. Voda se na Hrad dovážela v blíže neurčených nádobách, jedna po jednom groši. Účetní záznamy o dopravě vody jsou však vedeny až od roku 1376. Průměr pak činí něco přes 24 nádoby za rok.³²¹

Vápno se obvykle míchalo s pískem. Pokud to zvláště namáhané části konstrukce vyžadovaly, přidávaly se též vejce. Vejce se podobně jako pryskyřice přimíchávaly do malty, aby se zajistila vyšší plasticita.³²² Svatovítské účty však znají pouze položky na vejce a to zejména ve spojitosti s pracemi ve svatováclavské kapli v letech 1372 a 1373. V prvním srpnovém týdnu 1372 zaplatil úřad *pro ovis in locatione gemmarum cum cemento in capella s. Wenceslai*, o týden později za 2 220 vajec *ad locandas gemmas in parietes* a následujícího roku *ad reformandos lapides fractos*.³²³

Jeden groš stálo cca 46 vajec.³²⁴ V roce 1372 bylo nakoupeno přes čtyři a následujícího roku okolo tří tisíc kusů, pouze zhruba po stu vajec pak bylo pořízeno v letech 1375 a 1376.³²⁵ Enormní množství vajec užitých k obkladu stěn kaple sv. Václava je pak ve shodě s vyšší spotřebou vápna k výrobě speciální malty v letech 1372-73.

Obklad byl prováděn jednostranně leštěnými polodrahokamy, které byly zasazovány do důlků na vápennou maltu obohacenou zmíněnými vejci. Místo běžného kameniva však bylo užito drcených cihel, které zajišťovaly vyšší vazkost, ale i pomalejší vysychání pojiva.³²⁶ K. HILBERT pak při rekonstrukci kaple v obkladu objevil ještě kované háčky jistící některé kameny ve zdivu.³²⁷ Ty se rovněž objevují v účtech jako položka *pro clavicularis ad ligandas gemmas in capella sancti Wenceslai*.³²⁸

Obr. 7: Nádénici - příprava malty (knižní malba - 1181-85), BINDING - NUSSBAUM 1978: č. 63.

Fig. 7: Day laborers - preparation of mortar (manuscript illumination - 1181-85)

6. 7. ZEDNICKÉ PRÁCE ZACHYCENÉ V ÚČTECH

Stavební účty se explicitně téměř nezmiňují o průběhu zdění během stavební sezóny, neboť mzda zedníků a lokátorů byla vyplácena od týdenní práce. Pouze občasné příplatky k dokončení dílčí pracovní etapy blíže informují o průběhu stavby. Tak byl dle účtů počátkem května 1373 dokončen jeden velký³²⁹ a o měsíc později pak další dva oblouky.³³⁰ Zjevně šlo o uzavření oblouku vysokého chóru, jenž jej odděloval od příčné lodi. Následovalo pak zaklnutí sousedních velkých oken východní stěny příčné lodi, aby se mohlo začít se zřizováním vnitřního triforia.³³¹ O tom svědčí i záznam, kdy Welík, obvykle vedený v kamenické hutí, tři dny osazoval *krakstein*.³³² V polovině června roku 1376 pak došlo k uzavření, tj. zaklnutí triforiových oken vysokého chóru.³³³

Výjimku v záznamech tvoří údaje k obkládání kaple sv. Václava drahým kamenem, které byly většinou uváděny separátně, tak jako např. kameníci či formani. Obklad probíhal v srpnu 1372, koncem dubna a v první polovině července 1373.³³⁴

Mimo stavební periodu, kdy lokátoři a zedníci normálně nepracovali, zaznamenával písař práci poněkud detailněji. Počátkem listopadu 1372 zedník Pavel zazdil okna *in obecznic*.³³⁵ Po neděli 23. října 1373 ukládali dva lokátoři a dva zedníci žlaby nad kaplí sv. Václava, kde v práci pokračoval ještě následující týden jeden osazovač,³³⁶ o týden později minimálně dva lokátoři opravovali prasklé zábradlí (tamtéž?).³³⁷ Během prvních dvou prosincových týdnů pracoval zedník Pavel na náhrobcích, v druhém týdnu se přidal též lokátor Václav.³³⁸

Počátkem ledna následujícího roku (1374) na chrámu zřejmě cosi opravoval zedník Václav.³³⁹ V polovině února roku 1375 se osazovaly stupně k svatovítskému pastoforiu³⁴⁰ a v posledním březnovém týdnu pak čtyři kameníci a zedník Pavel rozšiřovali kapli sv. Zikmunda.³⁴¹ Na podzim téhož roku zedníci (včetně Pavla) s přidavači opravovali cihelnou dlažbu ve starém i novém chrámu.³⁴² Na podzim roku 1377 byla opravována výheň (pec) v hutní dílně³⁴³ a zedník Vojtěch pracoval na východu ke hřbitovu.³⁴⁴ Zároveň bylo kameníkovi Ješkovi zapláceno za schody a práh, zřejmě k témuž dveřnímu otvoru.³⁴⁵

7. ŽELEZO, ŽELEZNÉ A DŘEVĚNÉ NÁRADÍ

7. 1. KOVÁŘI

Stavební úřad vyplácel týdně jednoho kováře za ostření (*fabro de acuicione*). Jeho plat však zřejmě nebyl sezónně diferencován. Skutečná přesná mzda je však jen těžko určitelná, neboť účty v naprosté většině případů uvádí pouze souhrnnou týdenní částku bez uvedení počtu odpracovaných dní. Navíc kovář jistě pracoval s pomocníky (tovaryši), které si sám vyplácel.³⁴⁶

Při pětidenním pracovním týdnem by činil průměrný denní plat kováře pro rok 1373 cca 3,5 groše.³⁴⁷ V roce 1375 je pak jednou přímo zaznamenáno, že kovář dostal zapláceno 8gr za dva dny práce, tedy 4 groše na den.³⁴⁸ Stavební písař sice uvádí týdenní částky pro kováře v jednotném čísle, avšak nikdy nezmiňuje jeho jméno. Nicméně přinejmenším jeden kovář byl v pevném smluvním vztahu se svatovítskou fabrikou, z čehož mu plynul pravidelný roční plat.

V květnu roku 1372 získal týdně odměňovaný, blíže nespécifikovaný kovář jednu kopy grošů odměny *pro tunica estivali, ut pro diligentior sit in labore*.³⁴⁹ Stavební úřad v tomto roce objednával zakázky jmenovitě u kováře Václava (jindy pod variantou Vaněk).³⁵⁰ V následujícím roce (1373) pak získal jarní příspěvek jedné kopy explicitně též kovář Václav.³⁵¹ Roku 1374 obdržel jednu kopy na letní oděv nejmenovaný, avšak týdně vyplácený kovář.³⁵² Na podzim téhož roku získal prémii jedné kopy (*in propina*) výslovně Václav.³⁵³ Následujícího roku (1375) obdržel jednu kopy grošů opět „týdenní kovář“, tentokrát však na zimní oděv (*pro tunica hiemali*).³⁵⁴ V témž roce je výslovně zmiňován pouze Václav při zakázce pro kapli sv. Václava a na železné pruty do oken.³⁵⁵ „Týdenní kovář“ obdržel 1 kopy gr *ex pacto pro termino isto* též koncem dubna roku 1376.³⁵⁶ Na podzim byla vyplacena jedna kopy explicitně kováři Václavovi, který rovněž stále pracoval na okenních prutech.³⁵⁷ Následujícího roku (1377) byly letní prémie 1,5k a podzimní 1 kopy zaznamenány do účtů ve prospěch Václava,³⁵⁸ jenž též získal zakázku na železo.³⁵⁹ Jiný kovář Semenez však téhož roku vyrobil pro stavbu kování pro dvoukolovou káru (*ad bigam*).³⁶⁰ Nicméně v roce 1378 obdržel jarní a podzimní kopy grošů opět Václav.³⁶¹

Zdá se tedy, že mistr Václav byl v nejpevnějším pracovním kontaktu se stavebním úřadem. Jedenkrát jej lze dokonce identifikovat s „týdenním kovářem“ skrze výplaty pro výrobu svatovítského pastoforia.³⁶² Nicméně faktem zůstává, že pro stavbu pracovali minimálně dva kováři jmenovitě zmínění v účtech. Proto absolutní ztotožnění Václava s „týdenním kovářem“, jakkoliv pravděpodobné, není možné. Jistý kovář Václav vlastnil roku 1382 na Novém Městě dům.³⁶³ Není prokazatelné, že šlo o stavebního kováře, nicméně dům na Koňském trhu by odpovídal řemeslnickému mistru se stálou prací pro svatovítskou kapitolu.

7. 2. ŽELEZO

Kovář obstarával pro stavbu především tzv. *sinones* (popř. *synones*), což byly jednotky (zřejmě pruty či pásy), po kterých bylo železo nakupováno. Pruty byly na stavbě dále nařezány, zpracovány a použity k různým účelům.³⁶⁴ Přestože tento polotovar byl pravděpodobně nakupován v Praze, prvotní metalurgie probíhala v některém mimo-pražském železářském centru. V úvahu přichází oblast Brd, kde se k roku 1380 připomínají výnosné doly v okolí Svárova u Berouna.³⁶⁵ Podobně archeologický výzkum naznačuje, že se raně středověká metalurgie do počátku 14. stol. přemísťovala mimo pražskou

městskou aglomeraci a i chemické rozbory kovových nálezů pražské proveniencce ze 14. stol. potvrzují původ železa z rudných nalezišť na jihozápad od Prahy.³⁶⁶

Druhotné zpracování na stavbě pak mohlo probíhat ve výhni nacházející se v kamenické huti.³⁶⁷ O tom, že kováři pracovali právě na stavbě by mohl svědčit záznam z konce prosince 1374 *Fabro de acutione XII gr. item eidem pro subsidio ad carbones ex eo, quia multi molares lapides in zimsonibus dolantur, dedimus XLV gr. sol.*³⁶⁸ V dílně bylo rovněž taveno olovo, jak o tom informuje zápis z dubna 1375 *Item pro vergultis ad plumbum in camerricula et famulis in ea laborantibus.*³⁶⁹ Nicméně není zcela jisté, zda kovářova dílna byla totožná s dílnou hutní a výhni či pecí, která se v ní spolehlivě nacházela.

Je možné, že výroba výztuží, popř. ambulantní opravy probíhaly přímo na stavbě. Avšak mistr kovář mohl pracovat na uměleckých zakázkách či složitějších pracích ve své vlastní kovárně na Koňském trhu.³⁷⁰ Tomu by nasvědčoval i záznam z dubna roku 1372, kdy *magister Wenceslaus faber emit ferrum pro pecunia ecclesie et misit nobis ad castrum videlicet LXXII synones.*³⁷¹ Kovář tedy zřejmě sídlil ve městě, ale železo posílal též na stavbu, kde se dále upravovalo, např. do výztuží.

V roce 1373 bylo pořízeno 430 kusů *sinones* v ceně 6 kop 9 grošů 2 haléře, dále jsou v účtech zaznamenány tři nákupy specifikované pouze jako *pro ferro* či *ferrum*, které činily dohromady 5 kop 49 grošů. Celkové náklady na železo se tak v roce 1373 vyšplhaly na 11 kop 28 grošů. Jeden kus stál většinou 15 haléřů, ale tato cena neplatila všeobecně. Za různě velké kusy se platily různé částky a najdeme i platby po 19 haléřích. Například v roce 1377 však byly téměř všechny pruty (s výjimkou dvou nákupů) pořízeny za 15 haléřů.³⁷²

Pouze jedenkrát se v účtech objevuje výdaj za dopravu železa.³⁷³ To by nasvědčovalo skutečnosti, že železo, popř. železné výrobky byly dopravovány od pražského výrobce či obchodníka na jeho náklady, resp. že doprava byla zahrnuta v ceně kupovaného železa.³⁷⁴ Dopravné se objevuje pouze u želených částí oken a některých nákupů hřebíků. Cenová relace pak odpovídá dopravě ostatního materiálu v rámci Prahy, tedy 1-2 groše za jeden dovoz.³⁷⁵

7. 3. VÝZTUŽE A HŘEBY

Železné pruty se na stavbě zřejmě používaly především jako kovové výztuže do zdiva. Tyto armatury byly v kamenných prvcích jištěny olověnou zálivkou.³⁷⁶ Účty sice explicitně zmiňují nákup *pro synonibus ad clamrones* (1 syn. po jednom groši), avšak v tomto případě mohlo jít rovněž o tesařské kramle (skoby).³⁷⁷

Stavební písař jen výjimečně zaznamenal k jakému účelu bylo železo nakoupeno. Vedle zmíněných svorek jsou uvedeny již jen hřebíky a háky.³⁷⁸ Hřebíků bylo používáno několik druhů. Ne u každého nákupu však byl uveden druh, počet a jednotková cena. Proto nelze dospět k přesným údajům pro každý jednotlivý rok. V zásadě však účty znají především hřebíky latní (*pro clavicularis dicti lathni*), jedna kopa stála 10 haléřů;³⁷⁹ podlažní (*pro clavicularis dicti podlauzni, podlazni*), kopa po 9 haléřích³⁸⁰ a hřebíky šindelní, 1 000 kusů po 3,5 groši.³⁸¹ V roce 1373 pak výdaje na hřebíky činily cca 1 kopu 13 grošů.³⁸²

Ve středověku neexistovala jednotná klasifikace hřebů a tak byly názvy většinou odvozeny od jejich převažujícího užití, popř. tvaru či ceny. Všechny tři typy hřebů uvedené ve svatovítských účtech byly běžné i ve středověké Anglii. Podle SALZMANA byl latní hřeb nejčastěji užívaným hřebíkem při stavbě střešních konstrukcí, podlažní sloužil hlavně k přibíjení prkenných podlah, ale pravděpodobně jej bylo používáno

k připevňování jakýchkoliv prken či desek. Užití šindelního hřebu je též zjevné z jeho názvu. Dle archeologických pramenů měl tzv. šindelák něco přes 6 centimetrů. Protože se šindele přibíjely na prkenné podbití, nelze vyloučit, že latní, podlažní a šindelní hřebíky byly pořízovány mj. též přímo pro možné zastřešovací práce, popř. opravy střech.³⁸³ Vedle těchto přesně definovaných položek uvádí stavební účty mnoho blíže neurčených hřebů. Hřeby používali především tesaři (*pro claviculis pro carpentario*)³⁸⁴ při stavbách lešení, stavebních stojů (*pro claviculis dictis podlazni et aliis ad machinam*)³⁸⁵ a jiných dřevěných konstrukcí. Speciální háčky si vyžádaly i práce na obkladu kaple sv. Václava drahými kameny.³⁸⁶ Malé hřebíčky (100 po 2 gr) potřeboval též *magister operis* k výrobě šablon pro kameníky.³⁸⁷ Při této činnosti se neobešel ani bez blíže neurčených plechů (60 po 4 gr), které používal i mistr tesař.³⁸⁸

7. 4. ŽELEZNÉ NÁRADÍ

Kromě železa a kovových prvků dodával kovář rovněž náradí řemeslníkům. V naprosté většině jsou v tomto směru v účtech vedeny položky *pro picconibus*,³⁸⁹ které kovář nejen vyráběl, ale i opravoval. Jednalo se s největší pravděpodobností o tzv. „nosatec“, neboli špičaté kladivo. Tomu nasvědčuje též ojediněle zaznamenaný termín *pro piccone malleo*.³⁹⁰

Přestože tohoto nástroje užívali při své práci rovněž zedníci a lokátoři,³⁹¹ šlo především o kamenický špic k hrubému opracování kamenných prvků. Rovněž množství pořízených špičáků odpovídá jejich krátké životnosti při intenzivním otesávání pískovce. Ceny se pohybovaly v relaci 1, 1,5 a 2 groše za jeden kus. V roce 1373 bylo pořízeno cca 22 těchto nástrojů.

Až do poloviny roku 1377 pak úřad platil pouze za opravy (*de reformatione*) špičáků.³⁹² Protože železo a zejména ocel byly ve středověku cenným kovem, byly kamenické nástroje zhotovovány ze železa se vsazeným ocelovým hrotem. Výdaje *de reformatione pikonum* lze tedy chápat jako výměnu opotřebovaného ocelového ostří. Platbu *od ocyelouanie nossaczye* znají i téměř soudobé purkrabské účty hradu Rotštýna (1403-1404).³⁹³ Jedna oprava přitom vyšla svatovítský stavební úřad na celých 1,5 groše. V druhé polovině roku 1377 a v roce následujícím však již bylo opět nakoupeno po cca 15-20 špičácích. Nelze ovšem vyloučit možnost, že záznamy *pro picconibus* mají stejný význam jako *de reformatione pikonum*.

Obr. 9: Kameník (knižní malba - 1365), BINDING - NUSSBAUM 1978: č. 122.
Fig.9: Stonecutter (manuscript illumination - 1365)

Stopy po špičatém nástroji nesou i postranní povrchy kvádrů katedrál. Nicméně na lícni, ale i na ložné ploše se objevují též charakteristické stopy nástrojů se zuby. Na rozdíl od novodobých zubáků však nebyly středověké nástroje vybaveny ostrými špičatými zuby. Ostří bylo rovné, několikrát přerušené malým mělkým vybráním oblého tvaru. Takové ostří měly podle CHOTĚBORA sekerovité, obvykle dvojbrité nástroje zvané v kamenické terminologii plošina nebo pospěch, v němčině Zahnfläche. Stejně stopy však v kameni zanechávalo rovněž širší dláto (zubák) se stejně upraveným břitem.³⁹⁴

Sekerovitý nástroj tohoto typu však svatovítské týdenní účty neznají. Přestože máme k dispozici pouze torzo účtů o rozsahu

Obr. 8: Kameník (malba na skle - 13. stol), BINDING - NUSSBAUM 1978: č. 126.
Fig. 8: Stonecutter (glass painting - 13th century)

necelých osmi let, není bez zajímavosti, že SALZMAN, který prošel veškerý jemu dostupný materiál k dějinám středověkého stavebnictví v Anglii, nenašel jedinou zmínku o zubáku. Přesto mnohé středověké budovy v Anglii nesou stopy po jeho užití přinejmenším od 13. stol.³⁹⁵ Zuby mohly nést v účtech figurující dláta, ta však byla nakupována jen v letech 1372-73.³⁹⁶ Na tesaných člancích z katedrály se sice ojediněle vyskytují i stopy plochého dláta,³⁹⁷ ale nejednotnost cen dlát (1-2gr) naznačuje i možnou typovou diferencovanost nástroje. Nelze vyloučit ani možnost, že si některé nástroje pořizovali kameníci sami na vlastní náklady, popř. si je na stavbu již přinášeli. Tak by se tedy ani nemohly objevit v účtech. V běžné praxi to však naopak byla huť, která vandrovním kameníkům nástroje poskytovala.³⁹⁸ Je tedy možné, že v účtech figurující špičáky představovaly sekerovitý nástroj se špicí na jedné a zubatým břitem na straně druhé.³⁹⁹ Jediné explicitně sekerovité nástroje se v účtech objevují ve spojitosti s porcováním olova,⁴⁰⁰ sekera byla zakoupena též pro správce huti Vícemila.⁴⁰¹

V huti pak sloužily k hýbání s kamennými bloky železné sochory (*ssochory*), kus zřejmě po jednom groši.⁴⁰² Zedníci se neobešli bez zednických lžic (*pro coclieribus ferreis pro muratoribus*), jejichž cena činila 1,5 a 1gr.⁴⁰³ Nepostradatelná byla též zednická kladívka (*de malleis muratoris*) v hodnotách 8 p., 2,5gr a více (možná i 3,5gr).⁴⁰⁴ Životnost zednického náčiní musela být velmi vysoká, neboť pouze 3 lžice byly zakoupeny v roce 1372 a k dalšímu nákupu tří kusů došlo až v květnu 1377. Tři kladívka byla pořízena roku 1372 a dalších pět pak o dva roky později.

Kladiva (*de hamronibus*)⁴⁰⁵ a palice (*pro maleo magno*)⁴⁰⁶ mohli užívat tesaři i kameníci. Zatímco kladivo stálo 2,5 gr, tak velká palice přišla až na 7 grošů. Za celých osm sledovaných let však byly pořízeny pouze dvě kladiva (1373) a k nějakým opravám došlo o tři roky později. Velká palice se vyskytuje v účtech pouze jednou (1378).

Nádeníci potřebovali k míchání malty lopaty (*pro lopatonibus*) a prosévačky písku a vápna (*pro cribro ad purgandum cementum; cribra dicta Rzedczicze*). Lopata stála 1gr a za osm (neúplných) let stavebních účtů jich bylo pořízeno celkem 11, jedenkrát pak v záznamech figuruje rýč. Byla též nakoupena 3 síta na vápno po 1 groši a v roce 1378 2 *rzedczicze* (k prosívání písku?) po 1,5gr.⁴⁰⁷

Pomocní dělníci rovněž pracovali při přípravě olověných zálivek. K této činnosti kovář poskytoval a opravoval nezbytné vybavení. Kusy olova musely být nejdříve naporcovány sekerou (4 gr)⁴⁰⁸ a zváženy na váhách.⁴⁰⁹ Olovo bylo taveno v tavících nádobách⁴¹⁰ a mícháno zvláštními železnými pruty.⁴¹¹ Oheň živený dřevěným uhlím byl roztvářen měchy.⁴¹² Menšími miskami pak bylo roztavené olovo nabíráno a naléváno do potřebných spojů.⁴¹³

Na stavbě se jistě používalo několik typů pil. Od dlouhých verzí taháných dvojicí pilařů, přes kratší tesařské, až po pily k řezání kamenných kvádrů. V účtech však figurují pouze dva blíže nespecifikované typy, jednou za 4 a podruhé za 1gr 8 haléřů.⁴¹⁴ V roce 1372 pak mistr tesař přímo obdržel peníze (2gr 2h) pro sera.⁴¹⁵ Tesaři byly určeny též kovové trny, kterými se zřejmě čistily či jinak udržovaly dřevěné okapy.⁴¹⁶

7. 5. OKENNÍ VÝZTUŽE

Zvláštní kovářskou zakázkou byly železné tyče do oken (*pro falangis ferreis in fenestris*). Pruty zpevňovaly okenní konstrukci a zároveň tvořily rámec pro skleněnou výplň okna.⁴¹⁷ Tyto zakázky byly prokazatelně objednávány u mistra Václava.⁴¹⁸ Tyče se dle účtů nakupovaly po kusech (prutech), jindy je cena zaznamenána dle délky prutu. Například

v roce 1372 bylo pořízeno 9 kusů po 2gr a 2 haléřích pro okna v točitém schodišti zvaném „šnek“. ⁴¹⁹ Po loktech se železa nakupovala do velkých a malých oken vysokého chóru. Kovových prvků bylo několik typů a to se odrazilo i v ceně za jeden loket. Především se jednalo pruty po 7,5 a 10 groších za loket ⁴²⁰ (cca 0,5914 metru). Kovář Václav pak ještě dodal v květnu 1375 pruty pro okna pod ambitem po 6 a 7 groších. ⁴²¹ Výjimečně písař uvedl počet prutů a jejich délku. Tak byly pořízeny v roce 1375 pruty do větších oken: 6 o 6,25 l. (cca 3,7m) po 7,5gr za loket; 6 o 10+1/8 l. +1 coul (cca 6m) po 7,5 gr; 6 o 10 l. (cca 5,9m) po 10gr Zápis dále upřesňuje počet oken pro které byla železa nakoupena. Jednalo se o pruty do pěti menších oken: 10 prutů o 5,75 l. (cca 3,4m) po 7,5gr a 5 tyčí o 5,25 l. (cca 3,1m) po 10gr. ⁴²² Zvláštní kategorii pak tvořila železa s otvory osazovaná do pilířů. V roce 1375 bylo zakoupeno 10 těchto tyčí, jedna po 2,75 lokte. (cca 1,6m), kupovaném po 10 groších. ⁴²³

Z celkového pohledu ⁴²⁴ tak bylo v roce 1372 nakoupeno 18 želez pro okna v točitém schodišti, tj. horní polovině jižního šneku ⁴²⁵ za 41gr 8h. V témž roce bylo pořízeno cca 70,9m tyčoviny po 7,5gr do menších oken a cca 92,8m po 10gr do oken větších u kováře Václava. Podle V. BIRNBAUMA šlo o železné tyče do čtyř oken východní stěny příčné lodi. ⁴²⁶

V roce 1373 se výztuže nenakupovaly, rok 1374 je pro *lacunu* v účtech nereprezentativní, nicméně již v následujícím roce (1375) pořídil mistr Václav železa pro okna pod ambitem. Do menších oken 19,5m po 7gr a 15,9m po 6gr Do větších oken pak 74,5m po 7gr a 37,2 po 6gr. V témž roce pak ještě cca 62m (12 tyčí) po 7,5gr a cca 35,4m (6 tyčí) po 10gr do větších oken. Dále cca 34,5m (10 tyčí) po 7,5gr a 15,5m (5 tyčí) po 10gr do pěti menších oken. ⁴²⁷ K tomu bylo přikoupeno 16m želez s otvory ke krajním sloupkům triforiové arkády po 10 groších. ⁴²⁸ V následujícím roce pak Václav vyrobil 50,5m želez po 7,5gr do menších a 139,4m do větších oken triforia. ⁴²⁹

Stavební kovář se rovněž podílel spolu s kameníky na opravě kamenných ostění vchodu do nové sakristie koncem září roku 1374. ⁴³⁰ Za opravu získal pouhých 12gr, ale o tři měsíce později již dostal zapláceno *de secundo hostio nove sacristie* celé 2,5 kopy grošů. ⁴³¹ Částka se mohla vztahovat ke kovovým výztužím ostění, popř. kotvení s případnými závěsy k osazení dveří. Tomu by odpovídala i výše částky, neboť za jednu dražší (1 l. po 10gr), tedy asi silnější třímetrovou tyč (cca 3,1m) do menších oken platil stavební úřad necelou jednu kopu grošů (cca 52,5gr). ⁴³²

7. 6. UMĚLECKÉ PRÁCE

Kovář Václav je rovněž pokládán za autora uměleckých děl, především pak svatovítského pastoforia. M. KOSTÍLKOVÁ správně uvádí, že mistr kovář Václav obdržel roku 1375 20 kop grošů *pro cancello ferreo, in quo corpus Christi servatur in capela sancti Wenceslai*. Téhož roku v únoru zároveň vyrobil kameník Warnhoffer hlavici (*captell*) k mříži pro corpus Christi, ke které byly osazeny stupně. Již V. KOTRBA správně upozornil, že vysokých 20 kop grošů odpovídá práci na uměleckém díle tohoto typu. ⁴³³

Uvedené informace snad lze jen zpřesnit o údaj který sice V. Kotrba uvádí, ale M. Kostílková pomíjí. Nejmenovanému „týdennímu kováři“ bylo totiž již o dva roky dříve (13. 02. 1373) vyplaceno 4,5 kopy grošů *super cancello, quod laborat pro corpore Christi*. ⁴³⁴ To jen umocňuje množství peněz vynaložených na pastoforium, ale i naznačuje dobu, po kterou mistr kovář na díle pracoval. Navíc jde o jedinou zmínku, která dovoluje alespoň jednou identifikovat „týdenního kováře“ s mistrem Václavem.

Odborná literatura připisuje mistru Václavovi také mřížku z hranolových kosočtverečně překřížených prutů, ozdobenou nápisem a štíty se lvem a orlicí, která uzavírá výklenek ve zdi u bývalého oltáře sv. Jana Křtitele. Dále pak dveře severního portálu kaple sv. Václava, pobité pláty, železnými zkříženými pruty a znaky. M. Kostílková přiznává, že účty tuto práci výslovně neuvádějí, nicméně naznačuje, že by se k nim dal vztahovat záznam podle kterého obdržel mistr Václav peníze *pro plechonibus*.⁴³⁵ Zápis však s nejvyšší pravděpodobností sděluje, že „týdenní kovář“ měl obstarat plechy ke kamenickým šablonám *magistru operis*.⁴³⁶

V účtech se naopak dá prokazatelně vysledovat práce na mříži k náhrobku sv. Václava. Roku 1373 totiž nejmenovaný „týdenní kovář“ obdržel 2,5 kopy grošů *de crate ferrea ad sepulchrum sancti Wenceslai*. Podobně pak o rok později v týdnu po neděli 26. listopadu *de crate ad sepulchrum sancti Wenceslai*.⁴³⁷

Jinou práci stavebního kováře osvětluje soubor záznamů z roku 1373. Na jaře tohoto roku v účtech figuruje položka *Item pro quercu ad truncum XII gr. sol. Item de vectura quercus et ferri IIII gr. sol.*⁴³⁸ V polovině září pak čteme *Item in locatione secundi trunci expendi in muratoribus et famulis V gr. Item fabro, qui serravit truncum, dedimus I sexag. gr.*⁴³⁹ a o dva měsíce později *Item pro candelabro cum ymagine sancti Wenceslai ad truncum VII gr.*⁴⁴⁰ Uvedené zápisy tedy zjevně naznačují, že stavební kovář (zřejmě Václav) pracoval roku 1373 též na svícnu.

Již specifikace v účtech *pro quercu ad truncum* při nákupu dřeva je zcela nezvyklá a naznačuje zvláštní určení pro dubový kmen. Zdánlivě nedostatečná bližší specifikace svícnu-sochy v záznamu nepřekvapí, když si uvědomíme, že všichni zainteresovaní současníci dobře věděli o jaký *truncus* se jednalo. Jiného takového totiž na stavbě v dané době zřejmě nebylo. Krom toho, že dub byl dovezen spolu se železem je kovář výslovně uváděn jako tvůrce svícnu, neboť za jeho vytvoření (*serravit truncum*) obdržel jednu kopy grošů. O tom, že šlo o vyřezání svědčí srovnání s platy pilařů, kterým bylo placeno za „řez“ pouhých 8 haléřů.⁴⁴¹ Jedna kopa grošů se pak rovnala např. třem týdenním platům mistra tesaře v letní sezóně.

Pro úplnost je třeba dodat, že kovář dostal již v srpnu roku 1372 zaplacen 7,5 groše *de candelabro* k náhrobku sv. Václava⁴⁴² a roku 1375 dalších 7 grošů za bližší nespécifikovaný svícen.⁴⁴³ Mistr kovář tedy zřejmě pracoval především na uměleckých zakázkách pro chrám, běžnou kovářskou prací (ostření nástrojů atd.) však prováděli pod jeho dohledem a jím vyplácení tovaryši. Navíc je kovář Václav důkazem širokého záběru středověkých umělců. Hranice mezi uměleckou prací a řemeslem zjevně nebyla ve středověku tak ostře vnímána jako dnes.⁴⁴⁴

7. 7. BEDNÁŘ A DŘEVĚNÉ NÁRADÍ

Profese kováře se při výrobě obručí (*circulis ad rotas*)⁴⁴⁵ k různým kolům (*pro rotulis*) setkávala s dalším řemeslníkem pracujícím pro stavební úřad, kterým byl bednář (*pincherio, doleatori, Bednario, Bednarzi*). V letech 1373-77 v účtech jmenovitě figuruje Straka, roku 1377 též Šimon a v následujícím roce se znovu objevuje Straka.⁴⁴⁶ Není ovšem vyloučeno, že šlo o jednoho bednáře Šimona, řečeného Straka.

Bednáři vyráběli a opravovali různé druhy nádob, sudů a pod. Ne vždy je však uvedeno jméno řemeslníka, který práci prováděl. Jindy je pouze zaznamenán nákup bednářského zboží bez specifikace nákupu u řemeslníka. Pravděpodobně však pro stavbu pracoval pouze jeden, maximálně dva bednáři najednou. Toto tvrzení ale nelze ověřit, a tak není možné dospět ani k ročním výdělům bednáře pracujícího pro stavbu.

Stavební písař v zásadě uváděl výplaty *pro doleis, vasis, tinis, urnis a capisteriis*. Nicméně tato základní terminologie neměla nijak pevný řád. Stavební účty tak věrně odráží fakt, který výstižně formuloval SALZMAN: „...Identické výrobky byly nazývány různými termíny, zatímco pod stejným názvem se mohly ukrývat rozdílné předměty ... středověcí písaři často obměňovali své formulace jen kvůli větší rozmanitosti textu a nedělali si starosti s tím, že používali jednoho termínu v různých významech (překlad M.S.).“⁴⁴⁷

Je téměř nemožné najít nějaké třídící hledisko, neboť různé nádoby jsou často uváděny dohromady pod jednou cenou. Navíc kupříkladu pro *tinis* se platilo od 1 do 2gr.⁴⁴⁸ I za celkem úzce specifikovaný *kalkfas* měla cena velmi široké rozpětí (3; 5; 6 grošů).⁴⁴⁹ Nádoby byly většinou sudovitého tvaru a různých velikostí. Nicméně neplatí, že např. zmíněný *kalkfas* musel mít jednu velikost, tedy že nádoba ke stejnému užití musela být typizovaná.⁴⁵⁰ Explicitně jsou zmiňovány nádoby na vodu (*dolea pro aqua*),⁴⁵¹ vápno, tzv. *kalfas* (*kalkfas, chalfas, calfassis*)⁴⁵² a uhlí (*ad vas carbonum*).⁴⁵³ Jiné v ceně cca 1gr. (*pro urnis et capisteriis ad laborem murorum, ad murum*)⁴⁵⁴ byly zřejmě zavěšovány na hák kladky a používány k vytahování malty na lešení.⁴⁵⁵ Další nádoba v ceně 2,5gr byla možná používána k míchání pojiva (*pro capisterio dicto Troki*).⁴⁵⁶

Objevují se rovněž koše (*pro sportis*), jeden po 0,5-1gr. Ty mohly sloužit k vytahování sutě k výplni zdí na lešení.⁴⁵⁷ Najdeme zde ale též položku *pro vase vini ad srotfass (scroffas)*. Jednalo se pravděpodobně o velký vinný sud, neboť jeho cena 9gr je poměrně vysoká.⁴⁵⁸

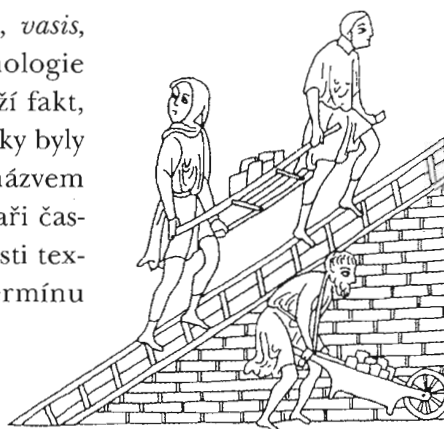
Zvláštním artiklem pak byla kola, zejména ke stavebním strojům.⁴⁵⁹ Jeden záznam rovněž naznačuje, že by mohlo jít o „kolečka“ k transportu materiálu, resp. vápna a písku po stavbě.⁴⁶⁰ K takové přepravě, zejména pak kamenných prvků, sloužila též v dobových pramenech často zobrazovaná nosítka (*pro grabatis dictis nosidla binis*).⁴⁶¹

Zdá se, že obruče ke kolům obstarával též bednář-kolář a inkasoval pro ně peníze.⁴⁶² To znamená, že zakázky na obruče nešly přes stavebního kováře, ale celou objednávku vyřizoval sám bednář. Na druhou stranu ale nespécifikované nákupy obručí nevylučují ani nákup stavebního úřadu přímo u mistra kováře.⁴⁶³

7. 8. INŽENÝRSKÉ POMŮCKY

Stavební tesaři, kameníci, zedníci, polír ale i sám *magister operis* jistě potřebovali při své práci náčiní k měření vzdáleností a úhlů. Pro vyměřování staveb se většinou používalo provázku nebo vyměřovací tyče.⁴⁶⁴ Ve svatovítských účtech by se mohl vyměřovací provázek ztotožnit pouze s několika záznamy, zejména pak s *pro funiculis magistro Petro*.⁴⁶⁵ Rovněž provazy pro mistra tesaře mohly sloužit k vynášení délek.⁴⁶⁶

K měření úhlů sloužil úhelník, většinou dřevěný, ale existovaly kovové verze. Středověký úhelník býval většinou pravouhlý nerovnoramenný a mohl být opatřen stupni

Obr. 10: Transport materiálu - „nosidla binis“, kolečko (kresba - kolem 1250), BINDING - NUSSBAUM 1978: č. 3.

Fig. 10: Transport of building materials - „nosidla binis“, wheelbarrow (drawing - Ca. 1250)

Obr. 11: Olovnice - úhelník (knižní malba - 1181-85), BINDING - NUSSBAUM 1978: č. 63.

Fig. 11: Plumb line, set square (manuscript illumination - 1181-85)

k měření úhlů. Kromě vyměřování a rýsování kamenných prvků byly úhelníky používány též zedníky při zdění, podobně jako moderní „zednická pravítka“.⁴⁶⁷ Stavební účty uvádějí nákup úhelníků každý rok.⁴⁶⁸ Jednou šlo prokazatelně o kovový typ, neboť byl objednan u kováře.⁴⁶⁹

Zedníci a lokátoři se pak při své práci neobešli bez libely a olovnice.⁴⁷⁰ Ty se podobně jako kružítko v účtech neobjevují. Jednalo se zřejmě o pomůcky, které zedník či mistr kameník používal po mnoho let a byl na ně velmi opatrný. Výstižný je případ stanov kameníků v Torgau, jež ukládají pokutu každému, kdo by nechal úhelník volně položený a řádně jej nezavěsil.⁴⁷¹ Zřejmě proto i mnohé další nástroje v krátkém období neúplných osmi let stavebních účtů nefigurují.⁴⁷²

8. JEDEN ROK NA STAVBĚ KATEDRÁLY (1373)

Stavební rok 1373 začal týdnem po neděli 2. ledna. Zima pokračovala ve znamení dovozu kamene z brandýského a zejména pak nově otevřeného lomu u Horoušan, který dal k dispozici předchozího roku Zderazský klášter.⁴⁷³ Převážně vesničtí povozníci přijížděli se svými vozy ku Praze starou zemskou cestou přes Kbely, Prosek a Libeň k Poříčské bráně.⁴⁷⁴ Stavební kámen se neclil, a tak sedláci vjížděli do města bez poplatku směřující k povodněmi poničenému kamennému mostu přes Vltavu. Zde již museli zaplatit poplatek vybíraný na provizorním dřevěném mostě, určený pro stavební fond, založený Karlem IV. k financování nového přemostění řeky.⁴⁷⁵ Při cestě přes řeku pak mohli sledovat Klementa ze Zbečna, který se synem Matrasem a najatými voraři plavil bezcelně dřevo z křivoklátských lesů míjící vyšehradskou celnici až na Písky. Na Pískách již čekal profesionální stálý stavební povozník Duchek z Hradčan, který s nádeníky nakládal a odvážel kmeny Píseckou branou nahoru na Hrad.⁴⁷⁶

Na staveništi se u kamenické huti vykládal kámen a u pily pak navezené kmeny. Kámen byl do stavebních prvků opracováván pod dohledem parléře a dle instrukcí a šablon *magistra operis*. Pilaři pak řezali dovezené kmeny na příslušné tesařské prvky, zřejmě pod vedením mistra tesaře Václava, který též dohlížel na těžbu dřeva v křivoklátských lesích, jež daroval fabrice císař Karel.⁴⁷⁷

Od poloviny března se začala navážet pojiva a jejich složky pro nadcházející letní stavební periodu, včetně vajec. Vápno se kupovalo u novoměstských vápeníků Mixy Hražáka a Fraňka Terklře, olovo a uhlí pak dodával ze svých skladů Mikuláš Codawer. Přísun křivoklátských kmenů doplňovaly též nákupy na trhu v Podskalí a k dovozům kmenů navážených od řeky na Hrad se nyní připojily povozy s pískem a železem.⁴⁷⁸ Mistr tesař s jedním či dvěma tovaryši zatím s příchodem jara stavěl lešení a boural prozatímní zakrytí stavby provedené na konci předchozí letní stavební periody. Zakonzervování bylo nezbytné k ochraně zdí, do kterých by mohlo na podzim zatéci a zimní mrazy by je pak snadno roztrhaly.⁴⁷⁹ Lešení bylo vztyčeno nejen k hlavní konstrukci katedrály, ale i v kapli sv. Václava. Zde již v týdnu po neděli 24. dubna šest kameníků za asistence nádeníků začalo obkládat stěny drahým kamením na vápeno-vaječnou maltu a kovové háčky zhotovené stavebními kováři.⁴⁸⁰

Teprve následující týden, začátkem května, začala vlastní letní stavební perioda. Zahájil ji sám *magister operis* se čtyřmi lokátory a dvěma zedníky, za asistence 64 nádeníků. Společně osadili oblouk budoucí příčné lodi klenoucí se mezi oběma díly rozestavěné okenní stěny. Během léta pak byla zděna právě východní stěna příčné lodi se šnekovým schodištěm na obou koncích a s obloukem uprostřed. Zároveň začaly práce na opěrných pilířích kůru, nejbližší příčné lodi.⁴⁸¹ V polovině července prokazatelně pokračovaly též práce v kapli sv. Václava, kde pracoval kameník Velík.⁴⁸² Přes intenzivnost prací se však dodržoval pracovní klid během církevních svátků.⁴⁸³

S nástupem letní periody ustaly dovozy kamene. Během léta byly jen *ad hoc* dovezeny kusy, které vyžadovala stavba, ale které nebylo možno zajistit ze zásob na staveništi.⁴⁸⁴ Sporadicky se dováželo dřevo, písek, olovo a uhlí, též přepravní a jiné nádoby od bednáře. Nákupy byly realizovány tak, jak si to průběh stavby vyžádal.⁴⁸⁵ Například v polovině srpna bylo vyměněno hlavní lano k jeřábu,⁴⁸⁶ jehož převody byly průběžně mazány kolomazí a vlastní lana chráněna lojem.⁴⁸⁷

Kovářští tovaryši pod vedením mistra Václava zhotovovali, popř. opravovali náradí a kovali hřebíky.⁴⁸⁸ Sám Václav se věnoval především práci na uměleckých zakázkách.

Vedle pastoforia⁴⁸⁹ pro svatováclavskou kapli pracoval též na mříži k náhrobku sv. Václava⁴⁹⁰ a svícnu.⁴⁹¹

V prvním říjnovém týdnu byla zakončena letní stavební perioda,⁴⁹² během níž byla zřejmě dokončena východní stěna příčné lodi s točitými schodišti na obou koncích a s triumfálním obloukem uprostřed. Dostavěna byla též dvě nejzápadnější okna po obou stranách vysokého chóru a jejich pilíře.⁴⁹³ Následně se zvýšila aktivita tesařů, kteří začali konzervovat stavbu, popř. bourat lešení. Zároveň zřejmě opravovali střechy pokládající zde již v předstihu nakoupené šindele.⁴⁹⁴ Několik lokátorů rovněž osazovalo či opravovalo drenážní kanálky svádějící vodu k v létě osazeným chrličům, neboť podzimní déšť si zřejmě vynutil jejich úpravu či dokončení.⁴⁹⁵

S koncem října se pak obnovil dovoz kamene na staveniště, tentokrát hlavně z Horoušan a Záp.⁴⁹⁶ Sporadicky od podzimu pokračovaly vnitřní práce na výzdobě kaplí. Zedník Pavel a lokátor Václav pracovali tři prosincové týdny na náhrobcích Přemyslovců (*in sepulchra regum*),⁴⁹⁷ jejichž kosterní ostatky byly téhož roku dle Beneše z Weitmile přeneseny do chórových kaplí ze staré basiliky.⁴⁹⁸ Je otázkou, do jaké míry byl Ondřej Kotlík ochoten v účtech rozlišovat mezi termínem král a kníže. Jeho přímý nadřízený tak sice ve své kronice činí, když zmiňuje *corpora antiquorum principium et regum Boemie*, nicméně Kotlík mohl pod termín *in sepulchra regum* zahrnout náhrobky jak králů, tak knížat. Ještě v listopadu upravoval Rudlinus okna v Saské kapli v souvislosti s osazováním vitráže.⁴⁹⁹ Poslední týden roku pak byla zakoupena *tela ad fenestras* kaplí sv. Silvestra a svatých Šimona a Judy.⁵⁰⁰

Samostatný problém tvoří v literatuře hojně diskutovaná otázka sochy sv. Václava,⁵⁰¹ práce na níž bývá datována do roku 1373 dubnovým zápisem v účtech: *Henrich pro V diebus laboris ymaginis sancti Wenceslai XXX gr. sol.*⁵⁰² Interpretace tohoto záznamu však není zcela jednoznačná a podobně problematický je i zápis týdenních účtů ze srpna 1373 *Item de pictura ymaginis s. Wenceslai ad hostium minus magistro Osvaldo dedimus Ij sexag. gr.*,⁵⁰³ který byl spojován jak s malbou, tak s polychromií opukové sochy sv. Václava.⁵⁰⁴

Závěrem zbývá konstatovat, že celkové roční náklady⁵⁰⁵ činily 842 kop 20 grošů 10 haléřů. Z toho bylo nejvíce prostředků (28,57%) vynaloženo na kámen (kameníci+dovoz), cca o 5 procent méně (23,81%) na platy řemeslníků a nádeníků. U kovářů jsou však započítány i výdaje na železo, a tak je celé číslo poněkud zkresleno. Celých 19 procent (19,05%) ročních nákladů pak pohltily platy vedení stavby (*director, notarius, magister, parlar, custos a famulus hutae*). Následují výdaje na dřevo s 14,29 procenty. Ty jsou však z dlouhodobější perspektivy nadprůměrné pro mimořádné dovozy křivoklátského lesa. Na druhou stranu však např. kovář nepracoval na okenních výztužích, tedy nespotřeboval tolik železa jako v jiných letech. Pojiva pohltila 9,52% celkových výdajů. Zbýlých 4,76% tvoří neperiodické a zvláštní výdaje (malíři, poslu atd.). Nutno si však uvědomit, že zřejmě ne všechny položky byly zapisovány do složek kodexu Fl. Zejména pak zde nenajdeme náklady na luxusní výzdobu kaplí.

9. SOCIÁLNÍ STRATIFIKACE VE SVĚTLE TÝDENNÍCH ÚČTŮ

Svatovítské stavební účty jako finanční pramen prvořadého významu podávají svědectví též o tom, jakou ekonomickou roli hrála stavba v životě jedinců a skupin společnosti 14. stol. Rozestavěná katedrála navíc představovala zvláštní prostředí, kde se potkávaly různé vrstvy společnosti v běžně nestandardních situacích, např. vesnický nádeník měl náhle přístup do běžně mu zcela nepřístupné části chrámu.

Katedrála hrála jistě nezanedbatelnou roli v ekonomice města. Na jedné straně vidíme, že výplaty několika členů vedení stavby (*director, notarius, magister, parlar, custos* a *famulus*) tvořily téměř 20 procent celoročních nákladů,⁵⁰⁶ přičemž celkové výdaje na stavební kámen činily jen asi o 10% více. Bohužel jsou příjmy kameníků jen těžko srovnatelné s jinými řemesly, neboť kameník byl většinou odměňován dle zhotovených kusů.⁵⁰⁷ Navíc je třeba pamatovat, že kameníci a jejich hutě byly zvláštním středověkým fenoménem. Na druhé straně ostatní řemesla (tesaři, zedníci, provazníci, vápeníci atd.) tvořila integrální součást pražské ekonomiky a nebyla tedy na katedrální stavbě bezprostředně existenčně závislá. Musíme si uvědomit, že Praha byla ve své době jedním velkým stavenišťem.⁵⁰⁸ Nicméně stavební řemesla na svatovítské katedrále živě participovala a dohromady s nádeníky tvořila cca 24% celkových ročních výdajů.

Jakou roli hrála stavba v ekonomice jednotlivých řemeslníků lze však jen velmi těžko zjistit, neboť jejich skutečných celkových ročních výdělků se nelze dobrat. Navíc příjem z katedrály nemusel být jediným zdrojem financí daného řemeslníka. Jistým vodítkem k zjištění sociálního postavení mistrů stavebních řemesel, popř. obchodníků, je sledování jejich nemovitého majetku v Praze.⁵⁰⁹

*Magister operis*⁵¹⁰ a mistr tesař Václav⁵¹¹ vlastnili domy na Hradčanech, které však měly svou specifickou funkci jako sídelní místo lidí služebně spjatých s hradem.⁵¹² Na Starém Městě pak žil obchodník s olovem Hans z Freibergu, jenž vlastnil domy v nejexponovanějších lokalitách.⁵¹³ Stavební řemesla však patřila mezi chudší a tradičně, od jeho založení, na Nové Město.⁵¹⁴ I zde však vidíme, že vápeníci dodávající na svatovítskou stavbu drželi nejdražší domy.⁵¹⁵ Kovářský řemeslnický mistr Václav stále ještě obýval dům na Koňském trhu,⁵¹⁶ ale zřejmě přední zedník Pavel, který jako jeden z mála figuruje v účtech jménem, se již posouvá blíže k periferii města, podobně jako provazník Martin.⁵¹⁷

Obecně se pak roční příjem kvalifikovaných stavebních řemeslníků podle ČECHURY rovnal rentovým příjmům nižší šlechty.⁵¹⁸ V této souvislosti si nelze nevšimnout daru vápeníka Fraňka Terklře, který roku 1375 věnoval na stavbu katedrály 100 sudů vápna.⁵¹⁹ Jestliže bylo vápno poměrně nerepresentativně zadrženo v katedrále, pak se nabízí domněnka, že šlo o jistou formu vyjádření osobní piety. Ať už byl motiv jakýkoliv, vápeník si zjevně mohl dovolit darovat na stavbu cca 1/3 průměrné roční spotřeby vápna.

V protikladu k řemeslnickým mistrům stojí masa nádeníků. GRAUS tvrdí, že přebytek volné pracovní síly stlačoval v 2. pol. 14. stol. mzdy na minimum.⁵²⁰ To je celkem přijatelná teze, jestliže denní mzda činila 1gr (a méně), což byl plat, který byl současníky chápán jako životní minimum.⁵²¹ Navíc počet dělníků na stavbě silně kolísal, ne-li ze dne na den, pak rozhodně z týdne na týden, tím i příjem nádeníka byl značně nejistý.⁵²² Jestliže činila tovaryšská (tesař, zedník) denní mzda cca 2-3 gr, pak se i oni blížili ekonomické situaci námezdních sil.⁵²³

V tuto chvíli je nicméně velmi těžké stanovit, jaká byla interakce platových podmínek na hradě a ve městě.⁵²⁴ Obecně však lze konstatovat, že stavba katedrály pravděpodobně příznivě působila na rozvoj tradičně „chudých“ stavebních řemesel. Pozitivní vliv lze vysledovat i pro venkov, neboť výdělky venkovských povozníků pracujících pro stavbu mohly zvýšit počet lidí žijících na jednom gruntu. Tím se mohli oddělení osedlí vyhnout odchodu do města a živoření na nádenické mzdě.⁵²⁵

Nejen výše mezd však reflektovala sociální protiklady 2. poloviny 14. stol. V době kdy se každý strojí dle společenského postavení, jsou v účtech signifikantní položky na oděv. Ty tvořily součást kontraktu vedoucích složek stavby, včetně mistra kováře a tesaře.⁵²⁶ V protikladu k luxusním oděvům lze sledovat příspěvky na koupel a pivo, které byly vypláceny tovaryšům a nádeníkům.⁵²⁷ Tedy i forma odměňování reflektovala sociální stratifikaci společnosti.

ZÁVĚR

Svatovítské stavební účty jsou jedním z nejvýznamnějších pramenů pro studium dějin středověkého stavebnictví. Jejich týdenní záznamy byly zapisovány do poměrně silných papírových složek, z nichž jedna se před svázáním ztratila a tak vznikla diskontinuita mezi zachovanými rukopisy F1 a F2.

Nicméně se zdá, že ani ve své době nebyly do obou kodexů zaznamenávány veškeré stavební výdaje. Zejména to platí o „luxusních“ zakázkách, např. pro zlatníky. Některé položky zřejmě vedl ve své knize chrámový sakristan. Na druhou stranu pak byly sporadicky do svatovítských účtů zaznamenávány nákupy pro stavby s katedrálou přímo nesouvisející (např. kostel Všech svatých). Nakup dlažby pro starý i nový chrám je důkazem funkčnosti románské basiliky v 70. letech 14. stol. Blíže nespecifikovaná živice k impregnaci pulpitu pak naznačuje liturgickou koexistenci obou kostelů.

Edice J. NEUWIRTHA trpí omyly a překlepy, které jí činí nespolehlivou. Nicméně editorovy komentáře k účtům stále tvoří základní zdroj informací k dějinám stavebního provozu ve středověku. Zvláště když následující badání pracovalo s účty převážně z pohledu dějin umění a postrádalo komplexní přístup k prameni.

Stavební kámen se lámal v pískovcových lomech v severovýchodním okolí Prahy (cca 25km). Kvalitnější hrubozrnný pískovec pro namáhanější části konstrukce se nacházel v žehrovickém lomu vzdáleném asi 50 km západně od Prahy. Výjimečně byl lámán též nekvalitní petřínský pískovec. Doprava kamene byla velmi nákladná a proto hrála vzdálenost lomů od Prahy zásadní roli v ekonomice stavby. Celkové roční náklady na kámen tvořily největší položku v rozpočtu. Za kámen se zřejmě neplatilo, ale náklady na lámání, dovoz a opracování tvořily 25,5 % výdajů v roce 1373.

Většinu kamenolomů daly zřejmě k dispozici kláštery, samy dlouhodobě budované z kamenných prvků. Dovoz obstarávali od podzimu do jara většinou povozníci z vesnic v okolí těžby. Roční výdělky povozníků se zhruba rovnaly ročnímu censu z lánu či dědiny v okolí Prahy. Povožnickou činností se tak mohl zvýšit počet osob žijících z jednoho gruntu, bezzemci získali alternativu odchodu do města za nádenickou prací.

Pro tesařské lešenové a jiné konstrukce se užívalo zeleného dřeva. Základními prvky byly trám, prkno a lať. Ty mohly být nařezány přímo na stavbě pilaři, tak jako roku 1373, kdy Karel IV. daroval fabrice část svých lesů. Nebo byly nakupovány na pražských trzích v Podskalí a u sv. Valentina. Cena dřeva zahrnovala též dopravu z trhu ke stavebnímu přístavišti a překladišti na Pískách, odkud materiál dovážel na Hrad regulérní stavební hradčanský povozník.

Dřevěné konstrukce stavěl mistr tesař, který si dle potřeby najímal a sám vyplácel 1-3 tesařské tovaryše týdně. Při stavbě třetího stroje (jeřábu) v roce 1377 pak pracovalo v jednom týdnu i 6 pomocných tesařů. Právě budování stavebních strojů vyžadovalo spolupráci s dalšími řemesly, jako byl provazník či bednář-kolář. Lana a převody pak musely být mazány a konzervovány lojem a kolomazí, který byl vypalován v okolí Prahy.

Osazování kamenných prvků prováděli z lešení, popř. na připravené bednění lokátoři a zedníci. Případné rozdílné úkoly při pokládání zdiva však stavební účty neodhalují. Obecně však byli lokátoři lépe placeni a většinou i početněji zastoupeni na stavbě. Vlastní zdění probíhalo v letní stavební periodě, jejíž začátek a konec byl závislý nejen na počasí, ale i např. na sladění s tesařskými pracemi.

Zdivo bylo prováděno na vápennou maltu míchanou v poměru 1:2-3. Při obkladech drahým kamenem se přidávaly též vejce a drcené cihly, některé kameny ještě mohly být

jištěny na kovové háčky. Zvláště namáhané spoje pak zpevňovaly kovové výztuže a olovené zálivky. Vápno bylo páleno na Novém Městě při břehu Vltavy tak, aby bylo možno vápenky pohodlně zásobit palivovým dřevem. Olovo bylo dováženo pražskými obchodníky mj. zřejmě i z Míšně.

Hašení vápna, příprava malty, tavení olova a transport materiálu po staveništi bylo nádenickou prací. Pomocní dělníci se zřejmě rekrutovali z řad pražské chudiny a jejich počet na stavbě silně kolísal, přičemž se mohl vyšplhat až na dvě stovky. Jejich činnost vyžadovala různé nádoby, které byly nakupovány a opravovány bednářem pracujícím pro stavbu.

Stavební výztuže, náradí, hřebíky atd. vyráběl a opravoval stavební kovář, který si pro tuto práci najímal a sám vyplácel tovaryše. Ti mohli provádět ambulantní opravy či úpravy výztuží přímo na stavbě, ale sám mistr kovář se věnoval především uměleckým zakázkám ve své dílně na Koňském trhu. Vedle pastoforia a mříží k náhrobku sv. Václava zhotovil též svícen v podobě sv. Václava a žehnající Kristovy ruky.

Stavební účty jsou přes svou variabilitu záznamů (a to i u položek stejného druhu) nedocenitelným zdrojem informací o cenách stavebních materiálů, nástrojů, mzdách, poměru groše ku haléři, nosnosti středověkých vozů atd. V neposlední řadě též informují o stavební terminologii, která vykazuje nejen kontinuitu diachronní (tj. přinejmenším do 16. stol.), ale i synchronní, neboť koreluje s termíny pramenů anglické provenience.⁵²⁸

Pokud jsou údaje účtů komplexně zpracovány na pozadí jiných pramenů (též archeologických a ikonografických), lze v podstatě popsat průběh stavebních prací týden po týdnu. Účty však nepodávají jen obraz stavebního procesu, ale odráží též ekonomickou stránku budování katedrál, mj. poměr nákladů na různé stavební činnosti. Signifikantní jsou zde náklady na výplaty vedení stavby (tj. 5 osob + sluha), které činily 19 % výdajů, ve srovnání s 24% na všechna ostatní řemesla (mimo kameníků), včetně nádeníků.

Sociální protiklady ilustruje též rozdíl v postavení řemeslnických mistrů a obchodníků oproti situaci tovaryšů. Mistři vlastnili drahé domy na Novém Městě (s výjimkou staroměstského obchodníka s olovem a hradčanského mistra tesaře), zatímco tovaryši pobírali nejistou mzdu 2-3 grošů denně. Tím se přibližovali podmínkám nádeníků pohybujících se v platové relaci 8h-1gr, což bylo životní minimum v soudobé Praze. Podobně lze sledovat sociální rozdíly i ve způsobu odměňování. Vedení stavby a mistři získávali příplatky na oděv, tovaryši a nádeníci pak na veřejné lázně a pivo.

Stavební proces na pražské katedrále i jeho terminologie zcela korelují se stavební praxí zachycenou v anglických pramenech. Svatovítské účty jsou tak nejen důkazem, že stavebnictví bylo značně universální v celé soudobé Evropě, ale případ svatovítského kováře Václava též ilustruje záběr středověkých řemeslníků neznajících striktní rozdíl mezi řemeslem a uměním.

Metoda zpracování prokázala možnost dalšího využití svatovítských účtů. Do budoucna se jedná především o kompletní analýzu let 1375-77, tak jak byla provedena pro rok 1373. Srovnáním těchto údajů bude možné ověřit obecnost výsledků známých pro rok 1373 a podat plynulý obraz stavebních prací v období 1372-78. Další možnosti pak samozřejmě skýtá práce se záznamy kameníků a začlenění účtů do širších souvislostí za pomoci důslednější a cílené komparace s jinými prameny. Tato práce si kladla za úkol položit základy k takovému bádání.

POZNÁMKY

¹ WILSON 1992, 295.

² Vzorem mi v tomto byla práce SALZMAN 1952.

³ HOFFMANN 1974, 215-222; 1977, AČ 27, 20-26.

⁴ NEUWIRTH 1890, 2-3; APH, fond AMK, cod. sig. XI/1,2; OBR. PŘ. I.; II.

⁵ Za konzultaci děkuji vedoucímu restaurátorského oddělení NK p. J. Vnoučkovi; k vazbě SZIRMAI 1999, 285-319.

⁶ Nelze např. zjistit celkovou spotřebu stavebních materiálů či objemy mezd pro dané roky atd. V roce 1378 však mohly být práce a tedy i záznamy zastaveny v souvislosti se smrtí starého císaře. Poslední složka rukopisu totiž zůstala nedopsána a účty končí týdnem po neděli 21. listopadu 1378. Karel IV. zemřel následující týden.

⁷ Kotlíka za autora pokládá NEUWIRTH 1890, 11, srov. 7-14.

⁸ OBR. PŘ. III.

⁹ NEUWIRTH 1890.

¹⁰ NEUWIRTH 1890, 127; APH, fond AMK, cod. sig. XI/1, f. 43^r.

¹¹ NEUWIRTH 1890, 116; APH, fond AMK, cod. sig. XI/1, f. 38^r.

¹² NEUWIRTH 1890, 327; APH, fond AMK, cod. sig. XI/2, f. 61^r.

¹³ APH, fond AMK, cod. sig. XI/2, f. 45^v.

¹⁴ *Item pincherio Straconi de XV circulis ad scroffas IIIgr. item de LXV circulis ad tinas pro Vgr. item pro XXIII circulis ad urnas Igr. item de XXV circulis ad dolea XVgr. Item pro tribus tinis IIIgr. Facit in totum XXVIIgr.*, SÚ (01.04.1375); Cod. F2, f. 10^r.

¹⁵ APH, fond AMK, cod. sig. XI/2, f. 12^v; TAB. XIX.; SÚ (13. 05. 1375).

¹⁶ APH, fond AMK, cod. sig. XI/1, f. 26^r; TAB. XIII.; SÚ (23. 03. 1373); cod. F2, f. 54^r, f. 70^v, f. 72^v; TAB. XIII.; SÚ (07. 06. 1377), (27. 06. 1378), (29. 08. 1378).

¹⁷ CHALOUPECKÝ 1912, 8, 34.

¹⁸ SÚ (13. 05. 1375).

¹⁹ *Item de V corbis cementi per IIgr. Facit XLIIIgr. sol.*, SÚ (01. 04. 1375); cod. F2, f. 10^r.

²⁰ RYBAŘÍK 1994, 336-337; srov. též debatu k otázce výskytu opuky ve svatovítských účtech: HLOBIL 1995, 202-204; odpověď: RYBAŘÍK 1995, 204; ŠRÁMEK 1997, 24-28; ZAVŘEL 2001, 21-24.

²¹ APH, fond AMK, cod. VIII/2, f. 10^r; k sakristanovi HLEDÍKOVÁ 1972, SH 19, 10, 15.

²² KAP. 3., POZN. 73.

²³ Poprvé v týdně po neděli 13. dubna 1376, SÚ (13. 04. 1376).

²⁴ *Nota, quod recepimus fostelos, qui non fuerunt necessarii capele Omnium Sanctorum modo et foro subnotato et numero primo minores de IIgr. LIX ulnas minus drittell - facit II sexag. minus XXXIIp. Item maiores de IIgr. XLIIIj ulnas. Facit C et IXgr. minus IIIp. Item pro lapidibus, quamlibet ulnam pro IIIp. computando. Facit XLVgr. Et faciunt in totum et pro toto IIII sexag. et XXXIgr. sol.*, SÚ (03. 10. 1372).

Item pro lapidibus receptis ad Omnes Sanctos pro necessitate fabricae dedimus domino Heinlino IIII sexag. et XIIgr., SÚ (11. 09. 1373).

Item Veliconi lapifactori cum sociis in foveis Semech pro subsidio dedimus XXgr et de Omnibus Sanctis fabrica tantum., SÚ (19. 03. 1374); ke kostelu Všetech svatých KAIGL 1992, 1-8.

²⁵ KAP. 6.7.

²⁶ Podobně prokázala H. Václavů, že dochované matriky pražské university neobsahují všechny zápisy o studentech v daných letech; VÁCLAVŮ 1977, 9-11.

- ²⁷ APH, fond AMK, cod. VIII/2.
- ²⁸ APH, fond AMK, fragment XIII/21.
- ²⁹ Regestrum oficialium pontis, TEIGE (ED) 1915, 347-350.
- ³⁰ SOA Třeboň, Vs Orlík, sign VII B g 2.
- ³¹ Decem registra censuum bohemia, EMLER (ED) 1881.
- ³² Chronicon Benessii de Weitmil, in: FRB IV, EMLER (ED) 1884, 459-548.
- ³³ APH, fond AMK, sig. 260, PODLAHA – ŠITTLER (EDS) 1903, I-CII.
- ³⁴ Množství materiálu přináší např. BINDING – NUSBAUM (EDS.) 1978; HUSA – PETRÁŇ – ŠUBRTOVÁ 1967.
- ³⁵ Plány chrámu sv. Víta se nacházejí na čtyřech listech uložených v Knihovně vídeňské Akademie výtvarných umění, sig. č. 16. 820, 16. 846, 16. 817, 16. 821; KLETZL 1939; MENCL 1940-41, 91-92.
- ³⁶ Zejména FITCHEN 1961; COURTENAY (ED) 1997, srov. zejména 1-26; zde též rozsáhlá bibliografie. Z české lit. např. MENCL 1971; LÍBAL – MUK 1984, 239-246.
- ³⁷ HEIDELOFF 1844; JANNER 1876; KNOOP – JONES 1933 (repr. 1967); SCHOCK-WERNER 1978, 55-60, 62-63, 64-65 zde též další literatura; RECHT (ED) 1989.
- ³⁸ SALZMAN 1952.
- ³⁹ WATSON 1976; CRANAGE 1951; HARVEY 1975; SWAAN 1984, zejm. kap. 3.; česky pak popularizační stať CHOTĚBOR 1994, 33-48; POZN. 36, 37.
- ⁴⁰ Wilson 1992, 296.
- ⁴¹ BENEŠOVSKÁ – HLOBIL – BRAVERMANOVÁ 1999; BENEŠOVSKÁ 1994, 25-65; 1999, 351-363; HLOBIL 1994A, 66-95; 1999, 385-388; HOMOLKA 1999, 365-384; LÍBAL 1999, 58-189; VÍTOVSKÝ 1976, 473-502; VŠETEČKOVÁ 1994, 96-132.
- ⁴² Předchozí poznámku lze doplnit o starší parléřovskou literaturu: KOTRBA 1971, 109-135, přináší na str. 130-131 obsáhlou bibliografii. Katalog výstavy: Die Parler und der Schöne Stil 1350-1400 I-III, (ed.) Anton Legner, Köln 1978, rovněž s bohatou bibliografií; HLOBIL 1997, 141-152.
- ⁴³ NEUWIRTH 1890, I. 373-39; II. 398-428; III. 429-473.
- ⁴⁴ NEUWIRTH 1893, kap. V-VIII.
- ⁴⁵ NEUWIRTH 1893, k dovozům kamene 437-438, 453-461; tab. dovozů k r. 1373 s. 455; tab. vápna s. 652, chybí zápisy SÚ (01. 05. 1373), (06. 07. 1376); tab. písku s. 464, chybí zápis SÚ (06. 07. 1376).
- ⁴⁶ WINTER 1906, 195-196.
- ⁴⁷ HLOBIL 1994B, 49-75.
- ⁴⁸ Diskusi shrnul naposledy HLOBIL 1994A; 1999, 385-388.
- ⁴⁹ WIRTH 1915, 21; KOTRBA 1960A, 329-356; POCHE 1970, 325; KOSTÍLKOVÁ 1975, 536-543.
- ⁵⁰ VÍTOVSKÝ 1976, 473-502.
- ⁵¹ BIRNBAUM 1930A, 27-32.
- ⁵² OPITZ 1935, 27-55, pozn. na 112-116.
- ⁵³ BENEŠOVSKÁ 1994, zejm. 48-53; 1999; BENEŠOVSKÁ – HLOBIL – BRAVERMANOVÁ 1999, 69-82; LÍBAL 1999, zejm. 78-79.
- ⁵⁴ ZAHRADNÍK 1999, 20-22; nejen nekomplexnímu přístupu k prameni pak lze přičíst takové pochybení jako je autorova interpretace výplaty kameníkovi za zhotovení schodů a prahu dveřního otvoru (*Item Jesconi lapicide de limine et gradibus*) jako „za ohrazení a schody“; 21.

- ⁵⁵ RYBAŘÍK 1994, 305-318, 335-337. Autor však kromě cenného geologického přehledu oblastí lomů uvedených v účtech nepřináší mnoho nového. Spotřebu kamene za sedm let účtů pak převzal z Neuwirthových tabulek i s jejich chybami či překlepy. Navíc neupozorňuje, že ani nemůže jít o přesné údaje, neboť tři ze sedmi sledovaných roků obsahují poměrně rozsáhlé lacuny v textu.
- ⁵⁶ HLOBIL 1995, 202-204; odpověď: RYBAŘÍK 1995, 204; ZAVŘEL 2001, 21-24.
- ⁵⁷ ŠRÁMEK 1997, 24-28, zde též přehled literatury o předchozím mineralogickém a petrologickém bádání.
- ⁵⁸ HILBERT 1915, 14-19.
- ⁵⁹ CHOTĚBOR 1993, 347-357.
- ⁶⁰ KOTRBA 1960B, 578-586.
- ⁶¹ GRAUS 1949.
- ⁶² GRAUS 1949, 37.
- ⁶³ GRAUS 1949, 75-76.
- ⁶⁴ GRAUS 1949, 79, pozn. 26; MENDL 1932, 267-268.
- ⁶⁵ GRAUS 1949, 76-84.
- ⁶⁶ GRAUS 1949, 185; SÚ (14. 05. 1374). Písař v naprosté většině případů zaznamenával díly groše jako *parvy*. Český termín halěř se objevuje jen výjimečně. Vedle výše uvedeného záznamu jsou halěře v účtech uvedeny již jen jednou (u nákupu vápna v roce 1375). Zde však opět tvoří pouze 12 dílů groše, SÚ (26.08.1375); CASTELIN 1971, 139-158.
- ⁶⁷ Srov. *Duchconi de Hradczan in vectura arene de XVIII sportis vecturam per XXp. Facit XXXgr.*, SÚ (13. 03. 1373); Ke komplexnějšímu srovnání pak viz údaje k výdajům pro kameníky. Jednotlivé výplaty jsou často počítány s přesností halěřů a na konci záznamů kamenické huti je vždy zapsána souhrnná suma pro daný týden. Tak je možno poměr 1:12 ověřit; srov CASTELIN 1953, 73-94, zejm. 87.
- ⁶⁸ ČECHURA 1989, 157-169.
- ⁶⁹ KAP. 6.2.
- ⁷⁰ HOLEC 1971, 5-100, 5-6 krátký historiografický přehled předchozí literatury.
- ⁷¹ NEUWIRTH 1890, 388-394; k organizaci kapituly HLEDÍKOVÁ 1972, 5-48.
- ⁷² Podobně byl dozorcím královských staveb Geoffrey Chaucer v Anglii. Pod jeho ředitelováním vybudoval architekt-stavitel Henry Yvele westminsterskou hrobku Richarda II. Anny České, královny anglické; SHERBORNE 1983, 24.
- ⁷³ *Item scriptori, qui equum perdidit in petitione, dedimus Lgr.*, SÚ (05. 06. 1373).
- ⁷⁴ NEUWIRTH 1890, 373-388.
- ⁷⁵ NEUWIRTH 1890, 398-428; KOTRBA 1971, 109-135; LEGNER (ED), 1978, zde též bohatá parléřovská bibliografie; k parléři Jinřichovi HLOBIL 1997, 141-152.
- ⁷⁶ NEUWIRTH 1890, 396-397, 423-424.
- ⁷⁷ NEUWIRTH 1890, 422-428; k formám SALZMAN 1952, 20-22.
- ⁷⁸ ke kameníkům NEUWIRTH 1890, 414-423.
- ⁷⁹ „Ungarus“, viz SÚ (26. 07. 1377).
- ⁸⁰ KAP. 6.7.
- ⁸¹ MÁDL 1893-1895, 640-654; obecně k problematice středověkých stavebních hutí; POZN. 37.
- ⁸² Srov. především SCHÜTZNEROVÁ-HAVELKOVÁ 1981, 65-82; RYBAŘÍK 1994, 305.
- ⁸³ SALZMAN 1952, 119-120.

- ⁸⁴ RYBAŘÍK 1994, 336; MAPA I.; ke stavebním pracím KAP. 6.7.
- ⁸⁵ Ve třinácti případech jsou zaznamenány křemence (krzemenicz) z Petřína, SÚ (30. 05., 06. 06., 13. 06., 20. 06., 27. 06., 05. 09., 1372), (29. 05. 1373), (01. 06. 1376), (03. 05, 21. 06., 09. 09., 30. 09. 1377), (23. 05. 1378). Termín byl naposledy věrohodně interpretován jako petřínský pískovec, který se skládá téměř výhradně ze zrn křemene; ZAVŘEL 2001, 21-24, zejm. s. 23; HLOBIL (1995, 202) identifikoval termín s opukou. Není bez zajímavosti, že ve všech případech jde o dovoz v období letní stavební periody, KAP. 4.3.
- ⁸⁶ TAB. I.; RYBAŘÍK (1994, 336, pozn. 4) odkazuje v souvislosti s Kostelcem na J. V. Práška (PRÁŠEK 1908-1913), který hovoří o „obecní skále“ v blízkosti chrámu sv. Martina. Rybařík odkazuje na II díl (popisující Brandejs po r. 1620) bez uvedení paginace. Prášek hovoří o kostelecké obecní skále ve III. díle na s. 703-4, 721; ve II. díle uvádí pozdější zmínky (17. stol.) o brandejských lomech na s. 121.
- ⁸⁷ SÚ (25. 04. 1372). Účty začínají týdnem po neděli 15. 02. 1372.
- ⁸⁸ HLOBIL 1995, 202.
- ⁸⁹ *Item Andreas exeundo ad conspiciendum lapifodina in Triscovicz, Costelec et Brandiss expendit Vjgr. sol.*, SÚ (25. 04. 1372).
- ⁹⁰ SÚ (11. 06. 1372), tehdy byl opět písař Ondřej vyslán do Horoušan, kde ...*dominus prepositus Zderaziensis donavit ecclesie campum ad fracturam lapidum...*
- ⁹¹ RYBAŘÍK 1994, 336; 1993, 72-76, zejm. 75.
- ⁹² MAPA II., Zeměchy u Velvar pod označením „Zeměchy I“.
- ⁹³ Viz příslušné týdenní záznamy v SÚ; velvarskou variantu zastával již NEUWIRTH 1890, 141, pozn. 2: „Semech(y) - Im bezirke Welwarn“; nověji RYBAŘÍK 1994, 336: „Z ceny za dovoz je však pravděpodobnější lokalita v nynějším okrese Mělník“.
- ⁹⁴ k užití opuky RYBAŘÍK 1994, 305-318; 1995, 204; HLOBIL 1995, 202-203; ŠRÁMEK 1997, 24-28; ZAVŘEL 2001, 8-12, 21-24.
- ⁹⁵ TAB. I.
- ⁹⁶ POZN. 90.
- ⁹⁷ SALZMAN 1952, 120.
- ⁹⁸ TOMEK 1875, 111; k převodu míle SEDLÁČEK 1923, 32-33.
- ⁹⁹ HILBERT 1915, 17.
- ¹⁰⁰ FROLÍK – MAŘÍKOVÁ-KUBKOVÁ – RŮŽIČKOVÁ – ZEMAN 2000, 260.
- ¹⁰¹ SALZMAN 1952, 124-125.
- ¹⁰² SÚ (11. 07. 1372).
- ¹⁰³ *Item Veliconi lapifracitori cum sociis in foveis Semech pro subsidio dedimus XX gr...*, SÚ (19. 03. 1374).
- Obecně k lámání kamene SALZMAN 1952, 126; k termínu „skalník“ srov. fragment mostních účtů z r. 1436. AHMP, pap. list. 1-4, Registrum oficialium pontis; TEIGE (ED) 1915, 357-350.
- ¹⁰⁴ SÚ (25. 03. 1375).
- ¹⁰⁵ SÚ (27. 06. 1372, 04. 07. 1372, 11. 07. 1372).
- ¹⁰⁶ SÚ (11. 02. 1375). Mlýnské kameny se mohly používat k broušení kamenných profilů (HLOBIL 1994B, 62), ale též jako kamenné prvky ke spodním, zvláště namáhaným částem stavební konstrukce (RYBAŘÍK 1994, 336). Srov. též výplatu pro kameníka za stavební prvek z mlýnské kamene: *Cuncz zims molaris de XVIgr. habet III ulnas minus czol...*, SÚ (25. 02. 1375).
- ¹⁰⁷ SÚ (11. 05. 1376).

¹⁰⁸ *pro VIII lapidibus per XIgr. et pro aliis VII lapidibus per VIIIgr. et pro VI lapidibus per VIgr.*, SÚ (15. 08. 1372); *pro tribus magnis lapidibus*, SÚ (1. 05. 1373); *pro V lapidibus maioribus*, SÚ (15. 05. 1373).

¹⁰⁹ Jen třikrát je platba *Sturmoni de Zerovicz* uvedena pod dovozy ze Záp. Vzhledem k tomu, že ve všech ostatních případech zmíněný dovozce dovážel z lomu u své vesnice, je nepravděpodobné, že by se 3x vydal do lomu nacházejícím se ve zcela opačném směru od Prahy než Žehrovice. Protože je zápis vždy na samém konci záznamu o povoznících, písař si možná prostě ulehčil práci a Šturmu ze Žehrovice jen připsal na závěr bez bližší specifikace původu kamene, SÚ (17. 05. 1377, 31. 05. 1377, 14. 06. 1377). Podobně Václav (*Wenceslao*) SÚ (01. 06. 1376) a Pecha (*Pechoni*) SÚ (10. 08. 1379), (17. 08. 1376).

¹¹⁰ SÚ (11. 03. 1375, 18. 03. 1375, 25. 03. 1375, 01. 04. 1375, 08. 04. 1375, 15. 04. 1375, 22. 04. 1375).

¹¹¹ CHOTĚBOR 1993, 347-357.

¹¹² Uvádím pouze dva příklady pro ilustraci:

SÚ (22. 7. 1375): 21 fůr za 148gr – za lámání 35gr

SÚ (18. 3. 1375): *pro formis et lapidibus*, celkem 146gr – za lámání 44gr

¹¹³ TAB. I.; MAPA II.

¹¹⁴ TAB. I.; MAPA II.

¹¹⁵ TAB. I.; MAPA II.

¹¹⁶ SÚ (09. 04. 1374); k žehrovickému lomu KAP. 4.1., POZN. 84.

¹¹⁷ TAB. I.; MAPA II.

¹¹⁸ NEUWIRTH 1890, 61, pozn. 1, „Ob Třeboschitz im Bezirke Brandeis a. d. E.“.

¹¹⁹ NEUWIRTH 1890, 90, pozn. 1, „Třepschin im Bezirke Neweklau (?)“.

¹²⁰ SÚ (03. 04. 1373).

¹²¹ SÚ (14. 05. 1374).

¹²² TAB. II.; MAPA IV., pro rok 1373; pro ostatní roky pak TAB. III. (bez počtu navezených fůr); MAPA III.; V.-IX.

¹²³ ČECHURA 1989, 160.

¹²⁴ *...fratri suo (pro) ...* SÚ (10. 02., 17. 02., 02. 03., 09. 03., 18. 05., 23. 03., 03. 08., 17. 08., 07. 09., 28. 09., 05. 10., 14. 12., 21. 12., 1376), (18. 01., 01. 02., 21. 06., 26. 06., 1377), (31. 01. 1378).

¹²⁵ *Marsalconi cum socio*, SÚ (29. 06. 1376)

¹²⁶ *Michaeli sororio suo pro ...*, SÚ (05. 07. 1977); SALZMAN (1952, 337) uvádí příklad kovářky vedené ve stavebních účtech.

¹²⁷ *Laurentio de Praga pro X cur. LIIIgr.*

Item eidem in secunda dica pro ..., SÚ (18. 10. 1377). Podobně: Míka ze Zelenče (*de duabus dicis*) SÚ (18. 01. 1377); (*in sua secunda dica, in tertia dica*) SÚ (22. 02. 1377); (*in secunda dica*) SÚ (17. 02. 1377).

Hanzlík a Pešík z Prahy (*in secunda dica*) SÚ (20. 06. 1378).

¹²⁸ GRAF I.; POZN. 85.

¹²⁹ SALZMAN 1952, 351.

¹³⁰ TOMEK 1875, 111. Nejprimitivnější způsob jak udržovat rozbahněné a rozježděné trasy bylo kladení chvojí do cest; NACHTMANNOVÁ 1998, 95.

¹³¹ Ke středověkým cestám VERMOUZEK 1983, 311-323; k zatížení vozu KAP. 6.3., POZN. 285; KAP. 6.5.; k poměrně husté síti cest v okolí Prahy JEČNÝ 1959, 35-47; MAPA X.; ke zledovatělé vozovce SÚ (22. 01. 1374): *Vectura lapidum non fuit propter nives...*; *Vectura lapidum propter*

nives impedita est, SÚ (29. 01. 1374); srov. OBR. PŘ. XIV.

¹³² *pro biga ad ducendum lapides in huta dedimus XXIIIgr*, SÚ (20. 06. 1372); *Item de ferris super bigam dedimus IIIgr.*, SÚ (28. 08. 1373); *Item pro fune ad bigam in hutta VIgr.*, SÚ (28. 10. 1375); *Item emi bigam ad ducendum lapides apud rotarium pro XXIIgr*, SÚ (15. 2. 1377); *Item emimus biga ad ducendum lapides in hutta pro XXgr*, SÚ (17. 05. 1377); *Item pro ferramentis ad bigam fabro dicto Semenec Xgr*, SÚ (17. 5. 1377); *Item pro funibus ad bigam XIgr. sol.*, SÚ (30. 05. 1378); SALZMAN 1952, 352.

¹³³ Srov. TAB. II.; III; NEUWIRTH (1890, 437-438, 453-454) stanovil loket kamene před oprávněním na stavbě na 4 parvy.

¹³⁴ Rok 1373 měl 52 týdnů. Z 35 týdnů, kdy se dovážel kámen, jich vynechal Michal pouze 13. Sedlák Michal si tedy za jeden rok vydělal částku, která by z poloviny pokryla čtyřleté studium na pražské artistické fakultě (cca 25k. grošů); ŠMAHEL 1967, 47-51.

¹³⁵ Přehledně shrnul dosavadní literaturu na počátku 90. let 20. stol. ČECHURA 1990, 465-497; dále: NOVÝ 1961B, 60-74; 1963, 39-69; 1971, 397-417; 1975, 47-88; ČECHURA – RYANTOVÁ 1992, 79-107.

¹³⁶ především ČECHURA 1989, 480-487; NOVÝ (1961, 27-28) došel na základě analýzy Strahovského (1410) a Ostrovského urbáře (1390) k závěru, že většina držitelů gruntů byli půl a jednolánici. V případě ostrovských panství celkem 79,35%. Podobné závěry potvrzují i archeologické prameny, byť z jiné lokality. Tou byla zaniklá ves Pfaffenschlag, kde počet podsedků představoval asi 25% usedlíků; NEKUDA 1986, 390.

¹³⁷ ČECHURA – RYANTOVÁ 1992, 82-84; NOVÝ 1961A, 18-27; 1963, 57-61; TOMEK 1856, 80-86.

¹³⁸ NOVÝ 1961B, 74.

¹³⁹ NOVÝ 1971, 402-404.

¹⁴⁰ Srov. angl. překlad původní Čajanovy práce z r. 1925 – CHAYANOV 1966; na něj pak navazují např. THORNER, 1971; WOLF 1966.

¹⁴¹ ČECHURA 1989, 484.

¹⁴² KROFTA 1949, 159-160; PETRÁŇ 1964, 153-154.

¹⁴³ GRAUS 1957, 209-210.

¹⁴⁴ LUNDEN 1999, 245-265; 1974, 117-135; SANDNES – SALVESEN 1978; SALVESEN 1982, 75-133.

¹⁴⁵ Myšlenku zisku vidí jako cizí středověké mentalitě např. GEREMEK 1999, 112-113.

¹⁴⁶ NOVÝ 1971, 414.

¹⁴⁷ NOVÁČEK 2001, 294-295; autor upozorňuje, byť v jiné souvislosti, na význam nezemědělských výrobních činností (exploatace surovin), které se nemusely odrazit v písemných pramenech patrimoniálního původu.

¹⁴⁸ POZN. 124, 125, 125.

¹⁴⁹ NOVÝ (ED) 1961, 32-33.

¹⁵⁰ TAB. III.

¹⁵¹ *Secundum vestri mandati transmissionem ecclesiae in Allovado parochiam perargrantes octuaginta centum hospites secundum verum numerum ejusdem parochiae per nos annotatos invenimus certa fide, hac videlicet consideratione adjuncta, quod in una videlicet stuba, licet aliquando quator vel quinque vel tres commorentur, tamen solum duos famules pataviensis monete dare consueverunt*, RBM IV, s. 246, č. 637.

¹⁵² SALZMAN 1952, 237-238; k možnému užití čerstvě vyrubaného dřeva k roubení světnice na hradě Zvíkově v r. 1471 ČECHURA – RYANTOVÁ 1989, 41.

¹⁵³ Žádanost dubu ještě samozřejmě neznamená, že byl běžně užíván. Jestliže si opat v Meaux výslovně chválil budovy svého opatství budované *de quercu imputrabili*, pak to lze

jistě chápat jako důkaz mimořádnosti užití tvrdého dřeva, kterou opat považoval za nutné zdůraznit; SALZMAN 1952, 237-252, 239.

¹⁵⁴ Dar křivoklátského dubového lesa (*robora*) viz SÚ (23. 01. 1373), (30. 01. 1373), (06. 02. 1373). Nákupy dubového dřeva pak: ...*pro magna trabe et duobus lignis quercinis...*, SÚ (27. 06. 1372); ...*ligna magna bina vice videlicet CXXVI robora...*, SÚ (27. 03. 1373); ...*pro quercu ad truncum...de vectura quercus...*, SÚ (03. 04. 1373); ... *pro lignis et asseribus quercinis ad fiendum rotulum...*, SÚ (19. 02. 1374); ...*pro lignis quercinis ad clavos...*, SÚ (12. 03. 1374); *Item emimus lignum quercinum ad clavos...*, SÚ (05. 07. 1377); *Item emimus...XXII spissa robora pro asseribus...*, SÚ (28. 03. 1378).

¹⁵⁵ BONDE 1998: 196.

¹⁵⁶ SALZMAN 1952, 239; HOLEC 1971, 16.

¹⁵⁷ SALZMAN 1953, 237, 239-40.

¹⁵⁸ Záznam (POZN. 161) SÚ (30. 01. 1373) sice zmiňuje dar ke svátku sv. Václava roku 1372 (*circa festum sancti Wenceslai*), ale stavební tesař Václav darovaný les prohlédl již po neděli 5. září 1372, SÚ (05. 09. 1372). K dohledu Václava nad těžbou a dovozem viz SÚ (06. 02. 1373). Přestože již ve 14. stol. docházelo díky rozsáhlým stavebním aktivitám k značnému ubývání lesů a to zejména v okolí Prahy, křivoklátské stavební dříví těžili rakovničtí měšťané ještě na počátku 16. století; NACHTMANNOVÁ 1998, 87, pozn. 7; k ubývání lesů. NOŽIČKA 1957, 33.

¹⁵⁹ *Item Clementi vectori lignorum eorum, que donavit ecclesie dominus imperator pro fabrica in silva castri dicti Hradek videlicet ducenta robora, de quorum vectura ad presens dedimus XIII sexag. ad rationem post fatiendam, cum adducet ligna predicta, prout secum est concordatum, que concordat(n)tia sive pactum notatum est in columpna sequenti per magistrum Wenceslaum carpentarium.*, SÚ (23. 01. 1373).

¹⁶⁰ Citace: SÚ (30. 01. 1373) POZN. 162; Klementův syn Matrass viz SÚ (20. 03. 1373).

¹⁶¹ *Clementi de Zbeczna vectori lignorum donatorum per dominum Imperatorem fabrice ad rationem faciendam dedimus III sexag. gr. iterum.*

Nota, quod dominus Imperator circa festum sancti Wenceslai donavit fabrice in silva Hradek castri ducenta robora, pro quorum vectura primo de silva ad litus aque et per aquam usque in Pragam quodlibet lignum convenimus cum Clemente de Zbeczna specificet et distincte: videlicet maius lignum habens XXIII ulnas per VIIIgr., minus vero habens XVI ulnas per Vgr., que tamen ligna debent in locis, ubi inventur, succidi et quadrari nostris sumptibus, sed per Clementem solum in suo curru duci ad aquam et per aquam usque in Pragam, ut prescribitur, super qua vectura dedimus eidem pecuniam prescriptam et posterius dabitur quantum merebitur..., SÚ (30. 01. 1373).

Převod na metrickou soustavu závisí na vstupních datech, HOFMANN 1977, 20-26, zejm. 22-23. Metrická data však pokládám za užitečná pro základní orientaci.

Výplaty za dovoz kmenů: 13k., SÚ (23. 1. 1373); 3k., SÚ (30. 01. 1373); 2k., SÚ (20. 03. 1373); 3k., (27. 03. 1373); 3,5k., SÚ (17. 04. 1373); 2k., SÚ (29. 05. 1373). Celkem 26,5 k. grošů = 1590gr:8gr=198,75 ks (200 darovaných stromů). Jelikož nevíme kolik bylo krátkých a kolik dlouhých kmenů, bylo jako dělitele užito osmigrošových kmenů, tedy maxima (výsledek je samozřejmě jen velmi rámcový a čistě ilustrativní).

¹⁶² *Item Duchconi de Hradczan de vectura lignorum iam adductorum in Pragam de Pieska in Castrum...*, SÚ (06. 02. 1373); znovu pak SÚ (13. 03. 1373), (03. 04. 1373), (10. 04. 1373), (17. 04. 1373), (24. 04. 1373), (29. 05. 1373).

K zaniklé vsi Písek, která z valné části náležela klášteru u sv. Jiří; HOLEC 1996, 132; srov. Vratislavský prospekt (1562); OBR. PŘ. VI.

¹⁶³ K trhu s dřevem HOLEC 1996, 7-17; o tom, že dřevo od císaře mohlo být osvobozeno od cla (přestože kmeny nejsou přímo uvedeny) by svědčil záznam: *Item nuntio currenti cum litera dominorum pro liberatione theloni IIIgr.*, SÚ (20. 03. 1373); srov. SÚ (09. 01. 1373), (13. 03. 1373), (20. 03. 1373).

¹⁶⁴ *Item nautis, qui ligna magna bina vice videlicet CXXVI robora de Podol in Piesek deduxerunt, XIIIgr. sol.*, SÚ (27. 03. 1373); *Nautis de Podscalo, qui ligna adduxerunt, VIIgr. sol.*, SÚ (29. 05. 1373); *Item de vectura et navigatio eorundem Vgr. sol.*, SÚ (07. 05. 1374); *Item nautis eisdem IIIgr.*, SÚ (24. 05. 1377); *Item de vectura lignorum per aquam de Podskalo...XIgr. sol.*, SÚ (14. 03. 1378); *Item emimus sub Wissegrado 22 spissa robora...Item de navigatio per aquam eorundem XIIIgr. (sol.)*, SÚ (28. 03. 1378).

¹⁶⁵ *Item Frenzlino de duabus thabulis IIIgr. sol.*, SÚ (01. 05. 1373). *Tabula* ve významu vor viz SEDLÁČEK 1923, 178, č. 92.

¹⁶⁶ HOLEC 1971, 17.

¹⁶⁷ Doprava pouze od vody na Hrad je uvedena buď explicitně nebo tomu naznačuje cena dovozu, která se pohybovala kolem 1,5gr. za jednu dovážku: SÚ (23. 05. 1372), (27. 06. 1372), (11. 07. 1372), (10. 10. 1372), (28. 11. 1372), ...*de Pieska in Castrum...*(06. 02. 1373), (13. 03. 1373), ...*de aqua in Castrum...*(03. 04. 1373), ...*ab aqua in Castrum...* (10. 04. 1373), (17. 04. 1373), (24. 04. 1373), (29. 05. 1373) platba dohromady s „křemencem“, (05. 06. 1373), (12. 03. 1374), (09. 04. 1374), (16. 04. 1374), ...*de vectura et navigatio...* (07. 05. 1374) ...*de Hradczano in Castrum...* (07. 05. 1374), ...*de Hradczano in Castrum...* (29. 10. 1374), (11. 02. 1375), (22. 04. 1375), (15. 07. 1375), (08. 03. 1377), (19. 04. 1377), (24. 05. 1377), (07. 06. 1377), (21. 06. 1377), ...*ab aqua ad Castra...* (09. 08. 1377), (23. 05. 1378).

¹⁶⁸ *emimus apud dominum decanum Wissegradensem LXXX ligna...*, SÚ (01. 08. 1378).

¹⁶⁹ HOLEC 1971, 10; *Item pro LX asseribus apud Noham...*, SÚ (08. 04. 1375); K Vítkovi POZN. 171. V úvahu přichází též Markold, avšak je možné, že šlo pouze o dovozce, *Item Marcoldo pro lignis ad grustones XVIIgr. sol.*, SÚ (16. 08. 1377).

¹⁷⁰ HOLEC 1971, 14-15; MENDL 1947, 9, 19-20.

¹⁷¹ ...*emimus...in littore ad sanctum Valentinum...*, SÚ (11. 02. 1375); ...*emimus...apud Vitkonem de sancto Valentino...*, SÚ (08. 03. 1377); Nákup u téhož obchodníka Vítka již v roce 1375 (...*pro lignis apud Vitkonem...*) se zřejmě uskutečnil též u sv. Valentina SÚ (15. 07. 1375).

Srov. též Vratislavský prospekt, kde je názorně zobrazeno překladiště na Pískách, OBR. PŘ. IV; k dřevorytu NOVOTNÝ 1928-30, 222-223; reprodukce a popis COLLIJN 1915, 42, č. 125, tab. 9; detail z prospektu se svatovalentinským břehem Vltavy pak otiskl MENDL 1947, 9.

¹⁷² ...*de sex vecturis lignorum magnorum de Hradczano in Castrum per Igr...*, SÚ (07. 05. 1374); ...*de vectura magnorum lignorum ligno de Hradczano in Castrum...*, SÚ (29. 10. 1374).

¹⁷³ POZN. 164; HOLEC 1971, 16-17.

¹⁷⁴ *Item de sex vecturis lignorum magnorum de Hradczano in Castrum per Igr. Facit VIgr. sol. Item de duabus vecturis lignorum de Pieska ad Castrum per Ijgr. Facit IIIgr. sol.*, SÚ (07. 05. 1374); ...*de XV vecturis lignorum ab aqua ad castra per Ijgr...*, SÚ (09. 08. 1377); *Item de vectura unius ligni Igr. sol.*, SÚ (10. 10. 1372); ... *de XL vecturis per Ij gr...*, SÚ (25. 05. 1377); ...*de XXVII vecturis lignorum per Ij gr...*, SÚ (21. 06. 1377); ...*de vectura...Item XVIII currus lignorum ad grustos per XVIIIgr. ...VI currus lignorum per Igr... IV currus de lattis per Ijgr...*, SÚ (25. 05. 1378); ...*scezer ad machinam...*, SÚ (19. 04. 1377).

¹⁷⁵ *Item de sex vecturis lignorum magnorum de Hradczano in Castrum per Igr. Facit VIgr. sol. Item de duabus vecturis lignorum de Pieska ad Castrum per Ijgr. Facit IIIgr. sol., SÚ (07. 05. 1374); ...de XV vecturis lignorum ab aqua ad castra per Ijgr..., SÚ (09. 08. 1377); Item de vectura unius ligni Igr. sol., SÚ (10. 10. 1372); ... de XL vecturis per Ij gr..., SÚ (25. 05. 1377); ...de XXVII vecturis lignorum per Ij gr..., SÚ (21. 06. 1377); ...de vectura...Item XVIII currus lignorum ad grustos per XVIIIp. ...VI currus lignorum per I gr... IV currus de lattis per Ijgr..., SÚ (25. 05. 1378); ...scezer ad machinam..., SÚ (19. 04. 1377).*

¹⁷⁶ *...pro quator magnis lignis pro asseribus fiendis..., SÚ (11. 07. 1372); ...pro quinque sworonibus lignorum ad asseres..., SÚ (24. 05. 1377); Item emimus...XXII spissa robora pro asseribus..., SÚ (28. 03. 1378); KAP. 5.10.*

¹⁷⁷ *Kde neuvedeno jinak rozuměj pro (de) lignorum, SÚ (20. 06. 1372), (29. 08. 1372), (28. 11. 1372), (05. 12. 1372), (22. 05. 1373), (12. 06. 1373), (31. 07. 1373), (07. 08. 1373), (28. 08. 1373), (19. 02. 1374), ...lignis quercinis ad clavos... (12. 03. 1374), (07. 05. 1374), ...ligna oblonga...pro grustonibus... (11. 02. 1375), (15. 07. 1375), (26. 08. 1375), ...lignis ad stubam in hutta... (24. 02. 1376), (15. 06. 1376) (povozník či obchodník?), ...ligna necessaria pro machinis... (08. 03. 1377), ...ligno magno dicto scezer ad machinam... (19. 04. 1377), (24. 05. 1377), (31. 05. 1377), (07. 06. 1377), (28. 06. 1377), ...lignum quercinum ad clavos pro machina... (05. 07. 1377), (26. 07. 1377), (16. 08. 1377), (11. 10. 1377), (01. 08. 1378).*

¹⁷⁸ *SÚ (30. 05. 1372), (01. 05. 1373), (08. 05. 1373), (22. 05. 1373).*

¹⁷⁹ *SÚ (27. 06. 1372).*

¹⁸⁰ *SÚ (09. 04. 1374), (07. 05. 1374), (04. 03. 1375), (18. 03. 1375), (01. 04. 1375), (23. 03. 1376), (20. 04. 1374); MACHEK 1997, 326, heslo „leměz“.*

¹⁸¹ *SÚ (30. 05. 1372), (27. 06. 1372), (01. 05. 1373), (08. 05. 1373), (15. 05. 1373) dopravce?, (22. 05. 1373), (10. 07. 1373), (30. 04. 1374), (07. 05. 1374), ...pro latonibus... za laty [jiná ruka]... (08. 10. 1374), (01. 04. 1375), (15. 06. 1376), ...pro lattonibus ad novam hutam... (14. 03. 1378).*

¹⁸² *...pro asseribus ad corbam..., SÚ (03. 04. 1373); ...pro...et asseribus quercinis ad fiendum rotulum..., SÚ (19. 02. 1374); ...pro...et asseribus..., SÚ (01. 04. 1375); ...pro... asseribus..., SÚ (08. 04. 1375); ...pro asseribus ad ossarium..., SÚ (06. 12. 1377); ...de asseribus leviozem..., SÚ (28. 02. 1378).*

¹⁸³ *SÚ (27. 06. 1372), (25. 07. 1372), (03. 07. 1373), (10. 07. 1373), (24. 07. 1373), (24. 02. 1376), (08. 06. 1376).*

¹⁸⁴ *Item pro tignis, lattonibus et alliis lignis pro necessitate LXIIgr. sol., SÚ (22. 05. 1373); viz SÚ (30. 05. 1372), (27. 06. 1372), (01. 05. 1373), (19. 02. 1374), (01. 04. 1375).*

¹⁸⁵ *HOLEC 1971, 14.*

¹⁸⁶ *Item pro quinque sworonibus lignorum ad asseres per XXXVjgr. Facit II sexag. et XXgr. (sol.) - Item nautis de eisdem IIIIgr., SÚ (24. 05. 1377); HOLEC 1971, 14, pozn. 10, který vyvozuje ze zlomků hospodářských účtů maltézského řádu z let 1380-1390 cenu za vor měkkého dřeva (dle délky a kvality) v rozmezí 12-18gr, za vor tvrdého nebo dlouhého měkkého dřeva 22-32gr K vorařské terminologii „vor“ (10 i více stejně dlouhých dřev svázaných navzájem houžvemi), „pramen“ (několik za sebou spojených vorů).*

¹⁸⁷ *Item emimus sub Wissegrado XXII^a spissa robora pro asseribus fiendis ad grustones pro III sexag. minus IIIIgr. Item de navigio per aquam eorundem XIIIgr. (sol.), SÚ (28. 03. 1378), 3k. bez 4gr. = 176gr : 22 = 8gr. V úvahu přichází též výpočet pro ligna lemiezi a lattones k SÚ (07. 05. 1374), avšak není zcela jisté zda se de vectura et navigio eorundem vztahuje k obě-*

ma položkám; POZN. 190, 192.

¹⁸⁸ SÚ (28. 11. 1372), (12. 03. 1374), (09. 04. 1374), (11. 02. 1375), (15. 07. 1375), (08. 03. 1377), (19. 04. 1377), (24. 05. 1377), (07. 06. 1377).

¹⁸⁹ *Item XXX ligna pro XXVIIgr. sol.*, SÚ (20. 06. 1372); *Item pro lignis XXVI Krokvonibus XXXIgr. sol.*, SÚ (25. 07. 1372); *Item pro XXXIII tignis XLIgr. et IIIp.*, SÚ (08. 05. 1373); *Item pro XXI lignis ad srakkonem dedimus XXVgr.*, SÚ (31. 07. 1373); *Item pro duobus ligonibus IIIgr.*, SÚ (31. 05. 1377).

¹⁹⁰ *Item ligna dicta lemiezi XXVIII emimus pro LVIIIgr. sol.*, SÚ (07. 05. 1374); *Item emimus unam sexag. lignorum dictorum lemezi pro LXVgr.*, SÚ (04. 03. 1375).

¹⁹¹ *Item emimus IX ligna oblonga...pro grustonibus, quodlibet per VIgr. Facit II sexag. et IIIgr. sol. Item de vectura eorundem XIIIgr. sol.*, SÚ (11. 02. 1375); *Item emimus...LXXX ligna per VIIgr. Facit X sexag.gr. sol.*, SÚ (01. 08. 1378); *Item emimus lignum quercinum ad clavos pro machina pro VIIIgr.*, SÚ (05. 07. 1377); *Item emimus...XXII^a spissa robora pro asseribus fiendis ad grustones pro III sexag. minus IIIgr.*, SÚ (28. 03. 1378), 3k. bez 4gr = 176gr : 22 = 8gr; POZN. 186; *Item pro quator magnis lignis pro asseribus fiendis dedimus LVIIIgr.*, SÚ (11. 07. 1372), 58gr : 4 = 14,5gr.

¹⁹² *Item pro lattonibus LXXX dedimus XXVIIgr minus IIIp. sol.*, SÚ (27. 06. 1372); *Item pro LII lattis XVII et IIIp.*, SÚ (08. 05. 1373); *Item XCVII lattones emimus pro grustonibus pro XLIIIgr. sol.*, SÚ (07. 05. 1374).

¹⁹³ *Item pro LX asseribus apud Noham emptis LXVgr. sol.*, SÚ (08. 04. 1375); *Item pro tribus asseribus ad corbam XVgr. IIIp.*, SÚ (03. 04. 1373); tj. 15gr. 4p. : 3 = 5gr 1p.

¹⁹⁴ *Item emimus currum de asseribus leviozem pro XXXIIIgr. sol.*, SÚ (28. 02. 1378).

¹⁹⁵ GRAF II.; TAB. IV.

¹⁹⁶ SÚ (15. 07. 1375); ...*de lignis pro grustonibus ad futurum annum...*, SÚ (11. 10. 1377).

¹⁹⁷ Ne vždy byly jednotlivé prvky uváděny ve spojitosti s lešením. Následující přehled obsahuje pouze explicitní zmínky:

...*lattones...pro grustonibus...*, SÚ (07. 05. 1374); ...*ligna oblonga...pro grustonibus...*, SÚ (11. 02. 1375); ...*pro lignis dictis lemezi ad grustones...*, SÚ (18. 03. 1375); ...*lemezi ad grustonem...*, SÚ (01. 04. 1375); ...*lemiezki ad grustones...*, SÚ (23. 03. 1376); ... *lemiezki et lattis ad grustones...*, SÚ (20. 04. 1376); ...*pro lignis dictis krokvicze ad grustones...*, SÚ (08. 06. 1376); ...*lignis ad grustones...*, SÚ (24. 05. 1377); ...*lignis...ad grustones...*, SÚ (07. 06. 1377); ...*pro lignis ad grustones et ad machinam...*, SÚ (28. 06. 1377); ...*pro lignis ad grustones pro pilario...*, SÚ (26. 07. 1377); ... *lignis ad grustones...*, SÚ (16. 08. 1377); ...*de lignis pro grustonibus...*, SÚ (11. 10. 1377).

¹⁹⁸ SALZMAN 1952, 318-321; OBR. 3

Ke kapli sv. Václava: *Item carpentariis, qui sracones, fecerunt, propina IIgr.*, SÚ (24. 04. 1373); ...*pro lignis ad sracones...*, SÚ (05. 06. 1373); ...*pro krokvonibus ad sracones fiendos...*, SÚ (03. 07. 1373); ...*pro lignis crokvonibus ad srakonem...*, SÚ (10. 07. 1373); ...*pro crokvonibus ad srakkonem...*, SÚ (24. 07. 1373); ...*pro...lignis ad srakonem...*, SÚ (31. 07. 1373); ...*pro lignis ad srakonem...*, SÚ (07. 08. 1373); *Item ligna emimus pro sraconibus...*, SÚ (28. 08. 1373).

¹⁹⁹ ...*pro lignis ad pokstelones...*, SÚ (28. 11. 1372); ...*lignis ad pokstellos*, SÚ (05. 12. 1372); ...*lignis ad pokstelum*, SÚ (15. 07. 1375); ...*lignis krokviczonibus ad pokstelios...*, SÚ (24. 02. 1376).

²⁰⁰ K pokštelu KOTRBA 1960B, 578-583, zvl. 580, 582-3.

²⁰¹ ...*pro lignis quercinis ad clavos...*, SÚ (12. 03. 1374); *Item emimus lignum quercinum ad*

clavos pro machina..., SÚ (05. 07. 1377); ...*pro claviculis podlazni et aliis ad machinam...*, SÚ (23. 04. 1374).

²⁰² SALZMAN 1952, 322-327, zvl. 324; k háku v KAP. 7.3., POZN. 378; nádoby KAP. 7.7.; OBR. 2

²⁰³ *Item emi bigam ad ducendum lapides apud rotarium...*, SÚ (15. 02. 1377); ...*emimus ligna necessaria pro machinis...*, SÚ (08. 03. 1377); ...*pro ligno dicto scezer ad machinam...*, SÚ (19. 04. 1377); ...*pro lignis ad grustones et ad machinam...*, SÚ (28. 06. 1377); *Item emimus lignum quercinum ad clavos pro machina...*, SÚ (05. 07. 1377); ...*pro circulis ad rotas tertie machine...*, SÚ (26. 07. 1377).

²⁰⁴ *Item pro rotulis...*, SÚ (20. 03. 1373); *Item pro rotulis et sepo IIIgr. sol.*, SÚ (17. 07. 1373); *Item pro lignis et asseribus quercinis ad fiendum rotulum IIIgr.*, SÚ (19. 02. 1374); *Item pro circulis ad rotas machine VIIIgr. sol.*, SÚ (09. 04. 1374); *Item pro rotulis VIIIgr. sol.*, SÚ (19. 04. 1377); *Item pro circulis ad rotas tertie machine XXIgr. sol.*, SÚ (26. 07. 1377). Srov. knihu počtů města Rakovníka z poč. 16. stol. (NACHTMANNOVÁ 1998, 92) za pět vobručů nových na kolách řeřabu.

²⁰⁵ ...*pro smigma et sepo ad unguendam machinam...*, SÚ (20. 06. 1372); ...*de vectura funis magni ad reformandum...*, SÚ (29. 04. 1375); SALZMAN 1952, 324, 327; NACHTMANNOVÁ 1998: za mejdlu k mazání škrápků při řeřabu u brány Zákostelské.

²⁰⁶ TAB. V.; v letech 1373 a 1377 sumu zvedají výdaje na kola a obruče.

²⁰⁷ NOVÁČEK – VAŘEKA 1992, 13-25; 31; 1993, 20-28; k pražskému trhu 26; PLEINER 1961, 203-213; ŠAUROVÁ 1968, 43-46, 141-142.

²⁰⁸ *Item pro bittumine ad pulpitem dedimus Igr.*, SÚ (19. 02. 1374). Mohlo se jednat o pulpit ve staré basilice, k té srov. MAŘÍKOVÁ-KUBKOVÁ – EBEN 1999, 227-240; provizorní zastřešení by však umožnilo existenci pulpitu i v rozestavěné katedrále; KAP. 5.9.; bitumen se používal též jako přísada do malt, HOŠEK – MUK 1989, 57.

²⁰⁹ SÚ (23. 05. 1372), (27. 09. 1377). Obecně ke stavebním provazům SALZMAN 1952, 327-328.

²¹⁰ SÚ (25. 07. 1378); Martinův pobyt v Praze (TOMEK 1875, 283); *in foro scroffarum: Martinus funifex emit erga Jesconem* (1379); k tomu již NEUWIRTH 1890, 433, pozn. 2.

²¹¹ *Item Martino, qui funes facit, in pacto et ordinatione annuali dedimus II sexag. gr.*, SÚ (23. 05. 1372); *Martino, qui funes facit pro ecclesia, dedimus I sexag. sol. Et hoc pro termino sancti Galli futuri* SÚ (04. 07. 1372); *Martino, qui funes facit, dedimus pro termino sancti Geirgii proxime venturi in suo pacto annuali II sexag. Et pro termino sancti Galli subsequentis I sexagen. ita quod pro anno futuro iam expeditus est*, SÚ (07. 11. 1372).

²¹² ...*pro ocreis...*, SÚ (04. 07. 1372); ...*pro tunica hiemali...*, SÚ (13. 11. 1373).

²¹³ *Item Martino, qui funes facit, pro secundo magno fune ad secundam machinam modo dedimus Ij sexag. gr.*, SÚ (08. 05. 1373); *Item Martino...pro magno fune ad presens dedimus II sexag. ad rationem.*, SÚ (05. 03. 1374); *Item Martino pro fune magno in machina IIj sexag. gr. sol.*, SÚ (13. 05. 1375). Zápis SÚ (27. 09. 1377) v Neuwirthově edici je chybný, místo 14,5gr má být 14,5 k. gr, tak jak uvedeno v cod. F2, f. 61^r: *Item Martino, qui facit funes presenti anno, quator funes magnos et plures minores, XIIIj sexag. gr. sol.* (14,5gr za čtyři velká lana a několik menších provazů ostatně zcela neodpovídá cenovým relacím).

²¹⁴ *Item Nicolao de Perna pro tribus funibus magnis ad machinas XIIIj saxag. et XVgr. item pro minoribus funibus XXXgr. eidem sol.*, SÚ (25. 07. 1378).

²¹⁵ ...*pro fune in hutam...* [6gr], SÚ (26. 02. 1374); ...*pro funibus...* [1k 30gr], SÚ (16. 04. 1374); ...*pro funibus...* [10gr], SÚ (07. 05. 1374); ...*pro funibus...* [32gr], SÚ (14. 05. 1374); ...*pro fune in hutam...* [4gr], SÚ (22. 10. 1374); ...*pro fune in hutam...* [5gr],

SÚ (27. 05. 1375); ...*pro fune ad bigam in hutta...* [6gr], SÚ (28. 10. 1375); ...*pro fune in hutam...* [5gr], SÚ (02. 12. 1375); ...*pro fune in hutam...* [12gr], SÚ (07. 12. 1376); ...*pro funibus ad bigam...* [11gr], SÚ (30. 05. 1378); ...*pro minoribus funibus...* [30gr], SÚ (25. 07. 1378).

²¹⁶ ...*pro fune carpentario...* [4gr], SÚ (23. 05. 1372); ...*pro alio fune magistro Wenceslao carpentario...* [4gr], SÚ (26. 02. 1374), ...*pro fune minore carpentario...* [1k], SÚ (30. 03. 1376); ...*pro funiculis magistro Petro...* [4gr], SÚ (01. 05. 1373). V případě Petra Parlěře však není jednoznačně uvedeno, zda šlo o zakázku u provazníka Martina. K možnému užití provazů KAP. 7.8.

²¹⁷ *de vectura, de latura:* [4gr], SÚ (08. 05. 1373); [6gr], SÚ (07. 08. 1373); [3gr 6p], SÚ (16. 04. 1374); ...*de vectura funis magni ad reformandum...* [3gr], SÚ (29. 04. 1375); [2gr 6p], SÚ (30. 03. 1376). K dopravě jiných artiklů (dřevo) KAP. 5.2.; (šindel) KAP. 5.9.; (olovo) KAP. 6.3.; (vápno) KAP. 6.5.; (písek) KAP. 6.6.; (železo) KAP. 7.2.

²¹⁸ k chybnému záznamu v Neuwirthově edici (k r. 1377) POZN. 213.

²¹⁹ Svatohavelská platba pro r. 1372 neuvedena, přestože např. písař Ondřej či ředitel fabriky Beneš své pololetní platby obdrželi, SÚ (09. 05. 1372); dále však již pravidelně SÚ (03. 10. 1372); (01. 05. 1373), (16. 10. 1373); (23. 04. 1374), (08. 10. 1374); (29. 04. 1375), (14. 10. 1375); (27. 04. 1376), (19. 10. 1376); (26. 04. 1377), (11. 10. 1377); (25. 04. 1378), (10. 10. 1378).

²²⁰ SÚ (19. 05. 1372).

²²¹ ...*in propina...*, SÚ (29. 01. 1374); dříve *Item eidem [carpentario] in propina dedimus Xgr*, SÚ (26. 09. 1372), tehdy však na stavbě pracoval spolu s jedním pomocníkem.

1372:	letní sazba	-	10. 10.	
	zimní sazba	17. 10. -	26. 12.	
1373:	zimní sazba	02. 01. -	13. 02.	(7 tyd.)
	letní sazba	20. 02. -	16. 10.	(35 tyd.)
	zimní sazba	23. 10. -	25. 12.	(10 tyd.)
1374:	zimní sazba	01. 01. -	12. 02.	
	letní sazba	19. 02. -	08. 10.	
	zimní sazba	15. 10. -	27. 12.	
1375:	zimní sazba	07. 01. -	11. 02.	(6 tyd.)
	letní sazba	18. 02. -	07. 10.	(34 tyd.)
	zimní sazba	14. 10. -	23. 12.	(11 tyd.)
1376:	zimní sazba	30. 12. -	17. 02.	(8 tyd.)
	letní sazba	24. 02. -	12. 10.	(34 tyd.)
	zimní sazba	19. 10. -	18. 12.	(11 tyd.)
1377:	zimní sazba	04. 01. -	15. 02.	(7 tyd.)
	letní sazba	22. 02. -	11. 10.	(34 tyd.)
	zimní sazba	18. 10. -	27. 12.	(11 tyd.)
1378:	zimní sazba	03. 01. -	14. 02.	
	letní sazba	21. 02. -	10. 10.	
	zimní sazba	17. 10. -		

²²² ...*pro tunica hiemali...* [30gr], SÚ (13. 11. 1373); ...*pro barchano et caliga...* [1k], SÚ (30. 04. 1374); ...*pro barchano...* [30gr], SÚ (17. 06. 1375); ...*pro barchano...* [24gr], SÚ (15. 06. 1376); ...*pro tunica estivali...* [45gr], SÚ (31. 05. 1377); ...*pro tunica hiemali...* [30gr], SÚ (03. 10. 1378).

²²³ ...*eidem* [*carpentario*] *pro sera*... [2gr. 2p.], SÚ (23. 05. 1372); ...*carpentario pro claviculis*... [11gr], SÚ (18. 03. 1375); *Item magistro Wenceslao carpentario pro Scripczonibus XIIIgr. sol.*, SÚ (15. 03. 1377). Krom toho stavební úrad přímo nakoupil v l. 1372-78 4 další škřípce a jednu pilu, které nejsou vedené jako položky pro mistra tesaře: *pro scripczonibus* [4gr], SÚ (20. 06. 1372); *pro scripczonibus* [8gr], SÚ (22. 08. 1372); *pro scripczonibus* [10gr], SÚ (30. 04. 1374); *pro scripczonibus* [9gr], SÚ (10. 06. 1375); *pro sera* [1gr 8p]. Funkci škřípce naznačuje NACHTMANNOVÁ 1998, 87 za mejdlo k mazání škřípků při řěřabu u brány Zákostelské; NACHTMANNOVÁ 1998, 94 za lůj a mejdlo Martinovi mydlři, jeřto provaz veliký a škřípce namazovali; NACHTMANNOVÁ 1998, 90 (kovři) od škřípců vokování.

²²⁴ NEUWIRTH 1890, 430; srov. SÚ (02. 04. 1374).

²²⁵ *Carpentario XVIgr. Item tribus sociis suis pro XVIII diebus XXXVIgr. sol. et pro balneo eidem IIIgr.*, SÚ (12. 12. 1377). Navíc stavební pířař v několikã přípãdech tyto dvě položky nerozlišoval a uváděl je v prostém součtu: *Carpentario XXXgr. etiam eo modo sol.*, SÚ (21. 03. 1372); *Carpentario XXXVgr. sol.*, SÚ (12. 09. 1378); popř. *Carpentario cum socio XXXVgr. sol.*, SÚ (15. 08. 1378).

²²⁶ TAB. VII., tabulka opravuje chybu v Neuwirthově edici, kde v zápise SÚ (27. 11. 1373) omylem zaznamenáno XLgr. Správně má být týdenní plat mistra tesaře XVIgr., srov. cod. Fl, f. 43^r. Jiným problematickým zápisem je SÚ (08. 02. 1377): *Carpentario XVIgr. Sociis suis tribus cuilibet XVIIIgr. sol. Facit LXXIIgr. sol.* Záznam by se dal přepsat jako 16+3(per 18)=72. Výsledkem součtu všech platů je však 70, nikoliv 72gr. V tomto případě se nejedná o chybu edice, ale o chybu pířaře, který se přepsal nebo přepočítal. V tabulce je použito cifry 70. Rozdíl mezi čísly však není nijak dramatický. Nesrovnalosti ve středověkých účtech ostatně nebyly nic výjimečného. Na chyby pokladníka arcibiskupství Pražského Závíře upozornil již CHALOUPECKÝ 1912, 8.

K těžbě křivoklátského lesa: *Item carpentario Wenceslao eunti ad conspiciendam silvam donatam per dominum imperatorem ecclesie pro expensis dedimus Xgr.*, SÚ (05. 09. 1372);

Nota: magister Wenceslaus carpentarius, cum exivit ad conspicienda et succidenda robora prescripta, expendit pecuniam subnotatam:

Primo transeundo in silvam ad conspicienda robora expendit Xgr.

Item post octavas sancti Wenceslai exivit ad succidenda et quadranda ligna; ibi expendit tam in expensis quam etiam in mercede sociorum suorum videlicet IIIj sexag. gr.

Item filio Wranonis in propina dedit XXXgr.

Item ipse magister Wenceslaus post Octavas epiphanie exivit ad videndam vecturam lignorum predictorum; expendit VIgr. - Et sic expense iste pro hac vice sunt videlicet IIII sexag. et XVIgr., SÚ (06. 02. 1373); KAP. 5.1.

²²⁷ TOMEK 1872, 147 č. 181f.

²²⁸ Např. *Carpentario magistro XXgr. sol. Socio suo pro VI diebus per IIjgr. XVgr. sol.*, SÚ (11. 04. 1372), popř. bez uvedení denní sazby: *Carpentario XVIgr. et socio suo pro III diebus VIgr. sol.*, SÚ (31. 10. 1372); jindy je uveden pouze souhrnný počet odpracovaných dní bez počtu zaměstnaných tesařů, např.: *Sociis suis pro XVIII diebus per 2gr. Facit XXXVIgr. sol.*, SÚ (23. 01. 1373), popř. bez uvedení denní sazby: např. *Sociis suis pro VIII diebus XVIgr. sol.*, SÚ (19. 12. 1372); jindy uveden počet tesařů bez počtu dnů a denní sazby, např.: *Sociis suis quator unam sexag. sol.*, SÚ (08. 05. 1373); jindy je zaznamenán počet tesařů, částka kterou každý jednotlivec obdržel za celý týden a celková suma, např.: *Item sex sociis suis cuilibet per XVIIIgr. Facit II sexag. (et) VIIIgr. sol.*, SÚ (05. 07. 1377); konečně ve třech přípãdech byla

částka přičtena k týdennímu platu mistra tesaře POZN. 225.

²²⁹ ČECHURA 1989, 160-162; autor uvádí počet týdnů odpracovaných tesaři a to i pro rok 1378, který není dochován až do konce roku (rukopis končí k týdnu po neděli 14. 11. 1378).

²³⁰ KAP. 5.4.

²³¹ *Dafür hatte er [Zimmermeister] mit seinen Gesellen, welche durchschnittlich einen Sommertaglohn von 3 und einen Wintertaglohn von 2 Groschen bezogen,...*, NEUWIRTH 1890, 430.

²³² *Carpentario magistro dedimus XXgr. - Item uni socio suo pro una die IIgr. et alio pro V diebus dedimus Vgr.*, SÚ (23. 05. 1372); *Carpentario XXgr. Socio suo pro duobus diebus Vgr. sol.*, SÚ (24. 04. 1373); srov. např. SÚ (26. 02. 1374), (15. 04. 1375), (22. 04. 1375); popř. týdny SÚ (17. 02. 1376) a SÚ (24. 02. 1376), kdy se mění sezónní taxa pro mistra tesaře, nicméně pro najatého spolupracovníka zůstává stejná.

²³³ GRAF III. (mzdy mistra tesaře nejsou v grafu zahrnuty).

²³⁴ *Carpentario XXgr. Item sex sociis suis cuilibet per XVIIIgr. Facit II sexag. (et) VIIIgr. sol.*, SÚ (05. 07. 1377).

²³⁵ KAP. 7.3., POZN. 236; k výrobě šindelů STARÝ 1925, 99-105.

²³⁶ *Item pro XXXIIj sexag. cilindriorum per XIIIjp. XXXVIIIgr. sol.*, SÚ (21. 05. 1374); *Item pro L^{ta} sexag. cilindriorum per XIIIjp. Facit LVIIIgr. sol.*, SÚ (08. 04. 1375). *Item cilindria XLIII sexag per XVjp. Facit LXgr. sol.*, SÚ (29. 05. 1373) Termín *cilindris* má jistě stejný význam jako *cindulis*, *cendulas*, *scindul* značící šindele; SALZMAN 1952, 228, 306. Srov. ...*pro cilindris ad tecta reformanda...*, SÚ (11. 04. 1372), (27. 07. 1376), (03. 08. 1376); ...*pro cilindris ad tecta...*, SÚ (18. 07. 1372); TAB. VIII. Krom šindelů se ještě v účtech jednou objevuje: *Item de vectura tegularum Xgr. sol.*, SÚ (11. 07. 1378), pokud šlo dovoz z Prahy, pak muselo jít dle ceny přinejmenším o 5 povozů. Nicméně termín *tegulae* značí v tomto případě spíše cihly, popř. „dlažební tašky“; SALZMAN 1952, 140-141, 145-146, zejm. 229.

²³⁷ SÚ (29. 11. 1377).

²³⁸ POZN. 236.

²³⁹ TOMEK 1861, 58, 60.

²⁴⁰ TAB. VIII.; GRAF III.1-4; Množství nakoupených šindelů v letech 1373, 1375-77 (cca 40 000) rámcově odpovídá nákupům šindelů na opravy střech většinou stávajících budov hradu Zvíkova v dekadách 1451-1460 (66 500) a 1462-1472 (50 000); ČECHURA – RYANTOVÁ 1989, 39-41, 57-59.

²⁴¹ *Item pro sex canalibus ligneis XXXgr. sol.*, SÚ (09. 04. 1374).

²⁴² *Item de purgatione canalium super ecclesiam IIIjgr. sol.*, SÚ (26. 10. 1376). Účty sice explicitně neuvádí, že čištění prováděl některý z tesařů, ale je to z podstaty věci pravděpodobné.

²⁴³ *Item pro pice ad reformanda lignea canalía VIIgr.*, SÚ (30. 09. 1375); k nejasnému významu tohoto výrazu KAP. 7.4., POZN. 416.

²⁴⁴ *Item serratoribus asserum de XC^{ta} cisionibus per VIIIjp. Facit LXgr. (sol.)*, SÚ (24. 05. 1377); *Item serratoribus asserum XXXVIIIgr. de LVII incisuris sol.*, SÚ (07. 06. 1377); *Item serratoribus asserum pro LI lineis XXXIIIgr. sol.*, SÚ (14. 06. 1377). K „jámové pile“ WATSON 1976, 26; SALZMAN 1952, 342-343; OBR. 4

²⁴⁵ NEUWIRTH 1890, 436.

²⁴⁶ Výjimku tvoří pouze tři prkna *ad corbam* (zřejmě k vozu, srov. s. 30-31), SÚ (03. 04. 1373). Aktivita pilařů je měřena množstvím peněz vynaložených na jejich platy, které byly

odvyslé od „řezu“; GRAF IV.1-3.

²⁴⁷ *Item pro LX asseribus apud Noham emptis LXVgr. sol.*, SÚ (08. 04. 1375); *Item pro lattis et asseribus XLVgr. sol.*, SÚ (01. 04. 1375), k přesnějšímu číslu však nelze dojít, neboť druhá položka je uvedena dohromady s latěmi. Nicméně číslo 60-100 se jeví jako přijatelné. K cenám dřevěných prvků KAP. 5.3.

²⁴⁸ *...sarratoribus lignorum ad machinam...*, SÚ (22. 03. 1377); *...sarratoribus lignorum et asserum ad machinam...*, SÚ (12. 04. 1377). K aktivitě pilařů. GRAF IV.3.

²⁴⁹ *Item pro quinque sworonibus lignorum ad asseres per XXXVjgr. Facit II sexag. et XXgr. (sol.) - Item nautis de eisdem IIIIgr.*, SÚ (24. 05. 1377).

²⁵⁰ *...pro asseribus ad ossarium...* [30gr], SÚ (06. 12. 1377), NEUWIRTH 1890, 424.

²⁵¹ *Item emimus sub Wissegrado XXII^a spissa robora pro asseribus fiendis ad grustones pro III sexag. minus IIIIgr. Item de navigio per aquam eorundem XIIIgr. (sol.)*, SÚ (28. 03. 1378).

²⁵² *Item emimus currum de asseribus leviozem pro XXXIIIgr. sol.*, SÚ (28. 02. 1378).

²⁵³ *Item quatuor lapicidis, qui per tres dies laboraverunt amplificando capellam sancti Sigismundi, ...Item Paulo muratori ibidem laboranti...*, SÚ (25.03.1375); *...eisdem [locatoribus] cum muratoribus in propina de clausura fenestrarum...*, SÚ (15.06.1376).

²⁵⁴ KOTRBA 1960A, 334; opuku a pískovec jako stavební materiál obvodového zdiva kaple uvádí HILBERT 1915, 17.

²⁵⁵ TAB. IX.

²⁵⁶ GRAF V.

²⁵⁷ ČECHURA 1989, 163-164, srovnává „skutečný“ počet pracovních dnů (sestavený na základě počtu církevních svátků dle Statut Arnošta z Pardubic) s týdenní mzdou vyplacenou danému počtu pracovníků. Výjimečně však i účty uvádějí počet odpracovaných dnů u jednotlivých řemeslníků, srov. *muratori XVgr. sol. item tribus muratoribus per Ij diem, cuilibet per IIIIgr. Facit XIIgr. sol.*, SÚ (22. 08. 1372) či *Item sex muratoribus per XVIIIgr. Facit CVIIIgr. sol. Item duobus muratoribus per XIIIgr. facit XXVIIIgr. sol.*, SÚ (04. 09. 1373).

ccxlv. Item quator locatoribus per ebdom. pro V diebus et sexta festiva fuit, cuilibet per XVIIIgr. et quinto pro tribus diebus Xgr. Faciunt LXXXIIgr. sol., stejný týden zedníci: *Item tribus muratoribus per ebdom. cuilibet per XIIIgr. Faciunt XLgr. minus VIp.*, SÚ (23. 05. 1372). Zajímavá je zmínka: *Item sex locatoribus et septimo, qui melioravit vel defectus supplevit,...*, SÚ (04. 05. 1376); GRAF V.1-4 (tmavší série=lokátoři).

²⁵⁹ *Item duobus locatoribus pro duobus diebus XVIgr.*, SÚ (26. 08. 1375); TAB. IX.

²⁶⁰ *Nota, quod locatoribus quator finales cuilibet per XIIgr. dedimus,...*, SÚ (10. 10. 1372); *Item sex locatoribus et istis duobus valet sive finales dedimus cuilibet per XVgr. facit duas sexag. gr.*, SÚ (02. 10. 1373); 1374-lacuna; *Item locatoribus, qui estate laboraverunt, finales dedimus 3 fertones gr.*, SÚ (30. 09. 1375); *Item finales locatoribus unam sexag. dedimus*, SÚ (19. 10. 1376).

²⁶¹ *Item Paulo muratori XXXgr. dedimus finales et alteri Staroste Xgr. finales dedimus*, SÚ (10. 10. 1372); *Item duobus muratoribus finales per XV gr....*, SÚ (02. 10. 1373); *Item eisdem [duobus muratoribus] finales 30gr....*, SÚ (12. 09. 1378).

²⁶² *Item magistro Petro cum locatoribus, muratoribus et aliis laboratoribus pro bibalibus in clausura arcus magni dedimus I sexag. gr.*, SÚ (01. 05. 1373); *Item eisdem [sex locatoribus] in propina de clausura duorum arcuum Xgr. sol.*, SÚ (05. 06. 1373); *...eisdem [locatoribus] cum muratoribus in propina de clausura fenestrarum...*, SÚ (15. 06. 1376); k ostatním premiím TAB. IX.

²⁶³ TAB. IX.

²⁶⁴ TAB. IX.; též SÚ (29. 05. 1373), (30. 04. 1374).

V případě příspěvku na pití se nejednalo o nijak závratné částky. Výjimku tvořilo uzavření

velkého oblouku /*pro bibalibus* 1k. gr, SÚ (01. 05. 1373)/, kdy byl zřejmě zakoupen pro všechny stavební pracovníky sud mladého piva (patoku), jehož cena v 2. pol. 14. stol činila právě 1k. 7gr.; WINTER 1906, 251.

²⁶⁵ 8 nádeníků, SÚ (02. 01. 1373); 197 osob, SÚ (08. 05. 1373); GRAF VI. (sloupce značí počet osob, pokud jsou v daném týdnu zaznamenány v účtech); TAB. XXIII.

²⁶⁶ ČECHURA 1989, 164.

²⁶⁷ 8 haléřů, SÚ (02. 01. 1373), (30. 01. 1373); 11 haléřů, SÚ (29. 10. 1374); 14 haléřů, SÚ (14. 05. 1374).

²⁶⁸ ČECHURA 1989, 164.

²⁶⁹ Pro rok 1373 ČECHURA uvádí zimní mzdu (9gr.) pro týdny 2. 1.-20. 2. a 11. 12.-24. 12. (1989, 163). Nicméně již v „zimním“ týdnu (06. 02. 1373) byla denní mzda explicitně uvedena jako 10p., tedy Čechurova malá letní sazba. Tatáž sazba se objevuje v prvním lednovém týdnu následujícího roku, SÚ (01. 01. 1374).

²⁷⁰ Rok 1372 je veden až od konce března a roky následující uvádí většinou pouze celkový týdenní náklad na nádenickou práci.

²⁷¹ *Famulis LIII per ebdom. laboris per Xp. Facit XLVgr. sol. et istis finales dando divisimus inter eos XVIgr.*, SÚ (10. 10. 1372).

²⁷² *Item famulis in propina 2gr.*, SÚ (19. 06. 1373), (26. 06. 1373); *Item famulo in propina quasi valet dedimus VIgr.*, SÚ (02. 10. 1373).

²⁷³ *Item pro sepo et cerevisia famulis IIII*, SÚ (11. 12. 1373).

²⁷⁴ *Famulis per ebdom., qui de hutta educunt lapides, XXIIgr. sol.*, SÚ (16. 12. 1375); *Famulis, qui de hutta educunt lapides, XIIgr. sol.*, SÚ (23. 12. 1375); *Famulis...cum illis in hutta sol.*, SÚ (05. 04. 1377); POZN. 275.

²⁷⁵ *Famulis laboris in rota...*, SÚ (27. 06. 1372); *Famulis..., ex eo quia machinam magnam supra ecclesiam traxerunt, sol.*, SÚ (16. 04. 1374); *Famulis...in biga in rota...*, SÚ (13. 04. 1376); *Famulis per ebdom. locando etiam machinam...*, SÚ (15. 03. 1377); *Famulis propter machinam...*, SÚ (19. 04. 1377); *Famulis...in machina et in biga...*, SÚ (25. 04. 1378); *Famulis in machinis et biga...*, SÚ (02. 05. 1378); OBR. 2

²⁷⁶ *Item duobus lapicidis de locatione graduum ante cancellum corporis dominici cum famulis dedimus Vgr.*, SÚ (18. 02. 1375). Srov. SÚ (24. 04. 1373) pod *Lapicide laboris*:

²⁷⁷ *Item Paolo muratori cum socio suo et famulis, qui pavimentum reformaverunt per totam ecclesiam novam et antiquam...*, SÚ (25. 11. 1375); NACHTMANNOVÁ 1998, 97 uvádí příklad, kdy jeden ze zedníků „přidával“. K práci v kapli sv. Václava SÚ (01. 08. 1372): *Item famulis, qui locaverunt gemmas...*, písař zde též mimořádně rozepsal mzdy pro jednotlivé pracovníky.

²⁷⁸ *Famulis..., qui nives de tectis purgaverunt...*, SÚ (15. 11. 1377); *Famulis in depositione nivium...*, SÚ (13. 12. 1377). *Famulis...propter nives...*, SÚ (27. 12. 1377); *Famulis, qui pruina de testitudinis purgaverunt...*, SÚ (19. 09. 1378).

²⁷⁹ TAB. XXI.

²⁸⁰ *Item pro sex centenariis plumbi in murum...*, SÚ (03. 10. 1372).

²⁸¹ *...famulis, qui in currum posuerunt...*, SÚ (06. 06. 1372); *Item famulis, qui portaverunt in currum et de curru...*, SÚ (04. 09. 1373); *...de pondere et impositione ad currum...*, SÚ (25. 02. 1375).

²⁸² *...famulis in statera et latura...*, SÚ (03. 10. 1372); *...de pondere et famulis ibidem laborantibus...*, SÚ (03. 07. 1373); *...de ponderatione et famulis, qui ad stateram plumbum et ad currum inposuerunt...*, SÚ (18. 03. 1375); *...de pondere et famulis de inpositione...*, SÚ (04. 05. 1376).

²⁸³ ...*famulis, qui plumbum diviserunt...*, SÚ (01. 05. 1373); ...*de divisione huius plumbi...*, SÚ (28. 08. 1373); ...*de divisione ad frustra (sic)...*, SÚ (04. 09. 1373); ...*de (pro) divisione...*, SÚ (25. 09. 1373), (15. 04. 1375), (06. 05. 1375), (29. 07. 1375), (07. 09. 1376), (21. 09. 1376), (12. 10. 1376); ...*famulis, qui seccaverunt plumbum...*, SÚ (20. 04. 1376); ...*de divisione vel seccatione plumbi...*, SÚ (11. 05. 1376); KAP. 7.4.

²⁸⁴ Rok 1374 nebyl pro rozsáhlou lacunu v textu vzat v úvahu. Více než 7t olova z roku 1376 zřejmě pokrylo potřebu následujícího roku, neboť další nákup proběhl až v květnu 1378; TAB. X.; převody jednotek na kila HOFMANN 1977, 25; srov. nákupy dřeva KAP. 5.2.; šindelů KAP. 5.9., kdy byla doprava rovněž započtena v ceně.

²⁸⁵ SÚ (18. 08. 1373).

²⁸⁶ Cena poněkud kolísala (TAB. XII.), avšak doprava jedné korby vápna od pražských vápenic na Hrad byla prokazatelně účtována po dvou groších; VERMOUZEK 1983, 332 uvádí, že nejvyšší zatížení pro východořímské poštovní vozy v roce 438 bylo 492kg a domnívá se, že ani později se nekladlo na vozy mnohem více. Výjimku údajně tvořily válečné vozy tažené dvěma a třemi páry zvířat. Dle anglických pramenů 14. stol. mohl vůz uvést až jednu tunu olova; i zde cena zahrnovala naklady na těžbu a hlavně nákladnou dopravu; SALZMAN 1952, 263-264.

²⁸⁷ SÚ (18. 03. 1375), (04. 05. 1376), (28. 09. 1376), (02. 05. 1378).

²⁸⁸ SÚ (25. 02. 1375).

²⁸⁹ ...*apud Nicolaum Codawer de Cubito...*, SÚ (03. 04. 1373); NEUWIRTH 1890, 90, interpretuje jako Chodauer von Elbogen nedaleko Chodau.

²⁹⁰ TOMEK 1866, I, 45, 14, č. 14.

²⁹¹ TOMEK 1866, I, 204.

²⁹² TOMEK 1866, I, 12, č. 1.

²⁹³ SALZMAN 1952, 263-264.

²⁹⁴ VÁVRA 1979, 351-374; VELÍMSKÝ – ČERNÁ 1990, 477-426; MEDUNA 1994, 108-116; k vodní přepravě KAVKA 1986, 137; NOVÝ 1984, 57; MAPA X.

²⁹⁵ KAP. 6.2.; VII.4., POZN. 410.

²⁹⁶ *Item pro III saccis carbonum IIjgr. sol.*, SÚ (01. 08. 1378); *Item pro XII saccis carbonum Xgr. sol.*, SÚ (15. 08. 1378).

²⁹⁷ *Item pro carbonibus currum 20gr. sol.*, SÚ (05. 05. 1373); *Item pro uno curru carbonum XXXIIjgr. sol.*, SÚ (24. 07. 1373).

²⁹⁸ 40 pytlů -33,5gr (1375); 50,5 pytlů -42gr (1376); 30 pytlů - 25gr (1377); TAB. XI.

²⁹⁹ SALZMAN 1952, 149; o vápenkách v blízkosti staveb MERTA 1980, 96-115; 1977, 239-245.

³⁰⁰ SÚ (20. 06. 1372), (21. 11. 1372).

³⁰¹ SÚ (01. 05. 1373), (07. 08. 1373).

³⁰² SÚ (15. 05. 1373), (26. 08. 1375), (19. 10. 1376), (27. 09. 1377).

³⁰³ SÚ (05. 03. 1374), (27. 09. 1377).

³⁰⁴ TOMEK 1866, II, 114, č. 227b, 110, č. 139f, 111 č.

³⁰⁵ TOMEK 1866, II, 111 č. 139f, 113, č. 338.

³⁰⁶ TOMEK 1866, II, 114 č. 227b, 114, č. 229.

³⁰⁷ *Item Welislao de vectura cementi a fornace Raichstein...*, SÚ (07. 05. 1374).

³⁰⁸ MERTA 1980, 108-114; KAP. 5.2., POZN. 170.

³⁰⁹ K následujícím cenám a objemům dovozů TAB. XIII.; k termínu *tina* SEDLÁČEK 1923, 94, 137.

³¹⁰ V tomto případě nelze chápat *de II corbis cementi*, viz SÚ (17. 08. 1376), jako koše

cementu, nýbrž jako český výraz „korba“: „košový nebo i prkenný svršek vozu nebo saní“; MACHEK 1997, 276. Této skutečnosti si všiml již NEUWIRTH 1890, 461, pozn. 3.

³¹¹ *Nota, quod hac septimana fecimus rationem cum Adam super cemento recepto anni preteriti pro ecclesia Pragensi; solvimus sibi totum et super novo cemento presentis anni concessimus eidem...*, SÚ (20. 06. 1372). Ke zpětnému doplácení srov. : *Item pro LIII corbis cementi receptis apud Franam Terclerum et Raychstein, quamlibet per XVI^p. Facit X sexag et XLVIII^{gr}. (sol.)*, SÚ (27. 09. 1377).

³¹² *Item Hrazaconi VI^{gr}. pro antiquo debito cementi sol.*, SÚ (07. 08. 1373). Šlo o doplatek z počátku května, kdy bylo *Mixon* dicto Hrazak za 36 korb cementu (korba po 9gr 4p) zapláceno pouze 5k 30gr namísto 5k. 36gr., SÚ (01. 05. 1373).

³¹³ *Nota: Francza Terclerus de presenti anno donavit nobis centum tinas cementi et post XL^{ta} Vque tinas apud illum pro ecclesia emimus...*, SÚ (26. 08. 1375). Tento týden by posledním pracovním týdnem letní stavební periody roku 1375.

³¹⁴ TAB. XII.

³¹⁵ TAB. XIII.

³¹⁶ HLOBIL 1995, 202-203; KAP. 4.1., POZN. 85.

³¹⁷ TAB. III.

³¹⁸ TAB. XIV.

³¹⁹ TAB. XIII.; účty uvádí nákupy *de sportis arene*, koše je však nutno chápat jako košový svršek vozu; POZN. 311. Jednou je též uvedena odpovídající částka explicitně *pro curribus*, SÚ (20. 03. 1373).

³²⁰ TAB. XII.; XIII.

1372 13,5 korb vápna : 23 korbám písku

1373 38 : 76,4

1377 27 : 83

1376 49 : 145

1378 29 : 78

³²¹ TAB. XIV; OBR.7 Karb zaznamenal K. Fiala do stavebního deníku (2. a 3. X. 1920) v souvislosti s románským zdívkem odhaleným proti jižnímu portálu katedrály: *Pod rampou nynější, jež provedena byla v roce 1888 (?) jednotou pro dostavění chrámu u sv. Víta jest ještě stará dlažba z doby Marie Theresie a zbytek rampy z doby pozdější, kdy jezdívalo se přímo kolem chrámu sv. Víta. Pod touto starou dlažbou přišlo se jak z nákresu vidno, na vrstvu vápenou, as 30 cm silnou, pod níž byla jakási podlaha a kol této vápenné vrstvy byla též na výšku postavená prkna na rozích stužena koly - Toto zařízení připomíná silně as i dle dnešního způsobu zhotovený karb...*, APH, fond Karel Fiala (1891-1939) - Písemná pozůstalost, stavební deník 1920, inv. č. 298; srov. též nákres, poznámkové sešity, inv. č. 331.

³²² SALZMAN 1952, 154.

³²³ Srov. SÚ (01. 08. 1372), (08. 08. 1372), (24. 04. 1373), (11. 09. 1373). Dle účtů se v kapli sv. Víta pracovalo v týdnech SÚ (01. 08. 1372), (08. 08. 1372), (15. 08. 1372), (24. 04. 1373), (10. 07. 1373), (17. 07. 1373).

³²⁴ *Item pro XXXVII sexag. ovorum... XLVIII^{gr}. sol.*, SÚ (08. 08. 1372).

³²⁵ TAB. XV.

³²⁶ *Item pro concussionem laterum in cementum III^{gr}.*, SÚ (24. 04. 1373).

SKŘIVÁNEK 1989, 78, uvádí, že dle orientačního průzkumu byly kameny osazeny do vysekaných lůžek na sádrovápennou maltu.

³²⁷ HILBERT 1915, 17; SKŘIVÁNEK 1985, 579-593; 1989, 73-78; SKŘIVÁNEK – BAUER – RYKL

1985, 609-627.

³²⁸ SÚ (17. 07. 1373).

³²⁹ *Item magistro Petro cum locatoribus, muratoribus et aliis laboratoribus pro bibalibus in clausura arcus magni dedimus I sexag. gr.*, SÚ (01. 05. 1373).

³³⁰ *Item eisdem (sex locatoribus) in propina de clausura duorum arcuum Xgr. sol.*, SÚ (05. 06. 1373).

³³¹ BIRNBAUM 1930A, 17-36, zejména s. 27-32; BENEŠOVSKÁ 1994, 49-53; 1999, 73-79; LÍBAL 1999, 73-80, zejm. 78-79.

³³² *Welik quadrorum per VIIIp. habet IX ulnas, item habet II dies in locatione krakstein per IIIgr. Facit XVgr.*, SÚ (12. 06. 1373).

³³³ *Item eisdem [locatoribus] cum muratoribus in propina de clausura fenestrarum XLgr.*, SÚ (15. 06. 1376); k identifikaci oken BIRNBAUM 1930A, 31-32.

³³⁴ SÚ (01. 08. 1372), (08. 08. 1372), (15. 08. 1372), (24. 04. 1373), (10. 07. 1373), (17. 07. 1373); u červencových záznamů není zcela jisté, že šlo o práci na obkladech.

³³⁵ *Paolo muratori, qui obstruxit fenestras in Obecznic, dedimus II gr*, SÚ (31. 10. 1372). Mohlo by jít o čeledník v areálu Hradu; k významu slova *obecznik* - sluha GRAUS 1949, 138.

³³⁶ *Item duobus locatoribus, qui canalia locaverunt super capellam sancti Wenceslai, cuilibet per XVgr. sol. Item duobus muratoribus per XIIgr.*, SÚ (23. 10. 1373).

Item uni locatori in canalibus VIIIgr. sol., SÚ (30. 10. 1373). Zjevně se nejednalo o dřevěné okapy, KAP. 5.9., POZN. 241, ale o kamenné odvody k chrličům.

³³⁷ *Item locatoribus, qui ruptum glender locaverunt, Vgr. sol.*, SÚ (06. 11. 1373).

³³⁸ *Paolo muratori, qui in sepulchris principum laboravit, IIIgr. sol.*, SÚ (04. 10. 1373).

Item Paulo muratori de sepulthura principum VIIgr. sol. Item Wenceslao locatori lapidum in dictis sepulchris Xgr. sol., SÚ (11. 12. 1373).

³³⁹ *Item Wenceslao muratori de labore supra ecclesiam IIgr. sol.*, SÚ (08. 01. 1374).

³⁴⁰ *Item Wenceslao muratori de labore supra ecclesiam IIgr. sol.*, SÚ (08. 01. 1374).

³⁴¹ *Item quator lapicidis, qui per tres dies laboraverunt amplificando capelam sancti Sigismundi, dedimus XLgr.*

Item Paulo muratori ibidem laborandi dedimus VIIIgr., SÚ (25. 03. 1375).

³⁴² *Item duobus muratoribus, qui reformaverunt pavementum in antiqua et nova ecclesia, pro duobus diebus VIIIgr. sol.*

Item pro sexcentis lateribus ad predictam reformationem XXIgr. sol. Item de vectura laterum et arene IXgr. sol., SÚ (11. 11. 1375)

Item pro mille lateribus ad reformandum pavementum ecclesie dedimus XXXgr., SÚ (18. 11. 1375)

Item Paolo muratori cum socio et famulis, qui pavementum reformaverunt per totam ecclesiam novam et antiquam, XXVIIgr. sol., SÚ (25. 11. 1375) Část gotické dlažby z románské basiliky se dochovala, za informaci děkuji J. Maříkové-Kubkové. Jedinná jiná zmínka o cihlách patří k roku 1372; POZN. 343; ke středověkým cihelnám DRDA 1983, 167-173.

³⁴³ *Item pro reformatione forcacis stube in Hutta Xgr. sol.*, SÚ (04. 10. 1377). Pec byla stavěna zřejmě roku 1372, kdy byly k tomuto účelu nakoupeny cihly: *Item pro lateribus ad fornacem stube in hutta IIIgr.*, SÚ (10. 10. 1372).

³⁴⁴ *Item Woytiechoni muratori de hostio, quo itur ad cimiterium, dedimus XIIgr. et famulo IIIgr. sol.*, SÚ (25. 10. 1377).

³⁴⁵ *Item Jesconi lapicide de limine et gradibus XVIgr. sol.*, SÚ (25. 10. 1377). ZAHRADNÍK pak chybně interpretuje *de limine* jako „za ohrazení“ (1999, 20-22).

³⁴⁶ Stavební písař sice explicitně pomocníky u kováře neuvádí, avšak jednou je zazname-

nal, posléze však přeškrtnal, srov. SÚ (16. 04. 1374), cod. F1, f. 53^r. Je jasné, že kovářský mistr nemohl pracovat osamoceně. Svě pomocné síly, resp. tovaryše si však pravděpodobně najímal a vyplácel zvláště ze svého platu. Stavební úřad je tak nevedl na výplatní listině, na rozdíl od tesařových pomocníků.

³⁴⁷ TAB. XIII.; k průměrnému pětidennímu pracovnímu týdnu ČECHURA 1989, 160-162.

³⁴⁸ *Fabro de acutione VIIIgr. pro duobus diebus sol.*, SÚ (23. 12. 1375).

³⁴⁹ SÚ (09. 05. 1372).

³⁵⁰ SÚ (25. 04. 1372), (22. 08. 1372); k totožnosti jmen Václav-Vaněk TOMEK 1866, II, 165.

³⁵¹ *Item magistro Wenceslao fabro pro tunica estivali unam sexag. gr., ut eo diligentius intendat labori.*, SÚ (01. 05. 1373).

³⁵² *Item eidem pro termino presenti pro tunica estivali dedimus I sexag. gr.*, SÚ (23. 04. 1374).

³⁵³ *Magistro Wenceslao fabro I sexag. in propina dedimus, ut maiorem diligentiam adhibeat in laborem ecclesie.*, SÚ (08. 10. 1374).

³⁵⁴ SÚ (14. 10. 1375).

³⁵⁵ SÚ (08. 07. 1375); okna, SÚ (13. 05. 1375).

³⁵⁶ *Item magistro Wenceslao fabro I sexag. gr. sol.*, SÚ (19. 10. 1376); okna, SÚ (18. 05. 1376).

³⁵⁷ *Item magistro Wenceslao fabro I sexag. gr. sol.*, SÚ (19. 10. 1376); okna, SÚ (18. 05. 1376).

³⁵⁸ SÚ (26. 04. 1377).

³⁵⁹ SÚ (04. 10. 1377); železo, SÚ (05. 07. 1377).

³⁶⁰ *Item pro ferramentis ad bigam fabro dicto Semenecz Xgr.*, SÚ (17. 05. 1377).

³⁶¹ SÚ (25. 04. 1378), (10. 10. 1378).

³⁶² KAP. 7.6., POZN. 433.

³⁶³ TOMEK 1866, II, 186 č. 844.

³⁶⁴ *Nota, quod ista ebdomada magister Wenceslaus faber emit ferrum pro pecunia ecclesie et misit nobis ad castrum videlicet LXXII synones, quos servat Wiczemilus pro diversis necessariis in fabrica peragendis de eodem ferro totiens, quotiens necesse fuerit tam muratoribus quam etiam locatoribus in opere predicto.*, SÚ (25. 04. 1372).

...Item dedit [faber] nobis hunc ad laborem pro diversis necessariis LXXII synon. ferri..., SÚ (22. 08. 1372).

Item emi tres sexag. sinonum de ferro, quemlibet synon. per XVp., SÚ (08. 02. 1377).

Item magistro Wanconi fabro de quator sexag. sinonum, quos fabricavir de presenti anno pro necessitate fabrice huc usque, de quolibet sinone XVp. facit V sexag. gr. sol., SÚ (05. 07. 1377).

Item emimus ferrum quator sexag. sinonum pro V sexag. gr., SÚ (25. 05. 1378).

Kromě těchto hromadných objednávek nakupoval úřad *sinones* též běžně v týdnu v počtech od 1 až po 60 kusů. V roce 1373 se též několikrát objevuje záznam za železo obecně, tedy nikoliv za pruty: *Item eidem (fabro) pro ferro dedimus II sexag. sol.*, (27. 03. 1373); *Nota: Item ferrum emimus pro IIII sexag. minus fertonem.*, SÚ (24. 04. 1373); *Item de ferro IIIIgr. sol.*, SÚ (24. 07. 1373). Význam zápisu však byl pravděpodobně stejný.

Kromě verze *sinones*, popř. *synones* uvádí písař jednou též lépe identifikovatelné: *Item emimus ferrum videlicet tres sexag. schinorum per...*, SÚ (03. 04. 1373). Též na středověkých stavbách v Anglii se nakupovalo železo ve formě prutů svázaných do snopů či svazků, SALZMAN 1952, 287-288.

³⁶⁵ KOŘÁN 1946, 30-31; HOFMANN 1964, 45/6 č. 86c; k technologii výroby MERTA 1978, 88-106.

³⁶⁶ HAVRDA – PODLIŠKA – ZAVŘEL 2001, 91-118; NOVÁČEK 2000, 233-241; 2001, 279-309; STEHLÍKOVÁ 1984, 263-272; VAŘEKA 1997, 121-129; výše uvedené práce obsahují další rele-

vantní archeologickou literaturu; k chemickým analýzám PLEINER 1991, 239-287, zejm. 277-280.

³⁶⁷ *Item pro lateribus ad fornacem stube in hutta IIIgr. sol.*, SÚ (10. 10. 1372).

Item pro reformatione fornacis stube in hutta Xgr. sol., SÚ (04. 10. 1377).

³⁶⁸ SÚ (24. 12. 1374).

³⁶⁹ SÚ (08. 04. 1373).

³⁷⁰ Kovárny na Koňském trhu potvrdil i archeologický výzkum HUML – PLEINER 1991, 187-237, nicméně vlastní dílny nebyly objeveny, neboť se nacházejí pod moderní zástavbou; k rekonstrukci kovářské dílny přelomu 14. a 15. stol. na základě archeologických pramenů KRAJÍČ 1993, 391-416, vnitřní plocha kovářny s výhni a kovadlinou zde činila 37,2m².

³⁷¹ SÚ (25. 04. 1372).

³⁷² K cenovým relacím srov. SÚ 1377: *Item de tribus sinon IIIgr. sol.*, (11. 01.); *Item pro LX sinonibus ferri dedimus LXXXVIIIgr.*, (03. 05.); a dále po 15p (08. 02.), (05. 07.), (09. 08.), (16. 08.), (23. 08.) (30. 08.), (06. 09.), (18. 10.).

³⁷³ *Item de unum currum de ferro pro Igr.*, SÚ (23. 05. 1378); jednou pak ještě v souvislosti s výrobou svícnu, KAP. 7.6., POZN. 438.

³⁷⁴ Srov. *Nota, quod ista ebdomada magister Wenceslaus faber emit ferrum pro pecunia ecclesie et misit nobis ad castrum videlicet LXXII synones,...*, SÚ (25. 04. 1372) /proloženě autor/.

³⁷⁵ viz POZN 217; TAB. XVI.; XIX.

³⁷⁶ SALZMAN 1952, 289-290; NACHTMANNOVÁ 1998, 91 (kováři) za „železa do zdí“; 92 (kovář koval) „svorníky do zdí“.

³⁷⁷ NEUWIRTH 1890, 465, se domnívá, že šlo o svorky do zdí; srov. SÚ (03. 08. 1376) *Item pro centum sy. ferri ad klamrones centum gr.*; *Item pro ferro ad clamrones dedimus LIgr.*, SÚ (31. 08. 1376); KRAJÍČ 1991, 323-342; 1993, 391-416; NEKUDA 1978, 25-54.

³⁷⁸ *Item de duobus synon. ad uncas vel clavos IIgr. et pro claviculis carpentario IIgr. sol.*, SÚ (23. 05. 1372); *Item de tribus synonibus pro claviculis*, SÚ (30. 05. 1372).

³⁷⁹ *Item emimus LX sexag. clavorum dicti latni per Xp. Facit Lgr. sol.*, SÚ (16. 04. 1374); *Item pro LX sexagenis dictis lathni pro Xp. Facit Lgr. sol.*, SÚ (13. 05. 1375).

³⁸⁰ *Item pro XXX sexagenis dictis podlazni per IXp. Facit XXIIgr. et Igr. addidimus.*, SÚ (13. 05. 1375); viz dále SÚ (19. 09. 1372), (23. 10. 1373), (30. 10. 1373), (13. 11. 1373), (15. 11. 1374), (23. 04. 1374).

³⁸¹ *Item emimus XXXVIIj mille claviculorum cilindriorum, quodlibet mille per IIgr. Facit II sexag. et XIIgr. sol.*, SÚ (16. 04. 1374); *Item pro claviculis cilindriorum pro XXX milibus per IIIgr. et Vp. Facit CII, 5gr. sol.*, SÚ (13. 05. 1375). K termínu *claviculis cilindriorum* KAP. 5.9., POZN. 236.

³⁸² TAB. XVI.

³⁸³ SALZMAN 1952, 303-317, zejm. 306-307, 310. K rozmanitému užití latních, šindelních a podlažních hřebíků na stavbách (včetně střešních konstrukcí a lešení) NACHTMANNOVÁ 1998, 87-90, 92-99; vlastní hřeby v archeologických nálezech (šindelní a jiné) ŠAUROVÁ 1978, 560-566; KRAJÍČ 1991, 323-342; 1993, 391-416; NEKUDA 1978, 25-54.

³⁸⁴ SÚ (23. 05. 1372), (23. 05. 1373), (13. 03. 1375).

³⁸⁵ SÚ (23. 04. 1374).

³⁸⁶ *Item pro claviculis ad ligandas gemmas in capella sancti Wenceslai XVgr. sol.*, SÚ (17. 07. 1373).

³⁸⁷ ...*pro claviculis parvis magistro ad formas...*, SÚ (11. 04. 1372); ...*pro claviculis parvis magistro ad asseser formarum...*, SÚ (03. 10. 1372); ...*pro claviculis ad formas magistro...*, SÚ (17.

10. 1372); ...*pro claviculis CCCC^{dis} magistro ad formas VIIIgr. centum pro IIgr. computando sol.*, SÚ (24. 10. 1372).

³⁸⁸ Roku 1372 bylo pro magistra operis zakoupeno 360 „plechů“ (60 po 4gr), srov: *Item pro plechonibus, sex sexagenis XXIIIgr. quamlibet sexagenam pro quatorgr. computanto magistro ad formas sol.*, SÚ (24. 10. 1372). Mistr tcsař: *Item de plechonibus pro carpentario Ij gr...*, SÚ (04. 07. 1372).

³⁸⁹ *pro picconibus, pikonibus, pikkonibus*, ve významu píka-hrot MACHEK 1997, 449.

³⁹⁰ SÚ (04. 07. 1372).

³⁹¹ ...*de malleis vel picconibus muratorum et locatorum...*, SÚ (27. 06. 1372).

³⁹² TAB. XVII.; k přesným číslům nelze dojít, neboť ne vždy účty poskytují kompletní informace (počet špičáků a cena), jindy je cena uvedena dohromady s dláty.

³⁹³ Edice účtů: NOVÝ 1975, 57-64, citace s. 62; SALZMAN 1952, 330-331, 336-337, autor uvádí i příklad kdy kovář r. 1494 vyměnil ocelový hrot mj. právě u špičáku: *for stelyng of pykax* (kurz. aut.) and a hewyng ax and mendyng of a crowe, SALZMAN 1952, 330; NACHTMANNOVÁ 1998, 91 (kováři): od vocelování želez Chocholovejch, ježto jimi tesali kámen...; 94 (kováři, který kameníkům) *vostřil železa*; srov. dále 95, 97, 100; PLEINER 1991, 265-273.

³⁹⁴ CHOTĚBOR 1993, 349-353.

³⁹⁵ SALZMAN 1952, 334.

³⁹⁶ TAB. XVIII.

³⁹⁷ Stopy jsou znatelné na některých krabech či křížových kytkách; ojedinělá stopa i na rovné ploše kvádrů, CHOTĚBOR 1993, 354.

³⁹⁸ SALZMAN 1952, 334.

³⁹⁹ Tento nástroj se objevuje na poměrně častých vyobrazeních středověkých kameníků; SALZMAN 1952, 333 uvádí *pykaxis*, tedy špičáky kombinované s teslicí (?). Špičaté kladivo, nosatec a jeho stopy na kamenném zdivu katedrály sv. Víta; CHOTĚBOR 1993, 352; OBR. 8,9

⁴⁰⁰ *Item pro securi ad seccandum plumbum IIIgr. (sol.)*, SÚ (04. 07. 1378).

⁴⁰¹ *Item pro securi Wiczemilo IIgr. sol.*, SÚ (01. 05. 1373).

⁴⁰² *Item pro fustibus dictis ssochori in huttam IIIgr. sol.*, SÚ (22. 10. 1374); SALZMAN 1952, 332.

⁴⁰³ *Item pro cochleriis ferreis ad murum Igr. sol.*, SÚ (04. 07. 1372); *Item pro duobus cochleriis ferreis ad murum dedimus XVIIIp.*, SÚ (11. 07. 1372); *Item pro III cochleribus ferreis pro muratoribus dedimus Vgr.*, SÚ (24. 05. 1377); OBR. 5

⁴⁰⁴ ...*(Fabro) de duobus malleis cum callibe muratoribus pro Vgr. sol.*, SÚ (18. 07. 1372); *Item de malleorum locatoribus VIII p...*, SÚ (15. 08. 1372); *Item (fabro) pro V malleis muratoris 18gr. sol.*, SÚ (30. 04. 1374)

⁴⁰⁵ *Item eidem (fabro) de duobus hamronibus dedimus Vgr. sol.*, SÚ (23. 01. 1373); ...*item de reformatione hamronum cum calibe XIIgr.*, SÚ (22. 06. 1376); OBR. PŘ. V.; IX.; XII.

⁴⁰⁶ ...*item pro malleo magno VIIgr. sol.*, SÚ (14. 02. 1378).

⁴⁰⁷ TAB. XVIII.; k rýči pak: *Item pro capisteriis, urnis, p a l i s et aliis ad laborandum dedimus VIIgr. et IIp.*, SÚ (30. 05. 1372) /proloženě aut./; srov: *Item pro capisterio, scutela et crebro dedimus IIgr.*, SÚ (01. 08. 1372), v případě *pro crebro* jde patrně o zkomolení *pro cribro*.

⁴⁰⁸ *Item pro securi ad seccandum plumbum IIIgr. (sol.)*, SÚ (04. 07. 1378).

⁴⁰⁹ *Item pro ferro ad stateram IIgr. sol.*, SÚ (08. 08. 1372).

⁴¹⁰ ...*[fabro] de caldario ad plumbum liquefaciendum XIIIgr.*, SÚ (20. 06. 1372); ...*item [fabro] pro caldario ad plumbum liquefaciendum XVgr. sol.*, SÚ (01. 04. 1375). Nádoby určené k tavení olova jsou doloženy také archeologicky, OBR. ???.

⁴¹¹ *Item pro virgulis ad duas camerulas plumbum liquefaciendum Vgr. sol. Item famulis, qui easdem cum argilla linierunt, VIgr. sol. Item famulis, qui argillam foderunt, IIgr. sol., SÚ (01. 04. 1375).*

⁴¹² *Item de follibus ad sufflandum ignem pro plumbo IIIgr. sol., SÚ (08. 08. 1372).*

⁴¹³ *Item de parva patella, qua plumbum liquefactum funditur, VIIgr. sol., SÚ (30. 05. 1372); ...item de patella ad plumbum IIIgr. sol., SÚ (15. 08. 1372); Item pro patella ad plumbum liquefiendum Vgr. sol., SÚ (11. 09. 1373); ...item [fabro] pro reformatione patelle ad plumbum IIIgr. sol., SÚ (26. 03. 1374).*

⁴¹⁴ *Item eidem [fabro] pro sara IIIgr. sol., SÚ (28. 11. 1372); Item pro sera XXp. sol., SÚ (13. 11. 1373); OBR. 4*

⁴¹⁵ *Item eidem [carpentario] pro sera dedimus IIgr et IIp., SÚ (23. 05. 1372).*

⁴¹⁶ K termínu trn (*pro pice*) viz heslo „pcháti“ MACHEK 1997, 447-448. Na železný charakter trnu usuzují z jeho ceny 5,5-8gr za kus. (srov. např. ceny za kamenické špičáky či pily), ...*pro pice ad canalia super ecclesiam...*(5gr 6p), SÚ (11. 04. 1372); ...*pro pice ad reformanda canalia...*(6gr), SÚ (07. 08. 1373); ...*pro pice ad reformanda lignea canalia...*(7gr), SÚ (30. 09. 1375); ...*pro pice ad reformanda canalia...*(8gr), SÚ (26. 10. 1376); ...*pro pice ad canalia reformanda...*(7gr), SÚ (26. 07. 1377). Pokud se však trn používal k čištění žlabů, pak je zvláštní, že byl kupován téměř každý rok s výjimkou let 1374 (lacuna) a 1378 (rovněž neúplný). Ke dřevěným žlabům KAP. 5.9., POZN. 241, 242.

⁴¹⁷ SALZMAN 1952, 291-294; Ke skleněné výplni oken v schrámu sv. Víta pak: *Item Wenceslao lapicide de reformatione fenestre in locatione vitrorum dedimus Vgr., SÚ (05. 03. 1374); Item de reformatione vitrorum in fenestra capelle s. Marie Magdalene in novo choro XXgr., SÚ (06. 09. 1377).*

⁴¹⁸ SÚ (28. 08. 1372), (15. 05. 1375), (18. 05. 1376).

⁴¹⁹ SÚ 1372:(06. 06.), (19. 09.), (10. 10.). K termínu „šnek“ NEUWIRTH 1890, 469; NACHTMANNOVÁ 1998, 90-92, 95, 97, zejména pak 91.

⁴²⁰ SÚ (22. 08. 1372), (19. 08. 1375), (18. 05. 1376); k převodu jednotek na metrickou soustavu HOFMANN 1964, 22-23.

⁴²¹ SÚ (15. 05. 1375).

⁴²² SÚ (19. 08. 1375).

⁴²³ *Item de ferra cum foraminibus, quodlibet habens in longitudine III ulnas minus quartam, que in columpnis locata sunt, et habet per 10gr. ulnam. Facit IIII sexag et XXXVgr., SÚ (18. 08. 1375).* V tomto případě se naskýtá spojitost s kovovými táhly.

⁴²⁴ TAB. XIX.; v textu jsou údaje rámcové celkové ideální délky prutů uváděny pro názornost v metrech avšak odlišeny jsou cenou za loket tyče (nikoliv metr).

⁴²⁵ BIRNBAUM 1930A, 28.

⁴²⁶ BIRNBAUM 1930A, 27.

⁴²⁷ BIRNBAUM 1930A, 30.

⁴²⁸ BIRNBAUM 1930A, 31.

⁴²⁹ BIRNBAUM 1930A, 31-32.

⁴³⁰ *Item de duobus lapicidis, qui reformaverunt hostium in nova sacristia, XIgr. sol. Item fabro de eodem hostio XIIgr. sol., SÚ (24. 09. 1374).*

⁴³¹ *Item de secundo hostio nove sacristie IIj sexag. gr. sol., SÚ (07. 01. 1375);* k různým typům dveřních závěsů SALZMAN 1952, 295-299.

⁴³² POZN. 422; TAB. XIX.

⁴³³ KOTRBA 1960A, 340; 1975, 538-539.

Ve stavebních účtech pak: *Item magistro Wenceslao fabro pro cancello ferreo, in quo corpus Christi servatur in capella sancti Wenceslai, dedimus ad presens XX sexag. gr.*, SÚ (08. 07. 1375). *Warnhoffer habet captell ad cancellum pro corpore Christi pro XXXIIgr. sol.*, SÚ (11. 02. 1375). *Item duobus lapicidis de locatione graduum ante cancellum corporis dominici cum famulis dedimus Vgr.*, SÚ (18. 02. 1375).

⁴³⁴ *Item eidem (fabro) super cancello, quod laborat pro corpore christi, dedimus IIIIj sexag. gr.*, SÚ (13. 02. 1373); KOTRBA 1960A, pozn. 51; KOSTÍLKOVÁ 1975, 538-540.

⁴³⁵ KOSTÍLKOVÁ 1975, 540; WIRTH 1915, 21; POCHE 1970, 325; 1984, 479.

⁴³⁶ srov.: *Fabro de acutione...*

Item pro plechonibus, sex sexagenis XXIIIgr. quamlibet sexagenam pro quator gr. computanto magistro ad formas sol., SÚ (24. 10. 1372).

⁴³⁷ *Item eidem (fabro) de crate ferrea ad sepulchrum s. Wenceslai dedimus IIj sexag. gr.*, SÚ (13. 09. 1373).

Item de crate ad sepulchrum sancti Wenceslai dedimus I sexag. gr., SÚ (26. 11. 1374).

Na záznamy upozornil již KOTRBA 1960A, 341; KOSTÍLKOVÁ 1975, 539; POCHE 1970, 326, ještě hovoří o *ozdobných řetězech kolem hrobu sv. Václava*.

⁴³⁸ *Item pro quercu ad truncum XIIgr. sol.*

Item de vectura quercus et ferri IIIIgr. sol., SÚ (03. 04. 1373). Čtyři groše odpovídají dvěma dovozům v rámci Prahy, železo a dubové dřevo bylo tedy dopraveno zvlášť; k dovoznému – dřevo KAP. 5.2.; šindel KAP. 5.9.; olovo KAP. 6.3.; vápno KAP. 6.5.; písek KAP. 6.6.; železo KAP. 7.2.

⁴³⁹ *Item in locatione secundi trunci expendi in muratoribus et famulis Vgr.*

Item fabro, qui serravit truncum, dedimus I sexag. gr., SÚ (18. 09. 1373).

⁴⁴⁰ *Item pro candelabro cum ymagine sancti Wenceslai ad truncum VIIgr. sol.*, SÚ (13. 11. 1373).

Jedině na tento záznam upozornil již KOTRBA 1960A, 341, který jej interpretoval pouze jako „trnož pod kandelábr“; HLOBIL 1994A, 70, pak bez bližšího vysvětlení uvádí: „Mistr Václav, kovář svatovítské huti, vykoval roku 1372 k hrobu světce nový svícen - nahrazený později bronzovým svícнем Hanse Vischera z roku 1532“.

⁴⁴¹ KAP. 5.10., POZN. 244.

⁴⁴² ...[fabro] *de candelabro ad sepulchrum sancti Wenceslai VIIgr. sol.*, SÚ (08. 08. 1372).

⁴⁴³ ...*item (fabro) pro candelabro VIIgr. sol.*, SÚ (11. 03. 1375).

⁴⁴⁴ POCHE 1984, 464.

⁴⁴⁵ SALZMAN 1952, 289; k obručím ve svatovítských účtech POZN. 459, 463.

⁴⁴⁶ (*Straconi, Strakoni, Stracze, Straccze*), SÚ (19. 06. 1373), (26. 06. 1373), (23. 04. 1374), (01. 04. 1375), (08. 04. 1375), (09. 09. 1375), (14. 10. 1375), (04. 05. 1376), (08. 06. 1376), (29. 06. 1376), (06. 07. 1376), (02. 11. 1376), (29. 03. 1377) zní *Stanconi pincherio* a mohlo by jít o nového bednáře Staňka. Pravděpodobněji se ale jedná o přepis písaře u jména „*Straconi*“; SÚ (04. 07. 1378). (*Simoni, Symoni*), SÚ (05. 04. 1377), (26. 04. 1377), (25. 05. 1377).

⁴⁴⁷ SALZMAN 1952, 317; OBR. 2, 5, 6, 7

⁴⁴⁸ SÚ (01. 04. 1375), (08. 04. 1374), (09. 12. 1375), (04. 05. 1376), (06. 07. 1376), (26. 04. 1377); Potřebné informace je možné též vyhledat pod příslušným datem v TAB. XX.

⁴⁴⁹ SÚ (08. 05. 1373), (26. 04. 1377), (09. 08. 1377).

⁴⁵⁰ TAB. XX.

⁴⁵¹ SÚ (14. 10. 1375).

⁴⁵² SÚ (08. 05. 1373), (26. 04. 1377), (09. 08. 1377).

- ⁴⁵³ SÚ (29. 09. 1372).
- ⁴⁵⁴ SÚ (01. 05. 1373), (29. 05. 1373).
- ⁴⁵⁵ K hákům KAP. 7.3., POZN. 378.
- ⁴⁵⁶ SÚ (07. 05. 1374). „Troky“ ve významu necky viz MACHEK 1997, 652; NACHTMANNOVÁ 1998, 90 uvádí necky jako součást nákupů náradí k pálení a hašení vápna.
- ⁴⁵⁷ SÚ (30. 05. 1372), (11. 01. 1376).
- ⁴⁵⁸ SÚ (22. 05. 1373), (01. 04. 1375). V účtech se též jednou vyskytuje termín ... *pro...scutella...*, patrně se však jená o zkomolenou verzi: *scutra*, ae, f. ve významu „nádo-
ba“; srov. SÚ (01. 08. 1372): *Item pro capisterio, scutela et crebro dedimus IIgr.*; POZN. 407.
- ⁴⁵⁹ *Item Simoni pincherio...pro circulis ad rotas machinarum XXgr.*, SÚ (26. 04. 1377); *Item Symoni pincherio pro circulis ad rotas in machinam XVIIgr. sol.*, SÚ (24. 05. 1377).
- ⁴⁶⁰ *Item pro rotulis multiformis ad cementum et arenam XIIIgr. sol.*, SÚ (05. 04. 1377); OBR. 10; několikrát je však uveden nákup kol bez jakékoli specifikace: *Item pro rotulis IIIgr. et IIp. sol.*, SÚ (20. 03. 1373); *Item pro rotulis et sepo IIIgr. sol.*, SÚ (17. 07. 1373); *Item pro lignis et asseribus quercinis ad fiendum rotulum IIIgr.*, SÚ (19. 02. 1374); *Item pro rotulis VIIIgr. sol.*, SÚ (19. 04. 1377).
- ⁴⁶¹ *Item pro grabatis dictis nosidla binis IIIgr. (sol.)*, SÚ (15. 08. 1373); OBR. 10
- ⁴⁶² KAP. 5.4., POZN. 204.
- ⁴⁶³ *Item pro circulis ad rotas machine VIIIgr.*, SÚ (09. 04. 1374); *Item pro circulis ad rotas tertie machine*, SÚ (26. 07. 1377).
- ⁴⁶⁴ SALZMAN 1952, 339-340.
- ⁴⁶⁵ *Item pro funiculis magistro Petro IIIgr. sol.*, SÚ (01. 05. 1373).
- ⁴⁶⁶ *Item pro fune carpentario dedimus IIIgr.*, SÚ (09. 05. 1372); *Item pro alio fune magistro Wenceslao carpentario IIIgr. sol.*, SÚ (26. 02. 1374); *Item pro fune minore carpentario dedimus Martino I sexag. gr.*, SÚ (30. 03. 1376).
- ⁴⁶⁷ SHELBY 1961A, I, 244-248; OBR. 11
- ⁴⁶⁸ *Item pro una forma dicta uhelnicze IIgr. sol.*, SÚ (03. 10. 1372); *Item pro angularibus dictis uhelnicze Vgr. sol.*, SÚ (06. 04. 1374); *Item pro uhelnicze lapicidis IIIgr. sol.*, SÚ (22. 07. 1375); *Item pro quadratis dicti uhelnicze VIgr. sol.*, SÚ (19. 04. 1377); *Item magistro pro uhelnicze Vgr. sol.*, SÚ (11. 07. 1378).
- ⁴⁶⁹ SÚ (03. 10. 1372), (11. 07. 1378) mohlo jít buď o železnou úhelnici objednanou u kováře, ale je též možné, že šlo o pravítko pro mistra tesaře nebo *magistra operis*; POZN. 468.
- ⁴⁷⁰ SHELBY 1961A, I, 127-130; II, 236-243; OBR. 10
- ⁴⁷¹ SALZMAN 1952, 339.
- ⁴⁷² Jen tesař používal širokou škálu různých seker, teslic, dlát, vrtáků atd.; SALZMAN 1952, 339-348.
- ⁴⁷³ KAP. 4.3.; GRAF I.; TAB. II.
- ⁴⁷⁴ JEČNÝ 1959, 44; MAPA X.
- ⁴⁷⁵ WINTER 1906, 347; POŠVÁŘ 1956, 186; VÍTOVSKÝ 1994, 1-6, zejm. 1-2; MAPA XII.
- ⁴⁷⁶ KAP. 5.2.
- ⁴⁷⁷ KAP. 5.10.; GRAF IV.1.

Václavův dohled nad těžbou:

Nota: magister Wenceslaus carpentarius, cum exivit ad conspicienda et succidenda robora prescripta, expendit pecuniam subnotatam:

Primo transeundo in silvam ad conspicienda robora expendit Xgr.

Item post octavas sancti Wenceslai exivit ad succidenda et quadranda ligna; ibi expendit tam in expensis quam etiam in mercede sociorum suorum videlicet IIIj sexag. gr.

Item filio Wranonis in propina dedit XXXgr.

Item ipse magister Wenceslaus post Octavas epiphannie exivit ad videndam vecturam lignorum predictorum; expendit VIgr. - Et sic expense iste pro hac vice sunt videlicet IIII sexag. et XVIgr., SÚ (06. 02. 1373).

⁴⁷⁸ GRAF II.; VII.; VIII.; IX.; TAB. IV.; X.; XI.; XII.; XIII.; XV.

⁴⁷⁹ SALZMAN, 91-92.

⁴⁸⁰ KAP. 6.6.; 6.7., POZN. 334.

⁴⁸¹ BIRNBAUM 1930A, 28-30; *Item magistro Petro cum locatoribus, muratoribus et aliis laboratoribus pro bibalibus in clausura arcus magni dedimus I sexag. gr., SÚ (01. 05. 1373); Item eisdem [locatoribus] in propina de clausura duorum arcuum Xgr., SÚ (05. 06. 1373); Welik..., item habet III dies in locatione krakstein per III gr..., SÚ (12. 06. 1373).* K počtu a aktivitě lokátorů, zedníků a nádeníků GRAF. v.1.; vi.1.

⁴⁸² *Welik in capella sancti Wenceslai habet III dies per IIIgr., SÚ (10. 07. 1373); Item Weliconi pro V diebus in capella sancti Wenceslai XVgr. sol., SÚ (17. 07. 1373); Item pro claviculis ad ligandas gemmas in capella sancti Wenceslai XVgr. sol., SÚ (17. 07. 1373).*

⁴⁸³ *Item sex locatoribus per XVIIIgr., quia festum sanctorum Petri et Pauli fuit. Facit C et VIIIgr. sol., SÚ (26. 06. 1373).*

Item sex locatoribus per XIIIgr., quia duo festa fuerunt ista septimana, festum exaltationis sancte Crucis et sancte Ludmille LXXXIIIgr., SÚ (11. 09. 1373).

Na nevypláčení mezd o svátcích upozornil již GRAUS 1946, 81.

⁴⁸⁴ GRAF. I.

⁴⁸⁵ GRAF II.; VII.; VIII.; IX.; TAB. IV.; X.; XI.; XII.; XIII.; XV.; XX.

⁴⁸⁶ *Item de vectura funis magni in machinam VIgr., SÚ (07. 08. 1373).*

⁴⁸⁷ TAB. V.

⁴⁸⁸ TAB. XVI.; XVII.; VXIII.; XXII.

⁴⁸⁹ *Item eidem [fabro] super cancello, quod laborat pro corpore Christi, dedimus IIIIj sexag. gr., SÚ (13. 02. 1373); KAP. 7.6.*

⁴⁹⁰ *Item eidem [fabro] de crate ferrea ad sepulchrum s. Wenceslai dedimus IIj sexag. gr., SÚ (18. 09. 1373); KAP. 7.6.*

⁴⁹¹ KAP. 7.6., POZN. 438-440.

⁴⁹² *Hic est finis laboris anni presentis, SÚ (02. 10. 1373).*

⁴⁹³ BIRNBAUM 1930A, 28-30; OPITZ 1935, 27-55; architektonický rozbor LÍBAL 1999, 73-94, 143-144.

⁴⁹⁴ GRAF III.1.; TAB. VIII.

⁴⁹⁵ *Item duobus locatoribus, qui canalía locaverunt super capellam sancti Wenceslai, cuilibet per XVgr. sol., SÚ (23. 10. 1373); Item uni locatori in canalibus VIIIgr. sol., SÚ (30. 10. 1373); Item locatoribus, qui ruptum glender locaverunt, Vgr. sol., SÚ (06. 11. 1373).*

In canalibus pracoval již v létě kameník Velík:

Welik in canalibus habet V dies per IIIgr. Facit XVgr. sol., SÚ (26. 06. 1373).

... Item habet [Welík] unam diem in canalibus pro IIIgr. ..., SÚ (24. 07. 1373).

... Item habet [Welík] unam diem in canalibus pro IIIgr. ..., SÚ (31. 08. 1373).

K chrličům OPITZ 1935, 38-40.

⁴⁹⁶ GRAF I.; TAB. II.

- ⁴⁹⁷ *Paulo muratori, qui in sepulchris principum laboravit, IIIgr. sol., SÚ (04. 12. 1373);*
Item pro laminibus in sepulchra regum et principum de sculptura dedimus Lgr.
Item Paulo muratori de sepulchura principum VIIgr. sol.
Item Wenceslao locatori lapidum in dictis sepulchris Xgr. sol., SÚ (11. 12. 1373).
Item muratori, qui in sepulchris principum laboravit, Vgr. sol.
Item Wenceslao locatori, qui sepulchra omnium principum cooperuit, dedimus XVgr., SÚ (18. 12. 1373).
- ⁴⁹⁸ *Eodem anno de mense Decembri iubente domino imperatore translata sunt corpora antiquorum principum et regum Boemie de antiquis sepulchris suis et posita ac tumulata in novo choro ecclesie Pragensis.* Následuje popis umístění jednotlivců v kaplích, CHRONICON BENESSII DE WEITMIL, FRB IV, 547-549. Avšak jen pro šest vyvolených byly zřízeny protilehlé tumbky: Břetislav I. – Spytihněv II. (Císařská kaple sv. Trojice), Břetislav II. -Bořivoj II. (kaple sv. Antonína), Přemysl Otakar I. -Přemysl Otakar II. (kaple sv. Ostatků); MAPA XIII.
- ⁴⁹⁹ *Item Rudlino pro emendatione fenestrarum in locatione vitrorum in capela ducis Saxonie Vgr. sol., SÚ (13. 11. 1373);* MAPA XIII.
- ⁵⁰⁰ *Item pro tela ad fenestras in capelis sancti Silvestri et sanctorum Symonis et Jude XLVIIgr. sol., SÚ (25. 12. 1373);* MAPA XIII.
- ⁵⁰¹ Problematiku stručně shrnul. HLOBIL 1994A, 71-74.
- ⁵⁰² SÚ (03. 04. 1373).
- ⁵⁰³ SÚ (11. 09. 1373).
- ⁵⁰⁴ S dnes ztraceným deskovým obrazem Zavraždění sv. Václava jej spojoval CHYTILOV 1891, 25-30; polychromii i malbu připouští OPITZ 1935, 64; polychromii naposledy uvedl HLOBIL 1999, 58; obojí, tedy polychromii sochy i deskovou malbu („Zavraždění sv. Václava“) vyloučil KOTRBA 1960A, 355, pozn. 47.
- ⁵⁰⁵ GRAF X.; TAB. XXIV.
- ⁵⁰⁶ GRAF X.
- ⁵⁰⁷ NEUWIRTH 1890, 440-448.
- ⁵⁰⁸ KAVKA 1986, 129-144.
- ⁵⁰⁹ MAPA XI.; XII.; ČAREK 1971A, 39-49.
- ⁵¹⁰ TOMEK 1866, III, 139; 153, č. 180g.
- ⁵¹¹ TOMEK 1866, III, 147, č. 181f.
- ⁵¹² VILÍMKOVÁ 1983, 45-50.
- ⁵¹³ TOMEK 1866, I, 12, č. 1c, 1e; 14, č. 14; 45; 204.
- ⁵¹⁴ MENDEL 1926, 106; MEZNÍK 1971A, 5-38, zejm. 31-32.
- ⁵¹⁵ Franěk Terklér: TOMEK 1866, II, 110-112, č. 139f(h,i), 113 č. 338; Mikuláš Hražák: TOMEK 1866, II, 111 č. 139f., 114, č. 227b, 229, 220b.
- ⁵¹⁶ TOMEK 1866, III, 186, č. 844, (1382) *Wenceslaus faber emit erga...*, není tedy prokazatelné, že šlo o stavebního kováře, je to však pravděpodobné. Navíc stavební kovář na tom ekonomicky jistě nebyl hůře než případný neznámý („Tomkův“) staroměstský kovář.
- ⁵¹⁷ TOMEK 1866, III, 221 č. 1027d, (1378) *Peschek brasiator emit erga Pawliconem muratorem*, jde o podobný případ jako u kováře; POZN. 516.
- ⁵¹⁸ ČECHURA 1989, 165.
- ⁵¹⁹ KAP. 6.6., POZN. 313.
- ⁵²⁰ GRAUS 1946
- ⁵²¹ Jedná se o zmínku anonymního kněze, který vypočítává, že groš stačí v Praze k nuznému živobytí na den (*pauper necessitacula unius dei*), na tu upozornil již MENDEL 1916-17.

444; další soudobé údaje o životních nákladech GRAUS 1946, 82-83.

⁵²² GRAF. VI

⁵²³ KAP. 5.8.; VI.1; v.2.

⁵²⁴ Na problém nedostatku mzdových údajů obsahujících kromě výše mezd též bližší okolnosti vykonané práce (délka pracovní doby, přesně vymezený pracovní výkon) pro středověké dějiny upozornil již GRAUS 1946, 70-84.

⁵²⁵ KAP. 4.3.

⁵²⁶ KAP. 5.6.; 5.7.; 7.1.

⁵²⁷ KAP. 6.1., POZN. 263, 264; 6 2., POZN. 273.

⁵²⁸ Považuji za zbytečné na tomto místě opakovat závěry vztahující se k cenám materiálů, mzdám a termínům, viz přísl. kapitoly.

TAB I - LOMOVÉ VESNICE - VESNICE POVOZNÍKŮ

BABICE¹¹ (Babicz)

-zaniklá ves (na území dnešních Hor. Počernic)
-1359 - Frána z Janovic
-1385 - část - klášter sv. Anny

BĚCHOVICE (Bechovicz)

-ves, tvrz
-klášter sv. Kateřiny na Novém Městě Pražském
-1380 - Jindřich, syn Seidla kramáře¹⁴

BLAŽIM² (Dlazení)

-ves (v okolí Neveklova)
-1388 - klášter Ostrovský

BRANDÝS (Brandiss)

-před r. 1318 - městečko - páni z Michalovic

ČAKOVICE (Malé) (Czachovicz)

-ves
-1266 - Jakub z Čakovic

DŘEVČICE⁷ (Driewczicz)

-ves, tvrz
-před r. 1382 Jindřich z Merova
-část - pražská kapitula

HOROUŠANY (Horussan)

-klášter Zderazský

HRADČANY (Hradczan)

HRÁDEK I (Hradek)

-ves u Brandýsa nad Labem

HRÁDEK II (Hradek)

-ves, dvůr, mlýn u Čelákovic

HRADIŠTĚ² (Hradiscz)

-zaniklá ves, tvrz, dvůr (u Vnoře)
-1396 - Ješek z Hradištka (Jesco de Hradistka, dictus Hradistko)

KOSTELEC (Costelec)

-věnné město
-1371 - královna Eliška⁵

LETŇANY (Letnan, Lethnan)

-ves
-1347 - Velfovicové
-1376 - Matiáš od Věže¹⁶

MRATÍN (Mratyn)

-ves, tvrz, dvůr
-před 1379 - pražská kapitula

-1379 - Přibík ze Sluh a z Mratína¹⁰

NEHVIZDY⁸ (Nehvizd, Nechvizd)

-městec
-1372 - Petr z Klučova
-1380 - Mikuláš z Klučova

OSTROV (Ostrow)^{2,13}

-ves, tvrz
-1369 - Johlin ze Záp
-1369 -1378 - syn Johlinův?
-1378 - Závíš

POČERNICE (Poczrnin) (Horní)

-ves
-1366 - pražská universita (ves pronajímá)

POČERNICE (Dolní)

-ves
-1361 - Dorota, vdova po Štěpánu Pušovi
-r.1381 - Jan z Cách

POLERADY (Polerad)

-ves
-1290-1420 - děkanství pražského kostela

PRAHA (Praga)

RADONICE (Radunicz)

-ves
-1398-1408 - Ojř

SATALICE (Sotalic, Scalicz)

-ves
-část - kapitula u sv. Apolináře
-1386 - jeden dvorec - klášter sv. Anny v Praze
-1384 - Pašek ze Satalic (Passco de Sotalicz)²

SÍBŘINA (Syebrzin, de Trzbrine)

-ves
-1309 - klášter Zderazský
-poté ve 14. stol. - Olbramovicové z Prahy

SLUHY (Sluh)

-ves, tvrz
-před r. 1375 - synové Vitmara a Petra ze Sluh
-1375 - Beneš ze Sluh
-1379 - Přibík ze Sluh a z Mratína, Jakoubek ze Sluh⁹

SVĚMYSLICE (Svemyslicz)

-ves
-do r.1420 - klášter sv.Jiří

SVÉPRAVICE (Svepravic)

-ves
-okolo 1410 vyšehradské kanovníctví

ŠESTAJOVICE (Sestovicz, Sestegovicz)

-ves
-1227-1421 - klášter Zderazský

TOUŠEŇ (Tussen)

-ves
-před r. 1370 - markrabě Jošt
-poté - Jan z Michalovic

TŘEBORADICE (Trzieboradicz)

-ves
-od 1303 - část - pražské kanovníctví
-1384 - část - Ješek z Veleně

TRCZCHUS:**-TŘEBORADICE** (?)

-TŘEBOŠNICE (?)
-zaniklá ves, tvrz³ (u Tišic)
-r.1282 - vyšehradská kapitula²
-r. 1389 - Jiřík z Třebošnice²

TŘÍSKOVICE (Triskovicz)

-zaniklá ves, tvrz (zánik v l. 1427-1512)³
(U Třeboradic)
-1362 - Klára, vdova po Oldřichu Schotterovi¹⁵
-1410 - klášter Strahovský (dvůr, 3 popluží)⁴

VŠERADICE (Wseradicz)

-ves
-14.stol. - Trnovští a Svinařští (z Lochovic)

ZÁPY⁶ (Zapp)

-ves
-1369 - Johlin ze Záp
-poté - Mikuláš Heklík ze Záp
-poté - vdova Alžběta a dcery Anna a Regina

ZELENEČ² (Zelen(e)cz)

-ves
-r.1385 - Wolfram ze Škvorce (Wolffram de Scworecz)

ZEMĚCHY I (Zemech)

-ves u Velvar
-1410 - větší část - klášter Strahovský

ZLONICE (Clonicz)

-ves u Velvar
-královské zboží
-též drobné statky

ŽEHROVICE (Zehrovicz)

-ves
-1277-1388(?) - klášter Ostrovský¹²
-1318 - též vladyčí část
-1420 - část - Kladenští z Kladna

POZNÁMKY

(text bez poznámky = pozn. 1)

- ¹ SEDLÁČEK 1998.
- ² PROFOUS 1947-60.
- ³ ROUBÍK 1959.
- ⁴ Decem registra censuum Bohemica, 287.
- ⁵ PRÁŠEK 1913, 598
- ⁶ PRÁŠEK 1913, 11.
- ⁷ PRÁŠEK 1913, 81.
- ⁸ PRÁŠEK 1913, 157.
- ⁹ PRÁŠEK 1913, 811.
- ¹⁰ PRÁŠEK 1913, 833.
- ¹¹ HOLEC 1996, 118-119.
- ¹² NOVÝ 1961, 1-50.
- ¹³ ÚLOVEC 1998, 364-365.
- ¹⁴ TOMEK 1871, 419.
- ¹⁵ TOMEK 1871, 423.
- ¹⁶ TOMEK 1871, 422.

TAB II - POVOZNÍCI 1373

ZELENEČ (Zelen(e)cz)

<u>jméno</u>	<u>fůr, kamenů</u>	<u>celk.výdělek</u>
Michaeli	127f+1kam.	12k 41gr 7p
Jesconi	101f	9k 37gr
Miconi, Myka	73f	7k 25gr
Wenceslao	48f	4k 55gr 7p
Machoni, Macha	45f	3k 49gr 7p
Wrabczoni	31f	2k 38gr
Andree	31f	3k 27gr
Hubaloni	23f	2k 7p
Hawloni, Gallo	17f	1k 49gr 7p
Karolo	17f	1k 27gr
Krzcenoni	13f	1k 22gr 7p
Johanni	7f.	1k 19gr 7p
Marziconi	10f	53gr
Jacobo	8f	49gr
Polakoni	7f	48gr
Pesconi	6f	30gr
Sczedronio	3f	21gr
Cozloni	3f	17gr
Visso	3f	17gr
Jechuloni	3f	14gr
Duchonio	2f	12gr 7p
Marco	1f	7gr
<u>celkem</u>	<u>579f</u>	<u>57k 1gr</u>

NEHVIZDY (Nehvizardy)

<u>jméno</u>	<u>fůr, kamenů</u>	<u>celk.výdělek</u>
Marssoni, Marsso	53f	4k 55gr
Michaeli	38f	3k 31gr
Cruci	26f	2k 21gr
Hawloni	20f	1k 51gr
Welik, Weliconi	15f	1k 27gr
Mathie	12f	69gr
Mach, Mich	11f	52gr
Johanni	9f	54gr
Jene	6f	29gr
Borzconi	6f	35gr
Benessio	3f	18gr
Sczedronio	2f	14gr
<u>celkem</u>	<u>201f</u>	<u>18k 36gr</u>
PRAHA (Praga)		
Vitkoni, Witkoni	31f	2k 59gr
Mathie	21f	1k 59gr
Jurziconi, Juriconi	18f	1k 39gr
Blahutoni, Blahuconi, Dlahoni	7f	42gr
Laurencio	2f	11gr
<u>celkem</u>	<u>79f</u>	<u>7k 30gr</u>
ŠESTAJOVICE (Sestovic, Sestegovicz)		
Welconi	65f	6k 14gr 7p
Wenceslao	5f	31gr
Troyanoni	4f	21gr
<u>celkem</u>	<u>74f</u>	<u>7k 6gr 7p</u>

SATALICE (Sotalicz)

<u>jméno</u>	<u>fůr, kamenů</u>	<u>celk.výdělek</u>
Rzehaconi	64f	5k 36gr
Procopio	4f	21gr
<u>celkem</u>	<u>68f</u>	<u>5k 57gr</u>

SVÉMYSLICE (Svemisliz)

Jacobo	23f	2k 24gr 7p
Visso, Vissoni, Visso	20f	1k 50gr
Duchconi	8f	44gr
Wrachoni	6f	17gr 7p
Mikoni	3f	16gr
<u>celkem</u>	<u>60f</u>	<u>5k 32gr</u>

BRANDÝS nad Labem (Brandiss)

Mathie	42f	3k 43gr
Jacobo	6f	32gr 7p
Jesconi	5f	31gr
Hawlioni	4f	24gr
<u>celkem</u>	<u>57f</u>	<u>5k 10gr 7p</u>

HOROUŠANY (Horussan)

Clementi	11f	78gr
Welik	8f	47gr
Wanikoni	5f	27gr
Gallo	4f	21gr
Marziconi	3f	18gr
Cruci	3f	14gr
Borzco	2f	11gr
<u>celkem</u>	<u>36f</u>	<u>3k 36gr</u>

KAMENNÉ ŽEHROVICE

(Zehrovicz, Zehrowicz, Sehrovicz)

<u>jméno</u>	<u>fůr, kamenů</u>	<u>celk.výdělek</u>
Welconi	26f+23kam	5k 9gr
Wenceslao	2f	15gr
<u>celkem</u>	<u>28f</u>	<u>5k 24gr</u>

LETŇANY (Lethnan, Letnan)

Wesselo, Wesselczon	11f	60gr
Gallo	5f	31gr
Smelczoni	2f	11gr
Jurziconi	2f	12gr
<u>celkem</u>	<u>20f</u>	<u>1k 54gr</u>

HRÁDEK (Hradek)

Machoni	10f	52gr
Mathie	3f	26gr
<u>celkem</u>	<u>13f</u>	<u>1k 18gr</u>

TŘEBORADICE (Trzieboradicz)

Borssoni	8f	29gr
<u>celkem</u>	<u>8f</u>	<u>29gr</u>

POLERADY (Polerad)

Waloni	4f	29gr
<u>celkem</u>	<u>4f</u>	<u>29gr</u>

ZÁPY (Zapp)

Zeloni	3f	18gr
<u>celkem</u>	<u>3f</u>	<u>18gr</u>

SÍBŘINA (Trzebrine)

Walssoni	2f	13gr
<u>celkem</u>	<u>2f</u>	<u>13gr</u>

1373 CELKEM: 1232 FŮR+24 KAMENŮ, 120K 34GR

TAB III - POVOZNÍCI 1372-78

1372:

BRANDÝS (Brandiss)

lomy: Brandýs, Horoušany

Mathie

Thome

Wenceslao

Wito, Vitkoni

ČAKOVICE (Czachovicz)

lomy: Kostelec

Thome, Rhomassio

DŘEVČICE (Driewczicz)

lomy: Brandýs, Horoušany

Bartonio

Nikolao

Pesconi

Petro

HOROUŠANY (Horussan)

lomy: Horoušany

Borzconi

Gallo

Kudeloni

Marssoni

Marzikoni

Pechoni

Strnado

Wanconi

Witkoni

HRADČANY (Hradczan)

lomy: Horoušany

Duchconi

KOSTELEC (Costelec)

lomy: Kostelec

Blahuc

Marsalconi

Prokopio

LETŇANY (Letnan)

lomy: Třískovice, Kostelec

Thomassio, Thomas

MRATÍN (Mratyn)

lomy: Kostelec

Johanni

NEHVIZDY (Nehvizd, Nechvizd)

lomy: Brandýs, Horoušany, Kostelec

Borzconi

Franconi

Hawelczoni, Hawloni

Cruci, Crux

Kudeloni

Marssoni

Martio

Michaeli

Strnado

Weliconi

Witkoni

OSTROV (Ostrow)

lomy: Brandýs, Horoušany

Johanni

POLERADY (Polerad)*lomy:* Kostelec

Waloni

Welislao

PRAHA (Praga)*lomy:* Brandýs, Horoušany, Kostelec, Třískovice

Swachoni

Hanslino, Hanczliconi

Jurziconi, Gyrzikoni

Kapalaczio, Capalaczio

Mathie

Pesconi, Pessiconi

Petro

Stephano

Laurentio

SVÉMYSLICE (Svemisliz)*lomy:* Brandýs, Horoušany

Beness

Blahuconi

Duchconi, Duchononi

Jacobo

Jesconi

Krzscen

Pesconi

Thomassio

TŘEBORADICE (Trzeborad)*lomy:* neuvedeno

Borssoni

Jesconi

(TRCZCHUS) TŘEBOŠNICE ?
TŘEBORADICE ?*lomy:* Horoušany

Pessiconi

TŘÍSKOVICE (Triskovicz)*lomy:* neuvedeno

Thomassio, Thome

VŠERADICE (Wseradicz)*lomy:* Brandýs, Horoušany

Jesconi

ZÁPÝ (Zapp)*lomy:* neuvedeno

Pikne

Michaeli

ZELENEČ (Zelen(e)cz)*lomy:* Brandýs, Horoušany

Fabro

Jesconi

Carolo, Karolo

Michaeli

Mykoni

Andree, Ondrziey

Pesconi

Sczrbe, Sczrboni

Wenceslao

Wanconi

Wrabczoni, Vraczoni

KAMENNÉ ŽEHROVICE (Zehrovicz)*lomy:* Horoušany

Velconi, Welco

Wenceslao

1373 - viz. TAB. II

1374:

ZELENEČ (Zelen(e)cz)
lomy: Žehrovice, Kostelec

Hubaloni

Jacobo

Jene

Jesconi, Jenconi, Jechoni

Karolo

Michaeli

Miconi, Mikoni, Mika

Machoni

Andree

Pesconi

Polaconi

Hawloni

Wenceslao

PRAHA (Praga)
lomy: Zeměchy, Žehrovice

Blahutoni

Hanclino

Jurziconi

Swasconi

Wenceslao

Witkoni

BRANDÝS (Brandiss)
lomy: nevedeno

Mathie

KAMENNÉ ŽEHROVICE (Zehrovicz)
lomy: Žehrovice

Diclino

Henzlino, Henslino

Sturmoni

Wenceslao

Welconi

ŠESTAJOVICE (Sestovicz)
lomy: Kostelec

Clementi

Manconi

Marziconi

Mathie

Panochoni, Panocho

Thome

Welconi

NEHVIZDY (Nehvzd)
lomy: nevedeno

Marssoni

Michaeli

SVÉMYSLICE (Svemislíc)
lomy: Žehrovice

Duchonio

Jacobo

Purssoni

Viso, Vissoni, Visso

SATALICE (Sotalic)
lomy: Kostelec

Procopio

Rzehaconi

ZEMĚCHY (Zemech)
lomy: Zeměchy

Marzik

ZLONICE (Clonicz)
lomy: Zeměchy

Krzsczenoni

HRADČANY (Hradczan)*lomy:* Zeměchy

Oczassoni

SÍBŘINA (Syebrzin)*lomy:* neuvedeno

Waloni

POLERADY (Polerad)*lomy:* Kostelec

Waloni

KOSTELEČ (Costelec)*lomy:* Kostelec

Duchonio

DŘEVČICE (Drzewczic)*lomy:* Kostelec

Hubaloni

TOUŠEŇ (Tussen)*lomy:* neuvedeno

Jesconi

Hladki

HOROUŠANY (Horoussan)*lomy:* neuvedeno

(Gallo)

1375:**ZELENEČ** (Zelen(e)cz)*lomy:* Kostelec, Sluhy

Machconi

Karolo

Hubaloni

Andree

Mathe, Mathie

Michaeli

Jesconi

Pursoni

Manconi

PRAHA (Praga)*lomy:* Kostelec

Jurziconi, Jurzik

Vitkoni, Witkoni

Pessiconi

Laurentio

Nikolao

Blahutoni

Hasconi

Marconi

ŠESTAJOVICE (Sestovicz)*lomy:* neuvedeno

Manconi

Weliconi

BRANDÝS (Brandiss)*lomy:* neuvedeno

Mathie

SATALICE (Sotalicz)*lomy:* neuvedeno

Rzehaconi

Procopio

Karolo

SVÉMYSLICE (Svemislic)*lomy:* neuvedeno

Visso, Vissoni

Purssoni

KAMENNÉ ŽEHROVICE (Zehrovicz)*lomy:* Kostelec

Diclino, Dyclino

Pesconi

Wenceslao

Sturmoni

NEHVIZDY (Nehvizd)

lomy: neuvedeno

Marssoni

Cruci

KOSTELEČ (Costelec)

lomy: Kostelec, Sluhy

Waloni

Duchonczi, Duchaczio

Marsalconi, Marsalco

Hodconi

TOUŠEŇ (Tussen)

lomy: Kostelec

Hladkemu

SLUHY (Sluh)

lomy: Sluhy

Jesconi

1376:

ZELENEČ (Zelen(e)cz)

lomy: Sluhy, Kostelec, Žehrovice, Zápy

Andree

Wrabczoni

Macha, Machoni, Machconi + bratr

Miconi, Michconi + bratr

Karolo

Jesconi, Jenconi

Michaeli

Pesconi

Vissoni

Johanni

SLUHY (Sluh)

lomy: Sluhy

Jacobo, Jacobconi

Liszconi, Lisconi

Przibconi, Pribconi

(Jesconi)

PRAHA (Praga)

lomy: Kostelec, Sluhy, Zápy

Pessiconi + bratr

Marconi + bratr

Hanczlino, Hanzliconi, Henczlino,
Hinczoni

Wenceslao

Znoymero

NEHVIZDY (Nehvizd)

lomy: Kostelec, Sluhy, Zápy

Michaeli

Borzconi

Marziconi

MRATÍN (Mratin)

lomy: Kostelec, Sluhy

Przibconi

KOSTELEČ (Kostelec)

lomy: Kostelec

Marsalconi

Waloni

Blazconi, Blasie

Hodconi

SATALICE (Sotalic)

lomy: Kostelec, Sluhy, Zápy

Karolo

Prokopio

Rzahaconi

RADONICE (Radunicz)

lomy: Kostelec

Petro

SVĚMYSLICE (Svemislic)*lomy*: Sluhy, Zápý

Vissoni

Jacobo

KAMENNÉ ŽEHROVICE (Zehrovicz)*lomy*: Žehrovice, Zápý (?)

Wenceslao

Sturmoni

Welconi, Waconi

Andree

Pechoni

Dietrico

Czelcerio

Pagerio

Diclino

Rauserio

TOUŠEŇ (Tussen)*lomy*: Zápý

Hladcemu

POČERNICE (Poczrnic)*lomy*: Zápý

Nicolao

Paulo

BABICE (Babicz)*lomy*: Zápý

Wencelao

Procopio

BLAŽIM (Dlazení)*lomy*: Kostelec

Hanczlino

Witkoni

Pessiconi

1377:**ZELENEČ** (Zelen(e)cz)*lomy*: Zápý

Machoni, Machconi

Michaeli + sestra

Karolo

Andree

Jacobo

Miconi

Krzczenoni

Pesconi, Pessiconi

Wrabczoni

Judici

Jesconi

Johanni

Procopio

Blazconi

Nicolao

PRAHA (Praga)*lomy*: Zápý, Žehrovice

Henczlino, Henczliconi

Wenceslao

Pessiconi + bratr

Marconi

Marziconi

Blahuconi

Mathie

Vitkoni

Laurentio

TOUŠEŇ (Tussen)*lomy*: Zápý

Procopio

Rzehaconi, Rzemdchoni

Woytiechoni

Jesconi

Karolo

BABICE (Babicz)*lomy: Zápý*

Procopio

SVĚMYSLICE (Svemislíc)*lomy: Zápý*

Purssoni

Johanni

SATALICE (Sotalicz, Scalicz)*lomy: Zápý*

Marziconi

BĚCHOVICE (Bechovicz)*lomy: Zápý*

Wenceslao

Jacobo

SVĚPRAVICE (Svepravicz)*lomy: Zápý*

Johanni

Jesconi

POČERNICE (Poczrnin)*lomy: Zápý*

Czalunoni

KAMENNÉ ŽEHROVICE (Zehrovicz)*lomy: Žehrovice*

Dietlino, Diclino, Dietrico

Wenceslao

Sturmoni

Welconi

Henslino

Andree

Czeclerio

Rausero

Jesconi

1378:**ZELENEČ** (Zelen(e)cz)*lomy: Zápý*

Andree

Karolo

Miconi

Machconi + bratr

Jesconi

Pesconi

Michaeli, Michaliconi

Judici

PRAHA (Praga)*lomy: Zápý*

Hanczliconi, Hanczlino

Pessiconi

Laurentio

Scudencio

Marconi

Petro

Vitkoni

Znoymero

SATALICE (Sotalic)*lomy: Zápý*

Marziconi

SVĚPRAVICE (Svepravíc)*lomy: nevedeno*

Johanni

BRANDÝS (Brandiss)*lomy: Zápý*

Welislao

Thome

Duchonio

BLAŽIM (Dlazení)

lomy: neuvedeno

Wenceslao

Petro

SVÉMYSLICE (Svemislíc)

lomy: neuvedeno

Pesconi

HRÁDEK (Hradek)

lomy: neuvedeno

Duchconi

TOUŠEŇ (Tussen)

lomy: Zápý

Drno

HRADIŠTĚ (Hradisz)

lomy: Zápý

Drno

NEHVIZDY (Nehvizd)

lomy: Zápý

Marssoni

BABICE (Babic)

lomy: Zápý

Procopio

TAB. IV DŘEVO

1373	
<i>týdny</i>	<i>grošů</i>
23.01.	13k Křivoklát
30.01.	3k K
06.02.	1k 36gr
13..03.	9gr
20.03.	2k K
27.03.	3k 13gr (K)
03.04.	2k 31gr 4p
10.04.	48gr
17.04.	4k 18gr (K)
24.04.	56gr
01.05.	58gr
08.05.	58gr 7p
15.05.	22gr
22.05.	1k 2gr
29.05.	2k 38gr (K)
05.06.	49gr
12.06.	10gr
03.07.	53gr 6p
10.07.	34gr
24.07.	24gr
31.07.	25gr
07.08.	14gr
28.08	25gr
11.09. magistro operis pro lignis	2k
celkem	41k 24gr 5p (26k 30gr K)
1375	
<i>týdny</i>	<i>grošů</i>
11.02.	2k 16gr
04.03.	1k 5gr
18.03.	1k 6gr
01.04.	1k 51gr
08.04.	1k 5gr
22.04.	3gr
15.07.	6k 34gr
26.08. magistro operis pro lignis	2k
celkem	16k
1376	
<i>týdny</i>	<i>grošů</i>
24.02.	37gr
23.03.	35gr
20.04.	1k 2gr
08.06.	1k 3gr
15.06.	31gr
19.10. magistro operis pro lignis	2k
celkem	5k 48gr

1377	
<i>týdny</i>	<i>grošů</i>
08.03.	55gr
19.04.	1k
24.05.	5k 10gr
31.05.	3gr 6p
07.06.	2k 18gr
21.06.	40gr 6p
28.06.	2k 32gr
05.07.	8gr
26.07.	2k 57gr
09.08	22gr 6p
16.08.	17gr
13.09. magistro operis pro lignis	2k
11.10.	3k
06.12.	30gr
celkem	21 k 53gr 6p

TAB V KOLA, MAZIVA

1373		
15.05.	pro sepo et (pala)	3gr
12.06.	pro sepo	2gr
17.07.	pro rotulis et sepo	4gr
31.07.	pro smigma	2gr
14.08.	pro sepo	2gr
04.09.	(pro scopis) et sepo	2gr
02.10.	pro sepo	2gr
23.10.	pro sepo	2gr
27.11.	pro sepo	2gr
11.12.	pro sepo (et cerevisima famulis)	4gr
	<i>celkem</i>	28gr 2p
1375		
15.04.	pro sepo	2gr 6p
27.05.	pro sepo	1gr
22.07.	pro smigma et sepo	3gr
28.10.	pro sepo	2gr
02.12.	pro sepo et colomast	3gr
	<i>celkem</i>	11gr 6p
1376		
13.04.	pro sepo (et lopatis)	3gr
20.04.	pro sepo et smigma	3gr
18.05.	pro sepo	2gr
03.08.	pro smigma et sepo	8gr
31.08.	pro sepo	2gr 6p
12.10.	pro sepo et smigma	2gr
07.12.	pro sepo	1gr
	<i>celkem</i>	21gr 6p
1377		
11.01.	pro sepo	1gr
15.03.	pro sepo	2gr
29.03.	pro sepo	1gr
19.04.	pro sepo	2gr
31.05.	pro smigma	1gr 6p
21.06.	pro smigma et sepo	4gr
19.07.	pro smigma pro sepo	2gr 2gr
26.07.	pro smigma et sepo pro circulis ad rotas tertie machine	3gr 21gr
	<i>celkem</i>	39gr 6p

TAB VI **PROVAZY**

1373		
01.05.	pro funiculis magistro Petro	4gr
08.05.	de vectura magni funis in secundam machinam Martino...pro secundo magno fune ad secundam machinam	4gr 1k 30gr
07.08.	de vectura funis magni in machinam	6gr
13.11.	Martyn, pro tunica hiemali	20gr
	<i>celkem</i>	<i>2k 4gr</i>
1375		
29.04.	de vectura funis magni ad reformandum	3gr
13.05.	Martino pro fune magno in machina	2k 30gr
27.05.	Martino pro fune in huttan	5gr
28.10.	pro fune ad bigam in hutta	6gr
02.12.	pro fune in huttam	5gr
	<i>celkem</i>	<i>2k 49gr</i>
1376		
30.03.	pro fune minore carpentario dedimus Martino de latura eiusdem funis	1k 2gr 6p
07.12.	Martino pro fune in huttam	12gr
	<i>celkem</i>	<i>1k 14gr 6p</i>
1377		
27.09.	Martino, qui facit funes presenti anno, dedit quator funes magnos et plures minores	14gr 6p
	<i>celkem</i>	<i>14gr 6p</i>

TAB VII **TESAŘI**

A. TOVARYŠI

1373						
<i>týd</i>	<i>tesařů</i>	<i>dni</i>	<i>po</i>	<i>kop</i>	<i>gr</i>	<i>p</i>
02.01.		15			30	
09.01.		16			36	
16.01.	4	6	1 gr		48	
23.01.		18	2gr		36	
30.01.		15			30	
06.02.		18			36	
13.02.		20			40	
20.02.		15	2		30	
27.02.		12			26	
06.03.		20			40	
13.03.					42	6
20.03.					25	
27.03.					25	
03.04.	2				28	
10.04.					30	
17.04.					10	
24.04.	1 in capella	2 s.Wences.			5 2	in propina
01.05.	4				30	
08.05.	4			1		
15.05.					45	
22.05.					22	
29.05.					25	
05.06.	1				12	
12.06.	1				12	
19.06.	1				15	
26.06.	1				15	
03.07.	1				15	
10.07.	1				15	
17.07.	1				15	
24.07.	1				15	
31.07.	1				20	
07.08.					23	
14.08.					30	
21.08.					30	
28.08.					36	
04.09.					38	
11.09.					30	
18.09.					35	
25.09.					24	
02.10.					36	
09.10.				1	12	
16.10.				1	49	

23.10.					28	
30.10.	3				45	
06.11.	1				20	
13.11.	1				15	
20.11.	1				12	6
27.11.	1				15	
04.12.					20	
11.12.					25	
18.12.	1				10	
				3k	1308	12
					21k 48gr	1gr
celkem					24k 49gr	

B. MISTR TESAŘ

<i>týdně</i>		7x16			112	
		35x20			700	
		10x16			160	
					972	
		celkem		16k	12gr	
<i>ročně</i>						
01.05.	magistro Wenceslao carpentario		2k			
16.10.	magistro Wenceslao carpentario		2k			
13.11.	pro tunica hiemali				30gr	
11.09.	pro lignis		2k			
<i>spec. pra.</i>						
06.02.	expense pro conspicienda robora		4k		16gr	
celkem				26k	58gr	
A+B celkem				51k	47gr	

1375						
<i>týd</i>	<i>tesařů</i>	<i>dni</i>	<i>po</i>	<i>kop</i>	<i>gr</i>	<i>p</i>
07.01.	0				0	
14.01.	0				0	
21.01.	0				0	
28.01.	0				0	
04.02.	1				10	
11.02.	2				12	
18.02.	2				20	
25.02.	3				36	
04.03.	3				36	
11.03.	3				36	
18.03.	2				24	
25.03.	2				20	
01.04.	2				24	
08.04.	2				24	
15.04.	1	3			6	
22.04.	1	3			6	
29.04.	1				5	

06.05.	2				30	
13.05.	1				15	
20.05.	1				10	
27.05.	0				0	
03.06.	0				0	
10.06.	0				0	
17.06.	0				0	
24.06.	0				0	
01.07.	0				0	
08.07.	0				0	
15.07.	0				0	
22.07.	0				0	
29.07.	0				0	
05.08.	0				0	
12.08.					20	
19.08.	0				0	
26.08.	0				0	
02.09.					30	
09.09.					25	
16.09.	0				0	
23.09.	0				0	
30.09.					25	
07.10.	0				0	
14.10.	0				0	
21.10.	0				0	
28.10.	0				0	
04.11.	0				0	
21.11.	0				0	
18.11.	0				0	
25.11.	0				0	
02.12.	0				0	
09.12.	0				0	
16.12.	0				0	
23.12.	0				0	
30.12.	0				0	
1376						
<i>týd</i>	<i>tesařů</i>	<i>dni</i>	<i>po</i>	<i>kop</i>	<i>gr</i>	<i>p</i>
06.01.	1				10	
13.01.	1				10	
20.01.	1				10	
27.01.	1				10	
03.02.	1				10	
10.02.	1				10	
17.02.	1				10	
24.02.	1				10	
02.03.	1				10	
09.03.	1				10	
16.03.	1				10	
23.03.	1				10	
30.03.	1				10	

06.04.	0				0	
15.04.	0				0	
16.04.	0				0	
27.04.	0				0	
04.05.	0				0	
11.05.	0				0	
18.05.	0				0	
25.05.	0				0	
01.06.	0				0	
08.06.	1				10	
15.06.	2				18	
22.06.	1				18	
29.06.	1				12	
06.07.	1				18	
13.07.	1				18	
20.07.	1				15	
27.07.	1				18	
03.08.	1				18	
10.08.	1				18	
17.08.	1				18	
24.08.	1				18	
31.08.	1				18	
07.09.	1				18	
14.09.	1				18	
21.09.	1				18	
28.09.	1				12	
05.10.	1				15	
12.10.	0				0	
19.10.	0				0	
26.10.	0				0	
02.11.	0				0	
09.11.	0				0	
16.11.	0				0	
23.11.	0				0	
30.11.	0				0	
07.12.	0				0	
14.12.	2				24	
21.12.	2	3			18	
28.12.					24	
1377						
<i>týd</i>	<i>tesařů</i>	<i>dni</i>	<i>po</i>	<i>kop</i>	<i>gr</i>	<i>p</i>
04.01.	2				20	
11.01.	3		12gr		36	
18.01.	3		12		36	
25.01.	3		12		36	
01.02.	3		10		30	
08.02.	3		18	1	54	
15.02.	4		12	1	48	
22.02.	4		10		40	
01.03.	4		10		40	

08.03	4		12		48	
15.03.	4		12		48	
22.03.					40	
29.03.	4		8		32	
05.04.	3		10		30	
12.04.	4		15	1		
19.04.	4				50	
26.04.	2		10		20	
03.05.	2				25	
10.05.	2		15		30	
17.05.	4		10		40	
24.05.	4		15		60	
31.05.	4		18	1	12	
07.06.	4		18	1	12	
14.06.	4		15	1		
21.06.	6		15	1	30	
28.06.	6		15	1	30	
05.07.	6		18	1	48	
12.07.	5		15	1	15	
19.06.	5		12	1		
26.07.	4		18	1	12	
02.08.	4		18	1	12	
09.08.	2		12		24	
16.08.	2		18		36	
23.08.	3		15		45	
30.08.	2		18		36	
06.09.					26	
13.09.					24	
20.09.	1				15	
27.09.	0				0	
04.10.	0				0	
11.10.	0				0	
18.10.	1	4			10	
25.10.	0				0	
01.11.	0				0	
08.11.	0				0	
15.11.	0				0	
22.11.	0				0	
29.11.	0				0	
06.12.	0				0	
13.12.	0				0	
20.12.	0				0	
27.12.	0				0	

TAB. VIII ŠINDELE

1373		
29.05.	cilindria 44 sexag. per 15p	1k
03.07.	pro cilindriis	1k 49gr
	<i>celkem</i>	<i>2k 49gr</i>
1375		
08.04.	50 sexag=3000 cilindriorum per 14p	58gr
10.06.	pro cilindriis	44gr
	<i>celkem</i>	<i>1k 42gr</i>
1376		
20.07.	pro cilindriis	52gr
27.07.	pro cilindriis ad tecta reformanda	49gr
03.08.	pro cilindriis ad tecta reformanda	54gr
	<i>celkem</i>	<i>2k 35gr</i>
1377		
26.07.	pro cilindriis	3k 12gr
09.08.	pro cilindriis	1k 55gr
29.11.	pro cilindriis longis	1k 12gr
	<i>celkem</i>	<i>6k 19gr</i>

TAB. IX LOKÁTOŘI - ZEDNÍCI

1373				
týdny	lokátoři	zvl. příplatky	zedníci	zvl. příplatky
24.04	9 2k 21gr	in capela sancti Wenceslai		
01.05.	4 48gr	1k bibalibus pro laborantibus	2 15gr	
08.05.	10 3k 20gr		6 1k 30gr	
15.05.	4 1k 20gr		6 1k 30gr	3gr bal
22.05.	6 1k 48gr		5 1k 18gr	4gr bal
29.05.	6 2k	7gr pro cirotecis et bibalibus	4 1k	3gr bib
05.06.	6 1k 36gr	10gr de clausura	4 48gr	
12.06.	6 1k 36gr		7 1k 24gr	
19.06.	6 1k 48gr		3 42gr	3gr bal
26.06.	6 1k 48gr		3 42gr	
03.07.	6 1k 48gr	3gr bal	3 42gr	
10.07.	6 1k 48gr		3 42gr	
17.07.	8 2k 24gr		4 56gr	4gr bal
	Weliconi pro 5 diebus in capella sancti Wenceslai 15gr			
24.07.	8 2k 24gr		4 56gr	
31.07.	8 2k 40gr	4gr bal	4 1k 4gr	
07.08.	8 2k 24gr		4 56gr	
14.08.	8 2k 24gr	4gr bal	4 56gr	
21.08.	8 2k 24gr		4 56gr	
28.08.	6 2k	4gr bal	3 45gr	
04.09.	0		8 2k 16gr	
11.09.	6 1k 24gr		2 26gr	
18.09.	4 1k 12gr		? 20gr	
	- in locatione secundi trunci expendi in muratoribus et famulis 5gr			
25.09.	4 1k		0	
02.10.	8 2k 40gr	finales	2 30gr	finales
23.10.	2 30gr	qui canalia locaverunt super capelam s. W.	2 24gr	
30.10.	1 8gr	in canalibus		
06.11.	-ibus 5gr	qui ruptum glender locaverunt		
04.12.			1 Paulo 3gr	qui in sepulchris principum laboravit
11.12.	1 Wenceslao 10gr	in sepulchris	1 Paulo 7gr	de sepulthura principium
18.12.	1 Wencealao 15gr	qui sepulchra omnium principum cooperuit	1 Paulo 5gr	qui in sepulchris principum laboravit
	1 Wernhero 10gr	adhuc estivale salare		
	34k 750gr	1k 32gr	8k 798gr	17gr
	48k 2gr		21k 35gr	
	celkem		69k 37gr	

1375				
<i>týdny</i>	<i>lok.</i>	<i>gr.</i>	<i>zed.</i>	<i>grošů</i>
07.01.				
14.01.				
21.01.				
28.01.				
04.02.				
11.02.				
18.02.	2 lapicidis	5gr		
25.02.				
04.03.				
11.03.				
18.03.				
25.03.	4 lapicidis	40gr		
01.04.	6(20)	2k		
08.04.	4(20)	1k20gr+2gr-ba	2(16)	32gr
15.04.	8(18)	2k24gr	1	14gr
22.04.	8(12)	1k36gr	1	10gr
29.04.	8(10)	1k20gr	1	6gr+5gr-ba
06.05.	7(20)	2k20gr	2(16)	32gr+4gr-ba
13.05.	5(20)	1k40gr	2(16)	32gr
20.05.	4(20)	1k20gr	2(16)	32gr+3gr-ba
27.05.	0		0	
03.06.	0		0	
10.06.	0		0	
17.06.	8(18)	2k24gr	3(12)	36gr
24.06.	4(18)	1k12gr	2(14)	28gr
01.07.	4(18)	1k12gr	2(14)	28gr
08.07.	2(18)	36gr	1	20gr+1gr-ba
15.07.	6(18)	1k48gr	3(14)	42gr
22.07.	6(18)	1k48gr	3(14)	42gr+3gr-ba
29.07.	6(20)	2k	2(16)	32gr
05.08.	4(18)	1k12gr	1	14gr+3gr-ba
12.08.	2(18)	36gr	1	15gr+1gr-ba
19.08.	2(20)	40	1 (Paulo)	16gr
26.08.	2 pro 2 die.	16gr	1	16gr
02.09.				
09.09.				
16.09.				
23.09.				
30.09.	locatoribus, qui in estate laboraverunt, finales dedim III fertones			
07.10.				
14.10.				
21.10.				
28.10.				
04.11.				
11.11.			2 qui reformaverunt pavementum in antiqua et nova ecclesia prpo 2 diebus	8gr

25.11.			Paolo muratori cum socio et famulis, qui pavimentum reformaverunt per totam ecclesiam novam et antiquam	27gr 6p
02.12.				
09.12.				
16.12.				
23.12.				
30.12.				
1376				
<i>týdny</i>	<i>lok.</i>	<i>gr.</i>	<i>zed.</i>	<i>gr.</i>
06.01.				
13.01.				
20.01.				
27.01.				
03.02.				
10.02.				
17.02.				
24.02.				
02.03.				
09.03.				
16.03.				
23.03.				
30.03.				
03.04.				
13.04.	6(12)per 4dies	1k12gr	2	10
30.04.	6(16)	1k36gr	2(10)	20gr
27.04.	6(16)	1k36gr	2(8)	16gr
04.05.	7(20)	2k20gr+4gr-ba	3(15)	45gr
11.05.	8(20)	2k40gr	2(15)	30gr
18.05.	8(18)	2k24gr	2(13)	26gr+5gr-ba
25.05.	8(20)	2k40gr	3(15)	45gr
01.06.	8(16)	2k8gr	5(11)	55gr+5-ba
08.06.	8(20)	2k40gr	5(15)	1k15gr
15.06.	8(20)	2k40gr	5(15)	1k15gr
+in propina de clausura fenestrarum loc+mur 40gr				
22.06.	4(18)	1k12gr	5(13)	1k5gr
29.06.	4(18)	1k12gr+3gr-ba	4(13)	52gr
06.07.	4(20)	1k20gr	4(15)	1k
13.07.	4(20)	1k20gr	4	1k+4gr-ba
20.07.	4(16)	1k4gr	4(11)	44gr
27.07.	4(20)	1k20gr	4(15)	1k+3gr-ba
03.08.	4(18)	1k20gr	4(15)	1k
10.08.	4(20)	1k20gr	4(15)	1k+5gr-ba
17.08.	4(20)	1k20gr	5(15)	1k15gr
24.08.	8(20)	2k40gr	5(15)	1k15gr+5gr-ba
31.08.	8(20)	2k40gr	5(16)	1k20gr
07.09.	8(18)	2k24gr	5(14)	1k10gr 5gr-ba
14.09.	4(20)	1k20gr	3(16)	48gr
21.09.	4(20)	1k20gr	3(16)	48gr

28.09.	2(16)	32gr	5(12)	1k+4gr-ba
05.10.	4(20)	1k20gr	5(16)	1k20gr+4gr-ba
12.10.	6(20)	2k	5(16)	1k20gr
19.10.	8(16)	2k8gr+1k-fin	3(15)	45gr+4gr-ba
26.10.				
02.11.				
09.11.				
16.11.				
23.11.				
30.11.				
07.12.				
14.12.				
21.12.				
28.12.				
1377				
<i>týdny</i>	<i>lok.</i>	<i>gr.</i>	<i>zed.</i>	<i>gr.</i>
04.01.				
11.01.				
18.01.				
25.01.				
01.02.				
08.02.				
15.02.				
22.02.				
01.03.				
03.03.				
15.03.				
22.03.				
29.03.				
05.04.				
12.04.				
19.04.				
26.04.				
03.05.			2(14)	28gr
10.05.	4(20)	1k20gr	4(16)	1k4gr+5gr-ba
17.05.	6(16)	1k36gr	4(12)	48gr
24.05.	6(18)	1k48gr	4(14)	56gr+6gr-ba
31.05.	6(20)	2k	5(16)	1k20gr
07.06.	8(20)	2k40gr	5(16)	1k20gr+5gr-ba
14.06.	8(18)	2k24gr	5(16)	1k20gr
21.06.	8(18)	2k24k	6(14)	1k24gr+6gr-ba
28.06.	8(16)	2k8gr	7(12)	1k24gr
05.07.	8(20)	2k40gr	7(16)	1k52gr+6gr-ba
12.07.	8(18)	2k24gr	7(14)	1k38gr
19.07.	8(16)	2k8gr	7(12)	1k24gr+5gr-ba
26.07.	8(20)	2k40gr	7(16)	1k52gr
02.08.	10(20)	3k20gr	7(16)	1k52gr+5gr-ba
09.08.	10(16)	4k40gr	7(12)	1k24gr
16.08.	10(20)	3k20gr	7(16)	1k52gr
23.08.	8(18)	2k24gr	5(14)	1k10gr
30.08.	4(20)	1k20gr	3(16)	48gr+4gr-ba
06.09.	4(18)	1k12gr	2(14)	28gr

13.09.	6(16)	1k36gr	2	24gr+4gr-ba
20.09.	5(18)	1k30gr	2(14)	28gr
27.09.				
04.10.				
11.10.				
18.10.				
25.10.	Jesconi lapicide de limine et gradibus	16gr	Woytiechoni muratori de hostio,quo itur ad cimetrium	12gr +famulo 4gr
01.11.				
08.11.				
15.11.				
22.11.				
29.11.				
06.12.				
13.12.				
20.12.				
27.12				

TAB.X **OLOVO**

(1372)			
06.06.	- plumbo emimus -et de ponderatione -famulis, qui in currum posuerunt -et de vectura	36 centenarios minus 13 libras (35ct. 87lb.) 1ct per 33gr	19k 44gr 4gr 3gr 4gr
04.07.	-famulis, qui plumbum diviserunt		9gr
03.10.	-pro plumbo in murum -famulis in statera et latura	6ct per 32gr	(3k 12gr) 4gr
1373			
03.04.	apud Nicolaum Codawer de Cubito -de ponderatione et famulis portantibus	20ct 30lib. per 32gr	10k 47gr 8p 4gr
01.05.	-famulis, qui plumbum diviserunt		8gr
03.07.	-plumbum -de pondere et famulis ibidem laborantibus -de vectura eiusdem ad Castrum	7,5ct per 32gr	4k 4gr 2gr
31.07.	-de plumbi divisione		2gr
14.08.	-plumbum -de pondere -famulis -de vectura plumbi ad Castrum	6ct per 39gr	3k 54gr 2gr 2gr 3gr
28.08.	-plumbum -de pondere -de vectura in Castrum -de divisione huius plumbi	9ct per 42gr	6k 18gr 3gr 3gr 2gr 6p
04.09.	-plumbum -de pondere -famulis, qui portaverunt in currum et de curru -de vectura -de divisione ad frustra (sic)	7ct minus quartam (6,75) per 40gr	4k 30gr 2gr 2gr 3gr 2gr
25.09.	-plumbum -de vectura plumbi -de divisione huius	3,5ct 9lib per 42gr	2k 32gr 3gr 1gr 6p
	<i>celkem</i>	<i>53ct 14lib</i>	<i>32k 50gr 8p</i>

(1374)	lacuna		0
1375			
25.02.	-emimus plumbum de Polonia per dominum Franam commendatorem Glacen(sem) -de pondere et inpositione ad currum -de vectura ad Castrum	53,5ct 14lib per 36gr	32k 11gr 10gr 5gr
18.03.	-aput Fridlinum de Fraiberg -de ponderatione et famulis, qui ad stateram plumbum et ad currum inposuerunt -de vectura eiusdem plumbi ad Castrum	36ct per 32	19k 12gr 7gr 6gr
15.04.	pro divisione plumbi		7gr
06.05.	de divisione plumbi		7gr
29.07.	de divisione plumbi		6gr
	<i>celkem</i>	<i>89ct 64lib</i>	
1376			
20.04.	famulis, qui seccaverunt plumbum		4gr
04.05.	-aput Henczlinum de Fraiberg -de pondere et famulis de inpositione -de vectura eiusdem plumbi	57ct per 29gr	27k 30gr 12gr 6gr
11.05.	de divisione vel seccatione plumbi		7gr
07.09.	de divisione plumbi		5gr
21.09.	de divisione plumbi		7gr
28.09.	-aput Henslinum dictum Cramer de Friberg -de pondere -de vectura	primo 36ct per 29gr secunda 22ct	(17k 24gr) (10k 38gr) celk 28k 2gr 8gr 10gr
12.10.	de divisione plumbi		1gr 6p
	<i>celkem</i>	<i>115ct</i>	
1377			0
(1378)			
02.05.	-aput Henslinum de Misa -de pondere -de vectura	22ct per 31gr	11k 22gr 8gr 4gr
22.08.	-emimus plumbum -de pondere et latura	7ct 12 libr in una massa per 34gr	4k 2gr 4k
12.09.	-emi plumbum -de vectura et pondere	4ct per 37	(2k 28gr) 4gr

TAB. XI UHLÍ

1373		
08.05.	pro carbonibus currum	20gr
03.07.	pro carbonibus	24gr
24.07.	pro uno curru carbonutn	32gr
28.08.	pro carbonibus	25gr
	<i>celkem</i>	<i>1k 41gr</i>
1375		
15.04.	pro carbonibus	2gr 6p
29.04.	pro carbonibus	20gr
29.07.	pro carbonibus	5gr
05.08.	pro carbonibus	6gr
	<i>celkem</i>	<i>33gr 6p</i>
1376		
20.04.	pro carbonibus	18gr
17.08.	pro carbonibus	12gr
31.08.	pro carbonibus	12gr
	<i>celkem</i>	<i>42gr</i>
1377		
09.08.	pro carbonibus	4gr
23.08.	pro carbonibus	15gr
20.09.	pro carbonibus	6gr
	<i>celkem</i>	<i>25gr</i>

TAB. XII VÁPNO

(1372)			
20.06.	Adam	24 corba - 192 tinae 1tina per 15p	4k
31.10.	Welislao vectori -	13,5 cor 1cor per 2gr	27gr
21.11.	Ade	21 cor 1 cor=8 tin=168tin 1tin per 15p	3k 30gr
1373			
10.04.	Duchconi de vectura -	2 cor	3gr
01.05.	Mixonon dicto Hrazak -	36 cor 1cor=8tin=288tin 1tin per 14p	5k 30gr
08.05.	Welislao vectori de	- 36 cor per 20p (1gr 8p) vecturam comp.	1k
15.05.	Frane Terglero	-16 tin (2 cor) (1tin per 14p)	18gr 8p
07.08.	Hrazaconipro antiquo debito cementi		6gr
	<i>celkem</i>	38cor=304tin + vectura 38cor	5k 54gr 8p 1k 3gr 6k 57gr 8p
(1374)			
05.03.	Raichstein	- pro cemento 24 cor -192 tin 1tin per 15p	4k
07.05.	Welislao ista parte	-de vectura cementi a fornace Raichstein ex - 20 corbarum per 2gr	40gr
1375			
01.04.		-de 5 corbis cementi per 2gr	43gr*
20.05.	Hasconi de Hradczano -	de 1 corba	2gr
15.07.		-de vectura cementi et arene	5gr
19.08.		-de vectura cementi et arene	6gr
26.08.	Francza Terclerus	- presenti anno 100 tinas cementi (12,5 corbis) -et post - 45 tinas 1tin per 16 hallenses	1k

1376			
13.04.	Nicolao vectori	-de 10corbis cementi per 2gr (80tin.)	20gr
11.05.	Nicolao vectori	-de 1 corba cementi +5 sportis arene	(2gr)* 10gr 4p
01.06.	Nicolao vectori	- de 4 corbis cementi (per 2gr)	8gr
06.07.	Nicolao vectori de Praga	-de 1 corba cementi per 2 gr	2gr
13.07.	Tomczoni de Hradczan	-de 5 corbis cementi per 2gr	(10gr)
17.08.	Tomczoni de Hradczano	-de 2 corbis cementi (per 2gr)	4gr
07.09.	Tomczoni	-de 2 corbis cementi (per 2gr)	4gr
05.10.	Tomczoni	-de 2 corbis cementi (per 2gr)	4gr
19.10.	emimus cementum apud Franam Terclerium	-261 tinas per 16p (32,5 cor + 1 tina)	5k 48gr
		+ 27 corbis vectura	54gr
1377			
17.05.	Kucliconi de vectura	-14 corbis cementi. per 2gr	28gr
24.05.	«	-5 cor per 2gr	10gr
07.06.	«	-4 cor (per 2gr)	8gr
14.06.	«	-5 cor (per 2gr)	10gr
21.06.	«	-2 cor (per 2gr)	4gr
12.07.	«	-11cor (per 2gr)	22gr
09.08.	«	-6 cor per 2gr	12gr
23.08.	Tomczoni	-2 cor (per3gr)*	6gr
30.08.	Kucliconi	-5 cor (per 2gr)	10gr
27.09.		-pro 54 corbis cementi receptis apud Franam Terclerum et Raychstein (1 tin) per 16p	10k 48gr
		+ 49 corbis vectura	1k 50gr
(1378)			
23.05.	Cucliconi de vectura	-11 cor cementi per 2gr	22gr
20.06.	Kucliconi	-3cor per 2gr	6gr
27.06.	«	-2cor (per 2gr)	4gr
29.08.	«	-11cor (per 2gr)	22gr
12.09.	Item expendimus de cemento presenti anno 243 tinas	per 16p (30,5 corbis)	5k 24gr
		+29 corbis vectura	54gr

TAB. XIII PÍSEK

(1372)			
31.10.	Welislao vectori	23 sportis per 20p	38gr 4p
1373			
13.03.	Duchconi de Hradczan	18 sportis arene per 20p	30gr
20.03.	«	pro 26 curr arene per 20p	45gr 4p (43gr 4p)
27.03.	«	de vectura arene	29gr
19.06.	Welconi	de 9 vecturis per 20p	15gr
17.07.		pro 6 vecturis arene per 20p	10gr
	<i>celkem</i>		<i>2k 9gr 4p</i>
(1374)			
07.05.		44 sportis arene per 20p	1k 13gr 4p
1375			
01.04.	Tomczoni de vectura	22 sportas per 1gr 6p	33gr
20.05.	Hasconi de Hradczano	5 sportis per (1gr 6p)	7gr 6p
15.07.		de vectura cementi et arene	5gr
19.08.		de vectura cementi et arene	6gr
11.11.		de vectura laterum et arene	9gr
1376			
13.04.	Nicolao vectori	18 sportis per 20p	30gr
11.05.	«	5 sportis (per 20p) (+vápno)	(8gr 4p) 10gr 4p
01.06.	«	10sp per 20p	16gr 8p
08.06.	«	7sp per 20p	11gr 8p
06.07.	«	20sp per 20p	(33gr 4p)
13.07.	Tomczoni de Hradczan	12sp per 20p	20gr
20.07.	Thomeczoni de Hradczano	3sp (per 20p)	5gr
07.09.	Tomczoni	3sp (per 20p)	5gr
05.10.	Tomczoni	5sp per 20p	(8gr 4p)
1377			
19.04.	Kuclino	12 sportis arene per 20p	20gr
17.05.	Kucliconi de vectura	30sp per 20p	50gr
24.05.	«	12sp per 20p	20gr
07.06.	«	13sp	22gr*
14.06.	«	15sp (per 20p)	25gr
21.06.	«	6sp per 20p	10gr
12.07.	«	33sp per 20p	55gr
09.08.	«	24sp per 20p	40gr
(1378)			
23.05.	Cucliconi de vectura	35 sportarum arene per 20p	58gr 4p
20.06.	Kucliconi	10sp per 20p	16gr 8p
27.06.	Kucliconi	16sp per 20p	28gr*
29.08.	Kucliconi	17sp per 20p	28gr*

TAB. XIV VODA

1376			
13.04.	Nicolao vectori	de duobus vasis (vel vectura falangarum ferrarum)	4gr
29.06.	Thomczoni	pro 3 vasis aque	3gr
13.07.	Tomczoni de Hradczan	4 vas per lgr	(4gr)
10.08.		3 vas (per lgr)	3gr
17.08.	Tomczoni	3 vas (per lgr)	3gr
07.09.	Tomczoni	9 vas (per lgr)	9gr
21.09.	Tomczoni	3 vas (per lgr)	3gr
28.09.	Tomczoni	3 vas (per lgr)	3gr
	<i>celkem</i>	<i>30vas</i>	<i>30+2gr</i>
1377			
21.06.	Kucliconi	de 9 vasis aque (per lgr)	9gr
12.07.	Kucliconi	6 vas (per lgr)	6gr
09.08.	Kucliconi	9 vas (per lgr)	9gr
30.08.	Kucliconi	1 vas (per lgr)	1gr
	<i>celkem</i>	<i>25 vasis</i>	<i>25gr</i>

TAB. XV VEJCE

1373		
24.04.	pro ovis (capela sanc. Wenc.)	46gr
11.09.	pro ovis ad reformandos lapides fractos	2gr
02.10.	pro ovis	16gr
	<i>celkem</i>	<i>1k 4gr</i>
1375		
05.08.	pro ovis	2gr
1376		
31.08.	pro ovis	2gr
1377		
		0

TAB. XVI **HŘEBÍKY**

1373		
09.01.	pro claviculis Fabro	3gr
16.01.	pro claviculis F	2,5gr
06.03.	pro claviculis F	3gr
27.03.	pro claviculis pro carpentario	4gr 6p
01.05.	pro claviculis et listis ad stelbok F	4gr
08.05.	pro claviculis	9gr
29.05.	pro clavo F	1gr
05.06.	pro claviculis	1gr
12.06.	pro claviculis	1gr
17.07.	pro claviculis ad ligandas gemmas in capella sancti Wenceslai	15gr
18.09.	pro claviculis	5gr
23.10.	pro claviculis podlazni	3gr
30.10.	pro claviculis dicti podlazni	5gr
13.11.	pro claviculis dictis podlazni	3gr
27.11.	pro claviculis	3gr
11.12.	pro claviculis F	5gr
25.12.	pro claviculis	5gr
	<i>celkem</i>	<i>1k 13gr</i>
1375		
13.03.	carpentario pro claviculis	11gr
13.05.	pro 30 000 claviculis cilindriorum (1000 per 3gr 5p) pro 3 600 claviculorum dictis lathni (60 per 10p) pro 1 800 (claviculorum) dictis podlazni (60 per 9p) de latura summa	1k 42gr 6p 50gr 22gr 6p+1gr 1gr 2k 57gr
30.09.	pro claviculis	8gr
	<i>celkem</i>	<i>3k 16gr</i>
1376		0
1377		
26.07.	pro claviculis	22gr
30.08.	pro claviculis	11gr
06.12.	pro claviculis	12gr
	<i>celkem</i>	<i>45gr</i>

TAB. XVII KAMENICKÝ ŠPIC

1373			
29.05.	de 2 picconibus	F	4gr
05.06.	de 4 pikonibus	F	6gr
26.06.	de 2 pikonibus	F	3gr
03.07.	de 2 picconibus	F	3gr
17.07.	de ? pikonibus	F	10gr
31.07.	de (1) pikone et ferro	F	2gr
07.08.	de 2 pikonibus	F	3gr
14.08.	de 2 pikkonibus	F	3gr
21.08.	de 2 pikkonibus	F	3gr
	<i>celkem</i>		37gr
1375			
06.05.	de 8 pikonibus reformatis (cum calibe)	F	12gr
1376			
25.05.	de reformatione 18 pikonum	F	24gr
13.07.	de reformatione 10 pikonum cum calibe	F	15gr
20.07.	de reformatione piccorum	F	6gr
	<i>celkem</i>		45gr
1377			
14.06.	de reformatione pikonum	F	18gr
26.07.	de pikonibus	F	18gr
02.08.	de pikonibus	F	12gr
	<i>celkem</i>		48gr

TAB. XVIII **DLÁTA**

29.08.1372	de 3 dlatonibus	F	6p
19.09.	de (pikone) et dlatiis	F	2gr 6p
03.10.	de (2 pikonibus) et 6 dlatonibus	F	5gr
29.05.1373	de ? dlatonibus	F	2gr

LOPATY

10.04.1373	pro lopatonibus	F	2gr
12.02.1374	pro lopatonibus		3gr
30.04.1374	pro (viteis) et loppatonibus		4gr
06.04.1376	pro lopatis		1gr
13.04. 1376	pro (sepo) et lopatis		3gr
07.09.1376	pro lopatis (et cribro)		2gr
31.05.1377	pro lopatis		2gr
21.06.1377	pro loppatis		1gr

PROSÍVAČKY

01.08.1372	pro capisterio, scutella et crebro		2gr
23.04.1374	pro cribro ad purgandum cementum		1gr
06.04.1376	pro cribro ad purgandum cementum		1gr
07.09.1376	(pro lopatis) et cribro		2gr
22.08.1378	2 cribra dicta Rzedczicze		3gr

TAB. XIX OKNA

(1372)		
06.06.	Fabro pro 9 falangis ad fenestras in snek (1per 26p-2gr 2p)	22gr
20.06.	Wenceslao Ocass de Hradczano de vectura falangiarum ferrarum ad fenestras	2gr
11.07.	famulis, qui portaverunt ferramenta vel falangas a fabro	2gr
18.07.	Item de latura falangiarum ferrearum ad fenestras a fabro Item famulis laboris in propina	2gr 2gr
22.08.	magistero Wancone super ferramentis videlicet falangis ferreis quas fecit de presenti anno ad fenestras maiores et minores -de minoribus - 120 ulnas (1per 7,5gr) -de maioribus - 157 ulnas (1per 10gr)	15k 26k 10gr
19.09.	de (8?) novem ferris ad fenestras in snekken (1 per 26p-2gr 2p)	
10.10.	fabro pro ferro in fenestram snek	2gr 2p
1373		0
(1374)		0
1375		
15.04.	famulis de latura falangiarum ferratum	2gr
06.05.	de allatione 2 falangiarum ferrearum ad fenestram	1gr
13.05.	magistro Wenceslao super falangis sub ambitu -minoribus fenestris- 33 ul (1per 7gr) -maioribus fenestris- 126 ul (1per 7gr) Item falangiarum - in minoribus fenestris - 27ul (1per 6gr) - in maioribus fenestris - 63ul (1per 6gr) summa	18k 33gr 9k cum 6gr 27k 40gr (27k 39gr)
24.06.	de latura falangiarum ferrearum ad fenestras	5gr
19.08.	pro falangis ferreis in fenestris laboris anni presenti -in maioribus f. 6 ferra (1 po 6ul et quartam) (1ul per 7,5gr) ibidem 6 ferra (1 po 10ul et 0,5 quartam cum 1 czol (per7,5gr) 6 ferra (1 po 10ul) (1ul per 10gr) -in minoribus 5 fenestris 10 ferra (1per 6ul minus quartam) (per 7,5gr) ibidem 5 ferra (1per 5ul et 1 quartam) (per 10gr) Item 10 ferra cum foraminibus, que in columnis locata sunt (1 per 3ul minus quartam) (per 10gr) summa totalis pro ferramentis	4k 41gr 7k 37gr 6p 10k 7k 10gr 4k 22gr 6p 4k 35gr 38k 26gr
1376		
13.04.	Nicolao vectori (de 2 vasis) vel vectura falangiarum ferrearum	4gr
04.05.	de latura falangiarum ferrearum ad fenestras	1gr
18.05.	Hoc anno fabricavit magister Wenceslaus falangas fenestrarum -minoribus 85ul et 1,5 quartam (1ul per 7,5gr) -maiorum 236ul minus 1 quartam (1ul per 10gr) summa	10k 40gr 9p 27k 37gr 6p 48k 17gr 9p

TAB. XX **BEDNÁŘI**

1373		
27.03.	pincherio de reformatione doleorum	25gr
17.04.	doleatori de reformatione diversorum	11gr
01.05.	pro 4 urnis ad laborem murorum	3gr
08.05.	pro vase dicto kalkfas pro tinis, capisteriis et urnis ad laborem	3gr 9gr
22.05.	pro vase vini ad fiendos srotfass pro urnis et picasteriis (sic!) ad laborem	9gr 4gr
29.05.	pro urnis et capisteriis ad murum	3gr
12.06.	pro urnis	9gr
19.06.	Stracze pro urnis et aliis necessariis	5gr
26.06.	Stracze doleatori de reformatione doleorum	11gr
14.08.	pincherio pro reformatione doleorum pro 22 circulis per 10p	18gr 4p
21.08.	pro capisterio	1gr
	<i>celkem</i>	2k 18gr 4p
1375		
01.04.	pincherio Straconi de 15 circulis ad scroffas de 65 circulis ad tinas pro 24 circulis ad urnas de 25 circulis ad dolea pro 3 tinis	3gr 5gr 1gr 15gr 4gr
08.04.	Straconi pincherio de 11 circulis ad dolea pro tribus tinis	10gr 4gr
15.04.	pro capisteriis	2gr
09.09.	Straconi pincherio de reformatione doleorum et tinarum	24gr
14.10.	Item pincherio Stracze, qui reformavit dolea pro aqua et alia vasa per estatem, facta ratione dedimus	32gr
09.12.	Straccze pincherio pro 2 tinis	3gr
	<i>celkem</i>	1k 43gr
1376		
13.04.	pro capisterio et urnis	2gr
04.05	Straconi pincherio pro 6 tinis de reformatione dolei de 7 circulis de minoribus circulis	9gr 7gr 6gr
08.06.	Straconi pincherio de reformatione doleorum	26gr
29.06.	Straconi pincherio de reformatione vasorum (Bednario)	12gr
06.07.	Straconi pincherio pro 4 tinis pro urnis	8gr 2gr 6p
02.11.	Straconi pincherio de reformatione doleorum (Bednarzi)	7gr
	<i>celkem</i>	1k 19gr 6p

1377		
11.01.	pro 2 sportis	1gr
29.03.	Stanconi pincherio de reformatione doleorum	36gr
05.04.	Simoni pincherio de reformatione antiquarum tinarum*	7gr
26.04	Simoni pincherio pro 20 thinis pro 3 vasis chalfas pro circulis ad rotas machinarum	30gr 18gr 20gr
24.05.	Symoni pincherio pro circulis ad rotas in machinam	17gr
31.05.	pro urnis	2gr 6g
07.06.	pincherio pro circulis vasorum	5gr
09.08.	pincherio pro calfassis	5gr
	<i>celkem</i>	<i>2k 21gr 6p</i>

TAB. XXI **KOŠTATA**

1373		
21.08.	pro scopis	1gr
04.09.	pro scopis (et sepo)	2gr
	<i>celkem</i>	<i>3gr</i>
1375		
27.05.	pro scopis	1gr 4p
02.12.	pro scopis	2gr
	<i>celkem</i>	<i>3gr 4p</i>
1376		
06.04.	pro scopis	1gr
31.08.	pro scopis	1gr
	<i>celkem</i>	<i>2gr</i>
1377		0

TAB. XXII KOVÁŘI 1373

<i>řádky</i>		<i>kop</i>	<i>gr</i>	<i>p</i>
02.01.	de acutione		20	
09.01	d.a.		16	
16.01.	d.a.		16	
23.01.	d.a.		22	
	de 2 hamronibus		5	
30.01.	d.a.		22	
	3 synon		4	
06.02.			24	
13.02.	d.a.		24	
	super cancelo, quod laborat pro corpore Christi	4	30	
20.02.	d.a.		20	
27.02.	d.a.		24	
	2 synon		2	6
06.03.	d.a.		32	
	4 synon		5	
13.03.	d.a.		21	
	4 synon		5	
20.03.	d.a.		20	
	5 synon		7	
27.03.	d.a.		21	
	3 synon		4	
	pro ferro	2		
03.04.	d.a.		20	
	ferrum 3 sexag. schinorum per 19p	4	58	9
10.04.	d.a.		16	
	13 synon		16	
	pro lopatonibus		2	
17.04.	d.a.		10	
24.04.	d.a.		14	
	ferrum	3	45	
01.05.	d.a.		8	
	de fractura magni clavi dicti gargol		2	6
	3 synon		4	
	pro securi Wiczemilo		3	
	pro tunica estivali, ut eo diligentius intendat labori	1		
08.05.	d.a.		15	
	8 synon		10	
15.05.	d.a.		16	
	8 synon		10	
	de reformatione unci ferrei		2	
22.05.	d.a.		22	
	5 synon		7	
29.05.	d.a.		22	
	7 synon		9	
	de dlatonibus		2	
05.06.	d.a.		16	
	12 synon		15	

12.06.	d.a.		16	
	6 synon		7	6
	de reformatione securum			8
19.06.	d.a.		23	
	6 synon		7	6
26.06.	d.a.		20	
	16 synon		20	
03.07.	d.a.		19	
	25 synon		31	
10.07.	d.a.		24	
	8 synon		10	
17.07.	d.a.		33	
	8 synon		10	
24.07.	d.a.		22	
	18 synon		22	6
	ferro		4	
31.07.	d.a.		26	
	15synon		19	
07.08.	d.a.		20	
	20 synon		25	
	pro pice ad reformanda canalia		6	
14.08.	d.a.		20	
	4 synon		5	
21.08.	d.a.		21	
	2 synon		2	6
28.08.	d.a.		20	
	8 synon		10	
	de ferris super bigam		3	
04.09.	d.a.		20	
	5 synon		6	3
11.09.	d.a.		20	
	9 synon		11	
	pro patela ad plumbum liquefiendum		5	
18.09.	d.a.		20	
	10 synon		12	6
	de crate ferrea ad sepulchrum s. Wenceslai	2	30	
	fabro, qui serravit truncum	1		
25.09.	d.a.		12	
	12 synon		15	
02.10.	de acutione et aliis		11	
09.10.	d.a.		9	
16.10.	d.a.		8	
	ut eo diligentior sit in labore ecclesie	1		
23.10.	d.a.		10	
30.10.	d.a.		9	
06.11.	d.a.		9	
	1 syna		1	3
13.11.	d.a.		10	
	pro candelabro cum imagine sancti Wenceslai ad truncum		7	
	pro sera		1	8
20.11.	d.a.		9	

27.11.	d.a.		12	
04.10.	d.a.		11	
11.12.	d.a.		15	
	pro laminibus in sepulchra regum et principum de sepulchra		50	
18.12.	d.a.		13	
25.12.	d.a.		13	
		18	1482	73
			24k 42gr	6gr 1p
		42k	48gr	1p
	de picconibus		37gr	
	pro claviculis	1k	13gr	
	celkem	44k	38gr	1p

TAB. XXIII NÁDENÍCI

1373					
<i>týdny</i>	<i>nádeniků</i>	<i>po</i>	<i>kop</i>	<i>gr</i>	<i>p</i>
02.01.	8	9p		6	
09.01	16	9		12	
16.01.				14	
23.01.	32	9		24	
30.01.		8		12	
06.02.	48	10		40	
13.02.	56	9		42	
20.02.	49	9		37	
27.02.	24	10		20	
06.03.	54	10		45	
13.03.	44	10		35	6
20.03.	30	10		25	
27.03.				28	
03.04.				48	
10.04.	52			43	
17.04.	30	10		25	
24.04.	28	10		22	6
pro concussione laterum in cementum 3					
01.05.	64	10		53	4
08.05.	197	10	3	18	
15.05.	186	10	2	35	
22.05	188	10	2	35	
29.05.	148	10	2	3	10
05.06.	130	10	1	48	4
12.06.	135	10	1	52	6
19.06.	108	10	1	31	
		in propina		2	
26.06	104	lgr	1	44	
		in propina		2gr	
03.07	104	1	1	44	
10.07.	108	1	1	48	
17.07.	112	1	1	52	
24.07.	112	1	1	52	
31.07.	118	1	1	58	
07.08.	112	1	1	52	
14.08.	104	10p	1	26	8
21.08.	100	10	1	22	8
28.08.	90	10	1	15	
04.09.	70	10		58	4
11.09.	64			53	4
18.09.	85	10	1	11	2
25.09.	80	10	1	6	8
02.10.	90	10	1	15	
		famulo in propina quasi valete		6	
09.10.	90	10	1	15	
16.10.	90	10	1	15	

23.10.	93	10	1	17	6
30.10.	63	10		52	6
06.11.	30	10		25	
13.11.	34	10		28	4
20.11.	18	10		15	
27.11.	18	10		15	
04.12.	15	10		12	6
11.12.	20	9		15	
18.12.	24	9		18	
25.12.	12	9		9	
			28	1558	92
				25k58g	7gr 8p
					26k 5gr 8p
	<i>celkem</i>			<i>54k 5gr 8p</i>	
1375					
<i>týd</i>	<i>nádeniků</i>	<i>po</i>	<i>kop</i>	<i>gr</i>	<i>p</i>
07.01.				12	
14.01.				13	
21.01.				14	
28.01.				12	
04.02.				12	
11.02.				12	
18.02.				12	
25.02.				13	
04.03.				10	
11.03.				18	
18.03.				19	
25.03.				24	
01.04.			1	10	6
08.04.	90	10p	1	15	
15.04.			1	24	
22.04.				54	
29.04.				36	
06.05.			1	8	
13.05.	90	10	1	15	
20.05.	90	10	1	15	
27.05.				10	
03.06.				11	
10.06.				18	
17.06.			1	10	
24.06.			1	12	
01.07.				44	
08.07.				44	
15.07.			1	4	
22.07.			1	6	
29.07.			1	18	
05.08.				56	
12.08.				54	
19.08.				54	
26.08.				48	
02.09.				54	

09.09.				20	
16.09.				18	
23.09.				22	
30.09.				24	
07.10.				42	
14.10.				32	
21.10.				26	
28.10.				12	
04.11.				22	
21.11.				26	
18.11.				33	
25.11.				24	
02.12.				13	
09.12.				25	
16.12.				22	
23.12.				12	
31.12.				24	
1376					
<i>týd</i>	<i>nádeniků</i>	<i>po</i>	<i>kop</i>	<i>gr</i>	<i>p</i>
06.01.				28	
13.01.				29	
20.01.				26	
27.01.				24	
03.02.				26	
10.02.				26	
17.02.				24	
24.02.				22	
02.03.				21	
09.03.				26	
16.03.		10		34	
23.03.		10		26	
30.03.		9		24	
06.04.				26	
15.04.			1	14	
16.04.				45	
27.04.				36	
04.05.		10	1	30	
11.05.			1	26	
18.05.			1	36	
25.05.			1	48	
01.06.		1gr	1	32	
08.06.			1	38	
15.06.		1	2	38	
22.06.			2	32	
29.06.		1	2	34	
06.07.			2	36	
13.07.			2	28	
20.07.			2	38	
27.07.			2	28	
03.08.			1	48	
10.08.			1	14	

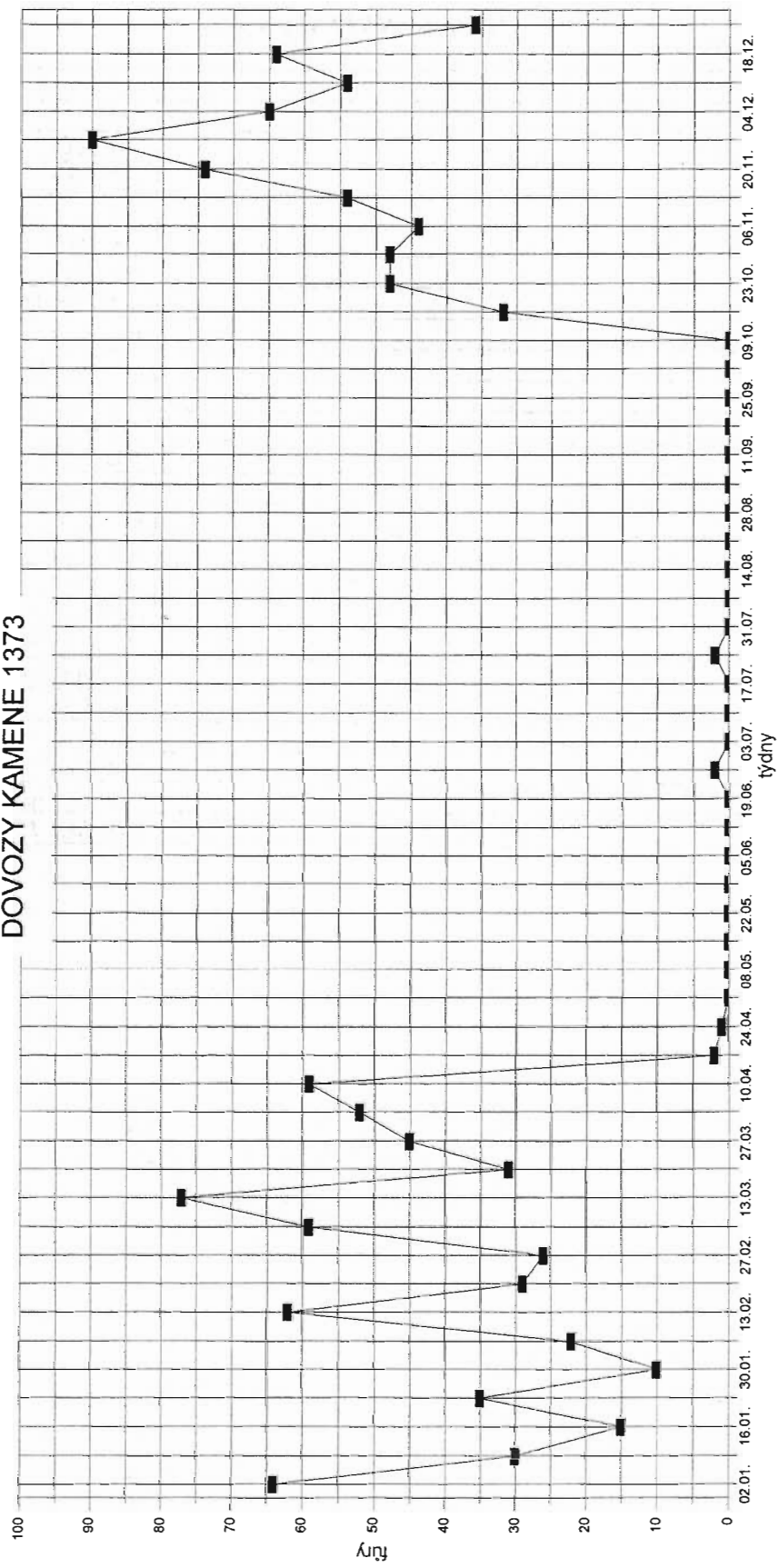
17.08.		10p	1	16	
24.08.		10	1	44	
31.08.			2	12	
07.09.		10	1	48	
14.09.			1	38	
21.09.			1	38	
28.09.			1	28	
05.10.			1	34	
12.10.			1	28	
19.10.			1	34	
26.10.				44	
02.11.				24	
09.11.				4	
16.11.				14	
23.11.				22	
30.11.				16	
07.12.				14	
14.12.				16	
21.12.				16	
28.12.				17	
1377					
<i>týd.</i>	<i>nádeníků</i>	<i>po</i>	<i>kop</i>	<i>gr</i>	<i>p</i>
04.01.				24	
11.01.				26	
18.01.				18	
25.01.				23	
01.02.				32	
08.02.				26	
15.02.				24	
22.02.				24	
01.03.				28	
08.03.				28	
15.03.				38	
22.03.				37	
29.03.				38	
05.04.				27	
12.04.				37	
19.04.			1	12	
26.04.			1	7	
03.05.			1	18	
10.05.			2	15	
17.05.			1	38	
24.05.			2	30	
31.05.			2	55	
07.06.			3	38	
14.06.	52		3	36	
21.06.			3	34	
28.06.		1gr	3	30	
05.07.	43	1	4	18	
12.07.			4	28	
19.06.			2	58	

26.07.			4	34	
02.08.	52	1	5	12	
09.08.	52	1	3	30	
16.08.	52		5	12	
23.08.			2	37	
30.08.			2	4	
06.09.			1	18	
13.09.				52	
20.09.			1	22	
27.09.				33	
04.10.				11	
11.10.				18	
18.10.				8	
25.10.				11	
01.11.				11	
08.11.				11	
15.11.				20	
22.11.				8	
29.11.				12	
06.12.				10	
13.12.				11	
20.12.				8	
27.12.				12	

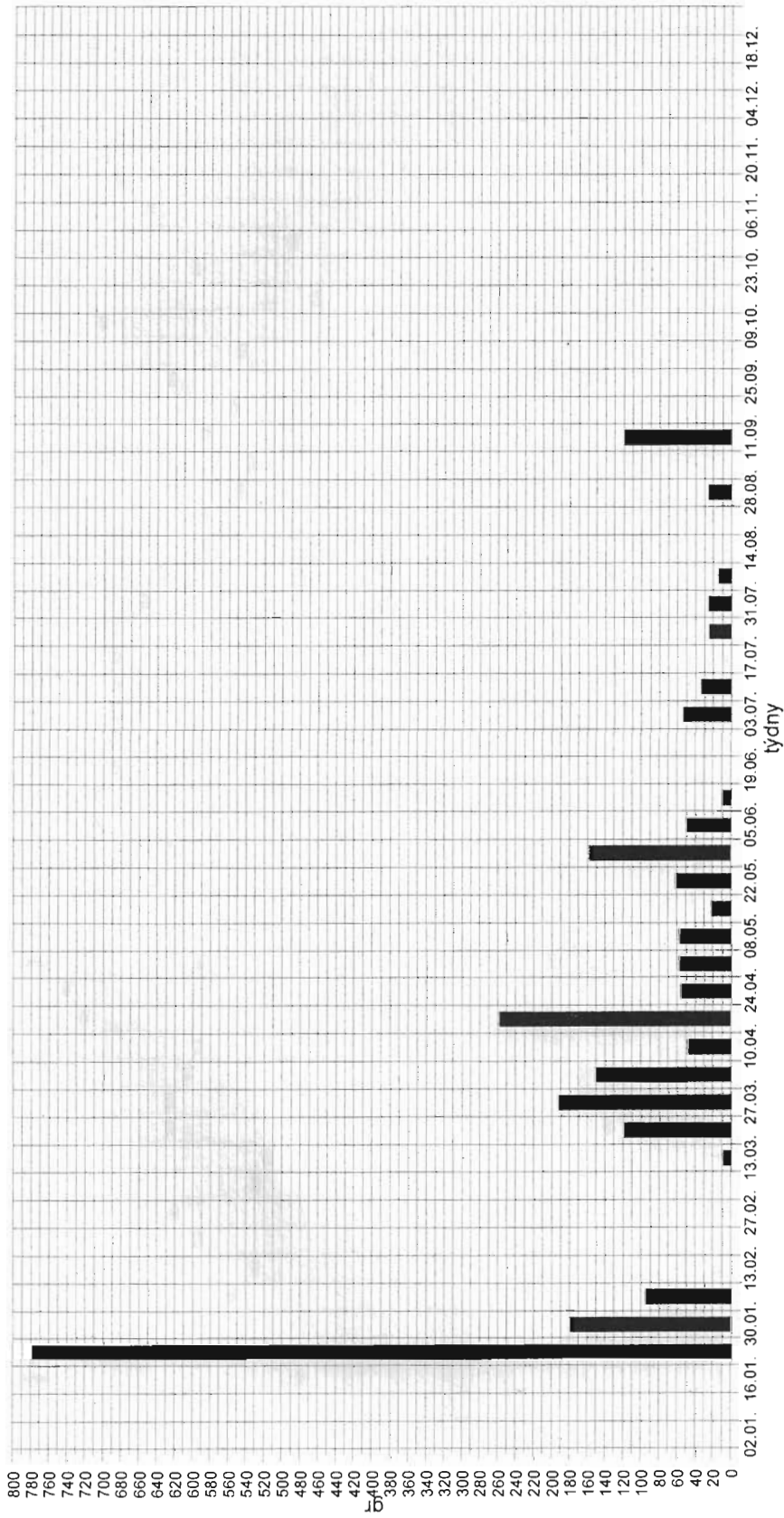
TAB. XXIV VÝDAJE 1373

ředitel	10k
vedoucí účtů	8k
architekt-stavitel	54k 32gr
parléř	17k 57gr
správce huti	5k
sluha (hutní)	3k 13gr
tesaři	49k 47gr
kováři	44k 38gr 1p
osazovači+zedníci	69k 37gr
bednář	1k 51gr 4p
provazník	2k 4gr
pilaři	3k 46gr 10p
nádeníci	54k 5gr 8p
kameníci	295k 6gr 5p
povozníci	120k 34gr
dřevo	41k 24gr 7p
šindel	2k 49gr
olovo	32k 50gr 8p
vápno	6k 57gr 8p
písek	2k 9gr 4p
vejce	1k 4gr
uhlí	1k 41gr
	829k 5gr 7p
ostatní	11k 15gr 3p
celkem	840 20gr 10p

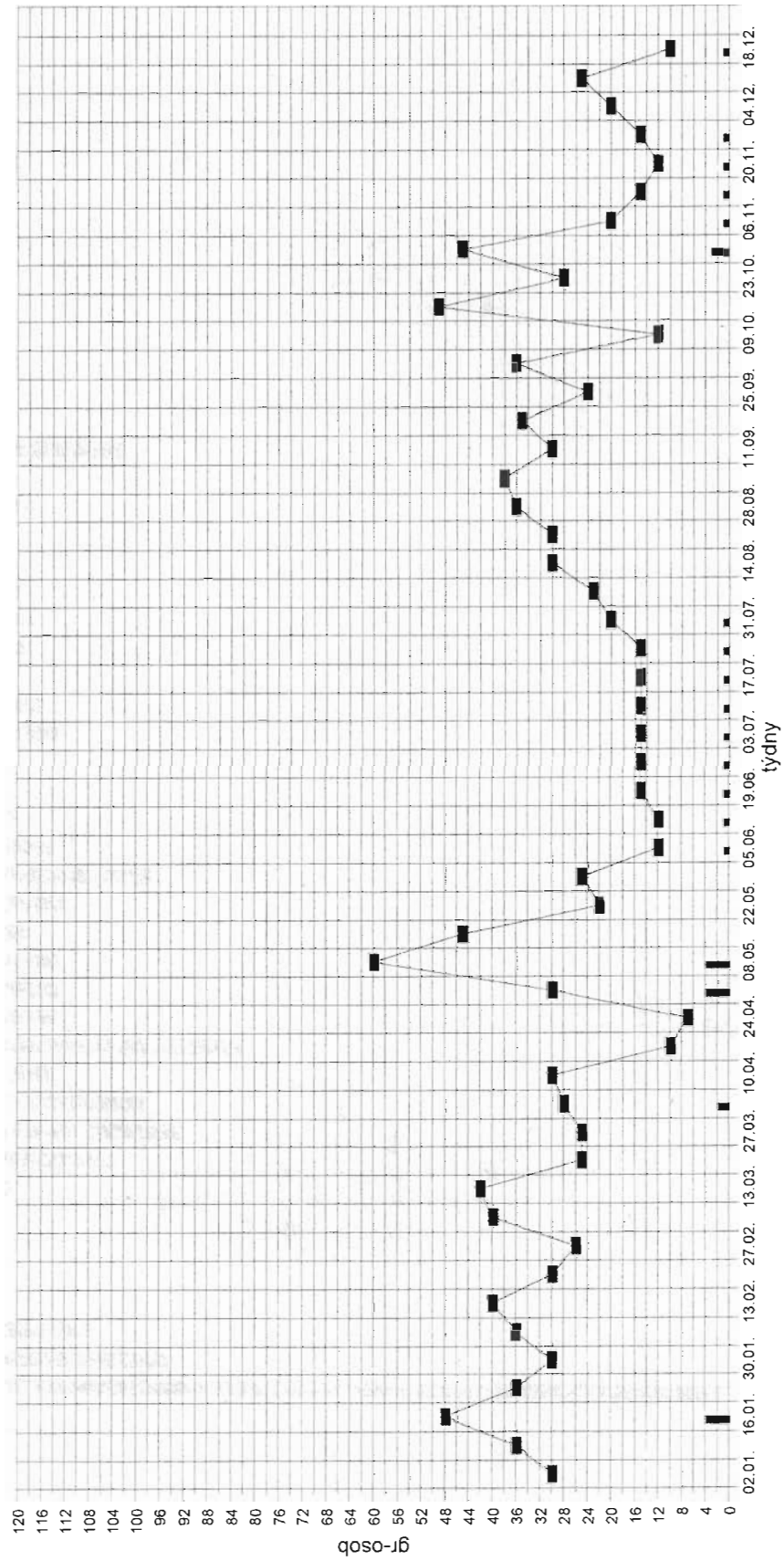
graf I
DOVOZY KAMENE 1373

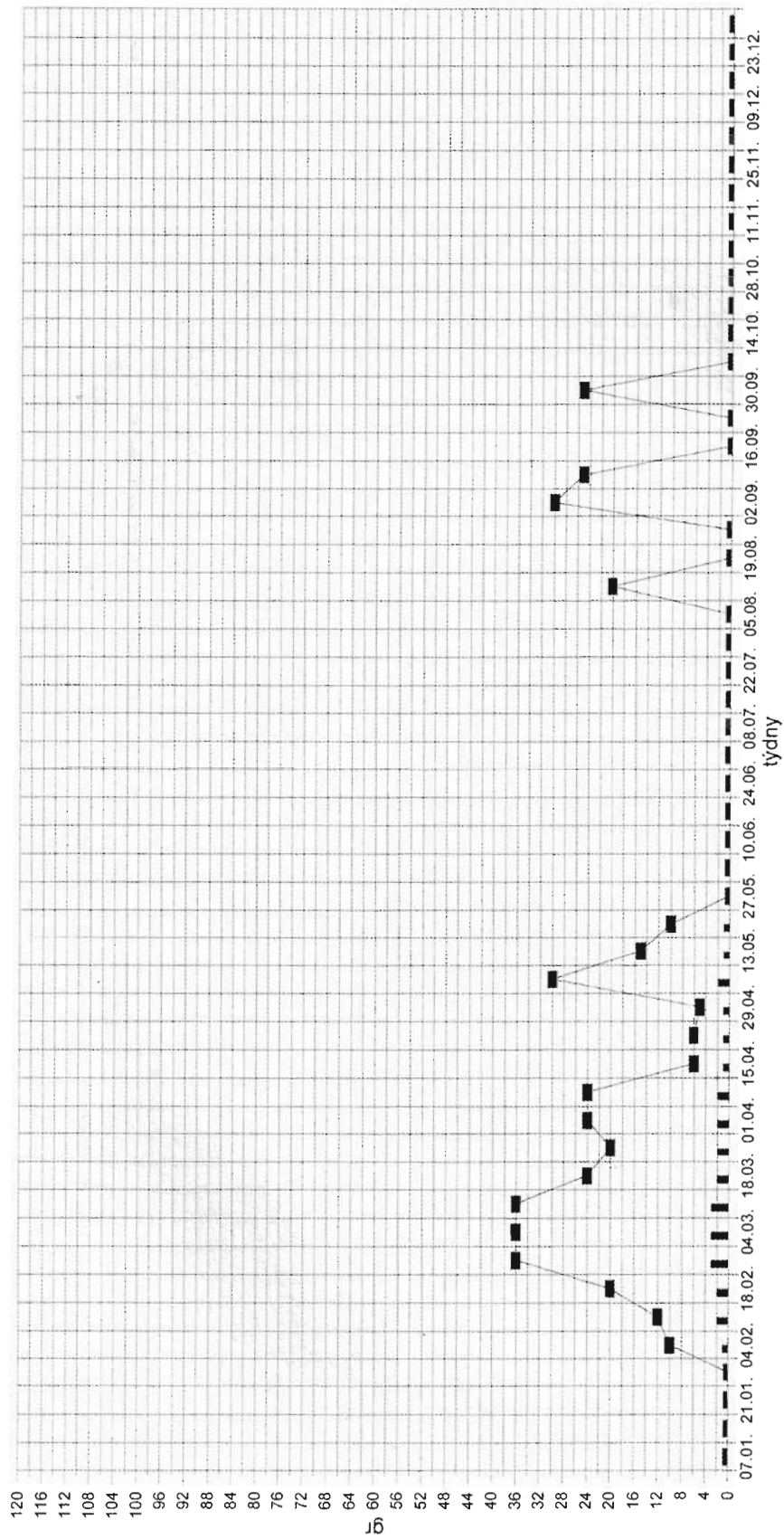
graf II
NÁKUPY DŘEVA 1373

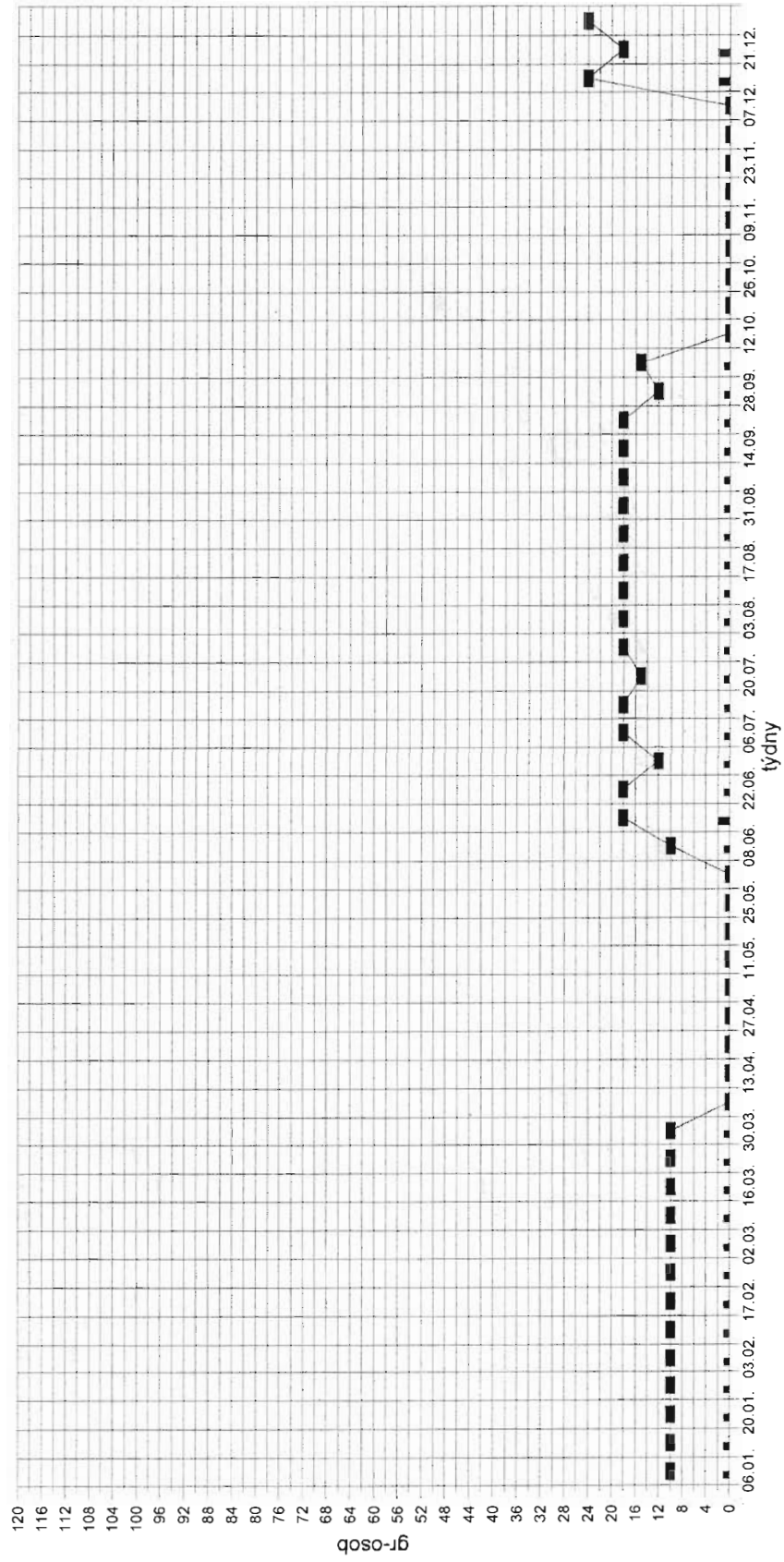
graf III/1
TESAŘI 1373

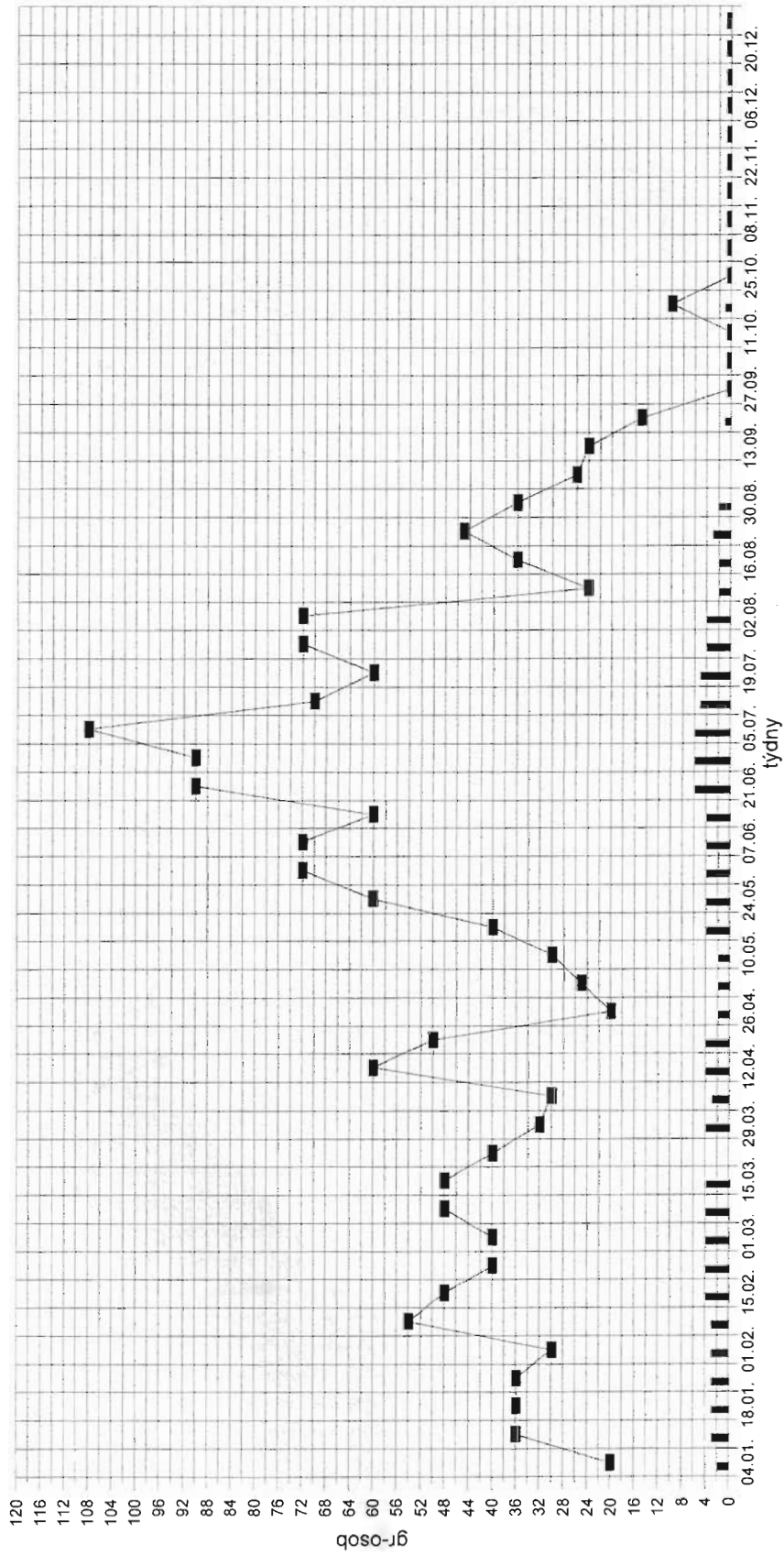
graf III/2
TESAŘI 1375

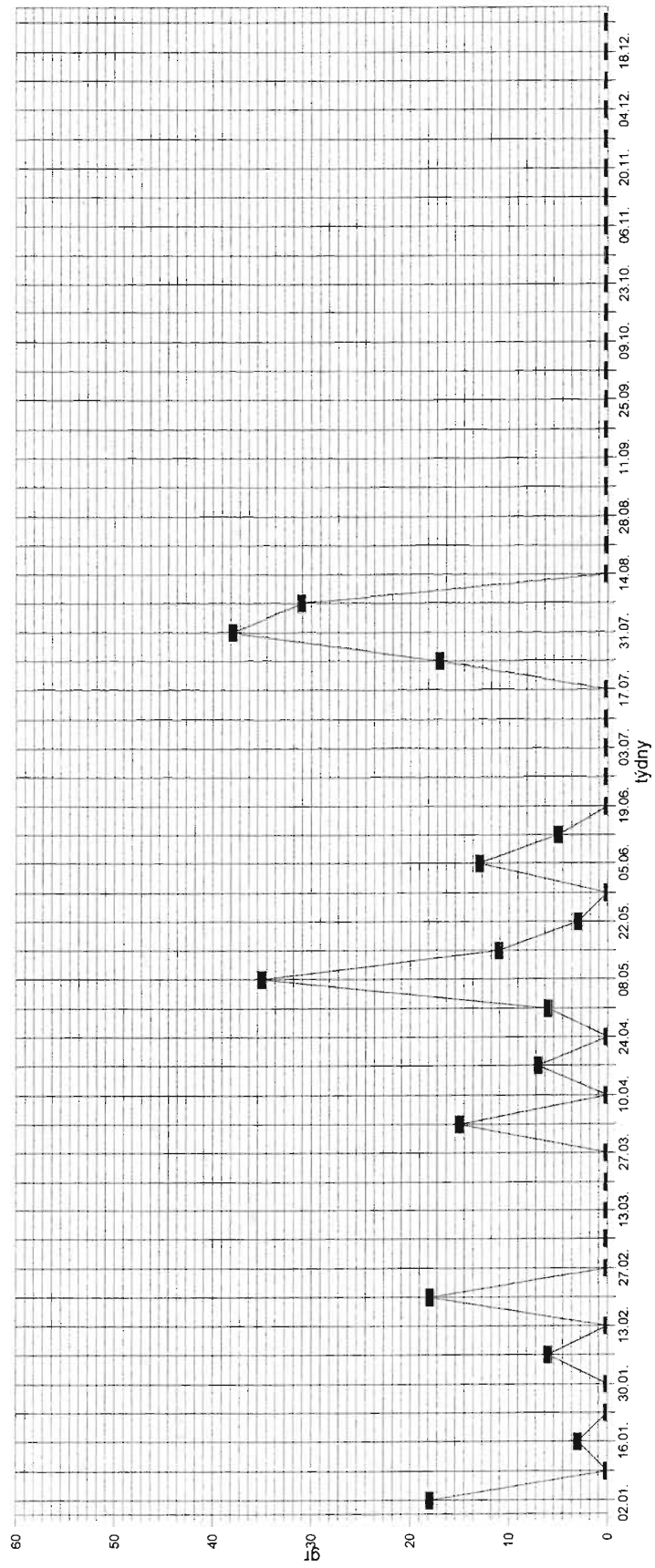
graf III/3
TESARĚ 1376

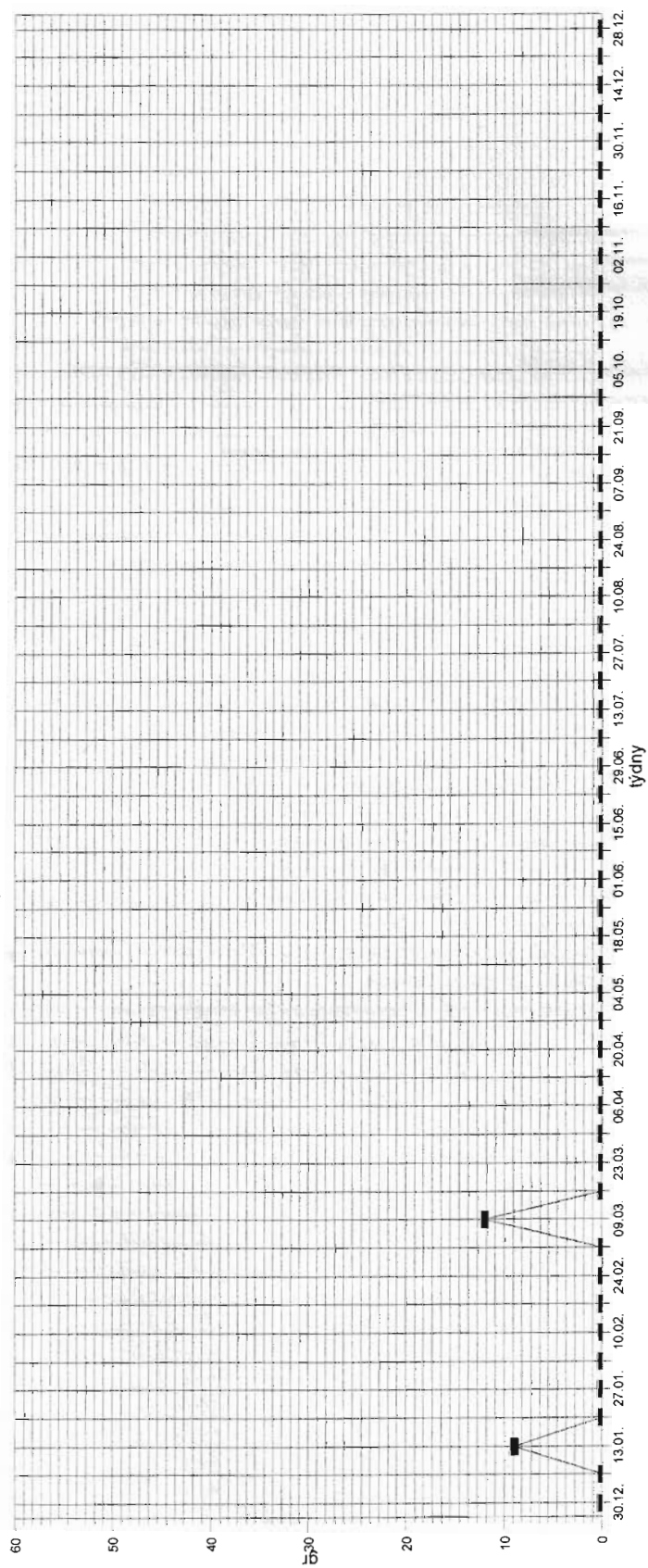
graf III/4
TESARI 1377

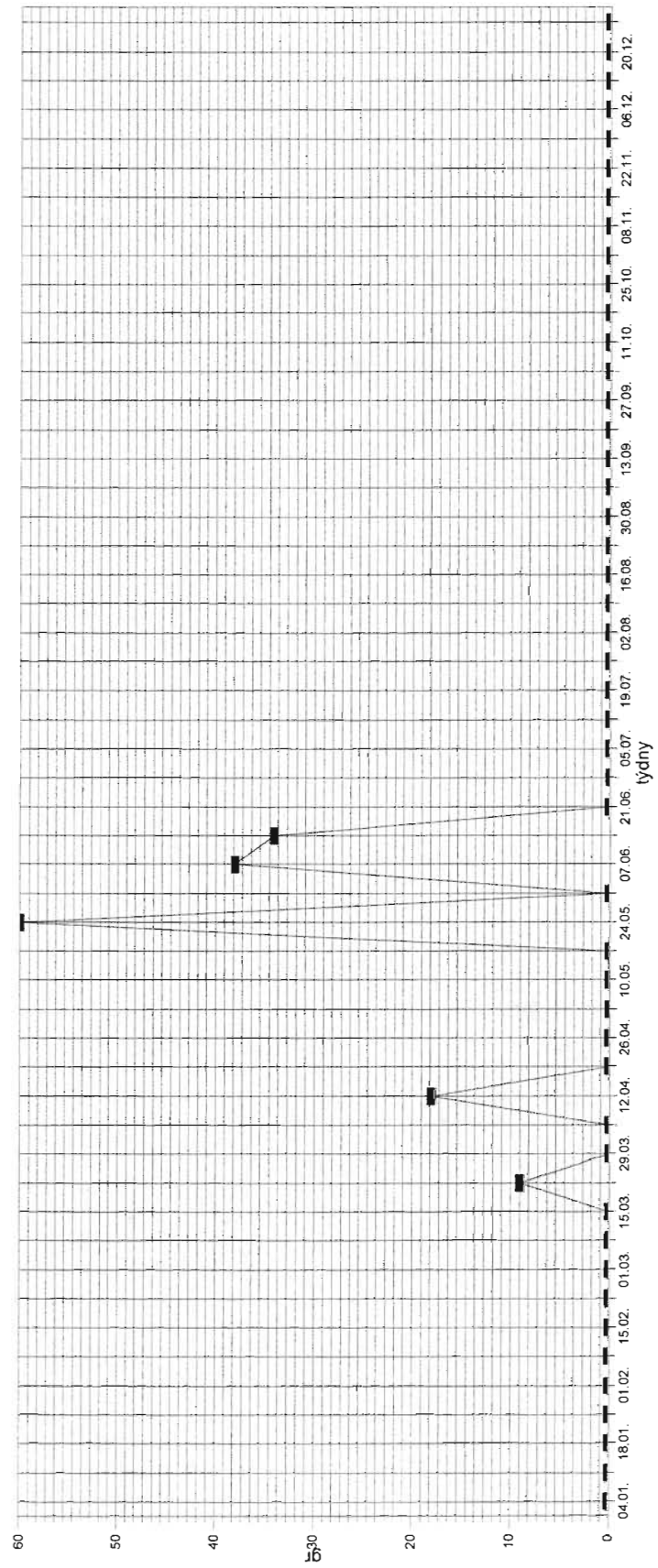
graf IV/1
PILARI 1373

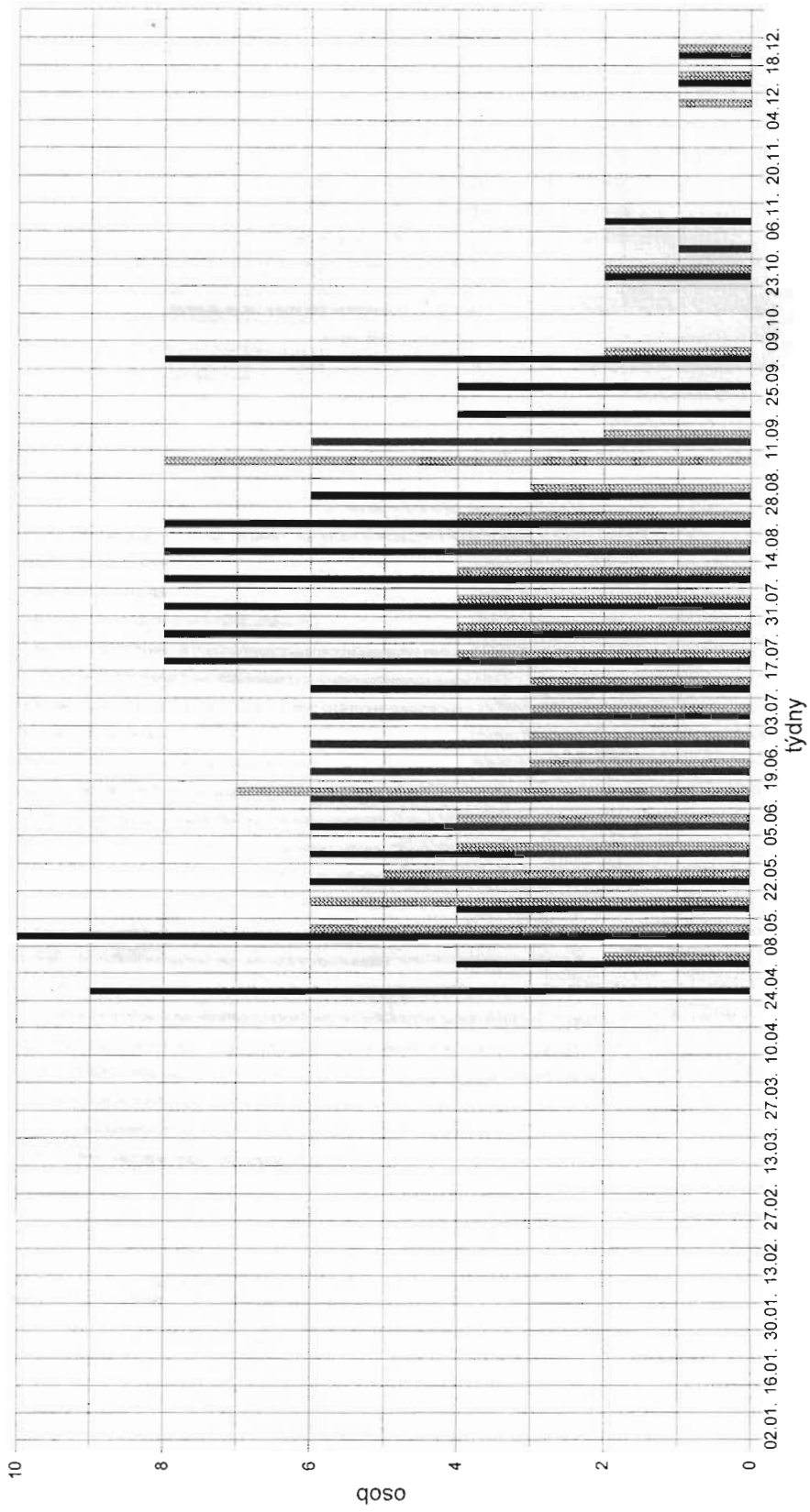
graf IV/2
PILÁŘI 1376

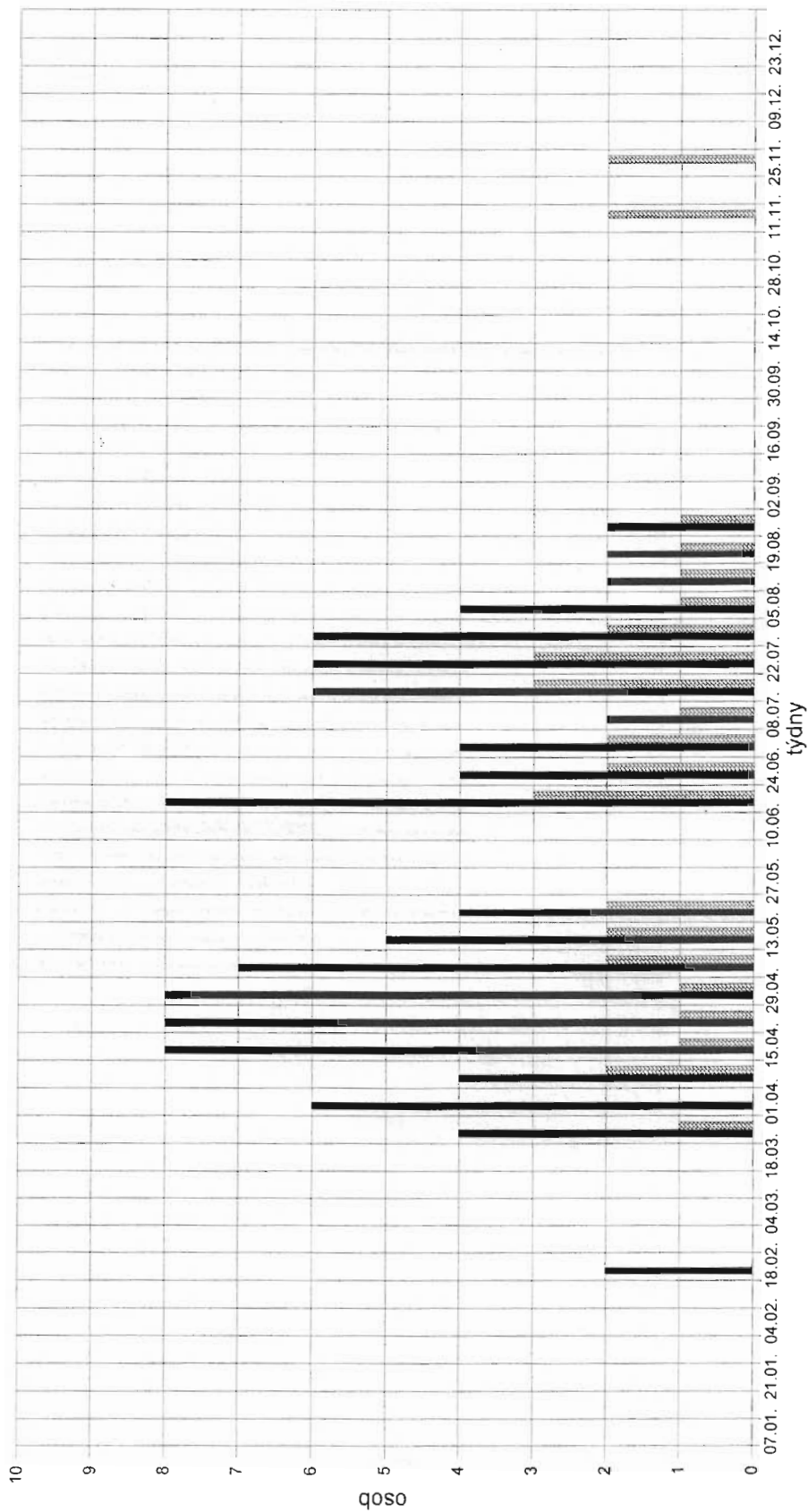
graf IV/3
PILARĚ 1377

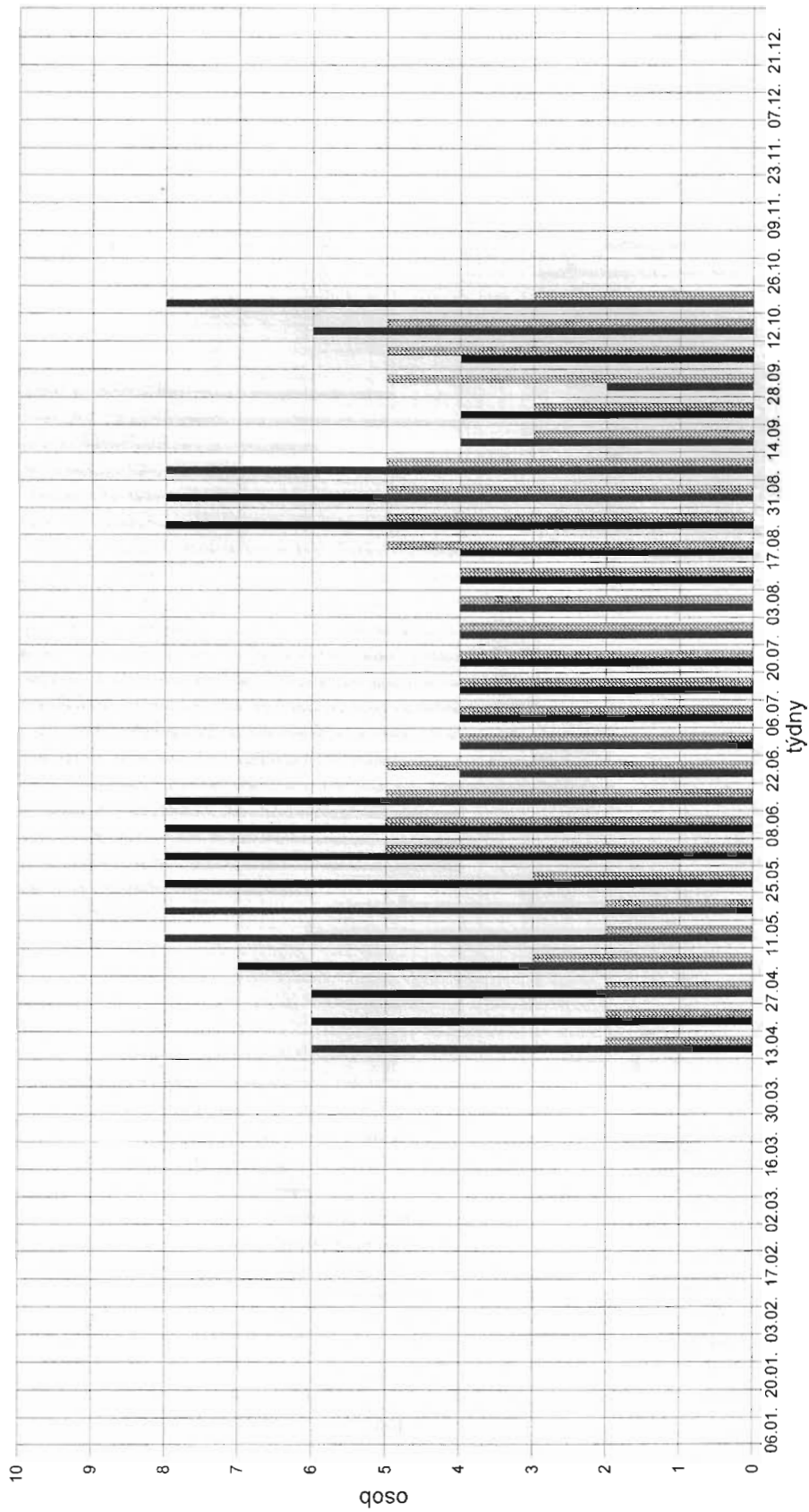
graf V/1
 LOKÁTOŘI - ZEDNÍCI 1373

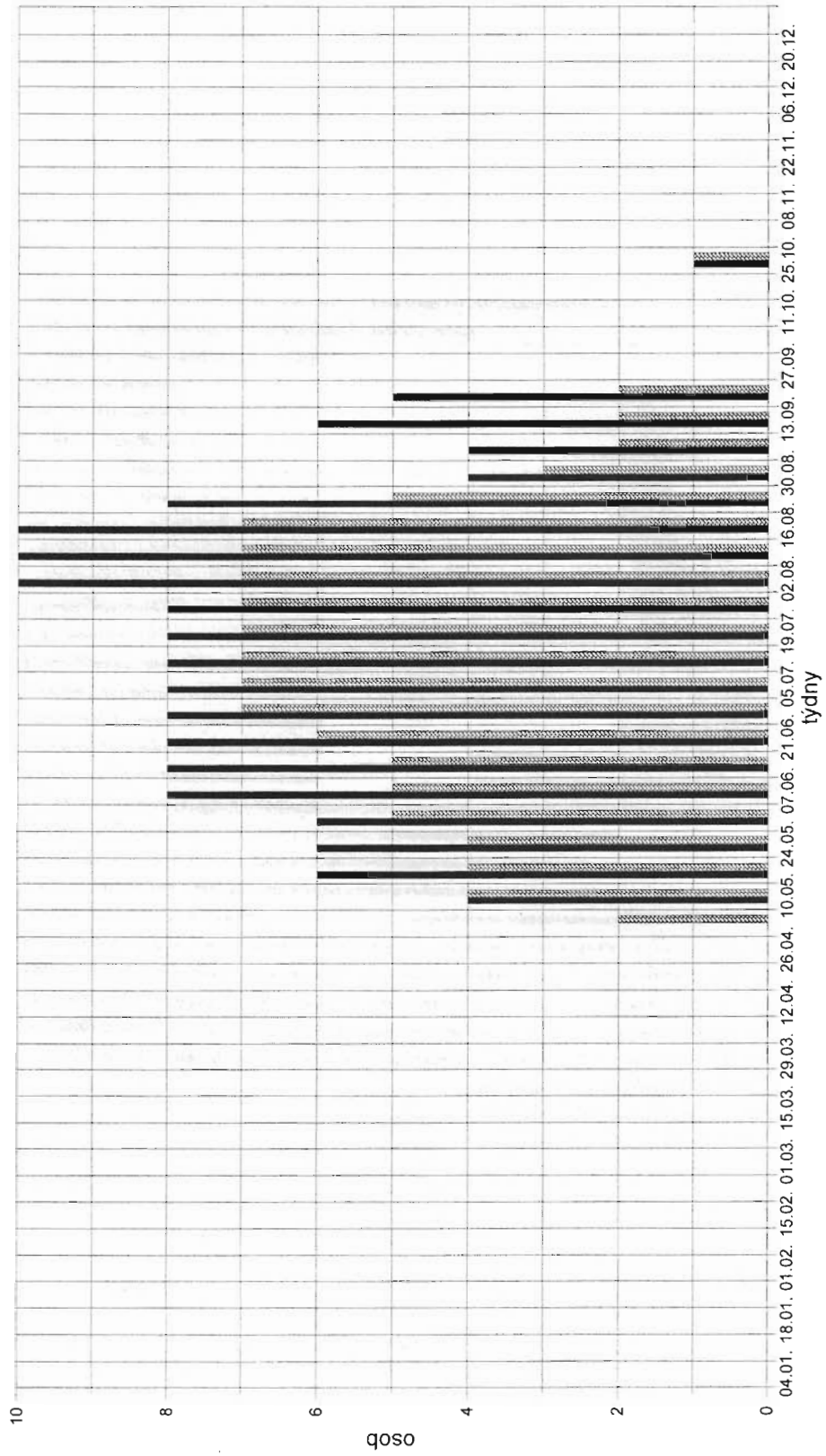
graf V/2
 LOKÁTOŘI - ZEDNÍCI 1375

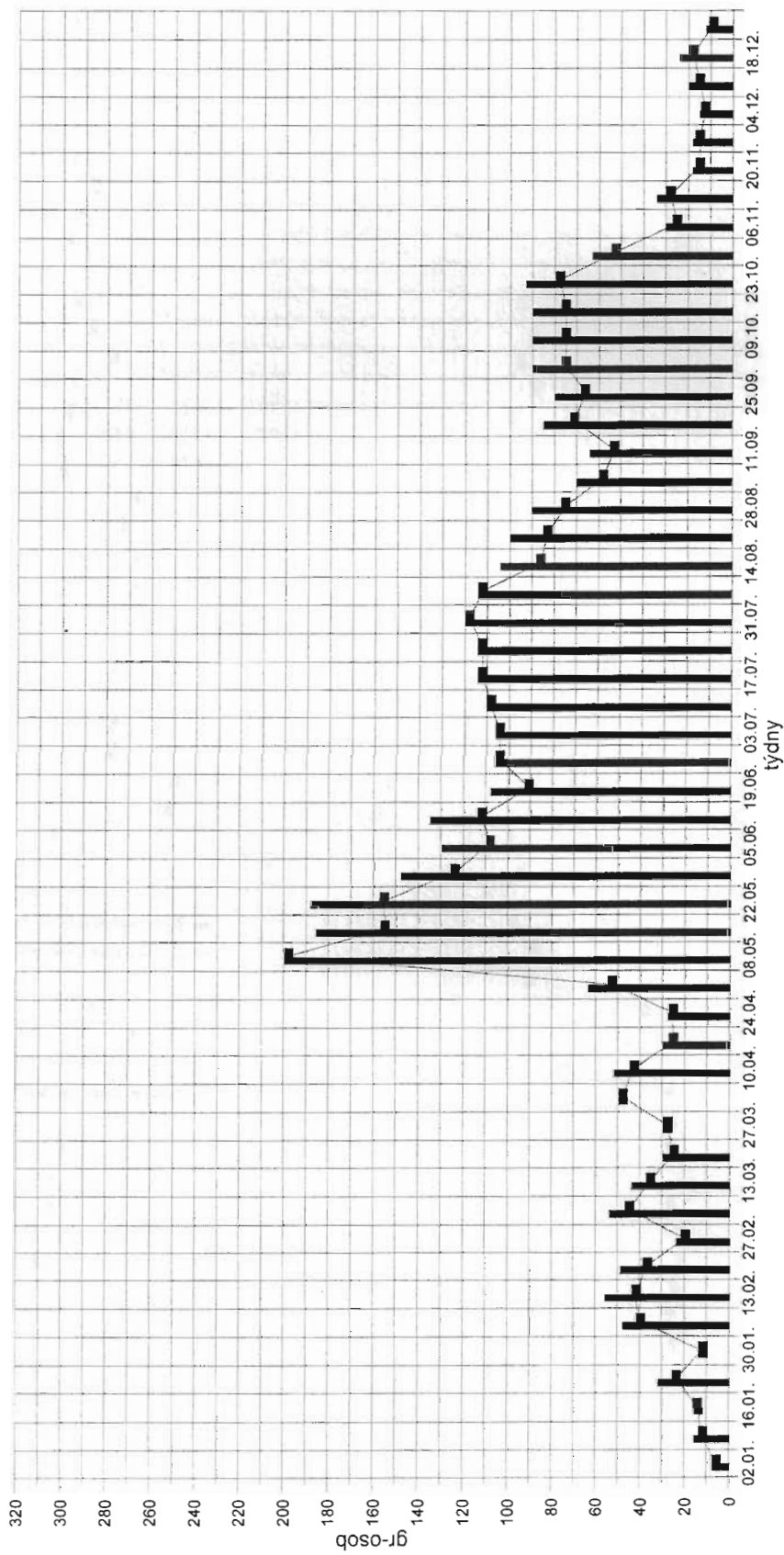
graf V/3
 LOKÁTOŘI - ZEDNÍCI 1376

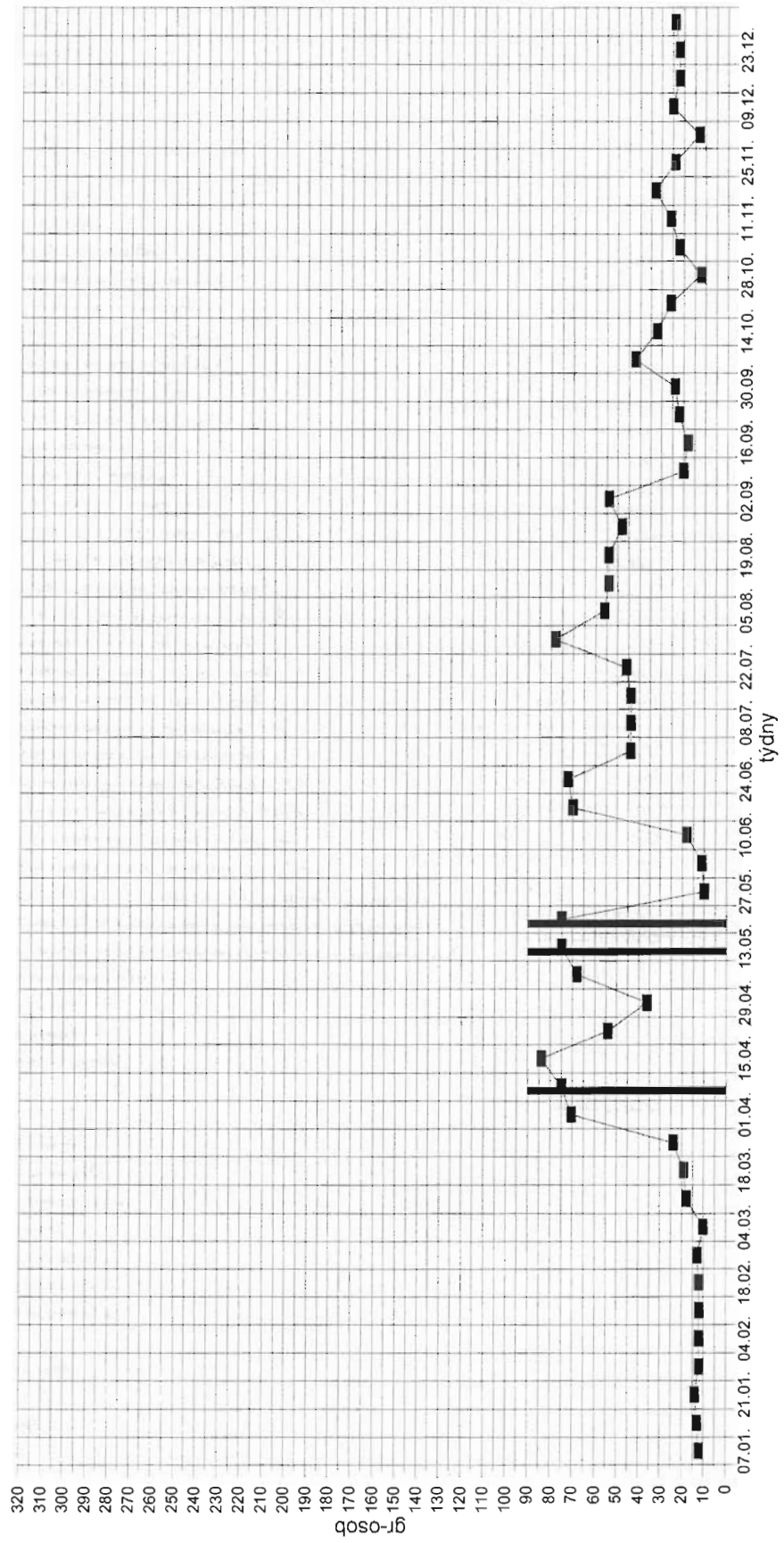
graf V/4
 LOKÁTORŮ - ZEDNÍCI 1377

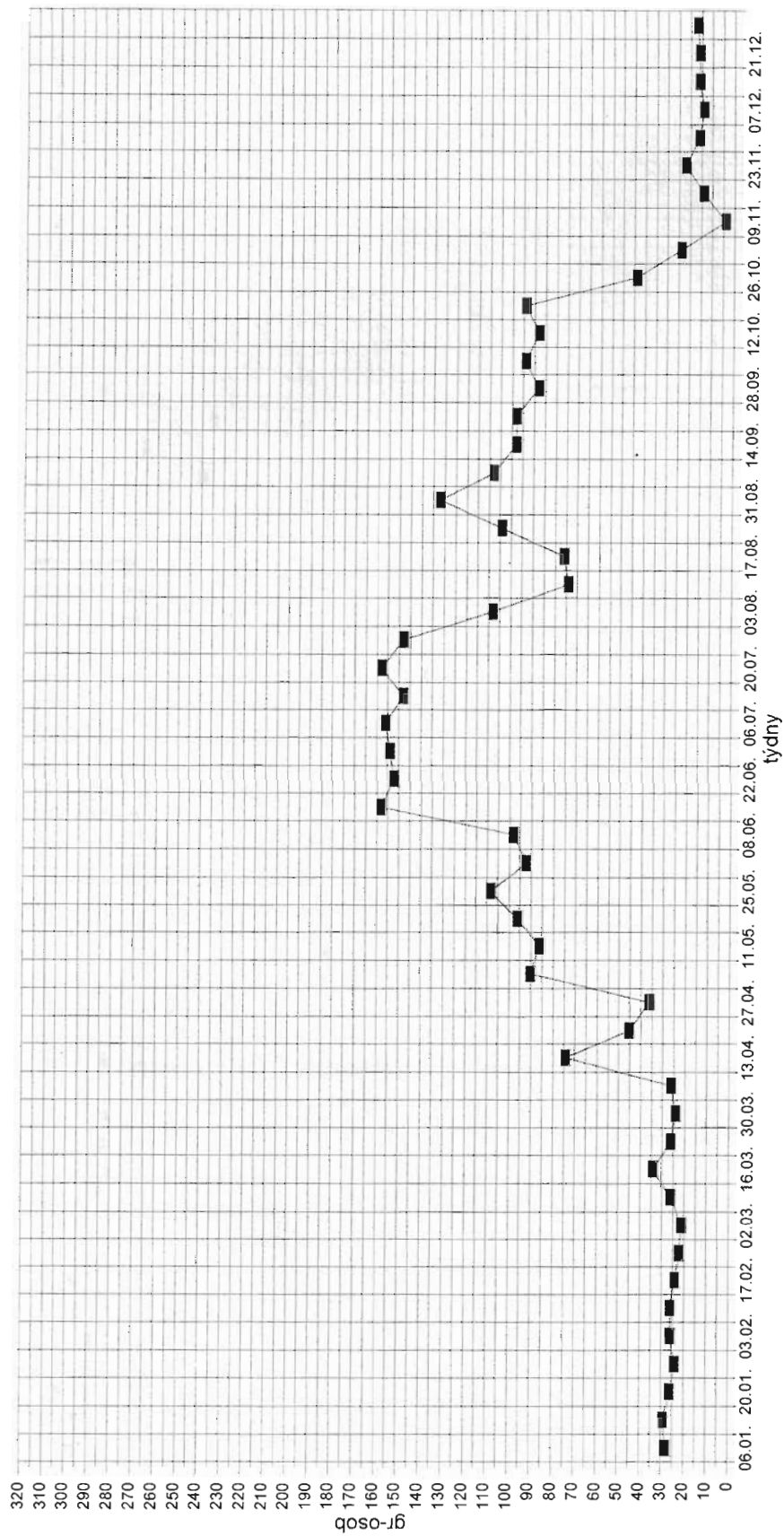
graf VI/1
NÁDENÍCI 1373

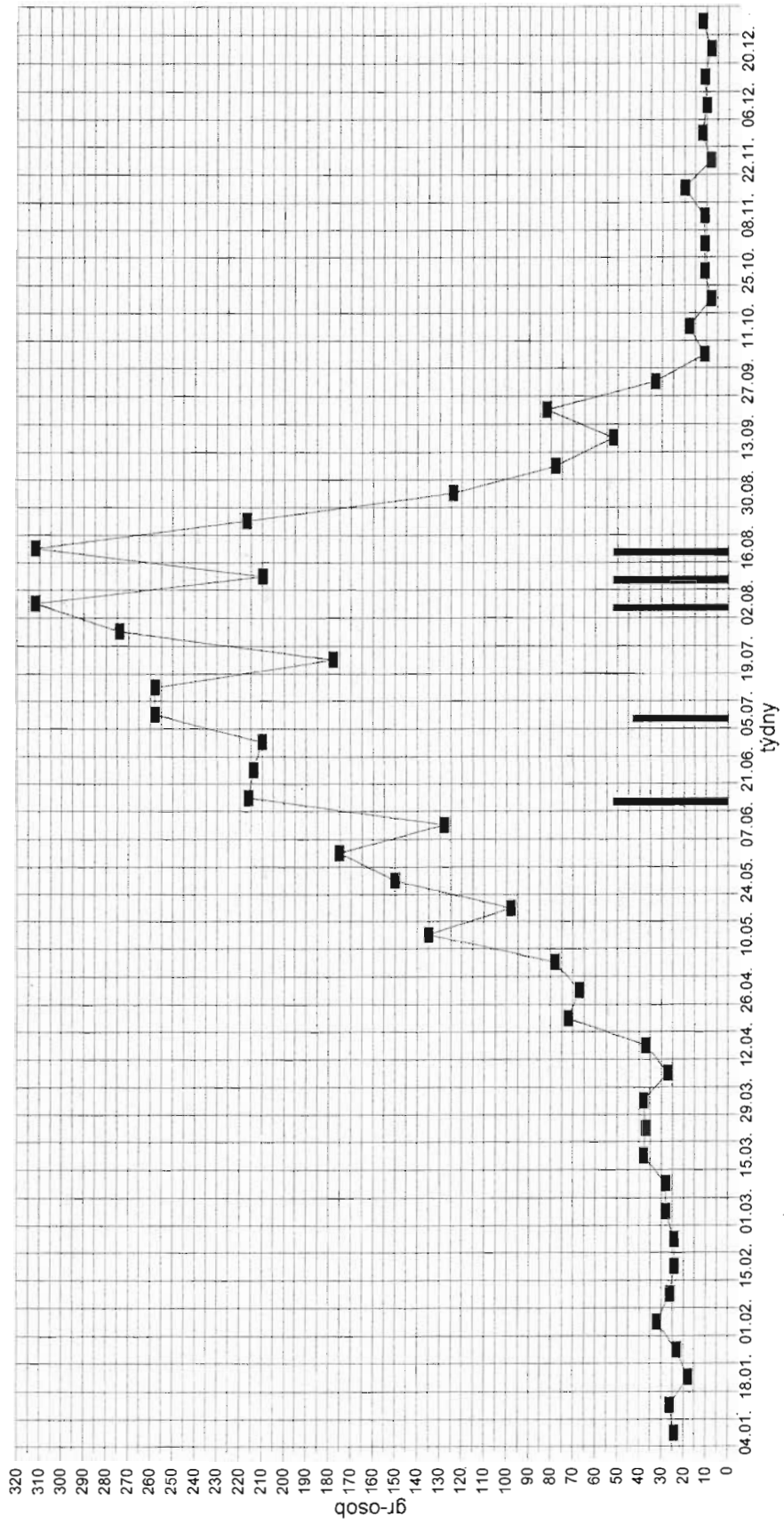
graf VII/2
NÁDENÍCI 1375

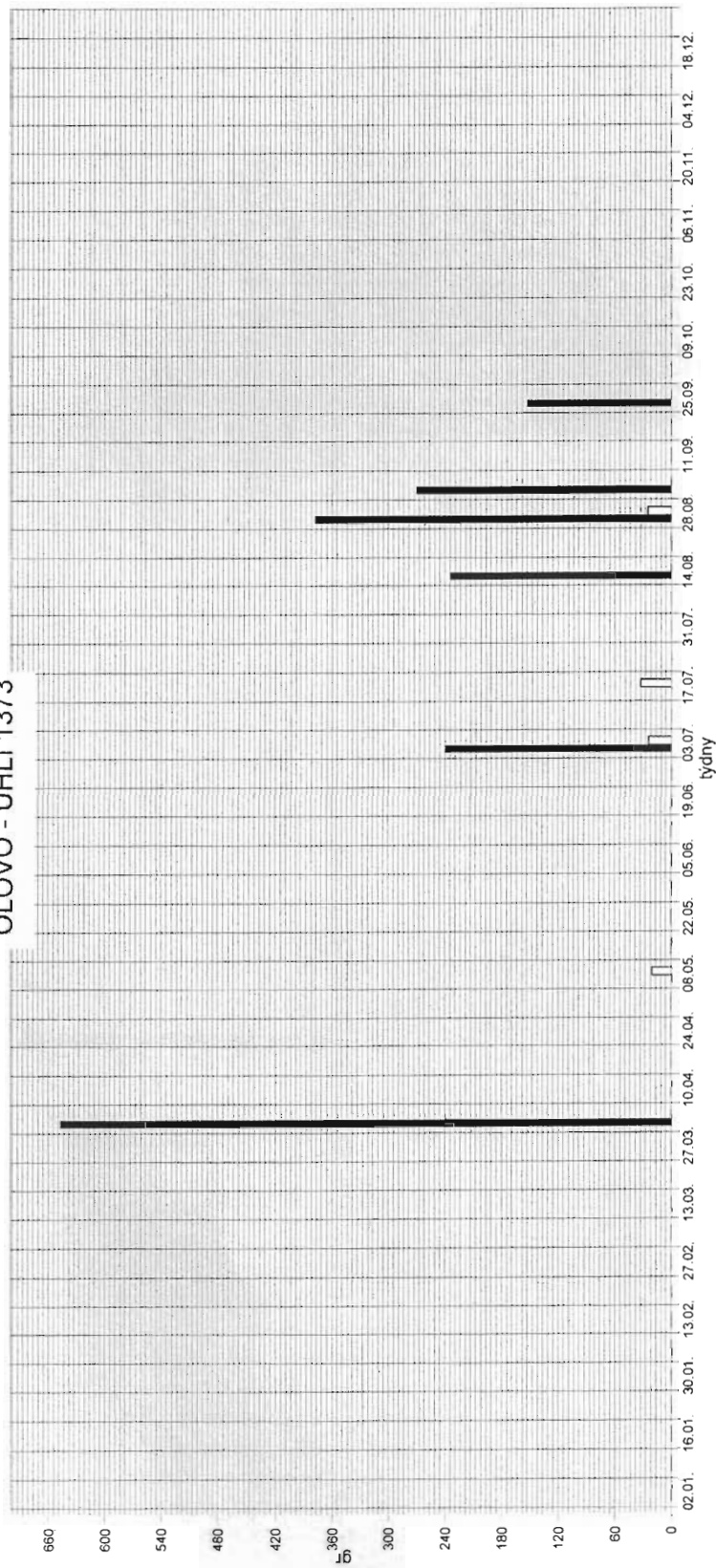
graf VII/3
NÁDENÍCI 1376

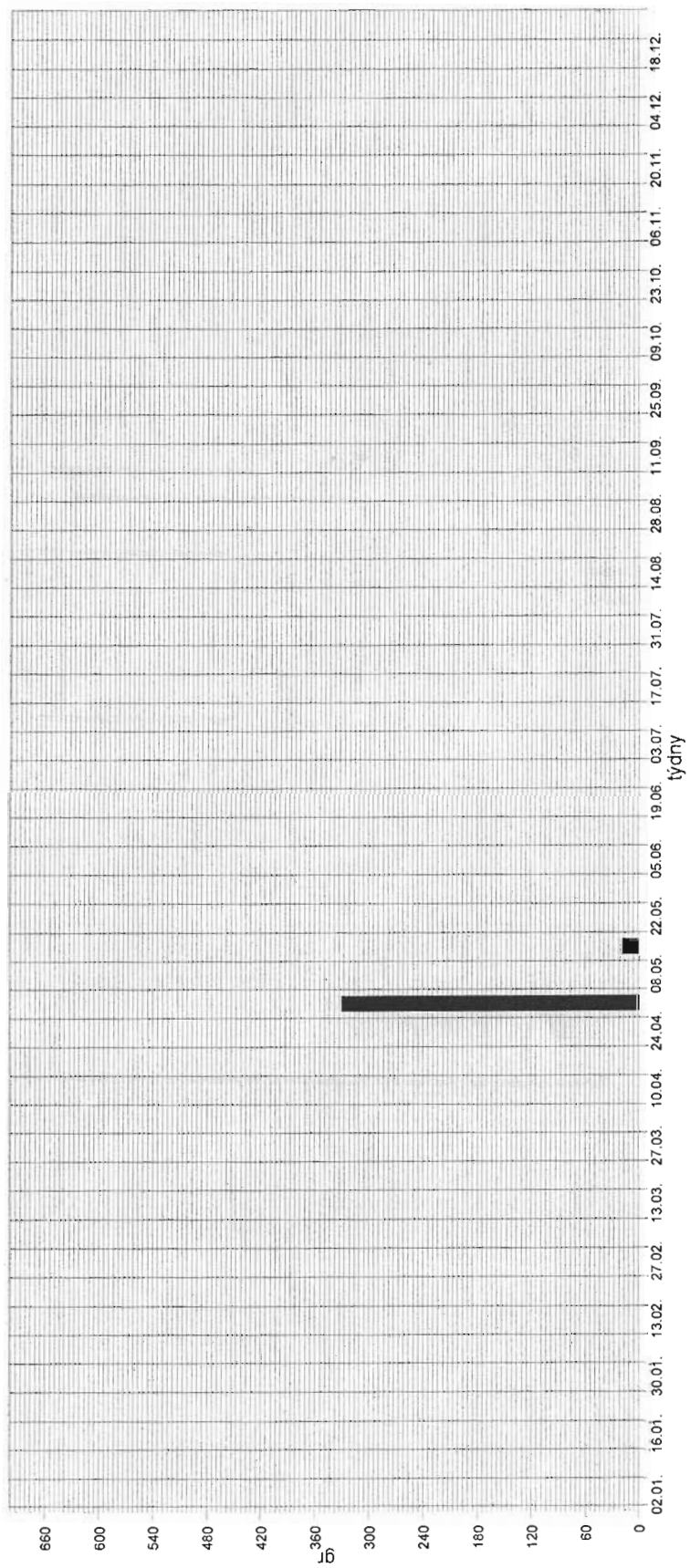
graf VI/4
NÁDENÍČI 1377

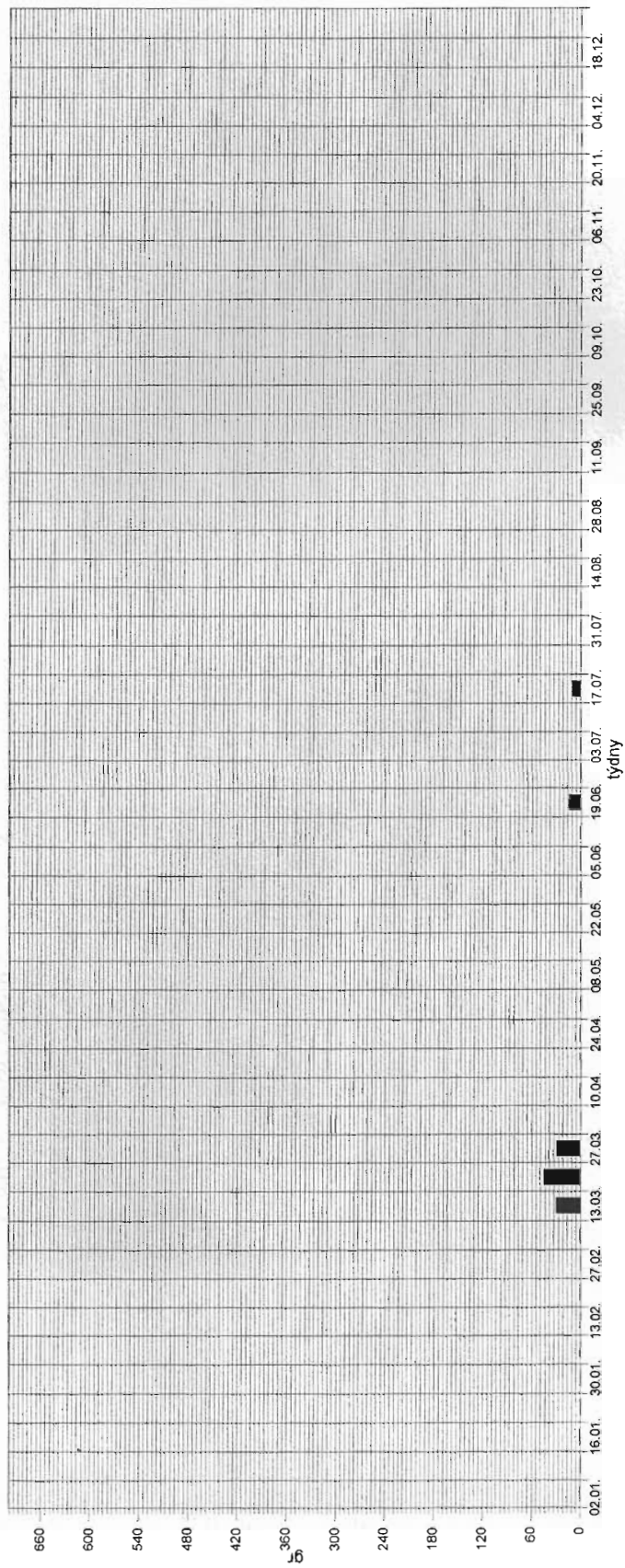
graf VII
OLOVO - UHLÍ 1373

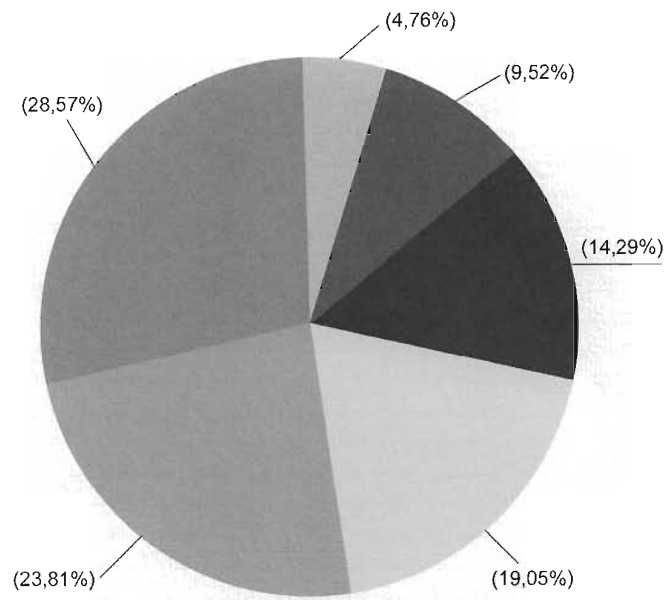
graf VIII
VÁPNO 1373

graf IX
PISEK 1373

graf X
výdaje 1373

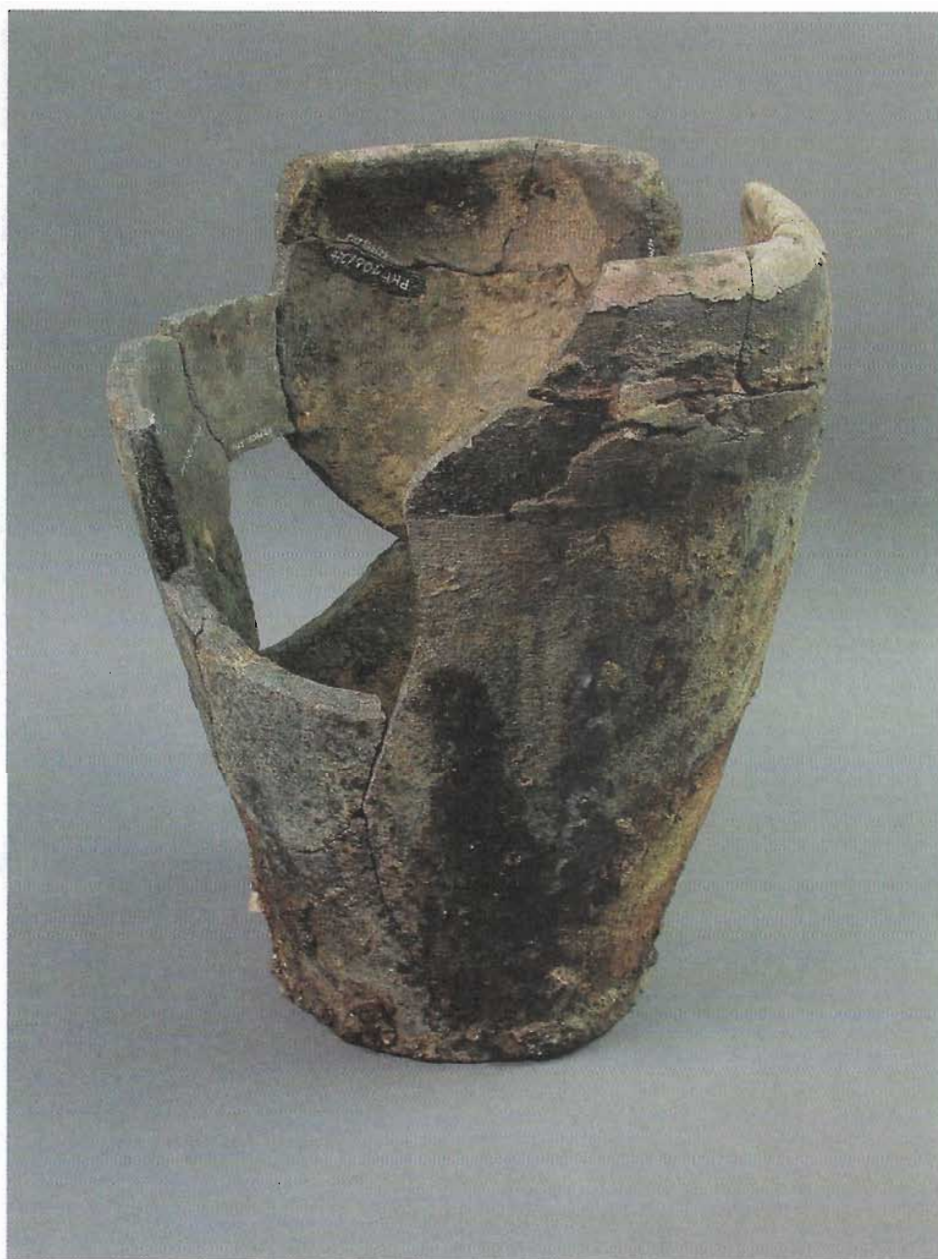
Obr. př. I: Svatovítské stavební účty, APH, fond AMK, cod. sig. XI/1
Plate I: The building accounts for St. Vitus Cathedral

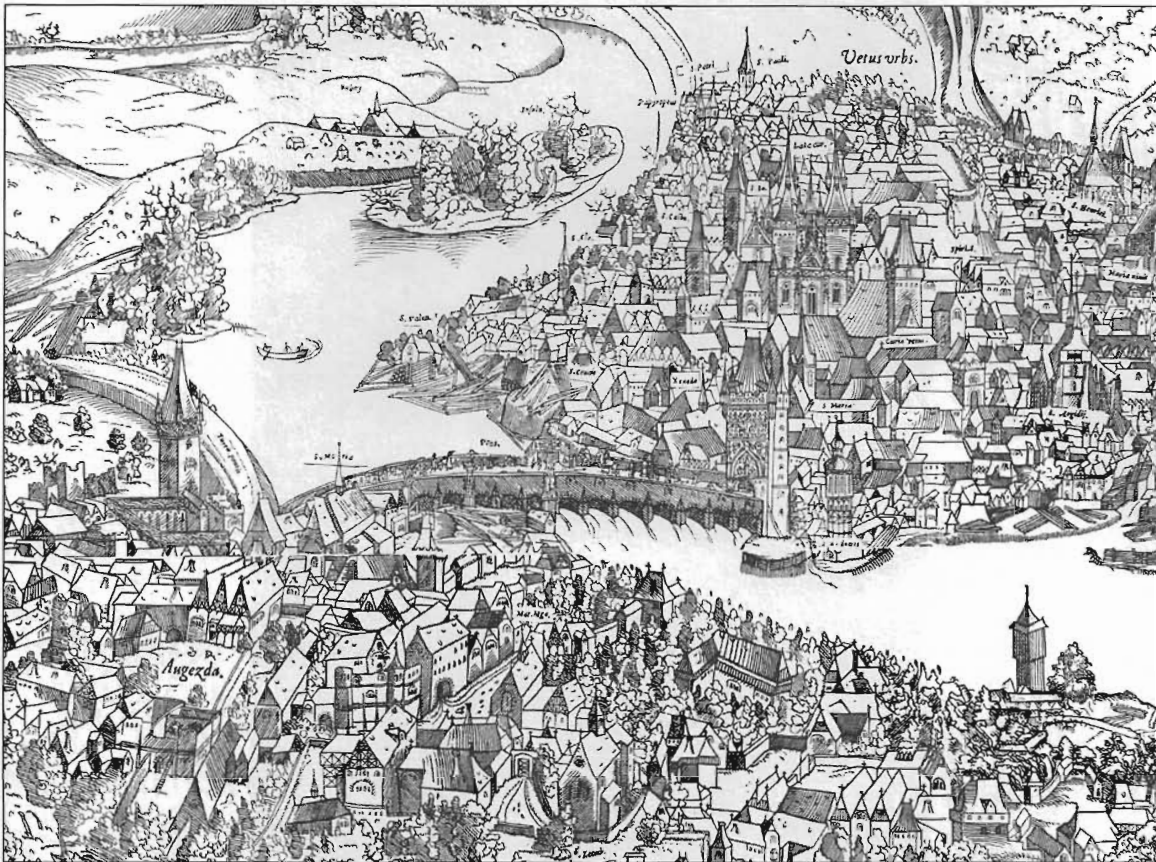
Obr. Př. II: Svatovítské stavební účty, APH, fond AMK, cod. sig. XI/2
Plate I: The building accounts for St. Vitus Cathedral

Obr. p̄ IV: Stavba chrámu, APH, fond KMK, A.10, f. 167v
Plate IV: Building of the Church

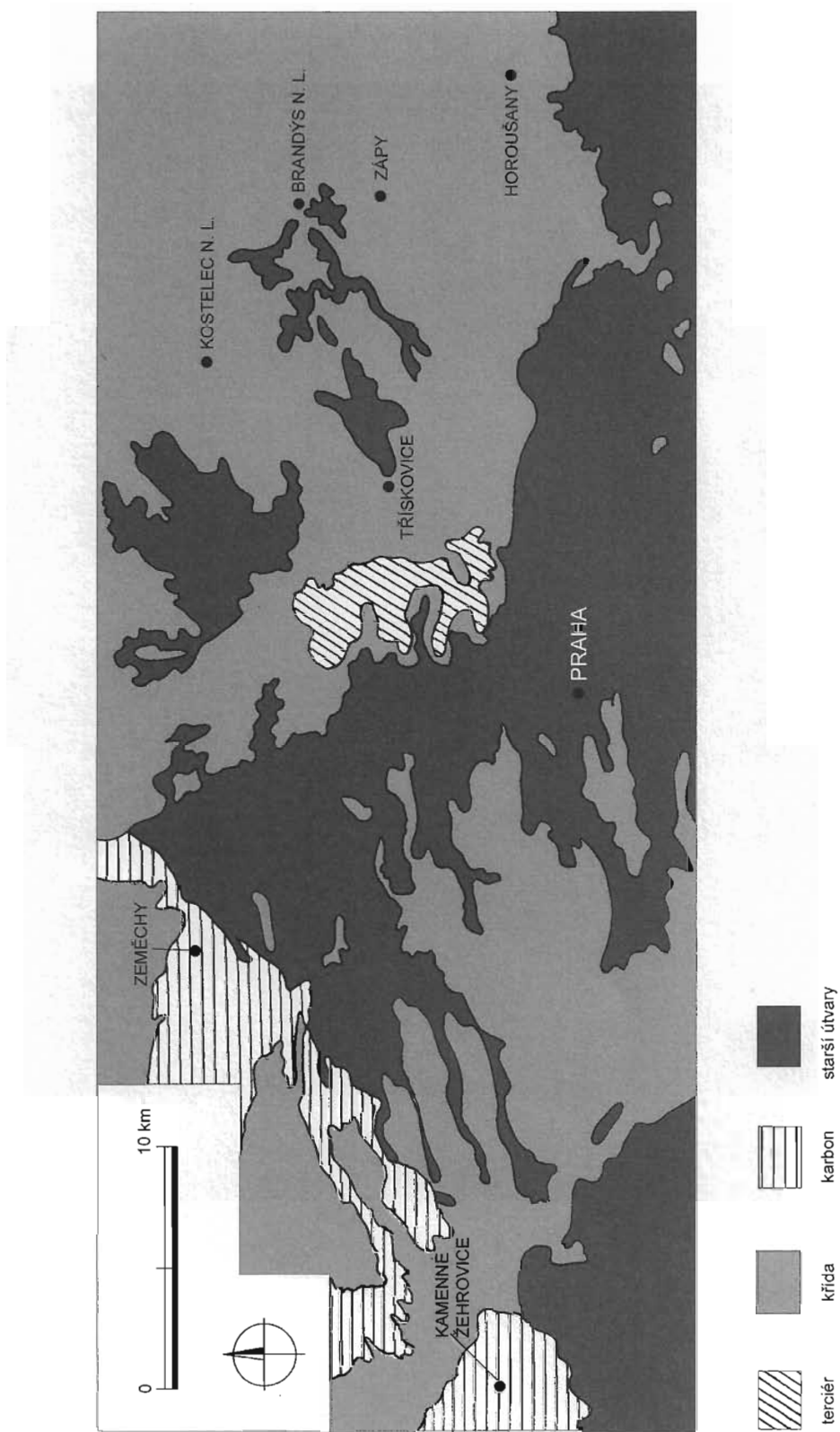
Obr. př. V: Tavící nádoba
Plate V: Melting pot

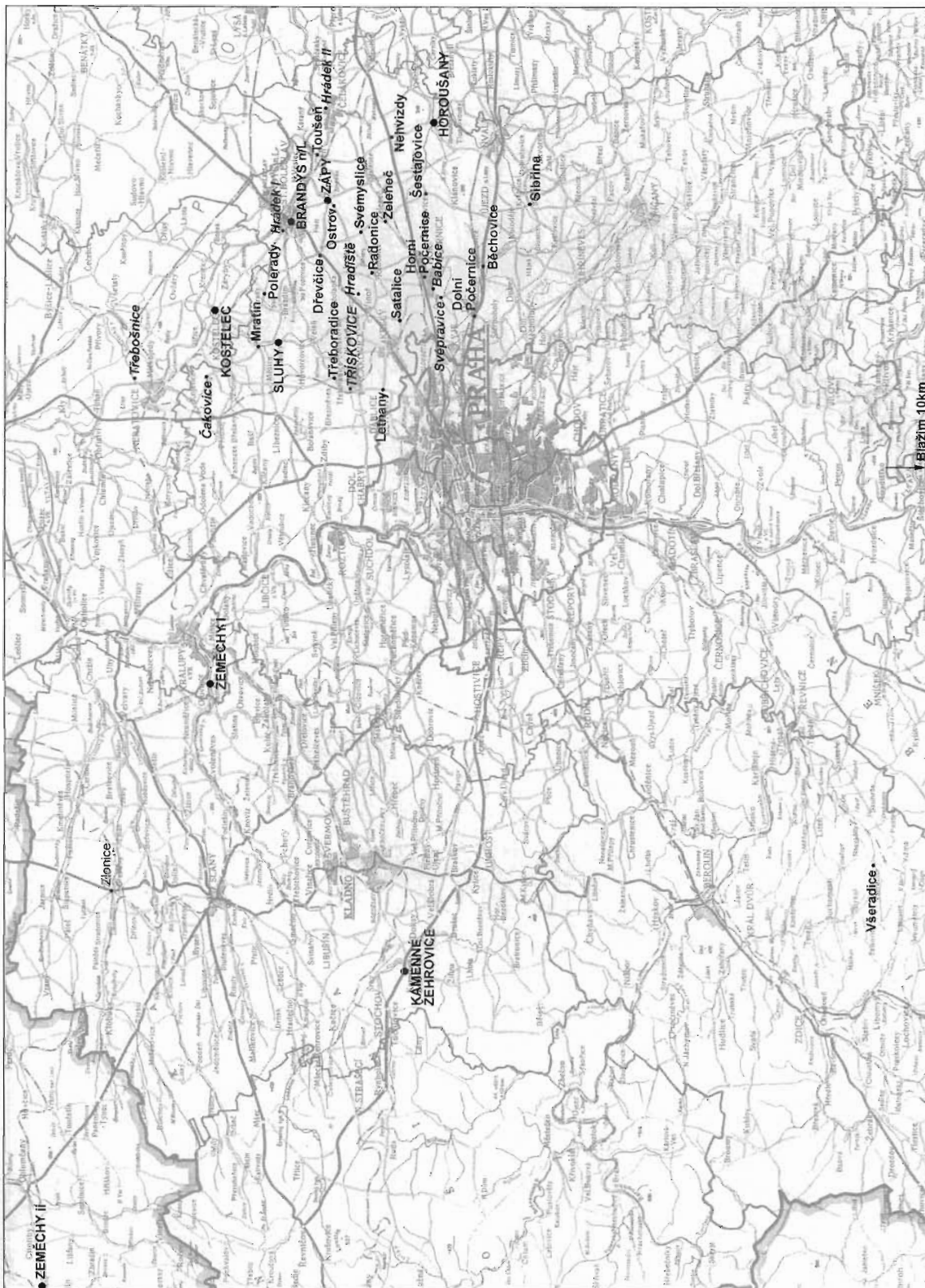
Obr. př. VI: PRAGA BOHEMIAE METROPOLIS ACCURATISIME EXPRESSA 1.5.6.2

J. Kozel, M. Peterle, Pohled na Prahu od Smíchova, dřvořez, 1562, LAZAROVÁ - LUKAS: Praha: Obraz města v 16. a 17. století, Praha 2002.1

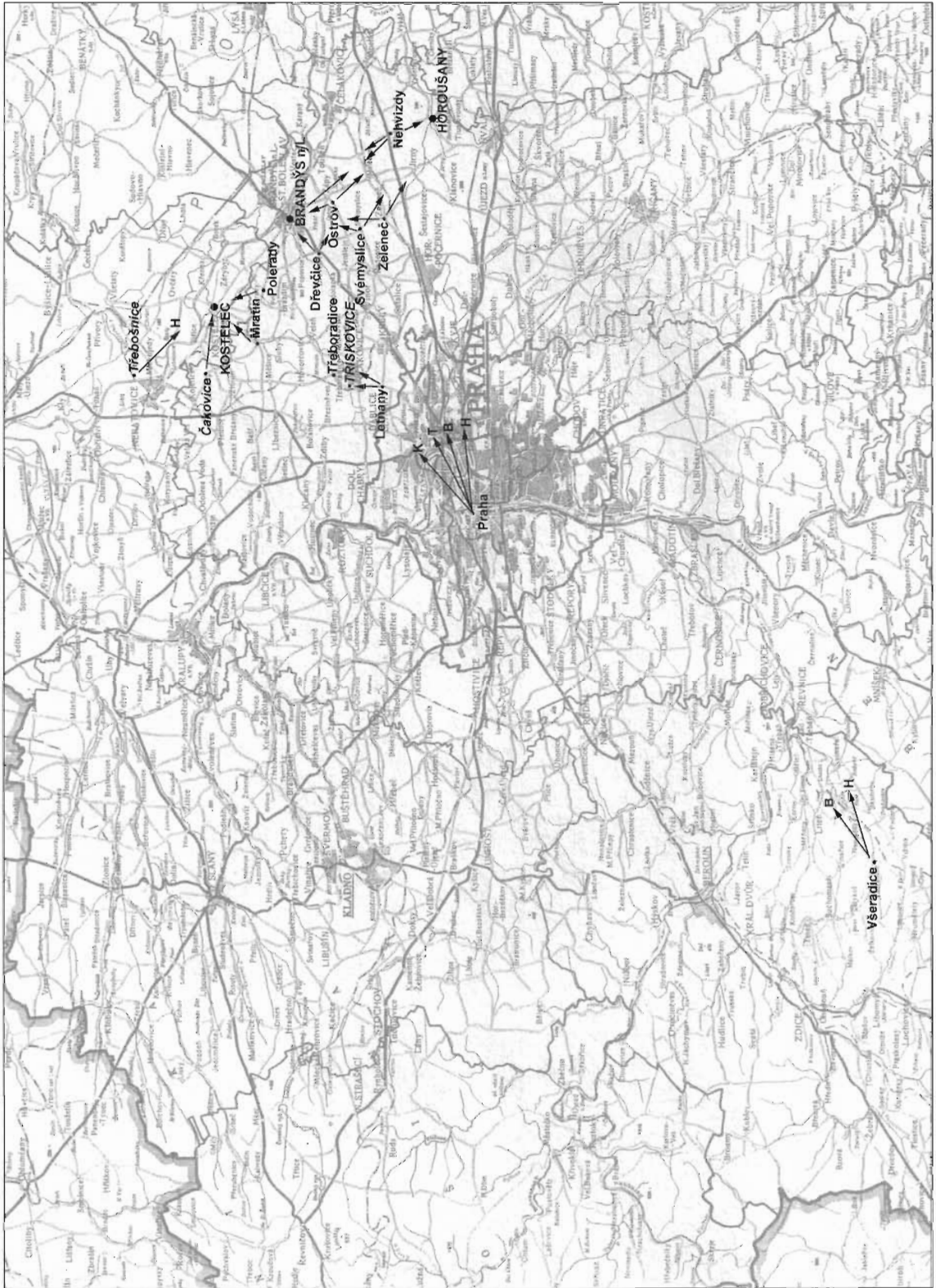
Plate VI: J. Kozel, M. Peterle, View of Prague from Smíchov, Woodcut, 1562

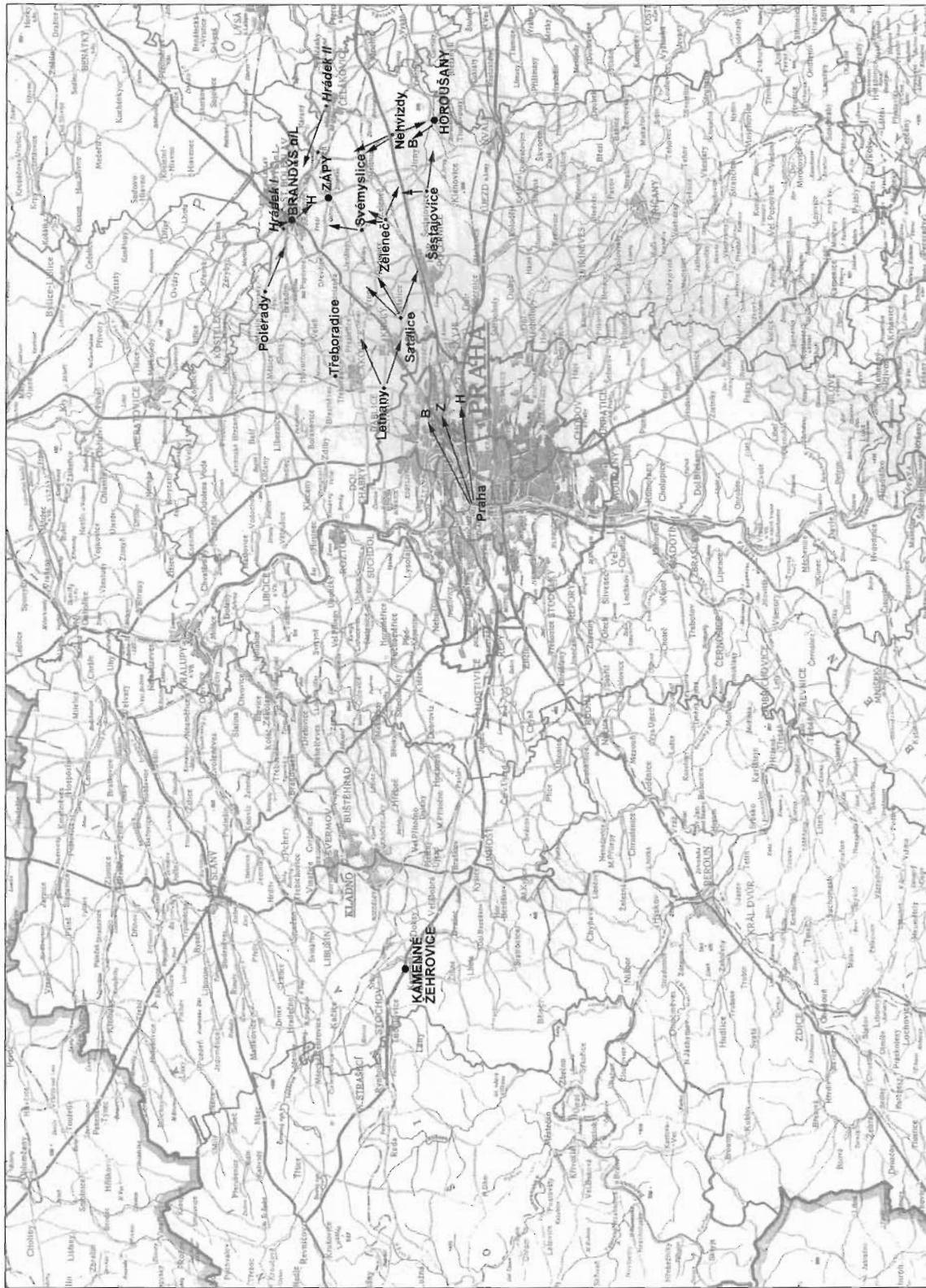
Mapa I: Geologická mapa okolí Prahy - lomy, RYBAŘÍK 1994: Dovozy kamene
Map I: Geological situation outside of Prague - stone quarries

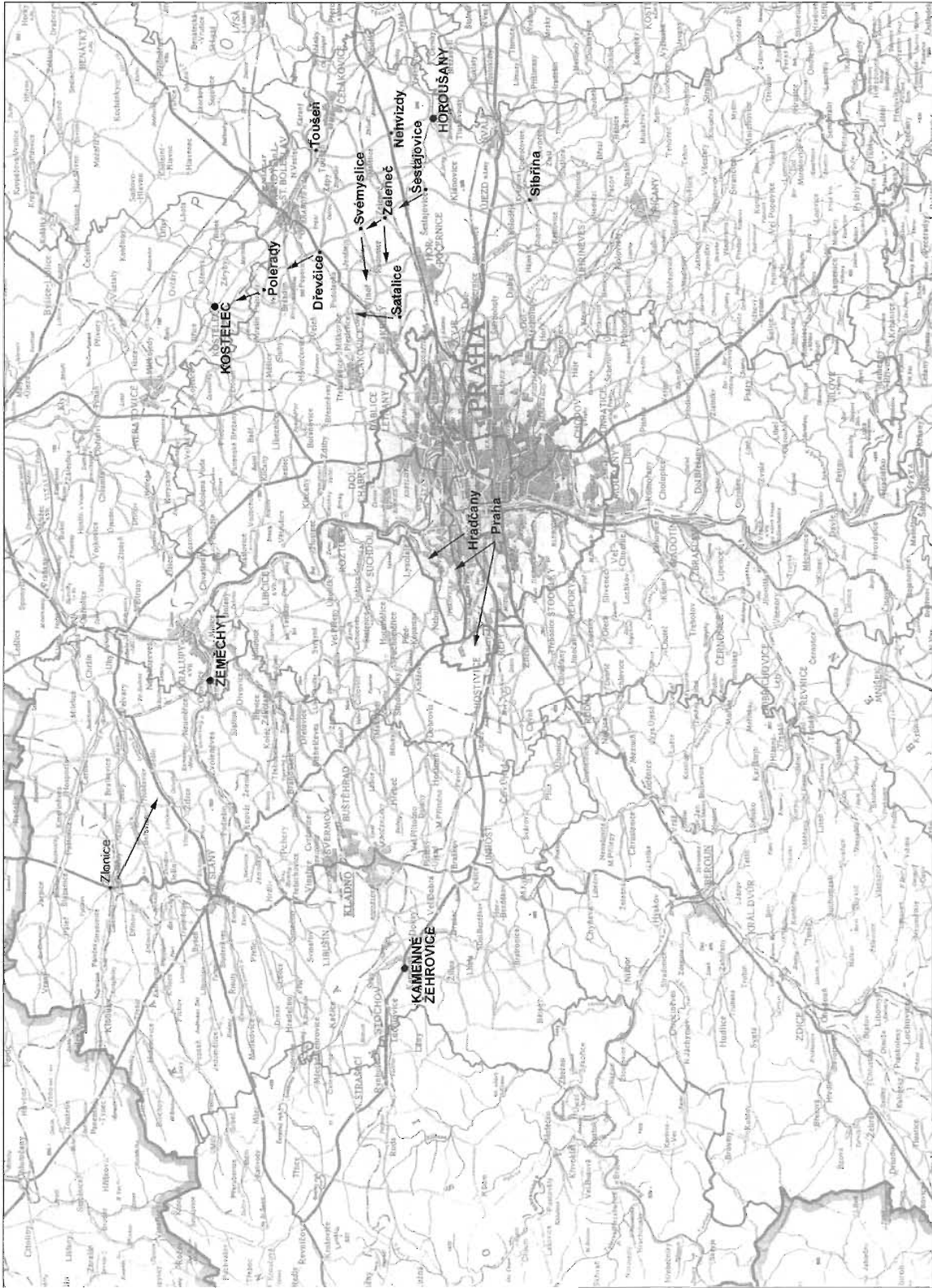
Mapa II: Lomy - vesnice povozníků 1372-1378
 Map II: Quarries - the Villages of Carters 1372-1378

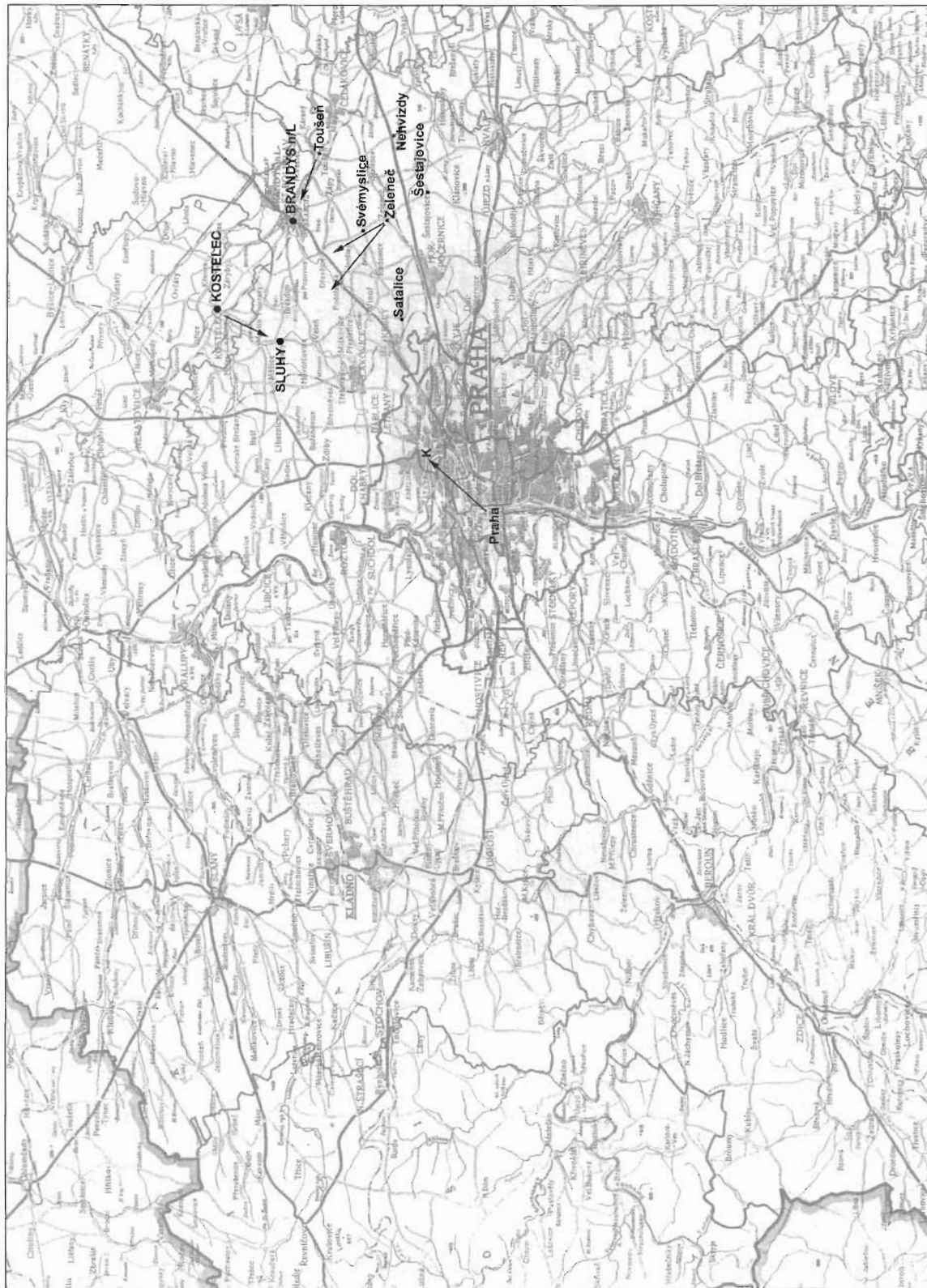
Mapa III: Dovozy kamene 1372
 Map III: Deliveries of stone 1372

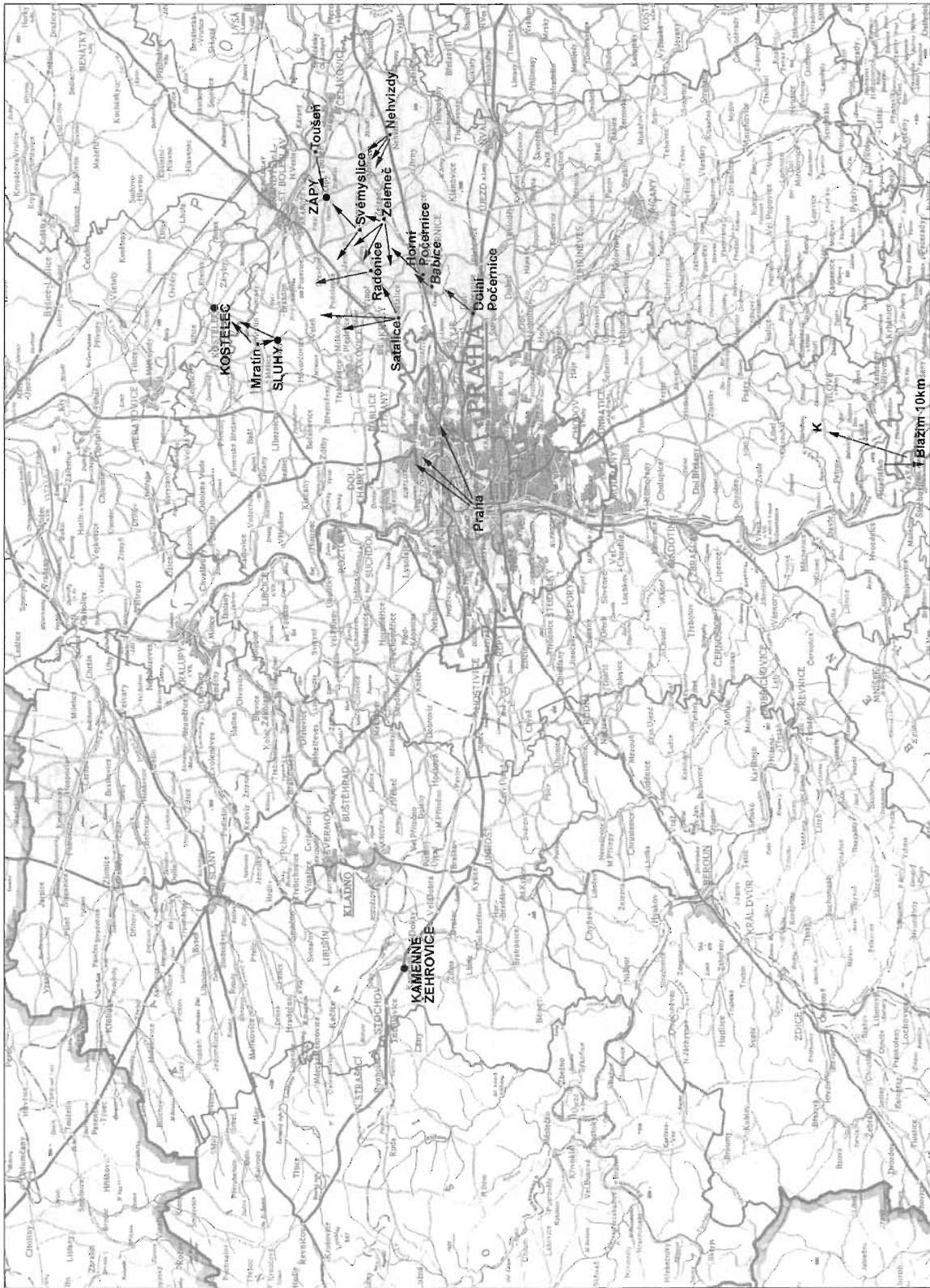
Mapa IV.: Dovozy kamene 1373
 Map IV.: Deliveries of stone 1373

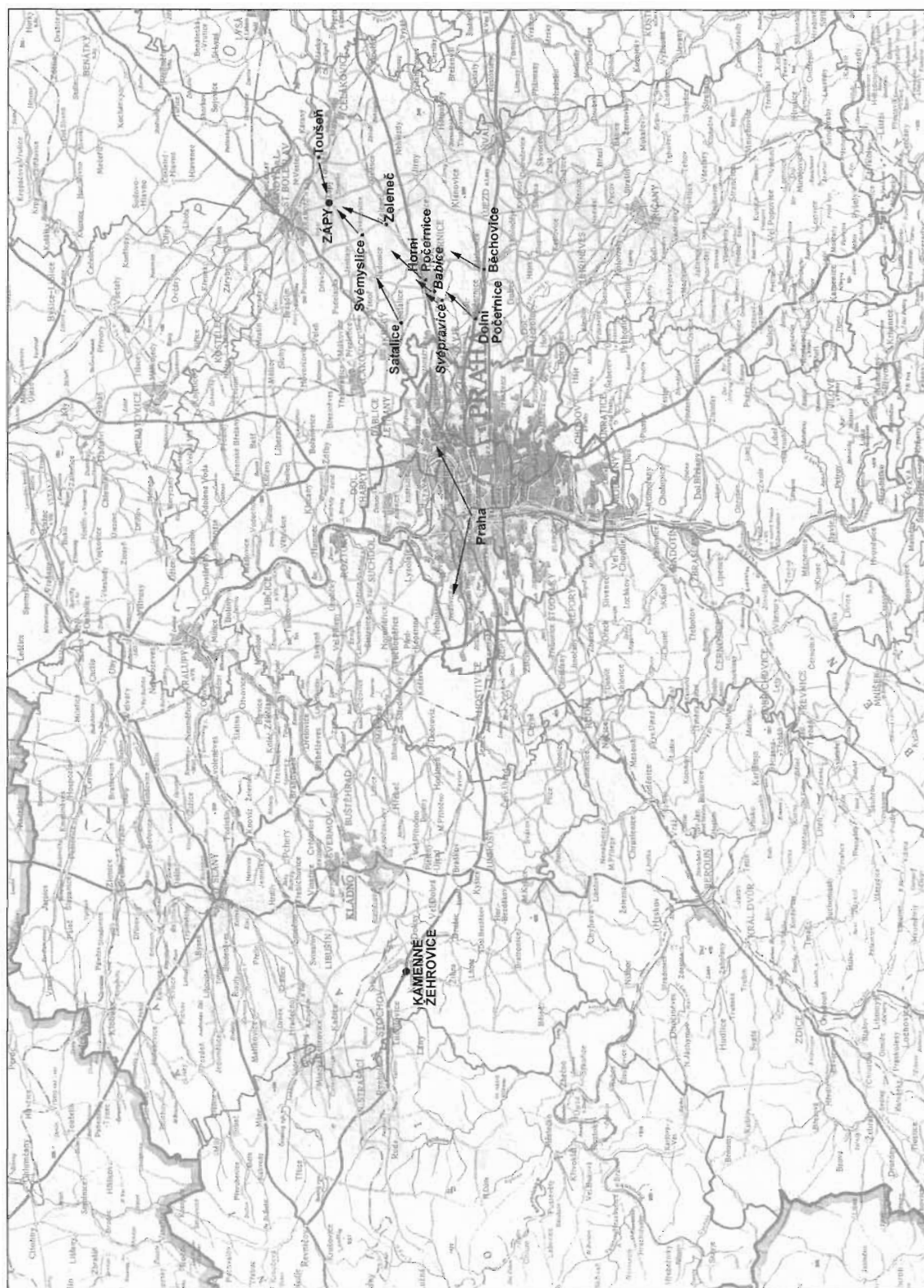
Mapa V: Dovozy kamene 1374
 Map V: Deliveries of stone 1374

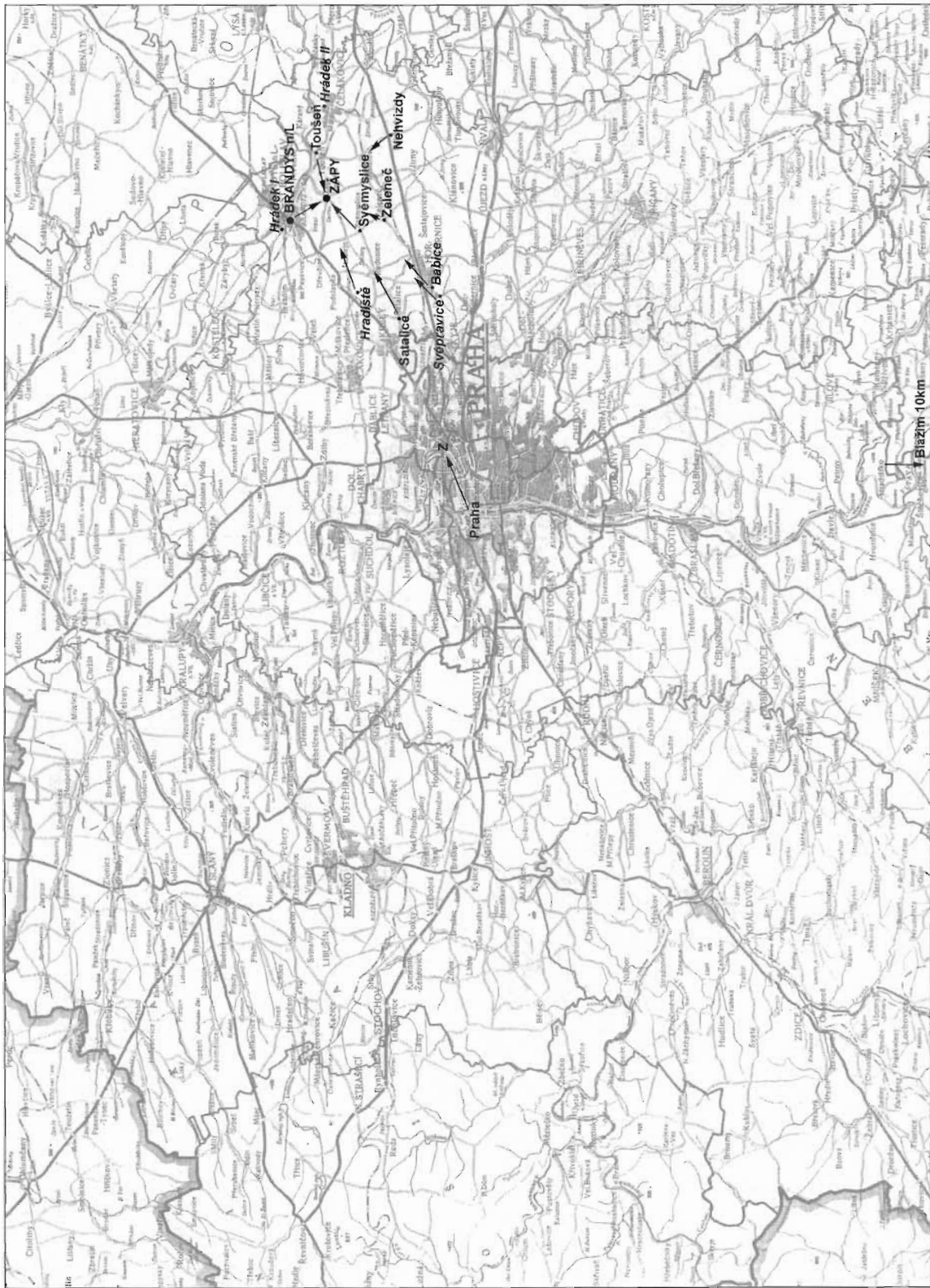
Mapa VI: Dovozy kamene 1375
 Map VI: Deliveries of stone 1375

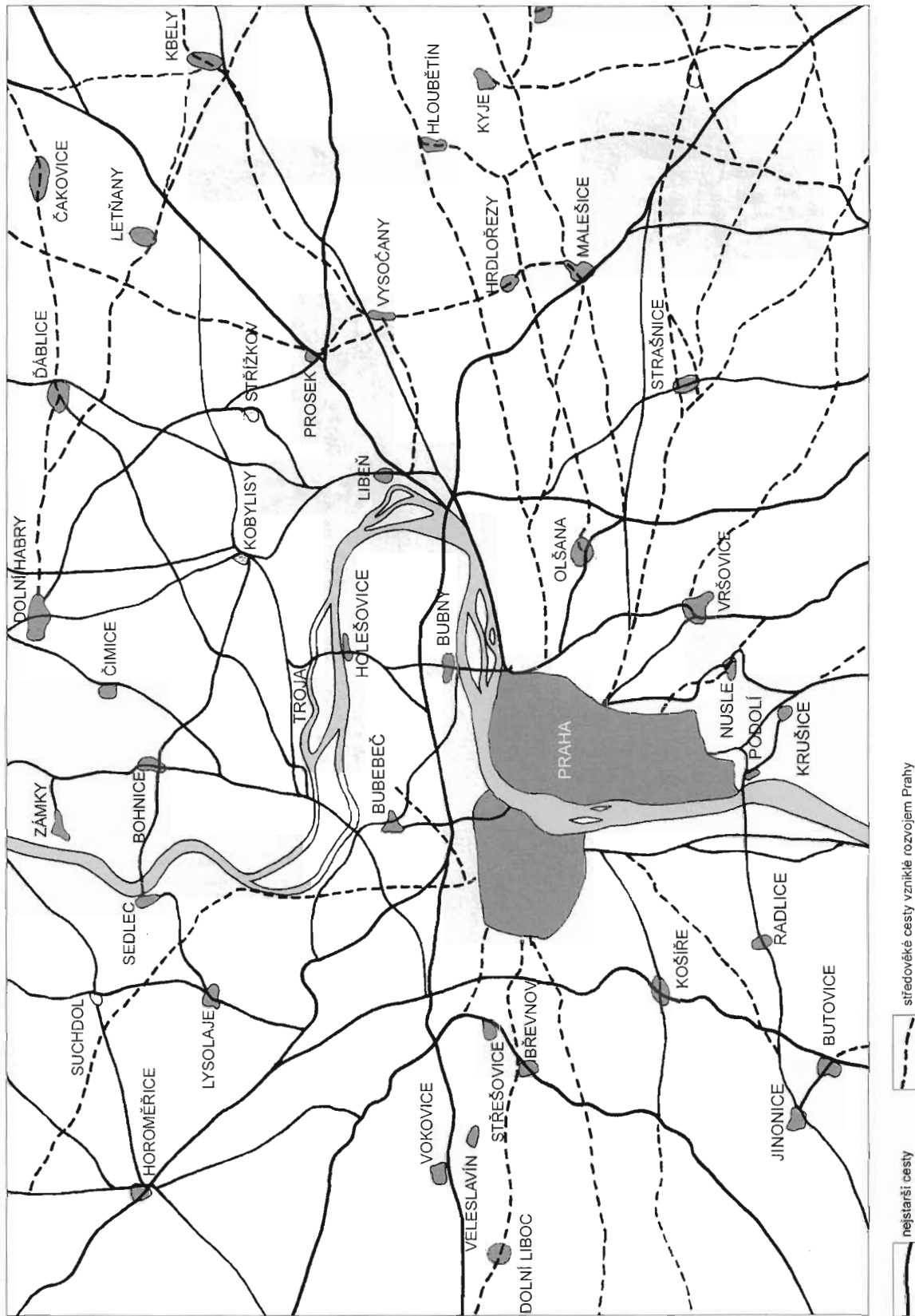
Mapa VII: Dovozy kamene 1376
 Map VII: Deliveries of stone 1376

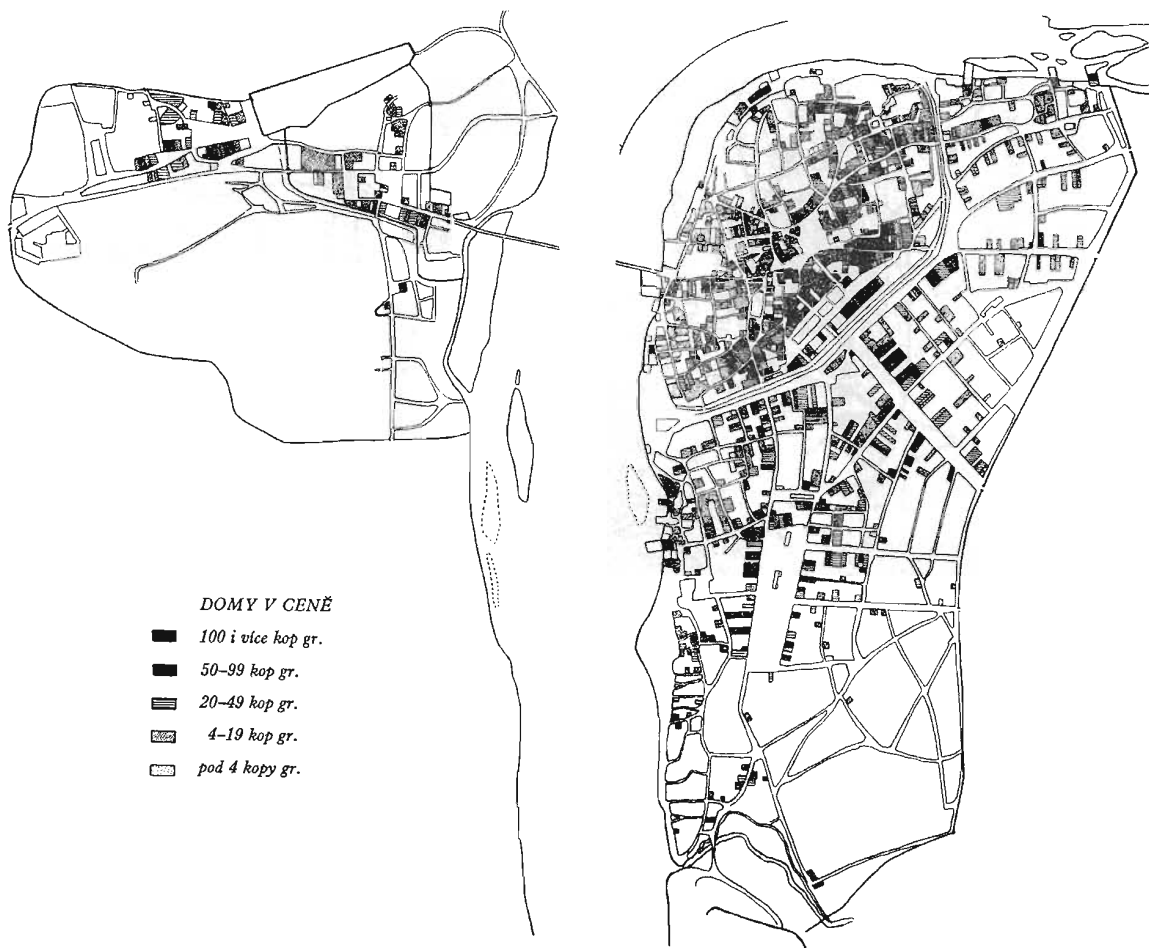
Mapa VIII: Dovozy kamene 1377
 Map VIII: Deliveries of stone 1377

Mapa IX: Dovozy kamene 1378
 Map IX: Deliveries of stone 1378

Mapa X: Staré cesty v okolí Prahy, podle Ječný 1959
 Map X: Old roads in the surroundings of Prague

Mapa XI: Pražské domy a jejich ceny, ČAREK 1971
Map XI: Houses in Prague and their prices

Praha po roce 1400

Mapa XII: Domy řemeslnických mistrů a obchodníků pracujících pro stavební úřad.
 Map XII: Houses of master craftsmen and tradesmen working for the building office

SOLUTIO HEBDOMADARIA PRO STRUCTURA TEMPLI PRAGENSIS

BUILDING OF ST. VITUS' CATHEDRAL IN THE YEARS 1372-1378 I. PART

(RÉSUMÉ)

INTRODUCTION

The weekly building accounts for St. Vitus Cathedral are one of the most important sources for studying the history of building in the Middle Ages. Nevertheless, interpreting the accounting records from 1372 to 1378 presents certain problems in that they are composed of a great number of motley pieces that often seem to be unconnected bits of information dispersed over time (the accounting weeks). In terms of methodology, therefore, the first thing that needs attention is determining the integrity of the material, and not only in regards to its physical preservation. To the extent that it is possible, the dates of the account entries also need to be ascertained, that is, everything that was and was not recorded and in what manner the entry was made.

The accounts should be taken as a homogenous source where the individual entries are integrally connected. Undertaking a detailed comparison of the data referring to the individual subjects (e.g., the building blacksmith) on a synchronic and diachronic level provides a basis for further research. The data should be sorted systematically so that further comparison can be made with other written sources - and not only those that are contemporaneous - and with archeological, iconographic, and ethnographic materials.

This time-consuming method of working with the data required that the subject matter dealt with here be limited. Thus entries referring to building administration and financing and the stonecutters' lodge were not treated comprehensively. The relevant data are used „only“ as a supplement to addressing other problems systematically. A similar limitation is connected to the horizontal processing of the years in question. The incomplete records for the years 1372, 1374, and 1378 are ill-suited to such processing, while the remaining complete years were processed synchronically but not in all respects. This particularly pertains to the problem presented by the carters, which was addressed only for the year 1373.

At present, data related to the building carters is being processed so that it might be possible to supplement the synchronic processing for 1375-77. The same is true for the entries relating to the stonecutters. When this work is finished, the missing pieces will be added to the „mosaic“ of the story behind the construction of St. Vitus Cathedral as presented here. Some of the methods used in the natural sciences will further supplement the evidence found in the written sources. Consequently, it will be possible to depict the course of construction from 1372 to 1378 on a week-by-week basis.

1. THE SOURCE MATERIAL

The building accounts are recorded in two manuscripts that consist of quires of relatively thick quires of paper. The quires with the entries from 1374 were lost before being bound; consequently, there is a discontinuity between the two manuscripts. Similarly, we lack entries from the beginning of 1372 and the end of 1378. The account entries are recorded in gothic cursive script with numerous Latinized Czech and German expressions. The usual format of the weekly accounts begins with the wages for the building

supervisors (the *magister operis*, the parler, the lodge custodian and his servant). Next came the primary building trades (carpenters, blacksmiths, masons, setters). A separate section comprises wages to stonecutters and carters. The week was closed out with expenses for building materials, tools, and wages to craftsmen working on the building site irregularly (e.g., sawyers and ropemakers).

The art historian Josef Neuwirth published the building accounts as early as 1890, but the typographical errors in the text make his edition unreliable. Found in the accounts, however, are contemporary accounting discrepancies, and in addition, not absolutely all building expenditures were entered into the two codices. In particular, this applies to luxury items (to the goldsmith), but also to water deliveries up until 1376, for example. These outlays were undoubtedly listed in other ledgers. On the other hand, we can find in the accounts purchases unrelated to the cathedral, but to the Church of All Saints, whose construction was overseen by the same master-builder. Compensation can nevertheless be made for the given limitations of the source material by confronting it with other documents, and not only contemporaneous, of an economic nature, possibly with narrative sources. What is essential is that this be an interdisciplinary approach involving archeological and iconographical sources.

2. LITERATURE

Despite the fact that the building accounts were published at the end of the nineteenth century and have always been at the center of historical research (especially in the field of art history), not one of the authors worked with the source material as a homogeneous whole where each individual entry is integrally connected to one another. The majority of scholars proceed from Neuwirth's essay that appeared as a part of the edition. The editor himself, however, did not avoid making mistakes in the considerable amount of information. The individual authors for the most part pull out of context the data relating to resolving their own particular topics, or they make general conclusions based solely on one year of accounting records or even on one single entry. This manner of working with the source material has seriously degraded its ability to provide evidence. Be that as it may, we cannot overlook the contributions made by the studies of J. Opitz, V. Birnbaum, and V. Kotrba.

3. THE BUILDING ADMINISTRATION AND FINANCING AND THE STONECUTTERS' LODGE

Organization of the construction work was arranged by the capitular building office (*fabrica ecclesiae*), which was operated by the building director (*rector fabricae*) with the cooperation of the clerk of the works (*notarius*). Until 1375 the building director was Beneš of Weitmil. After which time, however, the then *notarius*, Ondřej Kotlík, combined in his person the office of director with the function of accountant, although the actual entries were evidently recorded by the scribe (*scriptor*), who was not usually listed in the weekly accounts. The building office administered the financial fund, which was founded by Jan of Luxembourg in 1341 when he donated the tithe from the royal silver mines toward the cathedral's construction.

The *magister operis*, who combined the functions of today's architect, designer, and site manager, was responsible for overseeing the technical and organizational aspects of the building. During the years 1372-1378 this was Petr Parler. Hence, the function of acting master-builder was discharged by the parler (*palerio*) who since 1375 at the latest was evidently the stonecutter Jindřich. The *magister operis* was the head of the lodge responsible for undertaking the building. What is meant by „building lodge“ are all the craftsmen and workers constructing the cathedral. In the narrow sense of the word this was a space or sheltered area where the society of stonecutters worked in a non-guild organization known as the stonecutters' lodge. The custodian of the stonecutters' lodge (*custos rerum*) was Vímecmilus and from May 1378 at the latest, Tomáš. A workshop (*stuba*) was also a part of the lodge. The custodian was in charge of the practical matters associated with the lodge's operation, including the repair of tools and the supply of materials. The custodian's assistant, then, was the lodge servant (*famulus hutae*).

The lodge was clearly located in the northwest area of the cathedral, and the number of stonecutters working there, hewing the stone according to the instructions of the *magister operis* on the basis of molds, varied. Individual stonecutters or even entire groups came to Prague primarily from Poland and Germany, but also from Hungary. Czech stonecutters, however, were not exceptions. The stonecutters' lodge was not a homogeneous society of professionals. Found within its ranks were the *magister operis* and stonecutter-sculptors, the creators of the cathedral's common building blocks as well as the setters (*locatores*). Yet it cannot be said that these various functions were strictly delimited. Wages were paid largely by the job, but in exceptional cases it was also by term. Due to a lack of sources, however, we know only very little about how the St. Vitus stonecutters' lodge was organized.

4. THE BUILDING STONE

The building stone came from sandstone quarries in a nearby area northeast of Prague (approximately 25 km.). The coarse-grained sandstone used for the parts of the construction with the most stress came from the quarry in Žehrovice about fifty kilometers west of Prague. In rare instances a poor quality sandstone from the local Petřín area was also quarried. Though the raw stone itself did not cost anything, its transport was extremely expensive, and therefore a quarry's distance from Prague played a key role in the building finances.

A new stone quarry in Hroušany was inspected by the *magister operis* himself, but extraction took place under the supervision of a quarrier (*lapifractor*). From autumn to spring deliveries were provided largely by carters (*vectori*) drawn from the villages in the quarry's environs. The cost of transporting raw, unhewn stone made up 80% of the total costs (quarrying and transport); for partially hewn stone (*pro formis*) transport came to approximately 75% of the total. The annual earnings for carters (in 1373: 7gr-12 s. 41gr 7p.) were roughly equal to the annual rents from large land parcels or villages around Prague. For the landless peasantry, then, work as a carter could have served as an alternative to being a day laborer in the town. The stone was then transported around the building site by means of a smaller two-wheeled cart (*biga*).

5. BUILDING WOOD

A hard, green wood (*quercus, robur*) was used by the carpenters for the scaffolding and other constructions. The basic elements for this were the beam (*pro lignis*), the plank (*pro asseribus*), and the lath (*pro lattonibus*). These could have been cut directly on the building site by the sawyers, who received a pay of 8 p. per cut section; the same as it was in 1373 when Charles IV donated to the building office part of his forests at Křivoklát. The material for the carpenters, however, was purchased at the Prague markets in Podskalí and St. Valentine. The price of wood included its delivery from market to the landing and off-loading point at Písky, from where the wood was hauled up to the Castle by the regular building carters. River transport was paid 4-14 gr. depending on the amount of wood; transport to the Castle then ran about 1-1.5 gr. The price of beams or trunks was roughly 1-14.5 gr. apiece. The building office purchased laths for about 3-4.5 gr. per ten, and a plank cost around 1-5 gr.

Wooden constructions were built under the supervision of Carpenter Václav, who also oversaw the extraction of timber if necessary. Václav drew a weekly pay (in summer 20 gr.; in winter 16 gr.) toward an annual fixed tax of 4 s. gr. A special yearly remuneration of about 30 gr. was also provided. According to need, the master would hire one to three journeymen whose wages were between 1-3 gr. a day. But for the construction of the third machine (a crane) in 1377 six journeyman carpenters worked in a single week.

The construction of scaffolding and building machinery required the cooperation of other craftsmen such as ropemakers and cooper-wheelwrights. Ropes for tying together the wooden constructions were delivered by Master Martin's workshop. The building office paid 1.5-2.5 s. gr. for the massive rope used in the building machinery. The rope and gears then had to be lubricated and conserved with tallow and axle grease, which was fired outside of Prague. Unspecified purchases ranged from 1 to 4 gr. In addition to constructing building machinery, the scaffolding for the masons, and formwork, the carpenters were also employed in the maintenance of the roof, for which the purchase of shingles (*pro cilindris ad tecta*) at 14-15 p. per sixty testifies.

6. MASONWORK

Setting the stone blocks was done from the scaffolding, at times on prepared formwork, by the setters (*locatores*) and masons (*muratores*). The building accounts, however, do not show the necessary division of tasks in laying the stonework. In general the setters were paid one groschen better and were more numerous overall on the building site. Wages for the masons and setters were not differentiated by season as for the carpenters. A mason's daily wage averaged 2.5 gr., though masonwork was paid on a tariff scale based on the work's difficulty. Craftsmen could receive a bonus with their pay, possibly a financial contribution towards the price of a bath or beer. The stonework itself took place during the summer months, the beginning and ending of which depended on the weather as well as its being coordinated with the work of the carpenters. But work on the choir chapels took place outside of the main building period.

The stonework was set with lime mortar mixed in a ratio of 1:2-3. When applying the gemstones, eggs (46 for 1 gr.) and ground brick were also added to the mixture. Some gemstones could have been further secured with metal hooks. Particularly problematic joinings were reinforced by the use of metal crampons set with lead grout.

The lime was fired in New Town on the banks of the Vltava. Thus it was easy to supply the limekiln with firewood. The price for a barrel of lime was in the range of 14-16 p. per barrel (*per tina*). Lead was supplied by Prague merchants and came from, among other places, Meissen. The building office purchased a centner of lead for roughly 31-42 gr., delivery of which from the Prague merchant to the Castle cost was more or less the same as the lime, that is, around 2 gr. The lead was then melted on charcoals (10 p. per sack) at the building site.

The slaking of the lime, preparation of the mortar, melting of the lead, and transportation of materials around the building site was performed by day laborers. Worker assistants were obviously recruited from among Prague's poor, and their number at the building site fluctuated widely. It could have reached as high as two hundred. Daily wages were between 8 and 14 p. The purchase of brooms at an annual cost of 2-3 gr. is evidence of caretaker work at the site.

7. IRON, IRON AND WOODEN TOOLS

The building blacksmith produced and repaired the crampons and clamps, tools (stonecutter picks, mason trowels, shovels, hammers, etc.), and nails (lath, plank, shingle). He hired a journeyman to assist him. Blacksmith Václav received a weekly wage for sharpening tools based on an average daily rate of 3.5-4 gr. Assistants paid from this sum could undertake on-site repairs or adjustments to the crampons, but the master blacksmith himself was occupied in his workshop at Koňský trh (Horse Market) primarily with orders of a more artistic nature. In addition to the pastoforium and the lattice work on St. Wenceslas's sepulcher, he also produced candleholders. He received a separate pay for these special orders of art objects.

The initial metallurgy took place outside of the greater Prague area, and the iron was then transported to the Castle in the form of rods (*sinones*), at a cost of 15-19 p. per rod. The delivery of iron and metal products within Prague again cost around 1-2 gr. The price of building tools generally did not exceed 4 gr.

The cooper not only produced for the building various types of casks for water, lime, coal, etc., but also wheels for the building machinery and wheelbarrows and carts for the transporting of building materials (6 p.-9gr.). Of engineering implements (level, plumb line, compasses) only set squares (ca. 2 gr.) appear in the account records.

8. A YEAR IN THE CONSTRUCTION OF THE CATEDRAL (1373)

Working with the data of the account records holistically against the background of other sources (also archeological and iconographical) provides a reconstruction of the weekly course of the building work. What this reveals is the relationship of the individual tasks and the delivery of building materials, including their origins. Moreover, the accounts bring to light the individual actors in the building process. When looking at the wages paid in the building accounts for 1373, for example, we meet with the carters Michal of Zeleneč and Duchek of Hradschin, the wood rafter Klement of Zbečno, and the lime burners Mixa Hražák and Fraňek Terklář. Lead and coal were supplied from the storehouses of Mikuláš Codawer.

In 1373 Ondřej Kotlík invested 842 s. 20 gr. 10 p., the greatest portion of which (28.57%) was expended on stone (stonecutting plus transportation); approximately five

percent less (23.81%) was used for the wages of craftsmen and day laborers. A full nineteen percent (19.05%) was then consumed by the annual pay of the building administrators (*director, notarius, magister, parlex, custod, and famulus hutae*). Next were expenses for wood (14.29%) and binding materials (9.52%). The remaining 4.76% comprised irregular and special expenses (painter, courier, etc.). Not all items, however, were recorded in the quires of the preserved building accounts. In particular, expenditures on the luxurious ornamentation in the chapels are not found here.

9. SOCIAL STRATIFICATION IN LIGHT OF THE WEEKLY ACCOUNTS

The weekly accounts not only give us a picture of the building process but also reflect the economic aspects of building the cathedral, for example the relationship between the different building activities. What is significant in this respect are the expenses for building administration wages (i.e., 5 people plus servant), which accounted for 19% of total expenses in 1373 as compared to the 24% of total expenses for all other craftsmen (excepting stonecutters), including day laborers.

This social contrast illustrates the difference in status between the craft masters and merchants as opposed to the journeymen. The masters owned expensive homes in New Town (with the exception of the lead merchant, who was in Old Town, and the master carpenter, who lived on Hradschin). The journeymen, on the other hand, collected a fluid daily wage of 2-3 gr. This brought them closer to the wages paid day laborers, which fluctuated between 8 p. and 1 gr., which was subsistence level in Prague at that time. Social differences can also be noticed in the method of dispensing remunerations. Building administrators and masters received allowances for clothes, while journeymen and day laborers for the public baths and beer.

CONCLUSION

Despite the variability in the records (and this also applies to items of the same type) the building accounts are an invaluable source of information on the price of building materials, machinery, wages, the relation of groschen to parvus (1:12), the load capacity of medieval wagons (0.5-1t), etc. And not least they also inform us of the era's building terminology, which points to a continuity that is not only diachronic (at least until the sixteenth century), but synchronic in that it correlates with terms used in sources of English provenance. The St. Vitus accounts are therefore more than just proof that building was largely universal in Europe of the day; as the case of Blacksmith Václav shows, they also provide us with a slice of medieval craftsmanship that did not recognize a strict boundary between art and craft.

In addition, systematic processing of the accounts enables us to portray the building process week by week. What emerges is not only a picture of the building process. They also reflect the economic aspects associated with constructing the cathedral, among other things, the relative expenses for various building activities and the social stratification of the craftsmen working on the building. The purchase in the 1370s of tile stones for the new cathedral as well as the old Romanesque basilica is also proof that the latter was still in use.

The method of data processing also points to potential further uses of the St. Vitus building accounts. For one, complete analysis of the years 1375 to 1377 should be undertaken in the same manner as for 1373. In comparing this data it will then be possible to verify the general applicability of the results for 1373 and provide a more complete picture of the building process over the 1372-78 period. Further possibilities are offered by working with the entries for the stonecutters and integrating the accounts into a broader context by a more thorough and targeted comparison with other sources. The purpose of the present work is to provide the basis for such further research.

SEZNAM ZKRATEK

AČ	Archivní časopis
AH	Archeologia Historica
AMK	Archiv Metropolitní kapituly u sv. Víta
AP	Archeologica Pragensia
APH	Archiv Pražského hradu
AR	Archeologické rozhledy
AUC-HUCP	Acta Universitatis Carolinae-Historia Universitatis Carolinae Pragensis
ČČH	Český časopis historický
ČMM	Časopis Moravského musea
ČNM	Časopis Národního musea
ČSČH	Československý časopis historický
FHB	Folia Historica Bohemia
HG	Historická geografie
FRB	Fontes rerum Bohemicarum
NTM	Národní technické museum
PAM	Památky archeologické a místopisné
PSH	Pražský sborník historický
RBM	Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae
SbTM	Sborník Technického musea
SH	Sborník historický
SNM	Sborník Národního musea
ZPP	Zprávy památkové péče

PRAMENY

A. RUKOPISY

- APH, fond AMK, cod. sig. XI/1,2.
APH, fond AMK, cod. sig. VIII/2.
APH, fond AMK, INVENTÁŘE, sig. 260.
APH, fond Karel Fiala (1891-1939) - Písemná pozůstalost.

B. TIŠTĚNÉ PRAMENY

- BINDING, G. – NUSBAUM, N. (ED.) 1978: Der mittelalterliche Baubetrieb nordlich der Alpen in zeitgenossischen Darstellungen, Darmstadt.
BUILDING ACCOUNTS OF KING HENRY III, Colvin H.M. (ed.), Oxford 1971.
DECEM REGISTRA CENSUUM BOHEMICA, Emler J. (ed.), Praha 1881.
CHALOUPECKÝ, V. (ED.) 1912: Účet pokladníka arcibiskupství pražského z let 1382/83, Historický archiv 37, Praha.
PODLAHA, A. – ŠITTLER, E. 1903: Chrámový poklad u sv. Víta v Praze, Praha, I-CII.
CHRONICON BENESSII DE WEITMIL, FRB IV, J. Emler (ed.), Praha 1884.
KLETZL, O. (ED.) 1939: Plan-fragmente aus der deutschen Dombauhütte von Prag in Stuttgart und Ulm, Stuttgart.
NEUWIRTH, J. (ED.) 1890: Die Wochenrechnungen und der Betrieb des Prager Dombaues, Prag.
PODLAHA, A. 1903-1903: Ze starých účtů chrámu Svatovítského, PAM 20, 1902-3, 584-586.
TEIGE J. (ED.) 1915: Regestrum officialium pontis, Základy starého místopisu pražského II, Praha 1915, 347-350.

LITERATURA

- BENEŠOVSKÁ, K. 1994: Gotická katedrála – Architektura, in MERHAUTOVÁ, A. (ED) 1994, 25-65.
– 1999: Das Frühwerk Peter Parlers am Prager Veitsdom, Umění 47, 351-363.
BENEŠOVSKÁ, K. – HLOBIL, I. – BRAVERMANOVÁ, M. 1999: Petr Parléř: Svatovítská katedrála 1356-1399, Praha 1999.
BIRNBAUM, V. 1930A: Chrám sv. Víta, Kniha o Praze, Praha 1930, 17-40.
– 1930B: K datování portrétní galerie v triforiu chrámu svatovítského, in Od pravěku k dnešku, sborník prací z dějin československých k šedesátým narozeninám Josefa Pekaře, Praha, 233-253.
BOHÁČ, Z. 1979: Pozemková držba pražského arcibiskupství v době předhusitské, HG, 18, 165-197.
– 1983: Vesnice v sídelní struktuře předhusitských Čech, HG 21, 37-109.
BONDE, N. 1998: Dendrochronological Dating of the Viking Age Ship Burials at Oseberg, Gokstad and Tune, Norway, in SINCLAIR, A. – SLATER, E. – GOWLETT, J. (ED.) 1998, 196.
BROOKE, CH. 1981: The Cathedral in Medieval Society, in SWAAN, W. (ED) 1981, 13-20.
CASTELIN, K. 1953: Česká drobná mince doby předhusitské (1300-1471), Praha.
– 1971: Haléře Karla IV. a mincovní řád z roku 1378, Numismatické listy 26, 139-158.
COLLIJN, I. 1915: Magnus Gabriel de la Gardie's samling af äldre stadsyer och historiska planscher i Kungl. biblioteket, Stockholm.
COURTENAY L.T. (ED.) 1997: The Engineering of Medieval Cathedrals, Studies in the History of Civil Engineering I, Aldershot.

- CRANAGE, D.H.S. 1951: *Cathedrals and How They Were Built*, Cambridge.
- ČAREK, J. 1971A: K vývoji cen staroměstských domů v letech 1400-1850, PSH 6, 39-49.
- 1971B: Plán rozložení domů podle hodnoty v předhusitské Praze, PSH 6, 101-104.
- ČECHURA, J. 1989: Počet pracovních dnů v Čechách v pozdním středověku, ČNM - řada. hist. 158, 157-169.
- 1990: Rolnictví v Čechách v pozdním středověku, ČCH 88, 465-498.
- ČECHURA, J. – RYANTOVÁ, M. 1989: Stavební činnost na Zvíkově v letech 1431-1472, *Castellologica bohemia* 1, 35-65.
- 1992: Urbář kláštera Břevnov z roku 1406, ČNM - řada hist. 161, 79-107.
- DRDA, M. 1983: Cihelna 13. století v Milevsku, AH 8, 167-173.
- DUBY, G. 1981: *The Age of the Cathedrals*, Chicago.
- DURDÍK, T. – CHOTĚBOR, P. 1993: Projevy působení francouzské stavební huti v české architektuře feudálních sídel 14. století, AH 8, 347-357.
- FITCHEN, J. 1961: *The Construction of Gothic Cathedrals: A Study of Medieval Vault Erection*, Oxford.
- FROLÍK, J. – MAŘIKOVÁ-KUBKOVÁ, J. – RŮŽIČKOVÁ, E. – ZEMAN, A. 2000: Nejstarší sakrální architektura Pražského hradu, *Castrum Pragense* 3, Praha.
- GEREMEK, B. 1999: *Slitování a šibenice*, Praha.
- GRAUS, F. 1949: *Chudina městská v době předhusitské*, Praha.
- 1957: *Dějiny venkovského lidu v Čechách v době předhusitské II*, Praha.
- HARVEY, J. 1975: *Medieval Craftsmen*, London.
- HAVRDA, J. – PODLIŠKA, J. – ZAVŘEL, J. 2000: Surovinové zdroje, výroba a zpracování železa v raně středověké Praze, AR 53, 91-118.
- HEIDELOFF, C. 1844: *Die Bauhütte des Mittelalters in Deutschland*, Nürnberg
- HILBERT, K. 1915: Svatováclavská kaple v chrámě sv. Víta v Praze, in WIRTH Z. (ED.) 1915, 14-19.
- HLEDÍKOVÁ, Z. 1972: Pražská metropolitní kapitula, její správa a postavení do doby husitské, SH 19, 5-48.
- 1994: Katedrála v českých dějinách, Katedrála sv. Víta v Praze, in MERHAUTOVÁ, A. (ED) 1994, 7-12.
- HLOBIL, I. 1994A: Gotická katedrála - Gotické sochařství, Katedrála sv. Víta v Praze, in MERHAUTOVÁ, A. (ED) 1994, 66-95.
- 1994B: Parlářovská huť a stavba katedrály sv. Víta za Karla IV. (1344/1346-1378), in Katedrála sv. Víta: I Stavba, Praha, 49-75.
- 1995: K původu opuky parlářovských děl v týdenních účtech katedrály sv. Víta, ZPP 55, 202-204.
- 1997: Heinrich IV. Parler und der Parlier Heinrich, Umění 45, 141-152.
- 1999: Die Wenzelsstatue mit Peter Parlers Zeichen im Veitsdom, Umění 47, 385-388.
- HOFFMANN, G. 1964: Soupis železných hutí a hamrů v Čechách za feudalismu, Rozpravy NTM 14, řada populárně-vědecká, Praha.
- 1974: Vývoj, stav a úkoly naší metrologie, AČ 24, 215-222.
- 1977: K převodu českých měr a vah na metrickou soustavu, AČ 27, 20-26.
- HOLEC, F. 1971: Obchod s dřívím v Praze ve 14. a 17. století, PSH 6, 5-100
- 1996: Zaniklé vesnice na území hlavního města Prahy, PSH 29, 117-148.
- HOMOLKA, J. 1978: Ikonografie katedrály sv. Víta v Praze, Umění 26, 564-575.
- 1999: Zur Problematik der Prager Parlerarchitektur, Umění 47, 364-384.
- HOŠEK, J. – MUK, J. 1989: Omítky historických staveb, Praha.
- HUML, V. – PLEINER, R. 1991: Die Schmiede im mittelalterlichen Prag, *Archeologica Pragensia* 11, 187-237.
- HUSA, V. – PETRÁŇ, J. – ŠUBRTOVÁ, A. 1967: *Homo faber: Pracovní motivy ve starých vyobrazeních*, Praha 1967.
- CHALOUPECKÝ, V. 1912: Účet pokladníka arcibiskupství pražského z let 1382/83, *Historický archiv* 37, Praha.
- CHAYANOV, A.V. 1966: *The Theory of Peasant Economy*, Illinois.
- CHOTĚBOR, P. 1993: Opracování kamene v různých stavebních hutích působících na Pražském hradě, AH 18, 347-357.
- 1994: Jak se ve středověku stavělo, Katedrála sv. Víta: I. Stavba, Praha, 33-48.
- CHYTL, K. 1896: O mistru Vilémovi, staviteli z Avignona, PAM 16, 415-420.
- JAHN, J.I. 1928-30: Přehled přirozených kamenů užitých na stavbě a výzdobě chrámu sv. Víta v Praze, PAM 36, 299-302.
- JANNER, F. 1876: *Die Bauhütten des deutschen Mittelalters*, Leipzig.
- JEČNÝ, H. 1959: Staré cesty v pražské krajině, *Ochrana památek*, 35-47.
- JEŽEK, M. 1997: Hospodářský region středověkého města, *Život v archeologii středověku*, Praha 1997, 309-320.
- KAIGL, J. 1992: Kostel Věch svatých na Pražském hradě před požárem v roce 1541, ZPP 54, 1-8.
- KAVKA, F. 1986: Místo Prahy v politicko-hospodářském konceptu vlády Karla IV., *Numismatické listy* 41, 129-144.
- KLETZL, O. 1936: *Die Junker von Prag in Strassburg*, Frankfurt am Main.
- 1939: Plan-fragmente aus der deutschen Dombauhütte von Prag in Stuttgart und Ulm, Stuttgart.
- KNOOP, D. – JONES, G.P. 1967: *The Medieval Mason: An Economic History*, Manchester [1933].
- KOŘAN, J. 1946: *Staré české železářství*, Praha.
- KOSTÍLKOVÁ, M. 1975: Pastoforium katedrály sv. Víta v Praze, Umění 23, 536-543.
- KOTRBA, V. 1960A: Kaple svatováclavská v pražské katedrále, Umění 8, 1960, 329-356.
- 1960B: Příspěvek k terminologii gotického stavebnictví-pokřtal, franpogn a prampouch, Umění 8, 578-586.
- 1971: Kdy přišel Petr Parlér do Prahy, Umění 19, 109-135.
- KRAJÍČ, R. 1991: Stavební železo a uzavírací mechanismy na vrcholně středověkých lokalitách Táborska, AH 16, 323-342.
- 1993: Středověká kovárna v Sezimově Ústí-Novém Městě, AH 18, 391-416.

- KREJČÍK, A.L. 1933: Rejstřík jmenný a věcný k dílu Augusta Sedláčka "Paměti a doklady o starých mírách a váhách", Rozpravy ČAVU, tř. I, č. 80, Praha.
- LEGNER, A. (ED) 1978: Die Parler und der Schöne Stil 1350-1400 I-III, Köln.
- LÍBAL, D. – MUK, J. 1984: Středověké stavební konstrukce a technologie, AH 9, 239-246.
- LÍBAL, D. – ZAHRADNÍK, P. 1999: Katedrála svatého Víta na Pražském hradě, Praha, 58-189.
- LUNDEN, K. 1974: Some Causes in a Peasant Economy: Interactions between Cultivated Area, Farming Population, Climate, Taxation and Technology, Scandinavian Economic History Review 22, 117-135.
- 1999: Money Economy in Medieval Norway, Scandinavian Journal of History 24, 245-265.
- MÁDL, K.B. 1893-1895: Řád zedníků a kameníků pražských v XVI. století, PAM 16, 640-654.
- MACHEK, V. 1997: Etymologický slovník jazyka českého, Praha.
- MAŘÍKOVÁ-KUBKOVÁ, J. – EBEN, D. 1999: Organisační liturgického prostoru v basilice sv. Víta, Castrum Pragense 2, 227-240.
- MEDUNA, P. 1994: Cesty ve středověku - středověk v cestách, Mediaevalia archeologica bohemia (Památky archeologické-Supplementum 2), Praha, 108-116.
- MENCL, V. 1971: České středověké klenby, Praha.
- 1940-41: O nálezu fragmentů domněle parléřovských plánů z pražské huti svatovítské, Umění 13, 91-92.
- MENDL, B. 1947: Vývoj řemesel a obchodu v městech pražských, Praha.
- 1916-17: Hospodářské a sociální poměry v městech Pražských v letech 1378-1434, ČČH 22, 1916, 54-67, 422-445, ČČH 23, 1917, 74-84, 353-363.
- 1926: Sociální krize a zápasy ve městech 14. věku, Praha.
- 1932: Z hospodářských dějin středověké Prahy, Sborník příspěvků k dějinám hlavního města Prahy V/2, Praha, 267-268.
- MERHAUTOVÁ, A. (ED) 1994: Katedrála sv. Víta, Praha
- MERTA, J. 1977: Středověké vápenické pece při Obřanském hradě, AH 2, 239-245.
- 1978: Výroba železa v Českých zemích v období vrcholného středověku, Sborník Technického muzea v Brně 2, 88-106.
- 1980: Středověká vápenka severně od kóty Šumberka, katastr Kanice, okres Brno-venkov, SbTM v Brně 3, 96-115.
- MĚŘINSKÝ, Z. 1983: K problematice archeologického výzkumu řemeslné výroby 10. až první poloviny 16. století na Moravě a ve Slezsku, AH 8, 41-68.
- MEZNIK, J. 1965: Venkovské statky pražských měšťanů v době předhusitské a husitské, Rozpravy ČSAV - řada spol. věd, 75.
- 1971A: Pražská řemesla počátkem 15. století, PSH 6, 5-38.
- 1971B: Vlastnictví rent na Starém Městě počátkem 15. století, PSH 6, 50-61.
- NACHTMANNOVÁ, A. 1998: Stavební činnost v Rakovníku v letech 1515-1530 ve světle knihy počtů, Průzkumy památek 1, 84-102.
- NEKUDA, V. 1978: Stavební kování z feudálního sídla ve Mstěnicích, ČMM 63, vědy společenské, 25-54.
- 1986: Sociální skladba středověké vesnice a její odraz v architektuře, AH 11, 387-391.
- NEUWIRTH, J. 1890: I. Die Baumittel und das Bauamt, II. Der Dombaumeister und die Mitglieder der Bauhütte, III. Der Baubetrieb, Die Wochenrechnungen und der Betrieb des Prager Dombaues, Prag.
- 1893: Geschichte der bildenden Kunst in Böhmen I: vom Tode Wenzels III. bis zu den Husitenkriegen, Prag.
- NOVÁČEK, K. – VAŘEKA, P. 1992-1993: Středověká výroba dehtu a smoly na Příbramsku I-II, Muzejní a vlastivědná práce 30, 1992, 13-25; 31, 1993, 20-28
- 2000: Výroba a zpracování kovů na sídlišti u sv. Petra na Poříčí v Praze, AP 15, 233-241.
- 2001: Nerostné suroviny středověkých Čech jako archeologický problém: bilance a perspektivy výzkumu se zaměřením na výrobu a zpracování kovů, AR 53, 279-309.
- NOVOTNÝ, A. 1928-1930: Ikonografie Prahy od konce XV. do polovice XIX stol., PAM 36, 219-240.
- NOVÝ, R. 1961A: Ostrovské urbáře z let 1388 a 1390, SNM 15, 1-50.
- 1961B: Struktura feudální renty v předhusitských Čechách, ČSČH 9, 60-74.
- 1963: Strahovský urbář z roku 1410, Zápisky katedry československých dějin a archivního studia 7, 39-69.
- 1965: Studie o předhusitských urbářích I, SH 13, 5-63.
- 1971: Hospodářský region Prahy na přelomu 14. a 15. století, ČSČH 19, 397-418.
- 1975: Finanční písemnosti předhusitského velkostatku v Čechách, AUC-HUCP - philosophica et historica 1, 1375, 47-87.
- 1984: Hospodářství a sociální poměry doby Karla IV, in Vaněček V. (ed), Karolus Quartus, Praha, 39-74.
- OPITZ, J. 1935: Sochařství v Čechách za doby Lucemburků I, Praha.
- PLEINER, R. 1961: Středověké dehtárny v Krásné dolině u Rakovníka, AR 13, 202-213.
- 1962: Staré evropské kovářství, Praha.
- 1991: Die Technik der Schmiede im mittelalterlichen Prag, Archeologica Pragensia 11, 239-287.
- PODLAHA, A. – HILBERT, K. 1906: Metropolitní chrám sv. Víta v Praze, Soupis památek historických a uměleckých, Praha.
- PODLAHA, A. – ŠITTLER, E. 1903: Chránový poklad u sv. Víta v Praze, Praha.
- POCHE, E. 1970: Umělecké řemeslo, in Pešina J. (ed.), České umění gotické 1350-1420, Praha, 320-350.
- 1984: Umělecká řemesla gotická doby, in Chadřaba, R. (ed.), Dějiny českého výtvarného umění I/2, Praha, 479-495.
- POJSL, M. 1984: Příspěvek k problematice stavebních hutí ve 13. století na Moravě, AH 9, 217-237.
- POŠVÁR, J. 1956: K dějinám městského stavebního práva v Čechách a na Moravě do počátku 19. století, PHS 2, 176-193.

- PRÁŠEK, J.V. 1908-1913: *Brandejs nad Labem*, Praha.
- PROFOUS, A. 1947-1960: *Místní jména v Čechách I-V*, Praha.
- RECHT, R. (ED.) 1989: *Les batisseurs des cathédrales gothiques*, Strasbourg.
- ROUBÍK, F. 1959: *Soupis a mapa zaniklých osad v Čechách*, Praha.
- RYBÁŘÍK, V. 1993: *Stavební a sochařské opuky české křídly*, Geologický průzkum 3, 72-76.
- 1994: *Dovozy kamene v účtech svatovítské hutě z let 1372 až 1378*, ZPP 56, 335-337.
- 1995: *K článku dr. I. Hlobila o původu opuky parléřovských děl v účtech svatovítské hutě*, ZPP 55, 204.
- 1996: *Povaha a původ přírodních kamenů použitých v chrámu sv. Víta v Praze*, ZPP 56, 305-318.
- SALVESEN, H. 1982: *The Strength of Tradition: A historiographical analysis of research into Norwegian agrarian history during the late middle ages and the early modern period*, Scandinavian Journal of History 7, 75-133.
- SALZMAN, L.F. 1952: *Building in England down to 1540: A Documentary History*, Oxford.
- SANDNES, J. – SALVESEN, H. 1978: *?deg?rdstid i Norge: Det nordiske ?deg?rdsprosjekts norske unders?kelser*, Oslo.
- SEDLÁČEK, A. 1923: *Paměti a doklady o starých mírách a váhách*, Praha.
- 1998: *Místopisný slovník historický království Českého*, Praha 1998.
- SHELBY, L. R. 1961A: *Medieval Masons` Tools: I The Level and the Plumb Rule*, Technology and Culture 2, 127-130.
- 1961B: *Medieval Masons` Tools: II Compass and square*, Technology and Culture 2, 236-248.
- SHERBORNE, J. W. 1983: *Aspects of English Court Culture*, in V. J. Scattergood – J. W. Sherborne (ed.): *English Court Culture in the Later Middle Ages*, London, 1-27.
- SCHMITT, J.-C. 1998: *Religion, Folklore and Society in the Medieval West*, in Little L. K. – Rosenwein B. (ed.) *Debating the Middle Ages: Issues and Readings*, 376-387.
- SCHÜTZNEROVÁ-HAVELKOVÁ, V. 1981: *Použití opuky ve středověké architektuře v Praze*, Sborník geologických věd, hydrogeologie-inženýrská geologie 15, 65-82.
- SINCLAIR, A. – SLATER, E. – GOWLETT, J. (ED.) 1998: *Archaeological Studies 1995: Proceedings of a conference on the Application of Scientific Techniques to the Study of Archaeology*, London.
- SKŘIVÁNEK, F. 1985: *Inkrustace z drahého kamene - vrcholný projev interiérové úpravy v české gotické architektuře*, Památka a příroda 10/2, 579-593.
- 1989: *Průzkumové a restaurátorské práce drahokamových inkrustací na hradě Karlštejně*, Památky a příroda 14/2, 73-78.
- SKŘIVÁNEK, F. – BAUER, J. – RYKL, D. 1985: *Výzkum drahých kamenů z chráněné přírodní památky Ciboušov a ze středověkých inkrustací*, Památka a příroda 10/2, 609-627.
- SPĚVÁČEK, J. 1981: *K některým problémům hospodářského a sociálního vývoje v českých zemích v předhusitském období*, FHB 3, 7-67.
- STARÝ, F. 1925: *Zaniklá výroba šindele, kolomazi a dřevěného uhlí*, Český lid 25, 99-105.
- STEHLÍKOVÁ, D. 1984: *Exkurs 2 - Zpracovatelé kovů v přemyslovské Praze*, in Ječný H. a kol.: *Praha v raném středověku*, Archeologica Pragensia 5/2, 263-272.
- STEJSKAL, A. 2001: *Třeboňské opevnění z let 1525-1526 v písemných pramenech*, Průzkumy památek 8, 3-19.
- SWAAN, W. 1981: *The Gothic cathedral*, London.
- ŠAUROVÁ, D. 1968: *Výzkum dehtařských pecí na výrobu kolomazi na Moravě*, AR 20, 43-46, 141-142.
- 1978: *Hřeby z výzkumu zaniklých Konůvek*, AR 30, 560-566.
- ŠMAHEL, F. 1967: *Pražské universitní studenstvo v předrevolučním období 1399-1419*, Rozpravy ČSAV 77, seš. 3, 47-51.
- 1993: *Husitská revoluce 1-2*, Praha.
- ŠRÁMEK, J. 1997: *Ještě jednou k pražským opukám, jejich identifikaci a možnosti zjištění jejich provenience*, ZPP 57, 24-28.
- TEIGE, J. 1915: *Základy starého místopisu pražského II*, Praha.
- TOMEK, W.W. 1852: *Urbář kláštera Strahovského složený roku 1410*, PAM 2, 72-88.
- 1861: *Příběhy stavby kostela sv. Víta na hradě Pražském*, PAM 8, 7-61.
- 1866-1872: *Základy starého místopisu pražského I-V*, Praha.
- 1871: *Dějepis města Prahy II*, Praha 1871.
- ÚLOVEC, J. – JINDŘICH, J. 1998: *Dějiny a stavební podoba tvrzí v Ostrově u Záp*, Castellologica bohemia 6, Praha, 363-382.
- VÁŘKA, P. 1997: *Železářský výrobní areál ze 12. století ve Slivenci*, AP 13, 121-129.
- VÁVRA, I. 1979: *Mostecká cesta*, HG 18, 351-374.
- VELÍMSKÝ, T. – ČERNÁ, E. 1990: *Výsledky rekognoskace středověké cesty z Mostu do Freiburgu*, AH 15, 477-426.
- VERMOUZEK, R. 1983: *Středověký vůz*, AH 8, 311-323.
- VIČAR, O. 1971: *Jak vypadaly měšťanské domy v Brně v polovici 14. století*, Monumentorum tutela, Bratislava 4, 57-83.
- VILÍMKOVÁ, M. 1983: *Úvaha o době založení a počátcích vývoje Hradčan*, PSH 26, 45-50.
- VÍTOVSKÝ, J. 1976: *Nástěnné malby ze XIV. století v pražské katedrále*, Umění 24, 473-502.
- 1994: *Stavitel Karlova mostu mistr Oto – k otázce vztahů mezi stavební činností Jana IV z Dražic a Karla IV.*, ZPP 54, 1-6,
- VŠETEČKOVÁ, Z. 1994: *Gotická katedrála - monumentální středověká malba*, in MERHAUTOVÁ, A. (ED.) 1994, 96-132.
- WATSON, P. 1976: *Building the Medieval Cathedrals*, Cambridge 1976.
- WILSON, CH. 1972: *The Gothic Cathedral*, London.

- WINTER, Z. 1906: Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v XIV. a XV. století, Praha.
WIRTH, Z. (ED) 1915: Umělecké poklady Čech II, Praha.
– 1915: Kovář svatovítské huti Václav, in WIRTH, Z. (ED) 1915, 21-23.
– 1934: Praha v obraze pěti století, Praha.
WOLF, E.R. 1966: Peasants, Englewood Cliffs.
ZAVŘEL, J. 2000: Petrografie stavebních kamenů Juditina mostu, Kámen 6, 53-66.
ZAVŘEL, J. A KOL. 2001: Pražský vrch Petřín, Praha-Litomyšl.

